

หนังสือชุดสังคมนประชาธิปไตย เล่มที่ 1

โทเบียส กอมแบร์ก และคณะ

ความคิดพื้นฐานว่าด้วย สังคมนประชาธิปไตย

AKADEMIE
FÜR
SOZIALE
DEMOKRATIE

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

จัดพิมพ์โดย

มูลนิธิฟรีดริค เอเบิร์ต สำนักงานประเทศไทย
อาคารรณภูมิ ชั้น 23 1550 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่
แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กทม 10400.
โทร. 0-2652-7178
www.fest.org

Foundations of Social Democracy, Social Democracy Reader 1

เขียน: Tobias Gombert u.a.

แปล: กรพินธุ์ พัวพันสวัสดิ์

บรรณาธิการเล่ม: อลิสา สันตสมบัติ, ปภาณิน เกษตรทัต, อนรรฆ พิทักษ์ธานิน

ศิลปกรรม: เด็ดเต๋ยว เหล่าสินชัย

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ความคิดพื้นฐานว่าด้วยสังคมประชาธิปไตย.-- กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟรีดริค เอเบิร์ต, 2560.

กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2560.

192 หน้า. -- (หนังสือชุดสังคมประชาธิปไตย).

1. ประชาธิปไตย. I. กอมเบิร์ต, โทเบียส. II. กรพินธุ์ พัวพันสวัสดิ์, ผู้แปล. III. ชื่อเรื่อง.

321.8

ISBN 978-974-315-956-5

อำนวยการผลิต: บริษัทสำนักพิมพ์สยามปริทัศน์ จำกัด โทร. 0-2225-9536 ถึง 9
พิมพ์ที่: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์ โทร 0-2879-9154

หนังสือชุดสังคมประชาธิปไตย เล่มที่ 1

โทเบียส กอมแบร์ท และคณะ

ความคิดพื้นฐานว่าด้วย
สังคมประชาธิปไตย

สารบัญ

คำนำในการพิมพ์ครั้งแรกฉบับภาษาไทยเยอรมัน	4
คำนำในการพิมพ์ฉบับภาษาต่างประเทศ	6
บทที่ 1 อะไรคือสังคมประชาธิปไตย	9
บทที่ 2 คุณค่าหลัก	13
2.1 อีสรภาพ	14
2.2 ความเท่าเทียม/ความเป็นธรรม	24
2.3 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	44
2.4 มุมมองทางความคิดอื่นๆ	47
2.5 คุณค่าหลักภาคปฏิบัติ	50
บทที่ 3 รูปแบบสังคม: การเปรียบเทียบ	71
3.1 ทุนนิยมตลาดและประชาธิปไตย	73
3.2 จุดยืนเสรีนิยม	79
3.3 จุดยืนอนุรักษนิยม	83
3.4 สังคมประชาธิปไตยและสังคมนิยมประชาธิปไตย	86
บทที่ 4 ทฤษฎีสังคมประชาธิปไตยของโรนัลด์ โมเยอร์	103
4.1 จุดเริ่มต้น	106
4.2 อีสรนิยม กับ สังคมประชาธิปไตย	110
4.3 หัวข้อปลีกย่อย: ไตรภาคีคุณค่าหลัก สิทธิพื้นฐาน และเครื่องมือ	114
4.4 สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกและเชิงลบ	120

4.5. ความรับผิดชอบของรัฐ	123
<hr/>	
บทที่ 5 ประเทศต้นแบบ	127
5.1. สหรัฐอเมริกา	128
5.2. บริเตนใหญ่	136
5.3. เยอรมนี	145
5.4. ญี่ปุ่น	155
5.5. สวีเดน	163
<hr/>	
บทที่ 6 บทสรุป จุดเริ่มต้น	173
<hr/>	
บรรณานุกรม	176
<hr/>	
หนังสือแนะนำ	180
<hr/>	
เกี่ยวกับผู้เขียน	186

คำนำในการพิมพ์ครั้งแรกฉบับภาษาไทยฉบับ

ทิศทางที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวดสำหรับการเมือง มีแต่คนที่สามารถแปลงเป้าหมายอย่างชัดเจนเท่านั้นที่จะสามารถบรรลุภารกิจและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้อื่นได้ ด้วยเหตุนี้ วัตถุประสงค์ของคู่มือเล่มนี้คือการมุ่งตอบคำถามสำคัญต่อไปนี้ **อะไรคือสังคมนิยมประชาธิปไตย (social democracy)** ในศตวรรษที่ 21 อะไรคือคุณค่าสำคัญที่มันยึดถือ อะไรคือเป้าหมายของมัน เราจะนำมันไปปฏิบัติจริงได้อย่างไร

สิ่งหนึ่งที่เราควรตระหนักอย่างชัดเจนในเบื้องต้นคือ สังคมนิยมประชาธิปไตยไม่ได้ถูกนิยามหรือกำหนดอย่างตายตัวเหนือกาลเวลา ในทางกลับกัน มันได้ถูกต่อรองแก้ไขและสรรค์สร้างผ่านการท้าทายตกเถียงอย่างเป็นประชาธิปไตยมาโดยตลอด เพราะฉะนั้น วัตถุประสงค์ของคู่มือเล่มนี้จึงไม่ใช่การนำเสนอคำตอบสำเร็จรูป หากแต่มุ่งกระตุ้นให้ผู้อ่านไตร่ตรองและขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมต่อไป

กลุ่มผู้อ่านหลักที่เรามุ่งสื่อสารด้วยโดยตรงคือผู้เข้าร่วมโครงการทางการศึกษาและแนะแนวของวิทยาลัยเฉพาะทางด้านสังคมนิยมประชาธิปไตย (the Academy for Social Democracy) ซึ่งใช้คู่มือเล่มนี้เป็นงานเขียนพื้นฐานอย่างไรก็ดี ใครก็ตามที่ปรารถนาจะเข้าไปมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับสังคมนิยมประชาธิปไตยอย่างแข็งขันหรือมีความสนใจก็สามารถอ่านและใช้ประโยชน์จากคู่มือเล่มนี้ได้เช่นกัน

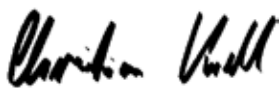
ในหน้าถัดไปจากนี้ ผู้อ่านจะพบกับแนวทางการคิดอันหลากหลายที่จะช่วยให้เราทำความรู้จักและเข้าใจสังคมนิยมประชาธิปไตย เราจะเริ่มจากคุณค่าหลักสามประการของสังคมนิยมประชาธิปไตยอันได้แก่ อิสรภาพ ความเป็นธรรม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต่อจากนั้น เราจะใช้ชุดคุณค่าข้างต้นชี้ให้เห็นและพิจารณาความแตกต่างระหว่างสังคมนิยมประชาธิปไตยและกระแสความคิดทางการเมืองอื่นๆ ส่วนสุดท้ายจะเป็นการนำเสนอข้อถกเถียงเรื่อง

การนำสังคมประชาธิปไตยไปปฏิบัติในห้าประเทศ โดยมีทฤษฎีสังคมประชาธิปไตยของโทมัส ไมเยอร์ (Thomas Meyer) เป็นพื้นฐานความคิดสำคัญ

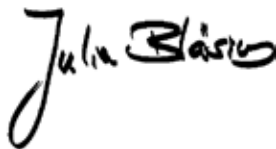
คู่มือเรื่อง *ความคิดพื้นฐานว่าด้วยสังคมประชาธิปไตย* จะเป็นหนังสือเล่มแรกของชุดคู่มือทั้งหมด ยังมีคู่มือฉบับอื่นๆ ที่จะได้รับการตีพิมพ์สำหรับหลักสูตรการศึกษาอื่นๆ ของวิทยาลัยเฉพาะทางด้านสังคมประชาธิปไตย

เราขอใช้โอกาสนี้ขอบคุณ โทเบียส กอมแบร์ท (Tobias Gombert) และ มาร์ติน ทิมเพอ (Martin Timpe) เนื้อหาส่วนใหญ่ในคู่มือเล่มนี้เขียนโดยโทเบียส กอมแบร์ท ในขณะที่มาร์ติน ทิมเพอ ได้ให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมหลายประการ นอกจากนี้ พวกเขาทั้งสองยังทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญเป็นอย่างสูง คู่มือฉบับนี้สามารถตีพิมพ์ออกมาภายในเวลาอันสั้นได้ก็เพราะแรงอุตสาหะและการอุทิศตนของพวกเขา เราขอขอบคุณพวกเขาและนักเขียนทั้งหมดที่เกี่ยวข้องอีกครั้งที่ให้ความร่วมมือกับเราอย่างดียิ่ง

สัญลักษณ์ของวิทยาลัยเฉพาะทางด้านสังคมประชาธิปไตยคือเข็มทิศมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (Friedrich-Ebert-Stiftung) มุ่งที่จะใช้หลักสูตรการศึกษาของวิทยาลัยเป็นช่องทางเผยแพร่กรอบความคิดเพื่ออธิบายจุดยืนและแนวทางของเรา เราจะยินดีเป็นอย่างยิ่งถ้าหากผู้อ่านได้ใช้ประโยชน์จากหลักสูตรของเราในการค้นหาทิศทางทางการเมืองของตนเอง สุดท้ายแล้ว การมีส่วนร่วมและถกเถียงทางสาธารณะอย่างสม่ำเสมอคือโลหิตจรรโลงชีวิตของสังคมประชาธิปไตย

คริสเตียน เครอลล์
ผู้อำนวยการ
วิทยาลัยด้านสังคมประชาธิปไตย

ยูเลีย เบลซิอุส
ผู้อำนวยการโครงการ
คู่มือสังคมประชาธิปไตย

คำนำในการพิมพ์ฉบับภาษาต่างประเทศ

สังคมประชาธิปไตย เสรีนิยม และอนุรักษนิยมแตกต่างกันอย่างไร ในยุคที่โลกเผชิญวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงิน เราจำเป็นต้องร่วมค้นหาและถกเถียงเรื่องรูปแบบในอุดมคติทางการเมืองและสังคมอย่างเร่งด่วน กล่าวคือ ผลกระทบจากความล้มเหลวของตลาดเสรีกลายเป็นที่ประจักษ์ชัดในปัจจุบันอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน เช่นเดียวกับการเรียกร้องให้รัฐมีความเข้มแข็งและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การล่มสลายของเลห์แมนบราเธอร์ส และผลที่ตามมาไม่เพียงแต่ทำลายระบบเศรษฐกิจระดับประเทศที่ใหญ่ที่สุดของโลกลง แต่มันยังทำลายและทดสอบหลักการและความเชื่อทางการเมืองที่เคยดูสมเหตุสมผลเมื่อไม่นานมานี้ ทันใดนั้นเอง คำถามพื้นฐานต่อระบบการเมืองประชาธิปไตยที่มีอายุกว่าร้อยปีก็กลับกลายเป็นคำถามยอดนิยมอีกครั้ง นั่นคือ เราจะบรรลุความเป็นธรรมทางสังคมอย่างไรในยุคโลกาภิวัตน์ เราจะแก้ไขความตึงเครียดระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมปัจจุบันอย่างไร อะไรคือความหมายของอิสรภาพและความเท่าเทียมกันเมื่อเราต้องเผชิญกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมและการเมืองทุกวันนี้ และรัฐมีบทบาทในการนำหลักการเหล่านี้ไปปฏิบัติบังคับใช้อย่างไร

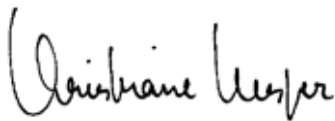
มุลนิธิฟรีดริค เอแบร์ทมุ่งหวังว่า *คู่มือพื้นฐานว่าด้วยสังคมประชาธิปไตย* เล่มนี้จะนำเสนอแนวทางในการหาคำตอบต่อคำถามสำคัญข้างต้น อีกทั้งยังขยายไปถึงคำถามอื่นๆ ด้วย กลุ่มผู้อ่านหลักที่คู่มือฉบับพิมพ์ภาษาต่างประเทศนี้ต้องการจะสื่อสารด้วยคือผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจทางการเมืองและนักวิเคราะห์ออกความเห็นสาธารณะในประเทศร่ำรวยกว่าประเทศที่ทางมูลนิธิร่วมทำงานด้วย โดยมูลนิธิมีวัตถุประสงค์หลักดังต่อไปนี้ คือ ส่งเสริมประชาธิปไตยและการพัฒนา ส่งเสริมการสร้างสันติภาพและความมั่นคงพยายามกุ่มบังเหียนกระแสโลกาภิวัตน์ไปในทิศทางที่เป็นเอกภาพ และสุดท้าย

เพื่อเอื้อต่อการขยายตัวและกระชับความสัมพันธ์เชิงลึกของสหภาพยุโรป

ชุดหนังสือว่าด้วยสังคมประชาธิปไตยมีต้นกำเนิดมาจากบทบาทของ มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ทในการศึกษาทางการเมืองในประเทศเยอรมนี คู่มือเล่มนี้ได้เผยแพร่เป็นฉบับแรกและมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตย ส่วนคู่มือเล่มอื่นที่ได้ตีพิมพ์ในลำดับต่อมาเป็นภาษาเยอรมัน แล้วนั่นว่าด้วย *เศรษฐกิจกับสังคมประชาธิปไตย* และ *รัฐสวัสดิการกับสังคมประชาธิปไตย*

จริงอยู่ที่ตัวอย่างส่วนใหญ่ในคู่มือเล่มนี้สะท้อนการเมืองและสังคมในเยอรมนี และกลุ่มประเทศสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development—OECD) อย่างไรก็ตาม กรณีตัวอย่างเหล่านี้เผยให้เห็นถึงรูปแบบการเมือง ในอุดมคติและแบบแผนปฏิบัติที่มีความเกี่ยวข้องไม่มากนักน้อยกับบริบท การเมืองและสังคมอื่นๆ อนึ่ง มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ทได้ทำงานขับเคลื่อน ภารกิจระหว่างประเทศภายใต้ความเชื่อว่าคุณค่าหลักและอุดมคติของสังคม ประชาธิปไตยนั้นไร้พรมแดน ไม่ว่าจะเป็พรมแดนทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม หรือภาษาก็ตาม

เราหวังว่าคู่มือสังคมประชาธิปไตยฉบับภาษาต่างประเทศจะมีผู้อ่านใน วงกว้างและเป็นผู้ที่เปี่ยมด้วยความตั้งใจจริง

คริสเตียน เคสเปอร์

ผู้อำนวยการ

แผนกความร่วมมือระหว่างประเทศ

บทที่ 1 อะไรคือสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democracy)

บางคนอาจกล่าวว่า ‘สังคมนิยมประชาธิปไตย—นี่มันไม่ได้ชัดเจนในตัวมันเองอยู่แล้วหรือ แนวคิดพื้นฐานที่ว่าประชาธิปไตยต้องรับใช้ผลประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในสังคมและวางอยู่บนหลักความเท่าเทียมกัน—มันก็ชัดเจนในตัวเองอยู่แล้วมิใช่หรือ’

คนอื่น ๆ อาจจะมีคำถามว่า ‘สังคมนิยมประชาธิปไตย—เรามีมันในเยอรมนีอยู่แล้วมิใช่หรือ ควบคู่ไปกับระบบเศรษฐกิจการตลาดเพื่อสังคม’

ในขณะที่สำหรับหลายๆ คน ‘สังคมนิยมประชาธิปไตย—อันที่จริงมันก็มาจากพรรคสังคมนิยม (SPD) เพราะฉะนั้นมันจึงเกี่ยวข้องกับผู้สนับสนุนพรรคนี้เท่านั้น มันเป็นทฤษฎีความคิดความเชื่อของพวกเขา’

บางคนอาจจะแย้งว่า ‘ทำไมถึงเป็นสังคมนิยมประชาธิปไตย—ไม่ใช่สังคมนิยมประชาธิปไตย (democratic socialism) ละ ความคิดอย่างหลังก็คือความหมายดั้งเดิมของมันมิใช่หรือ?’

การถกเถียงข้างต้นน่าสับสนเมื่อดำเนินมาถึงจุดนี้ หรือก่อนถึงจุดนี้เสียด้วยซ้ำ คำตอบของใครกันแน่ที่ถูกต้อง? เงาของหอคอยบาเบล ต้นกำเนิดของความไม่เข้าใจทางภาษา ค่อย ๆ คืบคลานเข้ามา ในขณะที่ความกำกวมจำเป็นต้องเผชิญกับอุปสรรคที่ดว้าง

ดังนั้น สิ่งแรกที่เราต้องทำคือ การตกลงที่จะหันมาพูดภาษาเดียวกัน ภาษาที่จะช่วยให้เราเข้าใจและอธิบายมุมมองที่แตกต่างหลากหลายได้ ก่อนที่เราจะมีมติเรื่องทิศทางร่วมกัน เราจำเป็นต้องมีจุดเริ่มต้นร่วมกันก่อน สี่มุมมองข้างต้นที่พยายามอธิบายสังคมนิยมประชาธิปไตยต่างจุดประเด็นที่สำคัญหลายประการให้แก่ข้อถกเถียงของเรา

บ้างก็ตั้งคำถามต่อฐานคิดของสังคมนิยมประชาธิปไตย นั่นคือ สังคมนิยมประชาธิปไตยจะนำไปสู่อะไรอย่างชอบธรรม?

บ้างก็ตะตะประเด็นเรื่องสิ่งที่เกิดขึ้นไปแล้ว กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผลวิเคราะห์สำรวจเชิงประจักษ์ของสังคมนิยมที่เป็นอยู่

อะไรคือสังคมนิยม
ประชาธิปไตย
คำตอบที่ประการ

คำตอบของใครถูกต้อง

ในทางกลับกัน กลุ่มที่สามสนใจกลุ่มคนหรือองค์กรที่เป็นตัวแทนของสังคมประชาธิปไตยในสังคม คำถามนี้สำคัญเป็นพิเศษ

และสุดท้าย ยังมีคนที่กังขาว่าเราจะได้ประโยชน์อะไรจากการแยกตัวเอง ออกจากระบบความคิดเดิมที่มีอยู่แล้ว (ในที่นี้คือ สังคมนิยมประชาธิปไตย) ดังนั้น ปัญหาที่เราต้องตอบก็คือ อะไรที่ประกอบขึ้นเป็นแก่นกลางสำคัญของสังคมประชาธิปไตย และมันแตกต่างจากจุดยืนของความคิดอื่น ๆ อย่างไร

อันดับแรก ใครก็ตามที่ต้องการจะพูดถึงสังคมประชาธิปไตยต้องแน่ใจเสียก่อนว่าเขากำลังมีความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมประชาธิปไตยว่าอย่างไร นอกจากนี้ ใครคือผู้ฟังของเขา สังคมประชาธิปไตยไม่จำเป็นต้องมีความหมายที่ตายตัว มันอาจจะยากแก่การพยายามทำความเข้าใจและผู้คนก็เชื่อมโยงมันกับชุดคุณค่าต่างๆ มากมาย ชุดความคิดของมันถูกกำกับโดยสังคมเนื่องจากมันเกี่ยวข้องกับสังคมและถูกอ้างหรือคัดค้านโดยกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่หลากหลาย

คำถามที่ประการข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ก่อนที่เราจะใช้คำว่าสังคมประชาธิปไตย เราต้องมีนิยามที่ชัดเจนและตระหนักอยู่เสมอว่าเป้าหมายทางสังคมอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับมัน

ความคิดว่าด้วย ‘สังคมประชาธิปไตย’ ถูกนำไปใช้อย่างหลากหลายในการถกเถียงทางทฤษฎี จึงไม่มีคำนิยามที่เป็นหนึ่งเดียวตายตัว

อย่างไรก็ตาม อะไรคือผลที่ตามมาจากการมีคำนิยามที่กว้างเช่นนั้น หากเราคิดถึงบริบทของการถกเถียงทางวิชาการ เราจำเป็นต้องเปรียบเทียบพื้นฐานและคำอธิบายทางความคิดของมัน รากฐานที่ก่อร่างมาเป็นแนวคิดต่างๆ จำเป็นต้องได้รับการสำรวจวิเคราะห์ และต้องเชื่อมโยงหาความสอดคล้องของผลเชิงประจักษ์ การพิสูจน์ว่าคำนิยามเหล่านี้มีความสอดคล้องสม่าเสมอกันหรือไม่นั้นเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ รวมไปถึงการสำรวจค้นหาว่ามีข้อมูลเชิงประจักษ์ใดที่ขัดแย้งกันหรือมีการตีความแหล่งข้อมูลถูกต้องหรือไม่

คำถามข้างต้นมีความสำคัญในมณฑลทางวิชาการอย่างไม่ต้องสงสัย แต่ก็ยังมีคนที่ไม่ได้เกี่ยวพันกับมณฑลดังกล่าว พวกเขาเพียงแค่อะไรหรือหันหรือสนใจเรื่องการเมืองและสังคมเมื่อยามว่าง พวกเขาเหล่านี้ไม่มีเวลาที่จะ

เราต้องการคำนิยาม

คำนิยามของสังคมประชาธิปไตย

ภาคปฏิบัติในโลกแห่งความเป็นจริง

พินิจพิเคราะห์ทฤษฎีอย่างลึกซึ้ง เราจะถกเถียงประเด็นนี้กันอย่างไร โดยที่
เราไม่ได้ละเลยค่านิยมและคำอธิบายเฉพาะทางไปโดยสิ้นเชิง

คู่มือฉบับนี้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาลำต้นได้ แต่สามารถชี้ให้เห็นถึงจุด
เริ่มต้นสำคัญของการถกเถียงได้ ด้วยเหตุนี้ คู่มือเล่มนี้จะนำเสนอคำอธิบาย
เชิงการเมืองและทฤษฎีต่างๆ เราจำเป็นต้องค้นหาจุดยืนของเราเอง คู่มือ
เล่มนี้ไม่สามารถและไม่ควรขัดขวางการแสดงจุดยืนของใคร หากแต่มุ่งที่จะ
มอบแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจ

ดังนั้น ต่อจากนี้ไป เราจะมาร่วมกันพิจารณาแนวทางคำอธิบายหลาก-
หลายแนว จากนั้นผู้อ่านสามารถตัดสินใจได้ว่าแนวทางใดน่าเชื่อถือที่สุด

คำถามที่ประการข้างต้นนำไปสู่ประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- *ประเด็นเชิงบรรทัดฐาน* ซึ่งมุ่งหาหลักการและคุณค่าหลักของสังคม
ประชาธิปไตย
- *ประเด็นเชิงทฤษฎี* ซึ่งเกี่ยวข้องกับทฤษฎีว่าด้วยสังคมประชาธิปไตย
- *ประเด็นเชิงประจักษ์* ซึ่งวิเคราะห์การนำสังคมประชาธิปไตยไปใช้จริง
ในประเทศต่างๆ อย่างละเอียด

แต่ละบทต่อจากนี้จะค่อยๆ คลี่ข้อถกเถียงสามระดับข้างต้น

บทที่สองและบทที่สาม จะเจาะ*ประเด็นเชิงบรรทัดฐาน* กล่าวคือ มุ่งศึกษา
สำรวจคุณค่าหลักสามประการอย่างละเอียด อันได้แก่ อิสรภาพ ความเป็น-
ธรรม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อีกทั้งยังวิเคราะห์ต่อไปว่าสังคมสาม
รูปแบบที่ต่างกัน (เสรีนิยม อนุรักษนิยม และสังคมนิยม/สังคมนิยม-
ประชาธิปไตย) นำคุณค่าดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างไร

บทที่สี่ จะสำรวจ*ประเด็นเชิงทฤษฎี*โดยอ้างอิงถึง*ทฤษฎีสังคมนิยมประชาธิปไตย*
ของโทมัส ไมเยอร์ (Thomas Meyer) เราเลือกทฤษฎีของเขาเนื่องจากข้อ
โต้แย้งของเขาสอดคล้องกันและเป็นเหตุเป็นผล อีกทั้งยังครอบคลุมเนื้อหา
ในหลายระดับ

บทที่ห้า จะนำเสนอข้อมูล*เชิงประจักษ์*ด้วยการยกกรณีตัวอย่างของประเทศ
ต่างๆ โดยมองจากจุดยืนของโทมัส ไมเยอร์ ดังที่เขาได้แสดงในหนังสือของเขา

แนวทางการอธิบาย
ที่ต่างกัน

ประเด็นเชิงทฤษฎี:
ทฤษฎีว่าด้วยสังคม
ประชาธิปไตยของ
โทมัส ไมเยอร์

ที่ชื่อว่า สังคมประชาธิปไตยภาคปฏิบัติ (*Praxis der Sozialen Demokratie*)
สังคมประชาธิปไตยสามารถนำไปปฏิบัติพร้อมๆ กับเครื่องมือทางความคิด
อื่นๆ ที่แตกต่างกันและยังผลสำเร็จแตกต่างกันไปในแต่ละกรณี

บทที่ 2 คุณค่าหลัก

‘อิสระภาพ ความเท่าเทียม ภราดรภาพ!’ (*Liberté, Égalité, Fraternité*) คุณค่าสามประการนี้ไม่เพียงเป็นคำขวัญของการต่อสู้ทางการเมืองในการปฏิวัติฝรั่งเศส หากแต่ยังดำรงอยู่เป็นคุณค่าหลักที่พรรคการเมืองประชาธิปไตยต่างยึดถือจวบจนปัจจุบัน คุณค่าหลักดังกล่าวเริ่มก่อร่างขึ้นในศตวรรษที่ 19 พร้อมๆ กับการเติบโตของชนชั้นกรรมาชีพ หลังจากนั้น ในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 คุณค่าสามประการข้างต้นก็แผ่อิทธิพลออกไปทั่วโลก โดยกลายเป็นมาตรฐานสากลที่ใช้ในการประเมินรัฐและสังคมในที่สุด

คุณค่าสามประการนี้ยังสะท้อนผ่านกฎหลักพื้นฐานขององค์การสหประชาชาติ ดังที่ได้กำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนสองกติกานี้ในปี 1966 ขององค์การสหประชาชาติ อันส่งผลให้สิทธิพื้นฐานของพลเมือง สิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีความชอบธรรมทางกฎหมายสูงสุด แทบทุกประเทศต่างลงนามยอมรับกติกาดังกล่าว สิทธิเหล่านี้ประกอบสร้างเป็นรากฐานทางกฎหมายที่ข้ามพรมแดนรัฐ-ชาติ หลักสิทธิขั้นพื้นฐานจะเป็นเครื่องรับประกันว่ามีการถ่ายโอนคุณค่าหลักข้างต้นไปเป็นข้อผูกมัดทางกฎหมายอย่างเป็นทางการในแต่ละประเทศ

กระนั้นก็ตาม จำเป็นที่จะต้องเน้นย้ำว่า แม้จะมีการตกลงร่วมกันแล้วก็ตาม หลายๆ ประเทศได้เพิกเฉยต่อหลักสิทธิขั้นพื้นฐาน ไม่เพียงเท่านั้น บางรัฐที่ลงนามกลับละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงด้วยซ้ำ

ในหลายๆ พื้นที่ยังมีข้อกังขาว่ากติกาดังกล่าวด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานมีผลบังคับใช้และนำไปปฏิบัติจริงมากน้อยเพียงใด อีกทั้งคุณค่าหลักได้รับการยึดถืออย่างจริงจังหรือไม่ ในกรณีเหล่านี้ ประเด็นปัญหาไม่ใช่แค่คำถามในเชิงทฤษฎีอีกต่อไป หากแต่เป็นเรื่องของการต่อรองทางสังคมและความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างตัวแสดงทางสังคมในแต่ละประเทศและภูมิภาค

อย่างไรก็ดี คุณค่าหลักและการนำไปปฏิบัติในรูปแบบของหลักสิทธิขั้นพื้นฐานสะท้อนถึงมาตรวัดสำคัญในการตั้งแนวทางทางการเมืองใดก็ตาม ด้วยเหตุนี้ คุณค่าหลักเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการยอมรับและยึดโยงตั้งแต่แรกเริ่ม

อิสระภาพ!
ความเท่าเทียม!
ภราดรภาพ!

กติกาดังกล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (UN Human Rights Covenants) ในฐานะกฎหลักพื้นฐาน

คุณค่าหลักและสิทธิขั้นพื้นฐาน

ในปี 2007 มีการถกเถียงอย่างเผ็ดร้อนในประเด็นเรื่องคุณค่าหลักและทิศทางทางการเมืองโดยรวมในประเทศเยอรมนี กล่าวคือ พรรคการเมืองใหญ่ 2 พรรค คือ พรรคประชาธิปไตยสังคมนิยมแห่งเยอรมนี (Social Democratic Party of Germany—SPD) และ พรรคสหภาพประชาธิปไตยคริสเตียนแห่งเยอรมนี (Christian Democratic Union of Germany—CDU) มีมติรับแผนการพรรคฉบับใหม่ โดยหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของแผนการคือ การมุ่งกำหนดนิยามคุณค่าหลักและนำไปปฏิบัติจริงในการเมืองปัจจุบัน

สังคมนิยมประชาธิปไตยเองก็กำหนดบรรทัดฐานของตนจากคุณค่าหลักและสิทธิขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกัน การตีความเชิงบรรทัดฐานและการตั้งคำถามว่าด้วยการนำคุณค่าหลักไปปฏิบัติจริงถือเป็นตัวกำหนดตำแหน่งแห่งที่ที่สำคัญบนเข็มทิศทางการเมือง

ในเชิงประวัติศาสตร์ การนิยามคุณค่าหลัก รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันของแต่ละคุณค่านั้นเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาอยู่เสมอ นับตั้งแต่ยุคแสงสว่างทางปัญญาในศตวรรษที่ 18

ทุกวันนี้ หากจะกล่าวแบบกว้างๆ คุณค่าหลักกว่าด้วยอิสรภาพ ความเท่าเทียม/ความเป็นธรรม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันถือเป็นหมุดหมายเริ่มต้น

2.1 อิสรภาพ (Freedom)

อิสรภาพ คือ คุณค่าพื้นฐานที่ผู้กระทำการทางการเมืองทุกคนต่างยึดโยงร่วมกันอย่างไม่ต้องสงสัย อิสรภาพสอดคล้องกับสายธารแห่งความคิดในยุคแสงสว่างทางปัญญาและยุคที่นักประวัติศาสตร์เยอรมนีเรียกว่ายุค ‘กระฎุมพี’ (ประมาณปี 1815–1915) ในห้วงเวลาสำคัญต่างๆ แห่งยุคสมัย นักปรัชญาคนสำคัญไม่ว่าจะเป็น จอห์น ล็อก (John Locke) ฌอง-ฌาคส์ รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) และคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) รวมไปถึงนักคิดสำนักทฤษฎีวิพากษ์ ล้วนแล้วแต่ครุ่นคิดและพยายามอธิบายวิธีการบรรลุซึ่งอิสรภาพ

กล่าวโดยรวบรัดคือ ข้อถกเถียงว่าด้วยอิสรภาพประกอบด้วยคำถามพื้นฐานสำคัญสามประการดังต่อไปนี้

1. เราจะนิยามอิสรภาพอย่างไร
2. อิสรภาพจะบรรลุและได้รับการรับประกันในสังคมอย่างไร
3. อะไรคือข้อจำกัดของอิสรภาพในสังคม

จอห์น ล็อก นักปรัชญาชาวอังกฤษ ได้ให้คำนิยามที่ยืนยงมาอย่างยาวนานของอิสรภาพเอาไว้ดังนี้

เสรีภาพตามธรรมชาติ (natural liberty) ของมนุษย์ คือ การเป็นอิสระจากอำนาจเหนือกว่าใดๆ บนโลกและการไม่ตกอยู่ภายใต้เจตจำนงหรืออำนาจในการบัญญัติกฎหมายของกลุ่มคนกลุ่มไหน หากแต่ถูกปกครองโดยกฎธรรมชาติเท่านั้น เสรีภาพของมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ คือการไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจนิติบัญญัติของผู้อื่น หากแต่ต้องเป็นอำนาจที่สถาปนาผ่านการยินยอมในชุมชนทางการเมือง [เสรีภาพ]หาใช่การอยู่ภายใต้การครอบงำของเจตจำนงใด หรือถูกจำกัดโดยกฎใด หากแต่ต้องเป็นกฎหมายที่ถูกระบุขึ้นผ่านการให้ความไว้วางใจ

(Locke 1977: 213f; *Two Treatises of Government*, Part I, Chapter 4)

ตามกรอบความคิดของล็อก อิสรภาพแบ่งออกเป็นสามด้านซึ่งแตกต่างกันออกไป ได้แก่ อิสรภาพทางร่างกายของตนเอง อิสรภาพทางความคิดและความรู้สึกของตนเอง และอิสรภาพที่จะจัดการต่อทรัพย์สินที่ตนได้มาโดยชอบทางกฎหมาย ความคิดว่าด้วยอิสรภาพทั้งสามด้านข้างต้นได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญในประเทศต่างๆ นับไม่ถ้วน รวมไปถึงคำนิยามของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน หลักทฤษฎีจำนวนมากล้วนแล้วแต่กลับไปอ้างอิงหรือตีความคำนิยามของจอห์น ล็อก

คำอธิบายของล็อกเริ่มจากการมองว่ามนุษย์แต่ละคนมีอิสรภาพสามประการข้างต้นติดตัวมาตามธรรมชาติ นั่นหมายความว่า อิสรภาพสามด้านนี้ไม่ได้ถูกสังคมสร้างขึ้น หากแต่ดำรงอยู่ ‘ก่อน’ สังคมแล้ว

แน่นอนว่า การ ‘คงไว้’ ซึ่งสิทธิตามธรรมชาติในสังคมจะเป็นไปได้นั้นต้องผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น เมื่อเวลาผ่านไป สิทธิเหล่านี้จึงแปรเปลี่ยนมาเป็นข้อเรียกร้องของปัจเจกชนต่อสังคม

เราจะนิยามอิสรภาพอย่างไร

อิสรภาพ
และสิทธิตามธรรมชาติ

อิสรภาพจะได้รับการ
คุ้มครองและเป็นจริงใน
สังคมได้อย่างไร

แก่นความคิดของล๊อคนับได้ว่า
ยังทรงพลังอยู่จนถึงทุกวันนี้ พร้อมๆ
กับการแตกแขนงทางปรัชญาออกเป็น
หลายสายธารความคิด เมื่อมีประเด็น
ถกเถียงว่าด้วยอิสรภาพในฐานะคุณค่า
หลักก็จะต้องมีการอ้างอิงความคิดของ
ล๊อค ล๊อคยังคงเป็นหนึ่งในนักคิด
ผู้ทรงอิทธิพลของสำนักเสรีนิยม

อย่างไรก็ดี เราไม่ควรมองข้าม
ไปว่า คำนิยามที่มักถูกกล่าวอ้างของ
ล๊อค คือ ตัวบททางประวัติศาสตร์ที่
เราไม่สามารถจะเข้าใจมันได้โดยนำ
มันออกจากบริบทและที่มาที่ไปของ
มัน ด้วยเหตุนี้ เราจึงไม่สามารถนำ
มันมาประยุกต์ใช้แบบที่อ้อๆ ภายใต้อ
บริบทสถานการณ์ปัจจุบัน ข้อคำนึงข้างต้นสะท้อนคำถามสำคัญที่ว่า อิสร-
ภาพจะได้รับการคุ้มครองและเป็นจริงในสังคมได้อย่างไร

ในข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์ ไม่มีข้อสงสัยแล้วว่าล๊อคและนักปรัชญา
คนต่อๆ มาในยุคแสงสว่างทางปัญญาเป็นนักปฏิบัติต่อข้อโต้แย้งที่ให้ความชอบ-
ธรรมต่อสภาวะไร้อิสรภาพของคนส่วนมากบนพื้นฐานของความไม่เท่าเทียม
กันตามธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ ความเท่าเทียมกันตามธรรมชาติ (natural
equality) และอิสรภาพที่เท่าเทียมกัน (equal freedom) จึงเป็นการปฏิบัติ
ทางความคิดที่ต่อต้านสังคมแบบสมบูรณาญาสิทธิ อันเป็นสังคมที่กษัตริย์
อ้างอำนาจจากพระเจ้าเพื่อสร้างความชอบธรรมในการปกครองของตน

กระนั้นก็ตาม ล๊อคไม่ได้เชื่อว่าอิสรภาพที่เท่าเทียมกันนั้นดำรงอยู่ตาม
ธรรมชาติ สำหรับเขา ความคิดเรื่องอิสรภาพตามธรรมชาติได้ถูกถ่ายโอน
มายังสังคมผ่านการทำสัญญาประชาคม

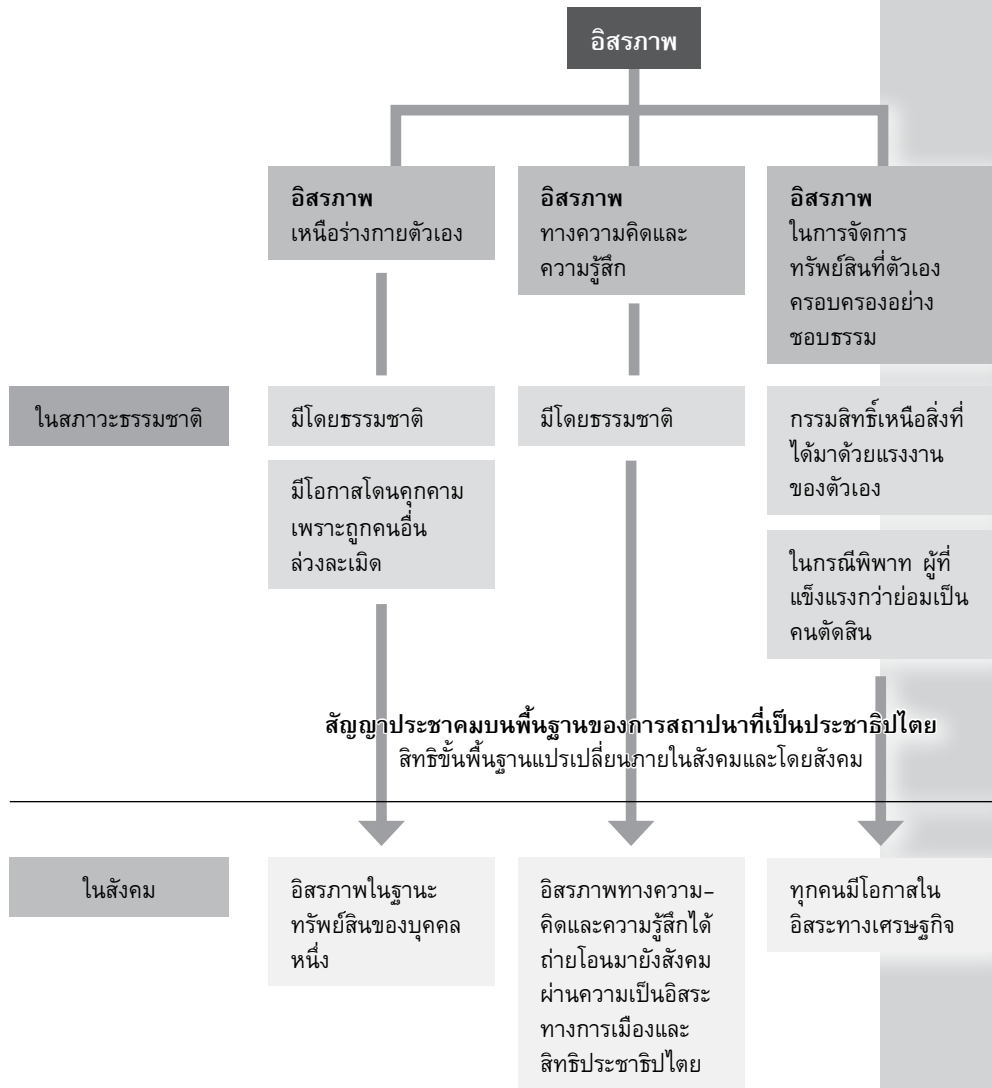
กล่าวโดยสรุป คือ ในสังคมหนึ่งๆ อิสรภาพจะกลายมาเป็นทรัพย์สินส่วน

จอห์น ล๊อค (1632-1704) คือนักคิด
สำนักเสรีนิยมคนแรกและสำคัญที่สุด

ล๊อคมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการ
ศึกษาแบบประจักษ์นิยม การสำรวจว่า
ผู้คนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์อย่างไร
ดังนั้น ตามความคิดของเขา จุดเริ่มต้น
ของทฤษฎีเกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบ
เชิงประสบการณ์

ในปี 1690 ล๊อคตีพิมพ์หนังสือ *Two
Treatises of Government* ที่ท้าทาย
ความคิดรากฐานเชิงทฤษฎีที่สนับสนุน
การดำรงอยู่ของสถาบันกษัตริย์อังกฤษ
และพัฒนาารูปแบบการเมืองการปกครอง
ของสังคมโดยมีพื้นฐานมาจากความคิด
เรื่องอิสรภาพ

ความเท่าเทียมกันตาม
ธรรมชาติและอิสรภาพ
ที่เท่าเทียมกัน

รูปภาพ 1: แนวคิดเรื่องอิสรภาพของจอห์น ล็อก

บุคคลก็ต่อเมื่อมันได้ถูกใช้ ยกตัวอย่างเช่น อิสรภาพทางความคิดและความรู้สึกจะต้องได้รับการคุ้มครองในสังคมผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและใช้อำนาจทางการเมือง อิสรภาพในการจัดการสรรพสิ่งที่เราครอบครอง

อย่างชอบธรรมก็จำเป็นต้องมีตลาดเสรีที่ทุกคนเข้าถึงได้ ด้วยเหตุนี้ *อิสรภาพตามธรรมชาติจึงไม่ได้คงอยู่ในสังคมตามครรลองของธรรมชาติเสียทีเดียว หากแต่ต้องอาศัยการคุ้มครองด้วยการกำหนดกฎเกณฑ์ทางสังคม*

บทวิพากษ์ของรุสโซต่อแนวคิดเรื่องอิสรภาพของจอห์น ล็อก

ในศตวรรษที่ 18 ทฤษฎีของจอห์น ล็อกได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นที่ว่าอิสรภาพจะเป็นจริงในสังคมได้อย่างไร นักวิจารณ์ที่สำคัญที่สุดคงจะหนีไม่พ้น ฌอง-ฌาคส์ รุสโซ เขาได้โต้แย้งและต่อยอดความคิดของล็อกอันนำไปสู่ประเด็นความคิดสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. ในการสถาปนาสังคม สัญญาประชาคมที่ดีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ทุกคนละทิ้งสิทธิตามธรรมชาติทั้งหมด เพื่อที่ภายหลังพวกเขาจะได้มันกลับคืนมาในรูปของสิทธิพลเมือง (civil rights)
2. สัญญาประชาคมในสังคมแบบระบอบพีและกษัตริย์ในยุคนั้นไม่ใช่สัญญาประชาคมที่ดี
3. ‘อิสรภาพ’ ที่ยั่งยืนจะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองทั้งหมด ผ่านกระบวนการทางกฎหมายภายใต้สภานี้เท่านั้นที่จะเอื้อให้ทุกคนทำตามเจตจำนงของพวกเขาเอง¹ และด้วยเหตุนี้จึงเป็นอิสระ
4. สำหรับรุสโซแล้ว ‘อิสรภาพ’ ผูกติดกับความคิดว่าด้วยการพัฒนา เขาเชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนมี ‘ความสามารถหนึ่งที่พัฒนาความสามารถอื่นๆ’ เขาเรียกมันว่า ‘ความสามารถแห่งความสมบูรณ์แบบ (perfectibilité)’ (Benner/Brüggen 1996: 24) ‘ความสามารถ’ ดังกล่าวไม่ได้ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่แรกเริ่ม หากแต่จะค่อยๆ พัฒนาขึ้นตามเงื่อนไขการเรียนรู้และการใช้ชีวิตที่สังคมมีให้

¹ เราจะใช้คำว่า ‘ของพวกเขา (their)’ แทน ‘ของเขา (his)’ หรือ ‘ของเธอ (her)’ เพื่อหลีกเลี่ยงการแสดงอคติทางเพศ

หากมองครั้งแรก ประเด็นวิพากษ์ข้อแรกของรุสโซ้น่าประหลาดใจอยู่ไม่น้อย ทำไมเราต้องยอมละทิ้งสิทธิที่เราติดตามธรรมชาติทั้งหมด เพียงเพื่อที่เราจะได้มันกลับคืนจากสังคมอีกครั้งเล่า มันจะไม่เปิดโอกาสให้ทรราชขึ้นมาปกครองหรือ ณ จุดนี้ คำยืนยันกรานอันถอนรากถอนโคนข้างต้นของรุสโซ้นั้นแทบจะน่าตกตะลึง ส่วนหนึ่งที่เขาเลือกข้อกำหนดอันสุดโต่งนี้เนื่องจากเขาต้องการกล่าวให้ชัดเจนว่า ถ้าเราต้องการให้ทุกคนบรรลุซึ่งอิสรภาพ เราต้องแน่ใจว่าไม่มีอภิสิทธิ์ กรรมสิทธิ์ และความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมนรูปแบบใดก็ตามเล็ดลอดเข้าไปสู่สังคมใหม่ที่เพิ่งสถาปนาขึ้นผ่านสัญญาประชาคมที่ดี สังคมในอุดมคติของรุสโซ้คือสังคมของคนที่มียุติธรรมและเท่าเทียมกัน

ด้วยเหตุนี้ รุสโซ้จึงตั้งคำถามต่อความเป็นจริงของอิสรภาพในสังคม ข้อวิเคราะห์ของเขาต่อสังคมร่วมสมัยแสดงให้เห็นว่า อิสรภาพที่ยกย่องกันนั้นกลับมีไว้เพื่อปกป้องคนร่ำรวยที่มีอันจะกินเท่านั้น รุสโซ้เน้นความสำคัญของประเด็นนี้โดยนำเสนอข้อโต้แย้งที่เป็นเหตุเป็นผลว่า คนรวยอาจถึงกับชักจูงให้คนจนมาร่วมทำสัญญาประชาคมจอมปลอมด้วยคำพูดล่อลวงด้านล่างนี้ อันนำไปสู่อิสรภาพของฝ่ายแรกฝ่ายเดียว

‘พวกเราร่วมกันเถอะ’ เขาบอกต่อผู้คนเหล่านั้น [พวกคนจน—ระบุโดยผู้เขียน] ‘มาร่วมกันคุ้มครองคนอ่อนแอให้รอดพ้นจากการกดขี่ ยับยั้งพวกมักใหญ่ใฝ่สูง และปกป้องรักษาทรัพย์สินของทุกคน พวกเราร่วมกันสร้างกฎแห่งความเป็นธรรมและสันติภาพ กฎซึ่งทุกๆ คนมีพันธะต้องเคารพอย่างไม่มีข้อยกเว้น กฎที่ในบางมาตราระจะช่วยบรรเทาความผกผันอันคาดการณไม่ได้ของโชคชะตา โดยทำให้ผู้มีอำนาจและผู้อ่อนแอต้องปฏิบัติตามพันธะที่มีต่อกันอย่างเท่าเทียม กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ แทนที่จะทุ้มเทกำลังหัวหันกันเอง ให้เราารวบรวมกำลังทั้งหมดและมอบให้แก่อำนาจสูงสุดที่จะปกครองเรา ด้วยกฎหมายที่ฉลาดหลักแหลม ปกป้องและคุ้มครองสมาชิกทุกคนในชุมชน กำราบศัตรูร่วมของพวกเขา และดำรงไว้ซึ่งความสมานฉันท์อันเป็นนิรันดร์ในหมู่พวกเรา’
(Rousseau 1997: 215–217 [*Discourse on the Origin of Inequality*, Part II])

อาจกล่าวได้ว่า อิสรภาพในแง่นี้อาจถูกนำไปใช้เป็นข้อโต้แย้งที่ไม่มีใครปฏิเสธได้ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งยวดที่เราต้องพินิจพิเคราะห์ข้อ

สังคมในอุดมคติ: สังคมแห่งมนุษย์ที่มีอิสรภาพและเท่าเทียมกัน

อิสรภาพสำหรับคนรวยเท่านั้นหรือ?

ถกเถียงเรื่องอิสรภาพให้รอบคอบว่า
มันครอบคลุมทุกคนอย่างแท้จริง

ประเด็นที่สามของบทวิพากษ์
ของรูสโซเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์
ระหว่างอิสรภาพกับอำนาจ ในขณะที่
ที่ลือกและนักคิดก่อนหน้าเขา โทมัส
ฮอบส์ (Thomas Hobbes) มีสมมติ-
ฐานว่า ถึงแม้อำนาจในการกำหนด
และออกกฎหมายต้อง*ได้รับความชอบ-*
*ธรรม*จากประชาชน แต่ประชาชนไม่
จำเป็นต้องเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ
นี้โดยตรง รูสโซกลับมีจุดยืนที่เป็น

ประชาธิปไตยอย่างถึงรากต่อประเด็นข้างต้น สำหรับเขาแล้ว คนจะเป็นอิสระ
อันหมายถึงการอยู่ภายใต้เจตจำนงทางการเมืองของตนเองเท่านั้น ก็ต่อเมื่อ
เขามีหน้าที่ต้องเคารพกฎหมายที่เขามีส่วนร่วมในการกำหนดมันขึ้นมา

ประเด็นที่สี่ของบทวิพากษ์ของรูสโซช่วยต่อยอดแนวคิดของลือกว่าด้วย
อิสรภาพอย่างมีนัยยะสำคัญ รูสโซรับเอามุมมองที่ว่า อิสรภาพของมนุษย์
เป็นผลมาจากการที่มนุษย์มีลักษณะบางอย่างตามธรรมชาติ ไม่ใช่เพียงแค่
คุณลักษณะที่ตายตัวเท่านั้น แต่รวมถึงความสามารถบางอย่างที่พัฒนาความ
สามารถอื่นๆ (cf. Benner/Brüggen 1996: 24) ดังนั้น การเอื้อให้มนุษย์
พัฒนาบุคลิกภาพของตนจึงเป็นสิ่งหลักที่ทำนายสังคมประชาธิปไตย

คำถามสำคัญอีกประการหนึ่งที่ยังเป็นประเด็นถกเถียงอยู่เสมอ คือ อิสรภาพ
ของปัจเจกบุคคลในสังคม รวมไปถึงในแง่ที่เกี่ยวข้องกับรัฐ มีขอบเขตกว้างไกล
แค่ไหน ยกตัวอย่างเช่น รัฐได้รับอนุญาตให้ลักลอบดักฟังพลเมืองหรือไม่
หรือในกรณีฉุกเฉิน รัฐมนตรีกลาโหมมีสิทธิมากน้อยเพียงใดในการสั่งโจมตี
เครื่องบินโดยสาร คำถามเหล่านี้ชวนให้เราขบคิดเรื่องขีดจำกัดของอิสรภาพ

คำตอบเชิงปรัชญา 2 ประการมักถูกอ้างถึงอยู่บ่อยครั้งในการนิยามขีด
จำกัดของอิสรภาพ

ฌอง-ฌาร์ค รูสโซ (1712–1778) ถือเป็นหนึ่งในนักคิดผู้กรุยทางให้เกิดการปฏิวัติฝรั่งเศส

รูสโซเขียนบทความว่าด้วยนัยยะสำคัญพื้นฐานต่อพัฒนาการของความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นงานเขียนกึ่งปรัชญา กึ่งเชิงประวัติศาสตร์และเชิงประจักษ์

ผลงานสำคัญอื่นๆ ของเขาเกี่ยวข้องกับทฤษฎีว่าด้วยรัฐประชาธิปไตยและการศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่าง
อิสรภาพกับอำนาจ

‘ความสามารถหนึ่งที่
พัฒนาความสามารถ
อื่นๆ’

อะไรคือขีดจำกัดของ
อิสรภาพที่ดำรงอยู่ใน
สังคม

คำตอบสองประการ

‘เป็นความจริงที่ว่า ในสังคมประชาธิปไตย ผู้คนดูเหมือนจะสามารถกระทำการต่างๆ ตามใจตนได้ ทว่าเสรีภาพทางการเมือง (political liberty) มิได้ประกอบไปด้วยอิสรภาพไม่จำกัด ในการปกครอง หรือในสังคมที่อยู่ภายใต้กฎหมาย เสรีภาพประกอบขึ้นได้จากอำนาจในการกระทำการใดที่เราปรารถนาเท่านั้น และจากการไม่ถูกขัดขวางให้กระทำการใดที่เราไม่ปรารถนาจะทำ เราต้องตระหนักอยู่เสมอถึงข้อแตกต่างระหว่างการไม่ขึ้นต่อใครและเสรีภาพ เสรีภาพคือสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ตามที่กฎหมายอนุญาตให้ทำ และถ้าพลเมืองกระทำการใดที่กฎหมายห้าม เขาก็จะไม่ได้ครอบครองเสรีภาพอีกต่อไป เพราะว่าพลเมืองคนอื่นๆ ก็จะมีอำนาจเหมือนกับเขา’

(Montesquieu 1992: 212f [*The Spirit of the Laws*, Book XI])

สำหรับมองเตสกีเออแล้ว ขีดจำกัดของอิสรภาพเชื่อมโยงกับหน้าที่ในการเคารพกฎหมาย โดยปัจเจกบุคคลมีสิทธิที่จะคาดหวังให้คนอื่นๆ เคารพกฎหมายเหมือนเขาด้วย

‘มีกฎที่เป็นข้อผูกมัดเชิงเปรียบเทียบ (categorical imperative) เพียงข้อเดียวและกฎข้อนั้น คือ จงกระทำเฉพาะสิ่งที่ท่านทำได้ และเพราะเหตุนั้น ในขณะที่เดียวกันมันเป็นสิ่งที่ท่านต้องการให้เป็นกฎสากล!’

(Kant 1995: 51 [*Groundwork of the Metaphysics of Morals*])

ชาร์ลส์ เดอ เซกองดา มองเตสกีเออ
(Charles de Secondat Montesquieu 1689–1755) เป็นนักกฎหมายและนักปรัชญาเชิงศีลธรรม ผลงานที่โดดเด่นจนจนทุกวันนี้ของเขาคือ *The Spirit of the Laws* (1748)

ในบรรดาความคิดทางการเมืองต่างๆ ของเขา เขาสนับสนุนระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญและการแบ่งแยกอำนาจ (นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ)

เกณฑ์กำหนดของคานท์ครอบคลุมมากกว่า เขายกระดับขีดจำกัดของอิสรภาพให้เป็นเชิงนามธรรม กล่าวคือ ในการกระทำทุกๆ ครั้ง เราต้องตั้งคำถามอยู่เสมอว่าหลักปฏิบัติต่างๆ สามารถกลายเป็นกฎสากลได้หรือไม่ ด้วยเหตุนี้ ขีดจำกัดของอิสรภาพจึงขยายไปไกลกว่าเพียงแค่การเคารพกฎหมาย หากแต่รวมไปถึงการใช้อิสรภาพ

กระทำการต่างๆภายในกรอบของกฎหมายด้วย ยกตัวอย่างเช่น ไม่ผิดกฎหมายถ้าเราจะขับรถขับเคลื่อนสี่ล้อที่เปลืองน้ำมันและสร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ถ้าทุกๆคนกระทำเช่นนั้น ผลที่ตามมาย่อมหนีไม่พ้นหายนะทางสิ่งแวดล้อม

ด้วยเหตุนี้ คานท์จึงมองว่าขีดจำกัดของอิสรภาพเป็นเรื่องทางศีลธรรมโดยธรรมชาติ อีกทั้งยังสำหรับปัจเจกบุคคลแล้ว มันยังเชื่อมโยงกับ*ประโยชน์สาธารณะ*ด้วย อย่างไรก็ตาม มุมมองแบบปัจเจกต่อขีดจำกัดของอิสรภาพ

ข้างต้นนี้ไม่เพียงพอที่จะทำให้ทุกคนในสังคมเข้าถึงอิสรภาพได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ นี่ไม่ใช่แค่เรื่องของการป้องกันการละเมิดหรือล่วงล้ำอิสรภาพ แต่คือการขยายอิสรภาพไปยังคนที่ถูกกีดกันไม่ให้มีอิสรภาพด้วย สิ่งนี้จะเป็นจริง

อิมมานูเอล คานท์ (1724–1804) คือหนึ่งในนักปรัชญาชาวเยอรมันที่มีอิทธิพลที่สุดในยุคแสงสว่างทางปัญญา ผลงานของเขากล่าวถึงแทบทุกประเด็นทางปรัชญาในยุคสมัยของเขา

งานเขียนสำคัญของคานท์ ได้แก่ *Kritik der reinen Vernunft* [Critique of Pure Reason] (1781), *Kritik der praktischen Vernunft* [Critique of Practical Reason] (1788), *Kritik der Urteilskraft* [Critique of Judgement] (1790), *Zum ewigen Frieden* [On Perpetual Peace] (1795), *Metaphysik der Sitten* [The Metaphysics of Morals] (1796/97)

‘อิสรภาพ’ ในแผนการฮัมบูร์กของพรรค SPD

‘อิสรภาพหมายถึงความเป็นไปได้ในการกำหนดการปกครองตนเอง ทุกคนมีความสามารถและคุณสมบัติที่จะบรรลุอิสรภาพ ทว่าคนผู้นั้นจะได้ใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับอิสรภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับสังคม ทุกคนต้องเป็นอิสระจากสภาวะพึ่งพาที่ไร้เกียรติ จากความแร้นแค้นและความกลัว ทุกคนต้องมีโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองและมีส่วนร่วมในสังคมและการเมืองด้วยความรับผิดชอบ [แต่]ผู้คนจะใช้อิสรภาพของตนได้ก็ต่อเมื่อมีการรับประกันว่าพวกเขาจะได้รับความคุ้มครองทางสังคมอย่างเพียงพอ’

(Hamburger Programm 2007: 15)

ขีดจำกัดของอิสรภาพ เป็นเรื่องทางศีลธรรม และมีพันธะต่อประโยชน์สาธารณะ

ได้ในรูปแบบของอิสรภาพที่เท่าเทียมกันสำหรับทุกคนในสังคม แผนการฮัมบูร์ก (Hamburger Programme) ของพรรค SPD ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า ‘ทุกคนมีความสามารถและคุณสมบัติที่จะบรรลุอิสรภาพ ทว่าเขาจะได้ใช้ชีวิตที่นับได้ว่ามีอิสรภาพหรือไม่ นั้น เป็นเรื่องที่ยื่นอยู่กับสังคม’

แนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ จึงให้ความสำคัญกับ ‘ขีดความสามารถ’ ยกตัวอย่างเช่น แนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์เจ้าของรางวัลโนเบลชาวอินเดีย อมาร์ตยา เซน (Amartya Sen) ที่ว่า ขีดความสามารถนั้นก้าวข้ามความเท่าเทียมกันทางการเงิน และจำเป็นต้องรวมถึงการมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตในสังคมอย่างกว้างขวาง²

เพราะฉะนั้น ผลลัพธ์จากการถกเถียงเรื่องอิสรภาพเพื่อสังคมประชาธิปไตยข้างต้นนี้สามารถแสดงออกมาในรูปของมาตรฐานต่างๆ ที่ต้องบรรลุดังต่อไปนี้

มาตรฐานที่สังคมประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีอันเป็นผลมาจากการถกเถียงเรื่องอิสรภาพ

- อิสรภาพส่วนบุคคลและอิสรภาพที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในสังคม อีกทั้งในกระบวนการตัดสินใจ ต้องมีการรับรองและรับประกันโดยพื้นฐาน
- อิสรภาพมีฐานคิดแรกเริ่มว่าทุกๆ คนสามารถที่จะใช้ชีวิตอย่างเป็นอิสระได้ ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการและสถาบันทางสังคมที่ทำให้อิสรภาพนี้เป็นไปได้ แต่การสถาปนาว่าอิสรภาพคือสิทธิพื้นฐานนั้นไม่เพียงพอ
- อิสรภาพมีฐานคิดแรกเริ่มว่าผู้คนกระทำการด้วยความรับผิดชอบและมีเหตุผล ระบบการศึกษาในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยมีหน้าที่ในการสร้างศักยภาพดังกล่าว

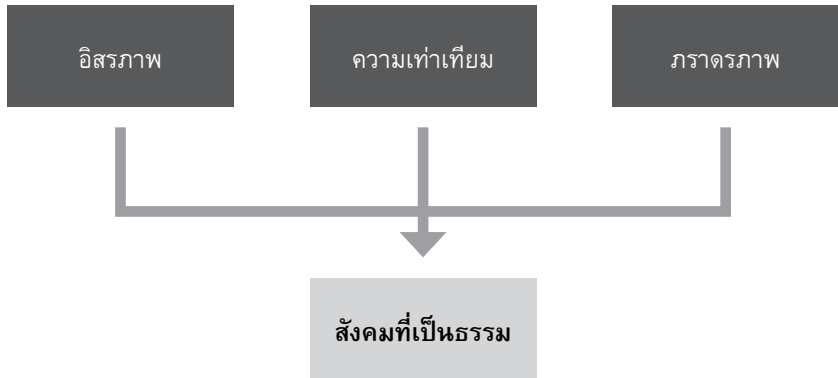
² รายงาน 2 ชิ้น ว่าด้วยความยากจนและความมั่งคั่งโดยรัฐบาลเยอรมันไม่ได้ใช้เพียงตัวบ่งชี้ทางวัตถุในการวัดความยากจนอีกต่อไป หากแต่ยังใช้เกณฑ์การเปิดรับหรือกีดกันทางสังคมด้วย

2.2 ความเท่าเทียม/ความเป็นธรรม

‘ความเท่าเทียม (equality)’ หรือ ‘ความเป็นธรรม (justice)’? คุณค่าหลักประการที่สองของสังคมประชาธิปไตยทำให้คนจำนวนไม่น้อยสับสน

เราสามารถอธิบายปัญหาข้างต้นได้อย่างง่ายดายผ่านมุมมองเชิงประวัติศาสตร์และปรัชญา

ในเชิงประวัติศาสตร์ นับตั้งแต่การปฏิวัติฝรั่งเศส ‘อิสรภาพ ความเท่าเทียม ภราดรภาพ’ (*Liberté, Égalité Et Fraternité*) ได้กลายมาเป็นคุณค่าหลักสามประการที่คนกล่าวอ้างกัน ในเชิงปรัชญาแล้ว ถ้าหากเราสามารถสถาปนาคุณค่าสามประการได้จริง ก็จะสามารถถกกันเรื่อง ‘สังคมที่เป็นธรรม’ ได้

รูปภาพ 2: สังคมที่เป็นธรรมและคุณค่าหลัก

ในขณะเดียวกัน ข้อถกเถียงว่าด้วยคุณค่าหลักเรื่อง ‘ความเท่าเทียม’ นำไปสู่คำถามที่ว่า อะไรคือการจัดสรรกระจายสินค้าทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุอย่างเป็นธรรม ด้วยเหตุนี้ นับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ‘ความเป็นธรรม’ ได้รับการยอมรับว่าเป็นคุณค่าหลักมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะถูกแยกแยะจากความคิดเรื่อง ‘ความเท่าเทียม’ หรือนิยามให้กระชับขึ้น อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าการพูดถึง ‘อิสรภาพ ความเป็นธรรม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน’ จะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแล้ว เราก็ยังควรพิจารณาข้อถกเถียงเชิงปรัชญาของมัน

กล่าวคือ ในขณะที่ปัจเจกบุคคลทุกคนมี ‘อิสราภาพ’ ติดตัวกันถ้วนหน้า ‘ความเท่าเทียม’ กลับเป็นความคิดเชิงสัมพัทธ์ มันเชื่อมโยงแต่ละบุคคลรวมไปถึงอิสราภาพส่วนปัจเจกของพวกเขาเข้ากับสมาชิกคนอื่นๆ ในสังคม

หากกล่าวในเชิงปรัชญาแล้ว ‘ความเป็นธรรม’ เป็นแนวคิดระดับสูง ดังที่นักเขียนคนหนึ่งพยายามนิยามแนวคิดเรื่อง ‘ความเป็นธรรม’ ไว้อย่างกระชับดังต่อไปนี้

‘อะไรคือความเป็นธรรม? แม้แต่การตั้งคำถามดังกล่าว เราทำได้หรือไม่? คำถามที่ขึ้นต้นด้วย ‘อะไร’ มุ่งค้นหาว่าสิ่งนั้นคืออะไร ความเป็นธรรมไม่ใช่สิ่งของการจัดหมวดหมู่ความสัมพันธ์ มันเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างคน ความสัมพันธ์ประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเป็นธรรม ดังนั้น คำถามจึงไม่ใช่ “อะไรคือความเป็นธรรม?” แต่คือ “ความเป็นธรรมเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง?” ... คำถามเกี่ยวกับความเป็นธรรมจึงมุ่งค้นหาว่าปัจเจกบุคคลมีตำแหน่งแห่งที่ตรงไหนโดยสัมพันธ์กับชุมชนที่มีเขาเป็นส่วนหนึ่งในสังคม และเขาสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ที่เขาปฏิสัมพันธ์ด้วยอย่างไร ... ผู้คนรู้สึกว่าจะจำเป็นต้องกำหนดจุดยืนของตนเองในเชิงสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เขาสมาคมด้วย รวมไปถึงการกำหนดว่า พวกเขาถูกมองอย่างไร พวกเขาถูกวัดคุณค่าอย่างไร... ถ้าหากความภาคภูมิใจในตนเองของปัจเจกขึ้นอยู่กับว่าเขาหรือเธอถูกให้ค่าอย่างไรโดยคนรอบข้าง พวกเขาจะรู้สึกว่าคุณได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม การให้คำดังกล่าวสะท้อนออกมาในรูปของการจัดสรร ปฏิเสธ หรือริบสินค่าต่างๆ คินไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือไม่ใช่วัตถุที่จับต้องได้ก็ตาม’ [ideelle] (Heinrichs 2002: 207 f.)

เพราะฉะนั้น แนวคิดเรื่องความเป็นธรรมจึงมีมาตรวัดที่แตกต่างกันหลากหลาย กล่าวคือ ในระดับปัจเจกบุคคล บุคคลหนึ่งสามารถรู้สึกว่าคุณเองถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ในขณะที่การจัดสรรทรัพยากรที่ ‘เป็นธรรม’ ดำรงอยู่ในระดับภาวีสัย ด้วยเหตุนี้ มาตรวัดว่าอะไรที่เป็นและไม่เป็นธรรมจึงเป็นผลมาจากการต่อรองทางสังคมเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความเป็นธรรมจำเป็นต้องวางอยู่บนเงื่อนไขต่อไปนี้

- สังคมมีการจัดสรรกระจายสินค้าที่ (จับต้องได้ และ/หรือไม่ได้)
- การจัดสรรกระจายสินค้านั้นเป็นไปตามหลักการที่ชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับโดยสมาชิกในสังคมทุกคน

ความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในฐานะแนวคิดเชิงสัมพัทธ์

เราจำเป็นต้องนิยามแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมและความเป็นธรรมอย่างรอบคอบ

เมื่อบรรลุเงื่อนไข 2 ประการข้างต้นแล้วเท่านั้น เราจึงจะสามารถพูดถึง ‘ความเป็นธรรม’ กันได้ อย่างไรก็ตาม เราอาจมองว่า ‘ความเท่าเทียม’ คือรูปแบบการกระจายสินค้าที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้รูปแบบหนึ่ง

‘ความเท่าเทียม คือ จุดเริ่มต้น ไม่ใช่ผลจากระเบียบกฎเกณฑ์[ของสังคม] ในแง่ของการจัดสรรกระจายสินค้า เราจำเป็นต้องมีบรรทัดฐานร่วมกันที่จะเป็นตัวตัดสินความเป็นธรรมในการกระจายที่เบี่ยงเบน บรรทัดฐานเบื้องต้นในการกระจายนี้คือความเท่าเทียมเชิงตัวเลข กล่าวคือ การจัดสรรกระจายสินค้าเป็นไปตามจำนวนบุคคลที่ถูกนับรวมเข้ามา ความเท่าเทียมไม่เหมือนกับความเป็นธรรมตรงที่มันไม่จำเป็นต้องมีเกณฑ์วัดชัดเจน... ในกรณีที่ไม่มีเกณฑ์กำหนดการกระจายสินค้า ก็ไม่มีมูลฐานใดที่คนหนึ่งจะได้มากกว่าคนอื่น ทุกๆ คนต้องได้รับการจัดสรรเหมือนกันเพื่อหลีกเลี่ยงการดำเนินการโดยใช้อำนาจตามอำเภอใจ’ (Heinrichs 2002: 211 f.)

ดังนั้น การเรียกร้องให้เกิดความเท่าเทียมกันจึงจำเป็นต้องไม่มีข้อโต้แย้งที่ยอมรับได้ในทางสังคมที่สร้างความชอบธรรมให้เกิดการกีดกันแบ่งแยก (discrimination) ในการกระจายสินค้า

ถึงจุดนี้ เราสามารถนิยามแนวคิดเรื่อง ‘ความเท่าเทียม’ และ ‘ความเป็นธรรม’ โดยปราศจากความขัดแย้งกันทางทฤษฎีที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เราเผชิญคำถามว่าจะสามารถอธิบาย ‘การจัดสรรกระจายที่ไม่เท่าเทียมกัน (unequal distribution)’ ในเชิงทฤษฎีได้อย่างไร มีความพยายามอธิบายและให้นิยามนี้มาแล้วมากมาย แน่นอนว่าเราไม่สามารถใช้พื้นที่ที่จำกัดตรงนี้กล่าวถึงได้หมด อย่างไรก็ตาม ใครก็ตามที่สนใจการเมืองย่อมค้นคว้าว่านโยบายที่นำเสนอมานั้นสามารถถูกตัดสินว่าเป็นการกระทำทางการเมืองที่เป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรมได้อย่างไร

ในส่วนถัดไปจะนำเสนอแนวทางการอธิบายความเป็นธรรมที่แตกต่างกัน 4 แนวทาง นับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 หรือ 1990 ทั้งสี่แนวทางต่างเป็นหัวข้อถกเถียงสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและในมณฑลทางการเมือง นิยามและแนวทางการอธิบายที่ต่างกันนี้ทำให้เราตระหนักว่าการเข้าใจพื้นฐานเหตุผลของความเป็นธรรมนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย อีกทั้งยังเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนทางการเมือง

ปัญหา:
‘การกีดกันที่เป็นธรรม (just discrimination)’ จะชอบธรรมได้อย่างไร

ทฤษฎีความเป็นธรรมของจอห์น ราวล์ (John Rawls)

- บทวิพากษ์สังคมนิยมต่อทฤษฎีเสรีนิยมว่าด้วยความเป็นธรรม
- คำนิยาม ‘ระหว่างการยอมรับ (recognition) และการจัดสรรกระจายใหม่ (redistribution)’ ของแนนซี เฟรเซอร์ (Nancy Fraser)
- มิติด้านการเมืองของความเป็นธรรม

2.2.1 ทฤษฎีความเป็นธรรมของจอห์น ราวล์³

จอห์น ราวล์ (1921-2002) ถือเป็นนักปรัชญาด้านศีลธรรมที่สำคัญที่สุดคนหนึ่งในสำนักเสรีนิยม เขาเป็นอาจารย์วิชาปรัชญาการเมืองที่มหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ดในปี 1971 ราวล์ตีพิมพ์งานอันทรงอิทธิพลที่ชื่อว่า *A Theory of Justice*

ทฤษฎีความเป็นธรรมของเขาคือที่ถกเถียงในแวดวงสังคมประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทศวรรษ 1980 และ 1990

ในเชิงปรัชญา มีการถกเถียงโต้แย้งงาน *A Theory of Justice* ของจอห์น ราวล์อย่างเผ็ดร้อน ทฤษฎีของเขาซึ่งอยู่ในสำนักเสรีนิยมถูกนำเสนอในปี 1971 แต่กว่ามันจะกลายเป็นทฤษฎีที่ทรงอิทธิพลในทางการเมืองก็ต้องรอจนถึงทศวรรษ 1980 ทฤษฎีของเขาผงาดขึ้นมาเป็นโมเมนตัมที่แย่งกระแสตลาดเสรีแบบถึงรากในยุคของโรนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) และมาร์กาเรต แททเชอร์

(Margaret Thatcher) และเป็น ‘การเปลี่ยนแปลงเชิงจิตวิญญาณและศีลธรรม’ ที่รัฐบาลของเฮลมุท โคห์ล (Helmut Kohl) เรียกร้อง (สำหรับข้อมูลบริบททางประวัติศาสตร์ ดูเพิ่มเติมได้ที่ Nida-Rümelin 1997: 15f) ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น มีการถกเถียงทฤษฎีของราวล์กันอย่างเข้มข้นในแวดวงสังคมประชาธิปไตย

³ การนำเสนอทฤษฎีของราวล์โดยละเอียดทุกแง่มุมอยู่นอกเหนือขอบเขตของข้อถกเถียงที่กำลังพูดถึงในที่นี้ วัตถุประสงค์สำคัญคือการอภิปรายปัญหาในทางปฏิบัติว่าด้วยนิยามของความเป็นธรรม ซึ่งอาจเกิดขึ้นเมื่อนำแนวคิดนามธรรมไปปฏิบัติจริงในทางการเมือง

การสถาปนา ‘ระเบียบ
พื้นฐานที่เป็นธรรม’

ทฤษฎีของรอลส์วิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของผลประโยชน์ในสังคม โดยสมาชิกในสังคมต่างต้องพยายามร่วมมือกันจัดสรรกระจายสินค้าที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันจะต้องอยู่ภายใต้ ‘ระเบียบพื้นฐานที่เป็นธรรม’ ซึ่งกำกับดูแลโดยสถาบันเฉพาะทาง (เช่น รัฐธรรมนูญ กรอบคิดทางเศรษฐกิจและการเมือง) ทฤษฎีของรอลส์มุ่งแสดงให้เห็นสมมติฐานเบื้องต้นของระเบียบและหลักการที่เป็นธรรม เขาเริ่มต้นด้วยสมมติฐานดังต่อไปนี้

- การกำหนดความคิดพื้นฐานและหลักการทั่วไปว่าด้วยความเป็นธรรมที่ทุกคนสามารถตกลงยอมรับนั้นเกิดขึ้นได้
- ในประชาธิปไตยสมัยใหม่ ผู้คนเชื่อโดยปริยายว่ามนุษย์มีอิสระและเท่าเทียมกัน
- ด้วยเงื่อนไขข้างต้น การกำหนดหลักการเรื่องความร่วมมือทางสังคมจะเป็นไปได้

การทดลองทางความคิด:
‘สถานะแรกเริ่ม’ ของ
ปัจเจกบุคคลที่เป็น
อิสระ เท่าเทียม และ
มุ่งแสวงหาประโยชน์

เช่นเดียวกับจอห์น ล็อค รอลส์ตั้งสมมติฐานถึงสภาวะแรกเริ่ม (initial position) ของสังคมมนุษย์ อย่างไรก็ตาม เขาไม่ได้หมายความว่าสภาวะธรรมชาตินั้นมืออยู่จริง ทว่าเป็นสถานการณ์เชิงสมมติฐานที่เหล่าผู้คนซึ่งเป็นผู้คนอิสระและเท่าเทียมกัน ที่มุ่งแสวงหาประโยชน์เพื่อตัวเอง ต่างมาร่วมกันทำข้อตกลงว่าด้วยหลักของความเป็นธรรม

สำหรับรอลส์แล้ว ระเบียบพื้นฐานและขั้นตอนต่างๆ นั้นเป็นธรรมเมื่อสมาชิกในชุมชน (หรือสังคม) บรรลุมติเอกฉันท์ภายใต้เงื่อนไขที่เที่ยงธรรม

อีกแง่มุมหนึ่งของการทดลองทางความคิดนี้คือ ปัจเจกบุคคลไม่ทราบตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในสังคม ด้วยเหตุนี้ รอลส์เชื่อว่า ทุกคนต้องได้รับผลประโยชน์ในการสร้างระเบียบที่ประกันได้ว่าคนที่ร่ำรวยน้อยที่สุดของสังคมจะต้องได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์สูงสุด (กฎ ‘maximin’)⁴

⁴ การหาผลลัพธ์ที่ต่ำที่สุดในทุกทางเลือก แล้วเลือกค่าที่มากที่สุด

กฎ ‘แมกซิมิน’
(maximin)

ประเด็นข้อถกเถียงและแบบฝึกหัดพ่วง

จอห์น 롤ล์สชวนให้ผู้อ่านครุ่นคิดในการทดลองทางความคิดดู ลองจินตนาการว่าคุณกำลังอยู่ในชุมชนที่ทุกคนมีอิสระ เท่าเทียม และ ‘แสวงหาประโยชน์เข้าตัวอย่างมีเหตุผล’

- คุณจะตกลงรับหลักการอะไรบ้าง
- หลักการใดที่อาจนำไปสู่ความไม่ลงรอยกัน
- ข้อถกเถียงใดที่จะช่วยแก้ไขข้อขัดแย้งข้างต้นได้
- หลักการใดที่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในสังคมเยอรมันร่วมสมัยและหลักการใดที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้

การที่เราจะสามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นธรรมและไม่เป็นธรรม จำเป็นต้องพิจารณาหลักการพื้นฐานสองประการเบื้องหลังทฤษฎีที่ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ในวงกว้างของรอลส์อย่างถ่วงถี้

หนึ่งในคุณประโยชน์ทางความคิดที่สำคัญที่สุดของของรอลส์คือ ทฤษฎีของรอลส์ช่วยพัฒนาข้อถกเถียงคลาสสิกของสำนักเสรีนิยมให้ก้าวข้ามเรื่องการกระจายสินค้าใหม่ทางสังคมไปสู่ทฤษฎีที่นิยามการกระจายที่เป็นธรรมใหม่ ด้วยเหตุนี้ รอลส์จึงเชื่อมโยงแนวคิดเสรีนิยมซึ่งให้ความสำคัญกับการเรียกร้องและปกป้องสิทธิเสรีภาพพลเมืองเข้ากับความคิดเรื่องความเท่าเทียมและความเป็นธรรม อันเป็นหัวใจสำคัญของสังคมประชาธิปไตย

ใน *A Theory of Justice* รอลส์ได้วางหลักการสำคัญสองประการดังนี้

หลักการที่หนึ่ง

‘แต่ละบุคคลมีสิทธิอย่างเท่าเทียมในระบอบอันเบ็ดเสร็จที่ครอบคลุมในวงกว้างของเสรีภาพพื้นฐานที่เท่าเทียมซึ่งเข้ากันได้กับระบอบที่ให้เสรีภาพแก่ทุกคน’ (Rawls 1979: 81)⁵

⁵ สูตรความคิดข้างต้นนี้เหมือนกับสูตรของคานท์ที่ว่า ‘ทุกการกระทำนั้นเป็นธรรมทั้งในตัวของมันเอง หรือในหลักปฏิบัติของมัน เพราะมันสามารถดำรงอยู่พร้อมๆ กับอิสรภาพของเจตจำนงของแต่ละคนและของทุกคน ภายใตกฎสากล’ (Kant 1963: 33)

หลักการสองประการ
ของความเป็นธรรม

นิยามใหม่ของการ
จัดสรรกระจายที่เป็น
ธรรม

หลักการสำคัญสอง
ประการ

หลักการที่สอง

‘ต้องจัดให้มีความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมและเศรษฐกิจขึ้น เพื่อให้ความไม่เท่าเทียมกันนั้นทั้ง (ก) เอื้อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ที่ด้อยโอกาสมากที่สุด (สอดคล้องกับหลักการพิทักษ์อย่างเป็นธรรม) และ (ข) ผู้ติดกับตำแหน่งและสถานะที่เปิดรับทุกคนภายใต้เงื่อนไขว่าทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน’ (Rawls 1979: 336)

อิสรภาพพื้นฐาน

หลักการแรกครอบคลุมอิสรภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงที่ต้องดำรงอยู่สำหรับทุกคนเพื่อให้ทุกคนได้ใช้อิสรภาพของตน การอ้างถึง ‘ระบอบที่คล้ายคลึงกัน’⁶ ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการกระทำทุกรูปแบบสามารถสะท้อนหลักนามธรรมที่สกัดออกมาจากตัวปัจเจก ในเชิงรูปธรรม เราจึงสามารถพูดถึง ‘ความเท่าเทียมภายใต้กฎหมาย’ และสิทธิส่วนบุคคลที่ได้รับการคุ้มครอง หลักการแรกนี้ได้รับการยอมรับในงานเขียนของแทบทุกคน

รอลส์ตั้งสมมติฐานไว้ว่าหลักการแรกนี้มีความสำคัญสูงสุดเหนือหลักการต่อมา ในกรอบความคิดของสำนักเสรีนิยม⁶

ในขณะที่หลักการข้อแรกครอบคลุมในวงกว้างและเป็นที่ยอมรับทั่วไป หลักการข้อที่สองหรือ ‘หลักการเรื่องความแตกต่าง’ กลับเข้าใจได้ยากกว่า ในหลักการนี้ รอลส์นำเสนอบรรทัดฐานนามธรรมที่การกีดกันเป็นไปอย่างเป็นธรรมได้ กล่าวคือ การกระจายอย่างไม่เท่าเทียมกันจะกลายเป็นสิ่งที่เป็นธรรมได้เมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ถ้าหากมันเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มคนที่ด้อยโอกาส
2. ตำแหน่งและสถานะต่างๆ เปิดกว้างให้แก่ทุกคน

เงื่อนไขสำหรับ ‘การกระจายอย่างไม่เท่าเทียมที่เป็นธรรม’

รอลส์ได้สร้างเงื่อนไขแรกที่อนุญาตให้เกิด ‘การกระจายอย่างไม่เท่าเทียมที่เป็นธรรม’ (just unequal distribution) ถ้าหากผลที่ตามมาโดยไม่คาดคิดจากการกระจายอย่างไม่เท่าเทียมกันดังกล่าวคือการที่ทุกคน รวมไปถึงคนที่อ่อนแอที่สุดในสังคม ได้ประโยชน์จากมัน การกระจายอย่างไม่เท่าเทียมกัน

⁶ สมมติฐานดังกล่าวมีปัญหา ทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงตรรกะ ดังที่ไมเยอร์ได้อธิบายไว้ (ดู หน้า 124)

ก็ถือได้ว่าเป็นกรรม (โดยถือตามผลที่เกิดขึ้นตามมา) ด้วยเหตุนี้ ผลที่ตามมาซึ่งเป็นปัญหานี้จึงถูกชะลอบไปในชั่วระยะเวลาหนึ่ง

เงื่อนไขที่สองคือการเข้าถึงที่เป็นกรรม การกระจายอย่างไม่เท่าเทียมจะเป็นกรรมได้ก็ต่อเมื่อโดยหลักการแล้วทุกคนได้รับโอกาสที่จะเข้าถึง ‘ตำแหน่งและสถานะต่างๆ’ พุดง่าย ๆ คือ ‘ทุกคนล้วนควรได้รับโอกาสที่เป็นกรรม’

หลักการเรื่องความแตกต่างข้างต้นก่อให้เกิดการโต้แย้งสุดขีด ไม่เพียงในเชิงปรัชญาเท่านั้น ทว่าในเชิงการเมืองด้วย ก่อนที่เราจะได้ถามว่าหลักการดังกล่าวเป็นนิยามที่ดีพอของความเป็นกรรมหรือไม่ เราต้องประยุกต์ใช้มันเข้ากับกรณีที่เกิดขึ้นจริง กล่องข้อความด้านล่างนำเสนอข้อโต้แย้งทางการเมืองหลายประเด็นที่ชวนให้ผู้อ่านประเมินและตัดสินใจว่ากรณีเหล่านี้ ‘เป็นกรรม’ ตามหลักสองประการของรอลส์หรือไม่⁷ ทางที่ดีที่สุดคือ ลองพิจารณาสิ่งที่คุณคิดว่าเป็นกรรมตามสัญญาของคุณก่อน

ตัวอย่างในโลกแห่งความเป็นจริง

ประเด็นถกเถียง: การเก็บภาษีอัตราก้าวหน้า – รับหรือไม่รับ?

เราจำเป็นต้องวิพากษ์วิจารณ์ข้อโต้แย้งของเพาล์ เคียร์ชฮอฟฟ์ (Paul Kirchhoff) และกลุ่มเสรีนิยมสุดโต่ง ถึงแม้ว่าความคิดของพวกเขาจะถูกคัดค้านจากคนส่วนใหญ่ก็ตาม เพาล์ เคียร์ชฮอฟฟ์ทำหน้าที่เป็นรัฐมนตรีการคลังเงาจากพรรค CDU ในการเลือกตั้งปี 2005 เขาเรียกร้องให้มีการเก็บภาษีเงินได้ทุกคนในอัตราร้อยละ 25 ถึงแม้เยอรมนีจะมีระบบการเก็บภาษีแบบก้าวหน้ามาหลายทศวรรษแล้วก็ตาม ในระบบเก็บภาษีแบบก้าวหน้าทุกคนจะได้รับการผ่อนปรนภาษีบางประเภท หลังจากนั้นรายได้ของตนจะถูกคิดภาษีตามอัตราก้าวหน้า

อีกนัยหนึ่ง รายได้ของทุกคนจะต้องถูกหักภาษีเงินได้ก้าวหน้าตามอัตราที่เหมาะสม

คำถาม

หากพิจารณาในกรอบความคิดของรอลส์แล้ว รูปแบบการเก็บภาษีสองรูปแบบนี้มีความเป็นธรรมมากน้อยเพียงใด

⁷ หนึ่ง คนมักตีความทฤษฎีของรอลส์อย่างผิดๆ หากพิจารณาเรื่องการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมบนพื้นฐานของหลักการเรื่องความแตกต่างเพียงอย่างเดียว ต้องไม่ลืมว่า รอลส์เชื่อว่าความเป็นธรรมวางอยู่บนเงื่อนไขสองประการที่ดำรงอยู่พร้อมกัน

2.2.2 บทวิพากษ์ทางสังคมนิยมต่อแนวคิดเสรีนิยม ว่าด้วยความเป็นธรรม

‘มณฑลของอิสรภาพ ความเท่าเทียม และทรัพย์สิน เป็นพื้นที่พิเศษ... อิสรภาพ ในแง่ที่ ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายสินค้า หรือในที่นี้คือขายแรงงาน กำหนดโดยเจตจำนงอิสระของพวกเขาเอง พวกเขาทำสัญญาต่อกันในฐานะบุคคลที่ไม่ขึ้นตรงต่อใคร พวกเขาเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย... ความเท่าเทียม เพราะว่าแต่ละคนต่างเข้าสู่ระบบความสัมพันธ์กับคนอื่น และแลกเปลี่ยนของที่มีค่าเท่ากัน สุดท้าย ทรัพย์สิน เพราะว่าแต่ละคนจัดการเฉพาะสิ่งของ ที่ตนเป็นเจ้าของ’ (Marx, *Capital*, Volume I)

ความเป็นจริงทางสังคม

ตามคำนิยามของไฮน์ริชส์และรอลส์ ความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกันที่ถูกนำเสนอมาข้างต้นมีความหมายและมีความแตกต่างกันตามนัยยะในเชิงปรัชญา^๑ อย่างไรก็ตามมันอ้างถึงแนวคิด ไม่ใช่ความเป็นจริงทางสังคม หากเป้าหมายคือการนิยามแล้ว มันไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ว่าความเป็นธรรมได้ถูกทำให้เป็นจริงในสังคมหรือไม่

แต่เราต้องไม่ลืมว่าข้อเรียกร้องพื้นฐานของเราคือการทำให้คุณค่าหลักเกิดผลที่เป็นรูปธรรมต่อสังคม ด้วยเหตุนี้ แนวคิดจากสำนักสังคมนิยมช่วยลดประกายข้อเรียกร้องดังกล่าว

แนวคิดแบบสังคมนิยมเรื่องความเป็นธรรมเริ่มต้นจากจุดยืนที่ว่า เราต้องสามารถอธิบายความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมที่มีอย่างดาษดื่นในสังคมเพียงแค่ตัวเลขสถิติความยากจนและความมั่งคั่งในปัจจุบันสะท้อนสภาพสังคมที่ไม่อาจก่อให้เกิดความเท่าเทียมและการกระจายที่เป็นธรรม ด้วยเหตุนี้ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมจึงไม่ใช่ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือเป็นผลมาจากสภาวะไม่สมดุลเพียงชั่วคราวหรือชั่วครั้งชั่วคราว หากแต่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างเป็นระบบ สำนักสังคมนิยมมองว่าสภาพการผลิต

เราจะอธิบายความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมที่แพร่หลายอยู่ในสังคมได้อย่างไร

^๑ อันที่จริงแล้ว ไฮน์ริชส์ไม่ได้คำนึงถึงทฤษฎีเสรีนิยมใด หากแต่มีภูมิหลังทางปรัชญาและสังคมด้านปรัชญาโดยพื้นฐาน

ในเศรษฐกิจตลาดแบบทุนนิยมคือสาเหตุหลักของปัญหาความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรม และแน่นอนว่ายังมีสาเหตุอื่นๆ อีก

ดังนั้น ตลอด 150 ปีมานี้ ข้อโต้แย้งของฝั่งสังคมนิยมจึงวางอยู่บนสองเสาหลัก ด้านหนึ่ง พวกเขาเรียกร้องให้มีการจัดสรรกระจายความมั่งคั่งของสังคมใหม่ อีกด้านหนึ่ง พวกเขาเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตและครอบครองสินค้าอย่างถึงราก ทั้งนี้ก็เพื่อให้ทุกคนมีอิสรภาพโดยถ้วนหน้ากัน รากฐานความคิดของพวกเขา คือ ความเท่าเทียมต้องเกิดขึ้นจริงเพื่อรับประกันอิสรภาพสำหรับทุกคน

รอลส์โต้แย้งข้อเรียกร้องนี้ด้วยแนวคิดที่อ้างว่า กลุ่มคนด้อยโอกาสจะได้ประโยชน์มากที่สุดในเศรษฐกิจระบบตลาดเพื่อสังคม

แนวคิดแบบสังคมนิยมโต้แย้งสมมติฐานของรอลส์ที่ว่าความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสามารถเอื้อประโยชน์ต่อทุกคน (และเหนือสิ่งอื่นใด ต่อคนที่ด้อยโอกาสที่สุด) ในทางกลับกัน พวกเขามองว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมจะรุนแรงขึ้น ซึ่งดูเหมือนว่าข้อโต้แย้งนี้จะฟังขึ้นจากงานศึกษาเชิงประจักษ์ต่างๆ⁹

การเมืองฝ่ายซ้ายได้แตกออกเป็นสองแขนงในเชิงทฤษฎี ในการถกเถียงเรื่องความเป็นธรรม มีชุดคำอธิบายสองชุดที่ไม่ลงรอยกัน กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมในการจัดสรรสินค้าทางสังคมและวัตถุ ส่วนอีกฝ่ายเน้นความเป็นธรรมในการเข้าถึง หรือคำถามที่ว่าต้องทำอะไรให้กลุ่มทางสังคมได้รับการยอมรับและมีโอกาสเข้าไปมีตำแหน่งแห่งที่ต่างๆ ในสังคม (กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สถานะทางสังคม) ข้อถกเถียงข้างต้นได้ก้าวข้ามจากระดับทฤษฎีไปสู่ระดับการเมือง นอกจากนี้ ปฏิบัติทางความคิดระหว่างความเป็นธรรมในการกระจาย (distributive justice) ในด้านหนึ่งและความเป็นธรรมในการเข้าถึง (justice to access) ในอีกด้านหนึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นผลของความคิดที่มีอยู่แล้วล่วงหน้าซึ่งกำหนดโลกทัศน์ของทั้งสองฝ่าย

⁹ สำหรับตัวอย่าง ดูงานศึกษาเหล่านี้ Bourdieu et al. 1997; Castel 2000; Schultheis/Schulz 2005.

ความเหลื่อมล้ำจะนำไปสู่ประโยชน์สำหรับทุกคนได้หรือไม่

กล่าวโดยเฉพาะเจาะจงแล้ว เหล่านักทฤษฎีที่เน้นย้ำความสำคัญของความเป็นธรรมในการเข้าถึงเองก็ไม่ได้ปฏิเสธหลักการจัดสรรกระจายสินค้าเสียทีเดียว อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ยุ่งยากไปกว่านั้นอยู่ที่แนวคิดอันซับซ้อนของความเป็นธรรมที่เข้าใจความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในฐานะปัญหาเรื่องความเป็นธรรม ข้อโต้แย้งข้างต้นยังมีนัยยะสำคัญเพราะมันอาจส่งผลให้เกิดการแตกแยกกันภายในกลุ่มคนงาน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญเป็นพิเศษสำหรับสังคมประชาธิปไตย ตั้งแต่ยุคการก่อตัวของพวกเขาจนถึงปัจจุบัน กลุ่มคนงานได้แตกออกเป็นสองขั้ว และการแบ่งขั้วนี้ก็เชื่อมโยงกับคำถามเรื่องอิสรภาพและความเท่าเทียม

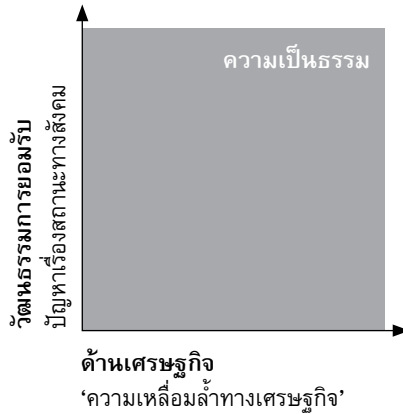
ถึงจุดนี้ เราจะนำเสนอแนวคิดสองมิติเรื่องความเป็นธรรมของแนนซี เฟรเซอร์ อันเป็นแนวคิดที่พยายามผสมผสานมิติทั้งสองด้านของความเป็นธรรมเข้าด้วยกันได้อย่างมีนัยยะสำคัญ

2.2.3 แนวคิดสองมิติเรื่องความเป็นธรรมของแนนซี เฟรเซอร์

แนนซี เฟรเซอร์ได้พยายามผสมผสานความขัดแย้งระหว่างความเป็นธรรมในการจัดสรรกระจาย/การแบ่งปันสินค้าใหม่และความเป็นธรรมในการเข้าถึงตามแนวทางแบบเสรีนิยม และเสนอแนวคิดสองมิติเรื่องความเป็นธรรมอันมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

‘ในเชิงทฤษฎีแล้ว ภารกิจของเราคือการคิดค้นแนวคิดสองมิติเรื่องความเป็นธรรมที่หลอมรวมข้อเรียกร้องที่สามารถแก้ต่างได้เพื่อความเท่าเทียมทางสังคม เข้ากับข้อเรียกร้องที่สามารถแก้ต่างได้ให้ยอมรับความแตกต่างระหว่างกลุ่มคน ในเชิงปฏิบัติ ภารกิจของเราคือการคิดค้นแนวทางทางการเมืองที่บูรณาการข้อดีของการเมืองเรื่องการจัดสรรปันส่วนใหม่เข้ากับข้อดีของการเมืองเรื่องการยอมรับ’ (Fraser 2003: 17 f.)

เฟรเซอร์เสนอว่า ทุกความไม่เป็นธรรมหรือการเสียเปรียบสะท้อนออกมาทั้งในรูปของการเสียเปรียบทางเศรษฐกิจและการไม่ได้รับการยอมรับในสังคม ถึงแม้ว่าทั้งสองด้านจะมีสัดส่วนมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละกรณีก็ตาม

รูปภาพ 3: แนวคิดเรื่องความเป็นธรรมของแนนซี เฟรเซอร์

เราลองพิจารณากรณีการแบ่งแยกกีดกันกลุ่มคนรักเพศเดียวกันเป็นตัวอย่าง จริงอยู่ที่การกีดกันดังกล่าวเกิดขึ้นในมิติเรื่องสถานะและการเคารพความแตกต่างในสังคม แต่ในขณะที่เดียวกัน มันก็เชื่อมโยงอย่างมีนัยยะสำคัญกับความลำบากทางการเงินอันเกิดขึ้นจากระบบเก็บภาษีชีวิตที่จดทะเบียน เพราะฉะนั้น ‘ความเป็นธรรม’ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเราพิจารณาชุดความคิดเฉพาะที่ประกอบขึ้นเป็นการเสียเปรียบต่างๆ ทั้งในเชิงสถานภาพทางสังคมและในเชิงเศรษฐกิจด้วย

แนนซี เฟรเซอร์ (เกิด 1947) เป็นอาจารย์ด้านสังคมศาสตร์และการเมืองที่ The New School for Social Research นิวยอร์ก เธอเป็นนักทฤษฎีด้านสตรีนิยมคนสำคัญ

เธอมีผลงานตีพิมพ์ว่าด้วยทฤษฎีสตรีนิยม ทฤษฎีว่าด้วยความเป็นธรรม และทฤษฎีเชิงวิพากษ์

การตีตราและกีดกันคนว่างงานในสังคมคือกรณีตัวอย่างที่สองที่เราควรลองพิจารณากัน ในขณะที่การกีดกันประเภทนี้เป็นผลโดยตรงมาจากความแร้นแค้นในเชิงวัตถุ อย่างไรก็ตาม งานศึกษาเชิงประจักษ์จำนวนมากยืนยันว่าคนว่างงานยังได้รับผลกระทบจากการไม่ได้รับความเคารพและการยอมรับจากสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่ง

ตัวอย่างรูปธรรม

ความเป็นธรรมต้องอาศัยยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมหลายมิติ

คือ สถานภาพทางสังคม อย่างร้ายแรง เราจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมความยากไร้ทั้งทางวัตถุและสถานะทางสังคมอย่างเพียงพอเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและให้คนเหล่านี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในสังคม

ความคิดเรื่อง
'การมีส่วนร่วม
อย่างเสมอภาค'

เฟรเซอร์ได้อธิบายกระบวนการวิเคราะห์เพื่อสำรวจปัญหาเรื่องการแบ่งแยกกีดกันหรือความไม่เป็นธรรม เธอยังให้คำนิยามไว้ด้วยว่าความเป็นธรรมควรจะเป็นอย่างไร สำหรับเฟรเซอร์แล้ว ความเป็นธรรม คือ 'การมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค (parity of participation)'

เกณฑ์การวัดการแบ่ง
แยกกีดกันที่ (ไม่)
เป็นธรรม

'แก่นเชิงบรรทัดฐานของแนวคิดของฉัน คือ ความคิดเรื่องความเสมอภาคของการมีส่วนร่วม ตามบรรทัดฐานนี้ ความเป็นธรรมจำเป็นต้องอาศัยการจัดการทางสังคมที่อนุญาตให้สมาชิก (ผู้ใหญ่) ทุกคนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กันในฐานะสหายที่เท่าเทียมกัน ฉันเชื่อว่าการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคนี้จะเป็นไปได้โดยวางอยู่บนเงื่อนไขสองประการ อันดับแรก การจัดสรรปันส่วนทรัพยากรเชิงวัตถุต้องรับประกันว่าผู้มีส่วนร่วมจะมีอิสระและสามารถออก "เสียง" ที่ทุกคนรับฟัง ฉันขอเรียกเงื่อนไขนี้ว่าเงื่อนไขภาวีสัญของการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค มันมุ่งขจัดสภาวะพึ่งพิงและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจทุกรูปแบบและระดับที่ขัดขวางความเสมอภาคของการมีส่วนร่วม [...] เงื่อนไขประการที่สอง คือ การทำรูปแบบของคุณค่าเชิงวัฒนธรรมให้เป็นสถาบันที่เคารพผู้เข้าร่วมทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งยังประกันโอกาสที่เท่าเทียมให้พวกเขามีศักดิ์ศรีและเกียรติทางสังคม คำนิยามนี้ต้องถูกทำให้เป็นสถาบัน ฉันจะเรียกเงื่อนไขนี้ว่าเป็นเงื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอัตวิสัยของการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค' (Fraser 2003: 54 f.)

มาถึงจุดนี้ เช่นเดียวกับบรอลส์ เฟรเซอร์ต้องกำหนดเกณฑ์วัดขั้นที่สอดคล้องกับสิ่งที่เธอต้องการสร้างหรือจัดการแบ่งแยกกีดกันที่เป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรมในทั้งสองมิติ ข้อเสนอของเธอมี่ดังนี้

'เพราะฉะนั้น สำหรับแง่มุมทั้งสองด้าน เกณฑ์วัดทั่วไปเกณฑ์เดียวกันจะแยกแยะว่าข้อเรียกร้องใดเข้าข่ายและไม่เข้าข่าย ไม่ว่าจะประเด็นเรื่องการจัดสรรปันส่วนหรือการมีส่วนร่วมก็ตาม ผู้เรียกร้องต้องแสดงให้เห็นว่าเงื่อนไขที่เป็นอยู่นั้นขัดขวางไม่让她เข้าไปมีส่วนร่วมในชีวิตทางสังคมอย่างเสมอภาคกับคนอื่น' (Fraser 2003: 57 f.)

กระบวนการทดสอบ

1. *วิเคราะห์*: เรากำลังพูดถึงการแบ่งแยกกีดกันประเภทใดอยู่ ความไม่เป็นธรรมสองมิติสะท้อนออกมาอย่างไร
2. *นำเกณฑ์วัดมาประยุกต์ใช้*: กฎระเบียบและเงื่อนไขทางสังคมขัดขวางการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคในรูปแบบใดบ้าง
3. *ทางเลือก*: อะไรคือการเปลี่ยนแปลงและยุทธศาสตร์ที่จำเป็นเพื่อเอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค

สำหรับเฟรเซอร์แล้ว การตอบคำถามอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนข้างต้นนี้ (เริ่มจากวิเคราะห์กรณีปัญหาความไม่เป็นธรรมที่เป็นรูปธรรมบนฐานของความไม่เป็นธรรมสองมิติ ตามด้วยการประยุกต์ใช้และกำหนดทางเลือก) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการต่อรองและเจรจาแบบประชาธิปไตย

เราอาจทำความเข้าใจผ่านการทดลองภาคปฏิบัติหรือภาคสนาม ยกตัวอย่างเช่น ข้อถกเถียงเรื่องระบบการประกันสุขภาพถ้วนหน้า (หรือของ ‘พลเมือง’) กับการเก็บค่าประกันด้วยอัตราคงที่ (ดูด้านล่าง)

เฟรเซอร์อภิปรายยุทธศาสตร์สองประการเพื่อขจัดความไม่เป็นธรรม (Fraser 2003: 102f) อันได้แก่ การรับรองยืนยันสิทธิ (affirmation) และการเปลี่ยนรูปแบบ (transformation) ยกตัวอย่างเช่น รัฐสวัสดิการเสรีนิยมใช้ยุทธศาสตร์การรับรองยืนยันสิทธิแรงงานเพื่อบรรเทาผลเสียทางเศรษฐกิจ อันเกิดจากระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี ถึงแม้ว่าการกีดกันทางเศรษฐกิจระหว่างทุนและแรงงานจะไม่ได้ถูกล้มเลิก แต่ผลกระทบของปัญหาที่ถูกลดระดับความรุนแรงลง

ฝ่ายสังคมนิยมสนับสนุนยุทธศาสตร์การเปลี่ยนรูปแบบ นั่นคือ การแทนที่ระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีด้วยระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม

เฟรเซอร์ปฏิเสธทั้งสองยุทธศาสตร์และแนะนำให้เรารู้จักยุทธศาสตร์ที่สาม ซึ่งเธอเรียกมันว่า ‘การปฏิรูปแบบไม่ปฏิรูป (nonreformist reform)’ (ชื่อนี้มีที่มาจาก อังเดร กอร์ส—André Gorz) เฟรเซอร์เชื่อมโยงแนวคิดที่ดูยุ่งงำมและเข้าใจยากนี้เข้ากับแนวทางสังคมนิยมประชาธิปไตยอย่างลึกซึ้ง

ยุทธศาสตร์สอง
ประการเพื่อให้เกิด
ความเป็นธรรม

จุดเริ่มต้น: ‘การปฏิรูป
แบบไม่ปฏิรูป’

‘ในยุคสมัยการผลิตแบบฟอร์ด [ยุทธศาสตร์นี้] สะท้อนความเข้าใจบางประการของฝ่ายซ้ายต่อสังคมประชาธิปไตย จากมุมมองดังกล่าว สังคมประชาธิปไตยไม่ได้เป็นแค่ผลของการต่อรองระหว่างรัฐสวัสดิการเสรีนิยมที่สนับสนุนการรับรองสิทธิด้านหนึ่ง และรัฐสังคมนิยมที่สนับสนุนการเปลี่ยนรูปแบบอีกด้านหนึ่ง ในทางตรงกันข้าม มันคือระบอบที่มีพลวัตซึ่งมีแนวโน้มนโยบายที่เปลี่ยนรูปแบบไปตามกาลเวลา เป้าหมายสำคัญคือการริเริ่มชุดการปฏิรูปที่มีลักษณะรับรองยืนยันสิทธิและจัดสรรปันส่วนใหม่อย่างชัดเจน รวมถึงการรับรองสิทธิสวัสดิการสังคมถ้วนหน้า ระบบภาษีอัตราก้าวหน้าสูง นโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่มุ่งสร้างงานเต็มอัตรา ภาคสาธารณะที่ปราศจากการควบคุมโดยตลาด และระบบกรรมสิทธิ์ส่วนรวมหรือสาธารณะ ถึงแม้ว่านโยบายข้างต้นทั้งหมดจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมทุนนิยมโดยตรง แต่เราคาดการณ์ว่าเมื่อรวมพลังกันแล้ว มันจะช่วยปรับเปลี่ยนสมดุลอำนาจจากทุนมาสู่แรงงาน อีกทั้งยังเอื้อให้เกิดการเปลี่ยนรูปแบบในระยะยาว แน่หนอนว่าการคาดการณ์นี้ยังเป็นที่โต้แย้งกันได้ ในปัจจุบันเรายังไม่สามารถทดสอบมันได้อย่างเต็มที่ เพราะระบบเสรีนิยมใหม่หยุดการทดลองข้างต้นอย่างมีประสิทธิภาพ’ (Fraser 2003: 110 f.)

ยุทธศาสตร์ ‘การปฏิรูปแบบไม่ปฏิรูป’ นี้มุ่งสถาปนาทางเลือกที่สามระหว่างความเป็นธรรมแบบเสรีนิยมสังคมนิยมและสังคมนิยม

2.2.4 มิติทางการเมืองของความเป็นธรรมระหว่าง

‘ความเป็นธรรมบนฐานความสำเร็จหรือความดีความชอบ’

และ ‘ความเป็นธรรมบนฐานความต้องการ’

ที่ผ่านมา การอภิปรายเชิงปรัชญาได้แสดงให้เห็นให้เราเข้าใจความหมายที่หลากหลายของความเป็นธรรม ซึ่งเป็นคุณประโยชน์ที่จำกัดของคำอธิบายเชิงปรัชญา ประเด็นสำคัญที่ต้องวิเคราะห์ต่อมาคือความหมายของความเป็นธรรมเชิงสัมพัทธ์ที่เป็นผลมาจากการต่อรองทางสังคมและถูกอ้างโดยกลุ่มทางสังคมต่างๆ (เช่น สหภาพแรงงาน สมาคมผู้จ้างงาน และพรรคการเมือง)

สุดท้ายแล้ว ดังที่เห็นได้ชัดในการอภิปรายเชิงปรัชญา ปัญหาเรื่องความเป็นธรรมเกี่ยวข้อกับการจัดสรรกระจายสินค้าทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ (ความเป็นธรรมในการจัดสรรปันส่วน) อยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าอะไรเป็นธรรมและไม่เป็นธรรม

การสร้างความปลอดภัยทางการเมืองของการจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียมกัน — แนวคิดทางการเมืองสองประการ

อย่างไรก็ดี ในการถกเถียงทางการเมือง ยังมีอีกสองแนวคิดที่ถูกสถาปนาขึ้นเพื่อใช้มุ่งอธิบายและสร้างความชอบธรรมในการจัดสรรกระจายสินค้าจากมุมมองที่แตกต่างกันไป

คำขวัญที่ว่า ‘ความสำเร็จต้องตามมาด้วยบำเหน็จอีกยกหนึ่ง’ สะท้อนความคิดของความเป็นธรรมบนฐานความสำเร็จได้อย่างดี ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา ฐานสนับสนุนพรรคประชาธิปไตยเสรี (Free Democratic Party—FDP) และพรรคสหภาพประชาธิปไตยคริสเตียน (CDU/CSU) ต่างมองว่า ความสำเร็จหรือความดีความชอบคือตัวกำหนดความชอบธรรมในการได้ประโยชน์จากการจัดสรรสินค้า ดังนั้น ความเป็นธรรมบนฐานความสำเร็จจึงมีฐานความคิดว่าความเป็นธรรมในการจัดสรรสามารถวัดได้จากความสำเร็จหรือความดีความชอบ (*Leistung*) ของแต่ละปัจเจกบุคคล

ตัวอย่างที่ดีคือการประกันสุขภาพตามระดับรายได้ หากผู้ใดมีรายได้ประจำปีในระดับที่เกินเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว เขาสามารถเลือกแผนประกันสุขภาพของเอกชนได้ (ผลที่ตามมาคือ เมื่อเขาป่วย เขาก็จะได้รับการรักษาที่ดีกว่า) ฝ่ายซ้ายหลายคนไม่สบายใจกับระบบประกันสุขภาพเช่นนี้หรือถึงขั้นประกาศจุดยืนคัดค้านอย่างชัดเจน

ในอีกด้านหนึ่ง ความเป็นธรรมบนฐานความสำเร็จถูกอ้างโดยฝ่ายซ้ายเช่นกัน ข้อโต้แย้งที่รู้จักกันดีคือ ‘บำที่แข็งแกร่งก็ต้องรับภาระที่หนักกว่า’ คนที่มีมากก็ต้องจ่ายมากเพื่อประโยชน์ด้านสวัสดิการสาธารณะ ซึ่งยังรวมถึงภาระเรื่องความมั่นคงทางสังคม (ประกันการว่างงานและบำนาญ) ที่ช่วยรักษาสถานะทางสังคมของแต่ละคนเอาไว้ ในกรณีนี้ คนที่จ่ายไปมากจะได้รับผลตอบแทนที่มากตามในเวลาที่เขาเดือดร้อน

การโต้แย้งที่คล้ายคลึงกันนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ระบบโครงสร้างค่าแรงบริษัท กล่าวคือ เกิดคำถามว่า ซีอีโอบริษัทมีส่วนต่อความสำเร็จของบริษัทมากกว่าคนงานสายการผลิตขนาดนั้นจริงหรือ งานของนักวิเคราะห์ตลาดหลักทรัพย์มีมูลค่ามากกว่างานของพยาบาลจริงหรือไม่

กล่าวได้ว่า ความเป็นธรรมบนฐานความสำเร็จได้ถูกอ้างถึงโดยฝ่ายการเมืองหลายฝ่าย มันกลายเป็นฐานคิดของข้อโต้แย้งทางการเมืองที่เอื้อต่อการ

ความเป็นธรรม
บนฐานความสำเร็จ
(Achievement-based
justice)

จัดสรรทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม มันยังเป็นข้อโต้แย้งเชิงเปรียบเทียบ-เปรียบเทียบและถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ทางอำนาจในสังคมและการต่อรอง

ความเป็นธรรมบนฐานความต้องการ: ความเป็นธรรมบนฐานความต้องการวางอยู่บนความคิดที่ว่า คนแต่ละคนควรได้รับประโยชน์อะไรที่ต่างกันตามสถานการณ์ทางสังคมของพวกเขา ยกตัวอย่างเช่น บุคคลที่เดือดร้อนอาจต้องการการรักษาดูแลสุขภาพบางอย่าง ในขณะที่คนสุขภาพแข็งแรงไม่สามารถเรียกร้องสิทธิประโยชน์นี้ได้เพราะพวกเขาไม่ได้ต้องการความช่วยเหลือประเภทนี้ หรือความต้องการของพวกเขาอาจจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม การถ่ายโอนความช่วยเหลือในสังคมส่วนใหญ่ที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมจึงอยู่บนฐานของความต้องการ ดังนั้น ความเป็นธรรมบนฐานความต้องการจึงดำรงอยู่ในระบบสังคมของพวกเราในฐานะหลักการแห่งความชอบธรรม

มุมมองความเป็นธรรมทั้งสองต่างถูกอ้างถึงซ้ำแล้วซ้ำเล่าในการถกเถียงทางการเมือง

2.2.5 หัวข้อปลุกย่อย: ความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในฐานะแนวคิดสังคมประชาธิปไตย

ในส่วนนี้ เราจะหันไปให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์การพัฒนาแนวคิดสำคัญทางการเมืองในระบบสังคมประชาธิปไตยนับตั้งแต่การก่อตั้งสหพันธ์สาธารณรัฐ พัฒนาการดังกล่าวเกิดขึ้นควบคู่ไปกับแนวทางคำอธิบายเชิงปรัชญาว่าด้วยความเป็นธรรมที่ได้กล่าวไปในส่วนก่อนหน้านี้ ในการถกเถียงทางการเมืองแต่ละช่วง เราสามารถสังเกตเห็นจุดเน้นที่เปลี่ยนแปลงไปเกี่ยวกับความคิดเรื่องความเป็นธรรม ถึงแม้ว่าการถกเถียงดังกล่าวจะแยกออกจากการถกเถียงเชิงทฤษฎี แต่ก็เห็นได้ชัดว่าฝ่ายแรกได้รับอิทธิพลจากฝ่ายหลัง

ณ จุดนี้ เราควรสำรวจความคิดทางการเมืองของสังคมประชาธิปไตยทั้งหมดนี้เพราะพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคนี้ทางการเมืองเยอรมัน ถือเป็นพรรคแห่งความเป็นธรรมทางสังคมกว่าได้

ระลอกการเปลี่ยนแปลงทางความคิดสะท้อนออกมาผ่านคำนิยามของ

ความเป็นธรรม
บนฐานความต้องการ
(Needs-based
justice)

จุดเน้นที่เปลี่ยนไป
ในข้อถกเถียงเรื่อง
ความเป็นธรรม

แนวคิดที่เปลี่ยนรูปแบบไปตามการประยุกต์ใช้หรือการกำหนดความเป็นธรรมด้วยเครื่องมือทางการเมืองต่างๆ ในช่วงเวลาที่รัฐบาลสังคมนิยมประชาธิปไตยมีบทบาท เมื่อเวลาผ่านไป ความคิดเรื่อง ‘ความเท่าเทียม (equality)’ ถูกต่อยอดด้วยความคิดเรื่อง ‘โอกาสที่เท่าเทียม (equal opportunity)’ และ ‘โอกาสที่เป็นธรรม (equitable opportunity)’ ในเวลาต่อมา

การต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมถือได้ว่าเป็นการเมืองของฝ่ายซ้ายในเยอรมนี มาตลอดจวบจนกระทั่งปี 1959 เมื่อพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยสามารถขยายฐานเสียงสนับสนุนของตนไปยังกลุ่มคนใหม่ๆ ได้หลังจากการประชุมพรรคที่เมืองบาดโกเตสเบิร์ก ความเท่าเทียมที่วนี้อธิบายครอบคลุมทุกๆ ด้านของชีวิต อย่างไรก็ตาม ความเท่าเทียมในโลกแห่งการทำงานถือเป็นหัวใจสำคัญ ในเบื้องต้น ความเท่าเทียมมุ่งเอาชนะสภาวะไร้อิสรภาพและการขูดรีดที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การเรียกร้องให้คนงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของอุตสาหกรรมถ่านหินและเหล็กไปจนถึงการประท้วงหยุดงานในช่วงทศวรรษ 1950 อันเป็นเหตุการณ์ที่เลือนหายไปจากความทรงจำของพวกเขาในปัจจุบัน มีเป้าหมาย คือ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียมมากขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การที่คนงานมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพที่ทำงานหรือสภาพความเป็นอยู่ของพวกเขา น่าสังเกตว่า ผลจากการเรียกร้องครั้งนั้นผสมปนเปกัน ด้านหนึ่ง แรงงานประสบความสำเร็จบางส่วนในแง่การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดสถานที่ทำงานหรือในระดับคณะกรรมการบริหารบริษัท อีกด้านหนึ่ง ข้อเรียกร้องเกี่ยวกับความเท่าเทียมในชีวิตการทำงานกลับไม่ได้รับการตอบสนองในระยะยาว

ในยุคสมัยของแบรนด์ท์¹⁰ และภายใต้รัฐบาล ‘ผสมระหว่างสังคมนิยมและเสรีนิยม’ (ของพรรค SPD และ FDP) ความคิดเรื่อง ‘ความเท่าเทียมกันในโอกาส’ ถูกบัญญัติขึ้น ความคิดดังกล่าวมีอิทธิพลจวบจนทุกวันนี้ (และไม่ได้จำกัดเฉพาะในหมู่สังคมนิยมประชาธิปไตยเท่านั้น) อีกทั้งยังเป็นองค์ประกอบ

¹⁰ วิลลี่ แบรนด์ท์ (Willy Brandt, 1913–1992) อดีตนายกรัฐมนตรีเยอรมนีตะวันตก ระหว่างช่วงปี 1969–1974 และผู้นำพรรค SPD ระหว่างปี 1964–1987

สำคัญของการเมืองฝ่ายก้าวหน้า โดยเฉพาะในยุคของบรันด์ท์ แนวคิดใหม่นี้ ยอมรับความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ดำรงอยู่และหันไปให้ความสำคัญกับนโยบาย การศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษาและองค์กรของรัฐกลายเป็นวิธีการหลักในการเข้าถึงกลุ่มสังคมและฐานเสียงใหม่ ๆ ความเหลื่อมล้ำในที่นี้ไม่ได้ จำกัดเพียงเรื่องการจัดสรรปันส่วนทรัพยากรทางวัตถุแต่ยังครอบคลุมการจัดสรรปันส่วนโอกาสทางการศึกษาในสังคมอีกด้วย สำหรับฝ่ายสังคมนิยม-ชิปไตโดยแล้ว ความไม่เท่าเทียมในการจัดสรรทรัพยากรทางวัตถุมีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับการกระจายโอกาสทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม สำหรับฝ่ายเสรีนิยมแล้ว จุดเน้นไม่ได้อยู่ตรงการเชื่อมโยงความคิดเรื่องความเท่าเทียมและความเท่าเทียมในโอกาสเข้าด้วยกัน พวกเขาให้ความสำคัญกับการแทนที่ความคิดอย่างแรกด้วยความคิดอย่างหลังมากกว่า ความคิดเรื่องความเท่าเทียมในโอกาสกลายเป็นสิ่งที่ฝ่ายเสรีนิยมยึดถือ มิฉะนั้น การร่วมมือกันระหว่างฝ่ายสังคมนิยมและเสรีนิยมก็คงเป็นไปไม่ได้

สัญญาแห่งการปรับโครงสร้างทางสังคมและเปลี่ยนแปลงทางการเมือง กลายเป็นจุดสนใจ โดยมีความเท่าเทียมในโอกาสเป็นคุณลักษณะที่ขาดไม่ได้ มันเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในยุคที่รัฐสวัสดิการยังถูกมองในแง่บวก และยังสามารถทำให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้

ยุคที่สามของรัฐบาลสังคมนิยมชิปไตเกิดขึ้นภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี แกร์ฮาร์ด ชเรอเดอร์ (Gerhard Schröder) เมื่อแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมในโอกาสถูกต่อยอดเป็นสิ่งที่เรียกว่า ‘โอกาสที่เป็นธรรม’ แนวคิดอย่างหลังนี้ให้ความสำคัญกับด้านการจัดสรรกระจายโอกาสต่างๆ ทางสังคม แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าโอกาสในสังคมเชื่อมโยงกับการจัดสรรทรัพยากรทางวัตถุ และที่ไม่ใช่วัตถุ ทรัพยากรดังกล่าวมีจำกัดในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งถือเป็นประเด็นที่รัฐบาลชุดนี้ถูกโต้แย้งเป็นอย่างมาก

เพราะฉะนั้น โอกาสที่มีอยู่จำกัดควรถูกจัดสรร ‘อย่างเป็นธรรม’ นโยบายของชเรอเดอร์ได้ยืมเอาความคิดเรื่องความเป็นธรรมบนฐานความสำเร็จและความดีความชอบมาประยุกต์ใช้ สูตรสำเร็จ ‘สนับสนุนและท้าทาย (support and challenge—Fördern und Fordern)’ ประกอบไปด้วยการแจกจ่าย

‘ความเป็นธรรม’ ในแผนการฮัมบูร์กของพรรค SPD

‘ความเป็นธรรมวางอยู่บนฐานคิดที่ว่าทุกๆ คนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ไม่ต่างอะไรกับความคิดเรื่องอิสราเอลที่เท่าเทียมและโอกาสที่เท่าเทียม และไม่ถูกตัดสินด้วยภูมิหลังและเพศสภาวะ เพราะฉะนั้น ความเป็นธรรมจึงหมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในการศึกษา การทำงาน ความมั่นคงทางสังคม วัฒนธรรม และประชาธิปไตย รวมไปถึงการเข้าถึงสินค้าสาธารณะ ทั้งมวลอย่างเท่าเทียม ที่ได้ก็ตามที่การจัดสรรกระจายรายได้และทรัพย์สิน เป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกันทำให้สังคมแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มคนที่ออกคำสั่ง และกลุ่มคนที่ต้องทำตาม ที่นั่นมีการละเมิดอิสราเอลที่เท่าเทียมจึงไม่เป็นธรรมด้วยเหตุนี้ ความเป็นธรรมจำเป็นต้องอาศัยการกระจายรายได้ ทรัพย์สิน และอำนาจอย่างเท่าเทียม... เราต้องรับรู้และเคารพความสำเร็จ การจัดสรรรายได้และทรัพย์สินบนฐานความสำเร็จถือว่าเป็นธรรม กรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สินมาพร้อมกับหน้าที่ คนที่มีรายได้เหนือค่าเฉลี่ยหรือครอบครองทรัพย์สินมากกว่าผู้อื่นต้องตอบแทนสังคมในสัดส่วนที่มากกว่าด้วยเช่นกัน เพื่อประโยชน์สุขของสังคม’

(Hamburger Programm 2007: 15 f.)

โอกาสและจัดสรรทรัพยากรทางวัตถุ แต่ในขณะเดียวกันก็คาดหวังให้ผู้รับจ่ายค่าตอบแทนกลับด้วย

ในการถกเถียงทางการเมือง ฝ่ายซ้ายแตกออกเป็นหลายฝ่าย อันเป็นผลมาจากการนิยามโอกาสที่เป็นธรรม เนื้อหาสาระสำคัญมีดังต่อไปนี้

- เราขาดแคลนทรัพยากรจริงหรือ? ถ้าใช่ ขาดแคลนในระดับใด? หรือมันเป็นปัญหาเรื่องเจตจำนงทางการเมืองเสียมากกว่า ซึ่งในกรณีนี้เราสามารถกำหนดทางเลือกโดยคำนึงถึงการเงินสาธารณะและความมั่นคงทางสังคม
- เราจะเรียกการจัดสรรภาวะและความช่วยเหลือทางสังคมในปัจจุบันว่าเป็นธรรมได้หรือไม่? (ยกตัวอย่างเช่น การแบกรับภาระต่อภาครัฐกิจ ในขณะที่ลดความช่วยเหลือด้านโครงสร้างความปลอดภัยในสังคม)?

การนิยามโอกาส
ที่เป็นธรรมนำไปสู่
ความแตกแยก
ในหมู่ฝ่ายซ้าย

ไม่ว่าเราจะตอบคำถามข้างต้นอย่างไร สิ่งที่ชัดเจนคือความคิดเรื่องความเป็นธรรมนั้นละเอียดอ่อนและยังไม่สามารถนิยามร่วมที่ชัดเจนได้ทั้งในมณฑลทางทฤษฎีและการเมือง

ความท้าทายสำหรับสังคมประชาธิปไตยอันเกิดจากข้อถกเถียงเรื่องความเป็นธรรม

- ความเป็นธรรมถือเป็นคุณค่าหลักที่มอบให้แก่กันเกี่ยวกับการจัดสรรกระจายสินค้าเชิงวัตถุและไม่เชิงวัตถุ อย่างไรก็ตาม นักสังคมประชาธิปไตยไม่ได้มีแนวคิดเรื่องความเป็นธรรมอันเป็นมาตรฐานที่ยึดกัน ว่ากันตามหลักความชอบธรรมแล้ว ความเป็นธรรมมีประสิทธิภาพในเชิงสังคมแต่มีปัญหาในเชิงทฤษฎี
- ในขอบเขตทางสังคมที่ต่างกัน ความเป็นธรรมย่อมถูกอธิบายต่างกันอย่างไม่ต้องสงสัย
- ความเท่าเทียมกันในฐานะการจัดสรรกระจายสินค้าอย่างเท่าเทียมไม่จำเป็นต้องมีคำอธิบายสนับสนุน แต่จำเป็นต้องมีการนิยามและต่อรองหากมีการเบี่ยงเบนออกจากหลักข้างต้นโดยผ่านจุดยืนเรื่องความเป็นธรรม
- อิสรภาพที่แท้จริงเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากความเท่าเทียม

2.3 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

แนวคิดเรื่อง ‘ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน’ (solidarity) (หรือ ‘ภราดรภาพ’ ตามคำขวัญในการปฏิวัติฝรั่งเศส) เป็นแนวคิดที่มีการอธิบายน้อยที่สุด เหตุผลประการหนึ่งคือ แนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับมนุษยชาติส่วนรวมทั้งหมด จึงยากที่จะผนวกมันเข้ากับกรอบคิดเชิงทฤษฎี อย่างไรก็ตาม จากมุมมองของนักคิดหลายๆ คน¹¹ เราสามารถนิยามความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้คร่าวๆ ดังต่อไปนี้

- ความรู้สึกของความเป็นชุมชนและความรับผิดชอบที่มีต่อกัน ซึ่ง
- เกิดขึ้นจากชุดผลประโยชน์ส่วนรวม และ

¹¹ ตัวอย่างเช่น Hondrich et al. 1994; Carigiet 2003.

- แสดงออกผ่านพฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม หรือแม้กระทั่งขัดผลประโยชน์ส่วนบุคคลระยะสั้นในบางกรณี อีกทั้ง
- ยังก้าวข้ามข้อเรียกร้องทางการว่าด้วยความยุติธรรมแบบต่างตอบแทน

‘ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน’ จึงเป็นเรื่องของ ‘อัตลักษณ์ทางสังคม’ ร่วมอันมีที่มาจากรูปแบบวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกันและการให้คุณค่าร่วมกัน

ถึงกระนั้น ไมเคิล วอลเซอร์ (Michael Walzer) นักสังคมวิทยาและนักปรัชญาเชิงศีลธรรมชาวอเมริกันกล่าวเตือนไว้ว่า ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ‘เป็นอันตรายได้ถ้าหากมันเป็นเพียงแค่ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เข้าแทนที่ความร่วมมือประจำวันที่เกิดขึ้นจริง มากกว่าจะเป็นภาพสะท้อนของมัน’ (Walzer 1997: 32)

‘ความร่วมมือในชีวิตประจำวัน’ นี้หมายถึงสถาบันและโครงสร้างทางสังคมที่มีแนวทางให้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสามารถพัฒนาและนำไปสู่ความมั่นคงทางสังคม

ในตัวมันเองนั้น แน่หนอนว่าความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสามารถแสดงออกผ่านรูปแบบการกีดกันและแบ่งแยก ยกตัวอย่างเช่น ‘ความภาคภูมิใจในหมู่ชนตนเอง’ (*esprit de corps*) ของบรรดาฝ่ายขวาสุดโต่ง สังคมประชาธิปไตยคือสังคมที่พัฒนามาจากประชาสังคมที่เปิดกว้างและมีความหลากหลาย ในมุมมองของสังคมประชาธิปไตยแล้ว ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจอมปลอมข้างต้นนี้เป็นภัยที่น่ากลัวและมักถูกละเลยอยู่เสมอ กว่าเราจะรู้ตัวก็ผ่านเส้นความเป็นความตายไปแล้ว กล่าวคือ เมื่อความรู้สึกเกลียดชังและเหยียดหยามต่อกันหล่อเลี้ยงกลุ่มก้อนทางสังคม

ด้วยเหตุนี้ เราจึงไม่สามารถพูดถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยไม่อภิปรายเรื่องการบรรลุอิสรภาพและความเท่าเทียมในสังคมประชาธิปไตย

ถึงแม้ว่าจะจะเป็นแนวคิดที่เข้าใจยาก แต่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีบทบาทอย่างมากในประวัติศาสตร์ของสังคมทั้งในเชิงการหยั่งรากลึกหรือการเป็นสถาบันทางสังคม ยกตัวอย่างเช่น ระบบประกันสังคมที่ดี (ประกันที่ครอบคลุมการว่างงาน โรคร้ายไข้เจ็บ เงินบำนาญ และอุบัติเหตุ) สะท้อน

ความเกี่ยวพันระหว่างความเป็นอันหนึ่งอัน-เดียวกันและอัตลักษณ์ทางสังคม

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในฐานะแนวคิดเรื่องความร่วมมือในชีวิตประจำวัน

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต้องควบคู่ไปกับความเท่าเทียมและอิสรภาพ

สถาบันที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพลังแรงงาน มันถูกผลักดันให้เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1890 หรือ 1920 เหนืออื่นใดนั้นเป็นเพราะแรงกดดันที่เกินต้านทานของเหล่าคนงานและนักสังคมนิยม/สังคมนิยมประชาธิปไตย ทั้งๆที่เป็นยุคสมัยของรัฐบาลอนุรักษ์นิยมของบิสมาร์ค

ขบวนการเคลื่อนไหวสหกรณ์เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนชุมชนที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะเหล่าสมาชิกสร้างชุมชนขึ้นบนรากฐานของประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสามารถลดความเข้มข้นของการแข่งขันทางตลาดได้มากในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ เราต้องไม่ลืมด้วยว่า ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดจากการยอมประนีประนอมระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เพราะฉะนั้น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผลประโยชน์ที่หลากหลายและเหนือสิ่งอื่นใดคือผลประโยชน์ส่วนรวมได้รับการพิจารณาในการตัดสินใจทางการเมือง

‘ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน’ ในแผนการฮัมบูร์กของพรรค SPD

‘ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหมายถึงความแนบชิด การเข้าหู่เข้าพวก และความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน มันคือความพร้อมของผู้คนที่จะยืนขึ้นสู้เพื่อคนอื่น และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะระหว่างคนแข็งแรงและคนอ่อนแอ ระหว่างคนช่วงวัยต่างๆ และระหว่างผู้คนด้วยกันเอง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสร้างพลังกำลังในการเปลี่ยนแปลง ดังที่สะท้อนผ่านประสบการณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวแรงงาน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันคือพลังที่เข้มแข็งซึ่งผูกมัดสังคมของเราเข้าด้วยกัน ทั้งในรูปแบบความพร้อมของปัจเจกบุคคลที่ไม่มีมีการเตรียมการใดๆ ในการยื่นมือเข้าช่วยเหลือภายใต้กฎเกณฑ์และองค์กรร่วม และในรูปแบบของรัฐสวัสดิการ ซึ่งอย่างหลังถือเป็นรูปแบบของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่มีการจัดตั้งและรับประกันทางการเมือง’

(Hamburger Programm 2007: 16)

สังคมนิยมประชาธิปไตยต้องเผชิญกับบททดสอบอันเกิดจากข้อถกเถียงเรื่องความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

- ในฐานะพันธมิตรภายในสังคมน เราสามารถดูแลพิทักษ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ แต่ไม่สามารถสร้างมันขึ้นมาได้
- ในระบอบสังคมนิยมประชาธิปไตย จำเป็นต้องตรวจสอบว่าสถาบันรัฐและประชาสังคมมีผลต่อการรวมตัวที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างไร
- เราต้องอภิปรายถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยเชื่อมโยงกับความพยายามบรรลุอิสรภาพและความเท่าเทียม

ความเป็นอันหนึ่ง-
อันเดียวกันและสังคมนิยม
ประชาธิปไตย

2.4 มุมมองทางความคิดอื่นๆ

มาร์ติน ทิมเพอ (Martin Timpe)

บนหน้าฉากทางการเมือง ย่อมเป็นเรื่องปกติที่คุณค่าหลักของสังคมประชาธิปไตยจะไม่ใช่ชุดคุณค่าหลักเพียงหนึ่งเดียว พรรคการเมืองอื่นๆ ต่างก็กำหนดคุณค่าหลักของตนดังที่ปรากฏในแผนการของพรรคหรือเอกสารพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน ในส่วนนี้ เราจะลองพิจารณาข้อกำหนดเหล่านี้ดูหนึ่ง เนื้อหาต่อไปนี่ไม่ได้สมบูรณ์ครบถ้วน วัตถุประสงค์ของเราคือการนำเสนอภาพรวมคร่าวๆ โดยหลีกเลี่ยงการลงลึกในรายละเอียด

มุมมองที่มั่นคงเรื่อง ‘สิ่งสร้างของพระเจ้า’:

WSSคสสภาพประชาธิปไตยคริสเตียน (CDU)

คุณค่าหลักของพรรค CDU คือ อีสรภาพ ความเป็นธรรม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คุณค่าหลักสามประการนี้ถูกกำหนดขึ้นในฐานะแผนการใหม่ของพรรคและนำมาปฏิบัติจริงในการประชุมพรรคที่เมืองฮานโนเวอร์เมื่อเดือนธันวาคมปี 2007 ถึงแม้ว่าดูเผินๆ แล้ว คุณค่าหลักสามประการนี้จะเหมือนกับคุณค่าหลักของพรรค SPD ที่กำหนดไว้ในแผนการอัมบวร์ก หากเราพิจารณาอย่างรอบคอบจะพบความแตกต่างหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น เราจะสังเกตว่าพรรค CDU ให้ความสำคัญต่อวิถีที่โอนเอียงไปทางศาสนาคริสต์เรื่องมนุษยชาติและ ‘สิ่งสร้างของพระเจ้า’ (God’s creation) สำหรับพรรค CDU แล้ว ศาสนาคริสต์เป็นแกนฐานคิดที่สำคัญ ในขณะที่สำหรับพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย นี่เป็นเพียงแหล่งที่มาทางความคิดหนึ่งในหลายๆ แหล่งที่ประกอบสร้างขึ้นเป็นคุณค่าหลักเท่านั้น (พรรค CDU ระดับภูมิภาคในรัฐบาวาเรียให้ความสำคัญต่อความคิดนี้ยิ่งกว่า ผ่านการประโคมความคิดอนุรักษ์นิยมฝ่ายขวาว่าด้วยความรักประเทศและจิตสำนึกรักชาติ)

อย่างน้อยจะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องอีสรภาพของพรรค CDU แตกต่างจากอีสรภาพตามความเข้าใจของพรรค SPD ไม่มากก็น้อย อันดับแรกพรรค CDU มีแนวคิดเกี่ยวกับอีสรภาพที่ละเอียดลออมากกว่าคุณค่าอีกสอง

มุมมองที่มั่นคงเรื่อง
‘สิ่งสร้างของพระเจ้า’

ประการที่ตามมา อันที่จริงแล้ว ปฐมบทของแผนการพรรค CDU มีชื่อว่า ‘ความเป็นธรรมใหม่ผ่านอิสรภาพที่มากขึ้น’ ทั้งสองสิ่งนี้สะท้อนหน้าหนักความสำคัญที่พรรคให้กับคุณค่าหลักเรื่องอิสรภาพเหนือเรื่องอื่นๆ ในทางตรงกันข้าม พรรค SPD ยืนยันว่าคุณค่าหลักสามประการมีสถานภาพเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ตามแนวทางของ CDU พรรคจะเน้นย้ำสิทธิและเสรีภาพพลเมือง ในลักษณะเชิงโต้ตอบและพิทักษ์รักษา แทนการส่งเสริมค้ำจุนสิทธิเสรีภาพ ในทางบวก

คุณค่าหลักสามประการของพรรค FDP:

อิสรภาพ อิสรภาพ และอิสรภาพ

พรรค FDP ไม่ได้มีแผนการพรรคที่ระบุไว้อย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม หากเราดูเอกสารพื้นฐานของพรรคที่คล้ายคลึงกัน เช่น ประกาศหลักการพื้นฐานแห่งเมืองวีสบาเดน (Wiesbaden) ซึ่งถือกำเนิดจากการประชุมพรรค ในปี 1997 จะเห็นที่กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า วิธีของพรรคมุ่งเน้นไปยังคุณค่าหลักว่าด้วยอิสรภาพเพียงอย่างเดียว ในด้านหนึ่ง มันอาจไม่ใช่เรื่องน่าแปลกสำหรับพรรคการเมืองที่ยึดโยงรากเหง้าของตนเข้ากับสำนักงานเมืองแบบเสรีนิยม อีกด้านหนึ่ง อาจค้นได้ว่ามันสะท้อนความคิดเสรีนิยมฉบับย่อย ยกตัวอย่างเช่น เป็นเรื่องสมเหตุสมผลหากเราจะกล่าวว่าความเป็นธรรมในหลายมิติมีบทบาทสำคัญในความคิดว่าด้วยสังคมของจอห์น ล็อค หนึ่งในบิดาผู้ก่อตั้งแนวคิดเสรีนิยมทางการเมือง ในทางตรงกันข้าม พรรค FDP พยายามเชื่อมโยงวิถีพื้นฐานของพรรคทุกด้านเข้ากับแนวคิดเรื่องอิสรภาพ พรรคจึงมีคำขวัญ เช่น “อิสรภาพหมายถึงความก้าวหน้า” หรือ “อิสรภาพหมายถึงการไปกันได้กับอนาคต” ซึ่งสะท้อนความพยายามที่ผิวเผินของพรรค ในการอ้างอิงถึงคุณค่าหลักประการนี้อันมีความสำคัญอย่างไม่ต้องสงสัย แต่ในขณะเดียวกัน สังคมที่มุ่งพินิจแต่เฉพาะอิสรภาพโดยละเลยความเป็นธรรม และความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันย่อมประสบปัญหาในไม่ช้า อีกทั้งยังคุกคามการรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนทางสังคม

บางสิ่งบางอย่างสำหรับทุกๆ คน:

พันธมิตร 90 (Bündnis 90) / WSS คริสต์

พรรคกรีนเน้นหลักการว่าด้วยการกำหนดตนเอง (self-determination) แนวคิดเรื่องความเป็นธรรมของพวกเขามีมิติหลากหลายจนยากแก่การหีบจับ มาทำความเข้าใจ กล่าวคือ ควบคู่ไปกับความเป็นธรรมในการจัดสรรปันส่วน ซึ่งต้องคงไว้ นั่น พรรคกรีนสนับสนุนความเป็นธรรมในการมีส่วนร่วม ความเป็นธรรมระหว่างกลุ่มคนต่างวัย ความเป็นธรรมทางเพศภาวะ และความเป็นธรรมระหว่างประเทศ แน่แน่นอนว่าไม่มีอะไรที่ผิดในข้อเรียกร้องเหล่านี้ กระนั้น ปัญหาอยู่ที่การให้ความสำคัญต่อสิ่งเหล่านี้อย่างเท่าเทียมโดยไม่มีประเด็นใดถูกชูขึ้นเป็นพิเศษเลย มีผลทำให้ผู้อ่านไม่ทราบแก่นความหมายของความเป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้อ่านที่พร้อมเปิดรับแนวคิดใหม่ๆ หรือมุ่งวิพากษ์ก็ตาม อีกทั้งในฐานะพรรคการเมืองเพื่อสิ่งแวดล้อม คุณค่าหลักของพรรคจึงเพิ่มเติมข้อเรียกร้องเรื่องความยั่งยืนในนโยบายต่างๆ แขนง แม้เราจะปฏิเสธไม่ได้ว่าความยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญ แต่การที่พรรคกรีนยกสถานะความยั่งยืนให้เป็นคุณค่าหลักเทียบเท่าอิสรภาพ ความเป็นธรรม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดูจะเป็นข้อเสนอที่ไม่น่าคล้อยตามนัก

ทุกๆ อย่างยังอยู่ในสถานะที่ไม่แน่นอน: ฝ่ายซ้าย (Die Linke)

พรรคฝ่ายซ้ายถือกำเนิดขึ้นจากการรวมตัวกันระหว่างพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Party of Democratic Socialism—PDS) และพรรค WASG (หรือความเป็นธรรมทางสังคมและแรงงาน—ตัวเลือกในการเลือกตั้ง [Labour and Social Justice—The Electoral Alternative]) จวบจนปัจจุบัน พรรคฝ่ายซ้ายยังไม่มีแนวทางของตนเองที่กำหนดอย่างเป็นทางการใน ‘บทร่างแผนการ’ อันเป็นพื้นฐานของการรวมตัวกันของทั้งสองพรรค มีการอ้างอิงถึงคุณค่าหลักคร่าวๆ ดังต่อไปนี้ ประชาธิปไตย อิสรภาพ ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม สากลนิยม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในฐานะวิถีคุณค่าหลักของฝ่ายซ้าย ในทัศนะทางประวัติศาสตร์ มีการรับรองอิสรภาพของปัจเจกบุคคลอย่างชัดเจนโดยที่หลักความเท่าเทียมกันไม่ถูก

บางสิ่งบางอย่าง
สำหรับทุกๆ คน
ท่ามกลางการจัดลำดับ
ที่หลากหลาย

ทุกๆ อย่างยังอยู่ใน
สถานะที่ไม่แน่นอน

ลดทอนหรือแทรกแซง ที่ชัดเจนพอๆ กันคือการยืนยันว่า อิสรภาพโดยปราศจากความเท่าเทียมคืออิสรภาพสำหรับคนรวยเพียงเท่านั้น ผู้สนับสนุนสังคมประชาธิปไตยไม่ได้ปฏิเสธตรรกะข้างต้น เพียงแต่อาจจะมองปัญหาต่างออกไป ในอนาคต เราจำเป็นต้องจับตามองอย่างรอบคอบเมื่อฝ่ายซ้ายประกาศแนวทางว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างอิสรภาพและความเท่าเทียม

2.5 คุณค่าหลักภาคปฏิบัติ

หลังจากที่ได้สำรวจคุณค่าหลักในระดับทฤษฎีแล้ว เราจะวิเคราะห์มันผ่านการลงมือปฏิบัติในโลกแห่งความเป็นจริง กล่าวคือ ในการถกเถียงทางการเมืองที่มีอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน คุณค่าหลักมีบทบาทอย่างไรต่อสังคมประชาธิปไตย

เราจะนำเสนอตัวอย่างด้านต่างๆ ตามลำดับซึ่งจะนำไปสู่การจุดประกายความคิดและกระตุ้นการไตร่ตรองต่อไป

2.5.1 นโยบายด้านการศึกษา

แผนการหลัก: 'โรงเรียนสร้างโอกาสสำหรับอนาคต' ว่าด้วยการประยุกต์ใช้นโยบายทางการศึกษาแบบก้าวหน้าในระดับท้องถิ่น¹²
มาร์ก แฮร์เทอร์ (Marc Herter)

ในปี 2003 ผลการศึกษาของ PISA ซึ่งให้เห็นถึงภาวะบกพร่องของระบบการศึกษาเยอรมัน มีการถกเถียงอย่างเผ็ดร้อนเรื่องระบบการศึกษาทั้งในระดับประเทศ รัฐ (Land) และท้องถิ่น แก่นกลางของข้อถกเถียงคือข้อเท็จจริงที่ว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้ว ผลสำเร็จทางการศึกษาในประเทศเยอรมนีเชื่อมโยงอย่างแยกไม่ออกกับภูมิหลังทางสังคมของเด็กและเยาวชน คำถามคือ ระบบโรงเรียนที่มีความเป็นธรรมทางสังคมและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจะมีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร ในขณะที่เดียวกันมันต้อง

¹² กรณีตัวอย่างนี้มีที่มาจากแผนการพัฒนาโรงเรียนของพรรค SPD ในฮัมม์

เป็นระบบเอื้อให้ทุกคนมีอิสรภาพในการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาและการประกอบอาชีพของตนเองด้วย

ณ เมืองฮัมม์ พรรค SPD ครุ่นคิดเกี่ยวกับคำถามข้างต้นและพัฒนาแนวทางสังคมประชาธิปไตยแบบบูรณาการซึ่งอยู่ในรูปของ ‘แผนการหลัก (Master plan): โรงเรียนสร้างโอกาสสำหรับอนาคต’ ฮัมม์เป็นเขตที่มีสิทธิในการบริหารจัดการตัวเอง (*kreisfreie Stadt*) จึงบริหารโรงเรียนของตนและต้องรับผิดชอบแนวทาง ‘การพัฒนาแบบมองไปข้างหน้า’ (future-oriented development) ของโรงเรียนในพื้นที่ คำถามที่ตามมาคือ ทำไมจึงมี ‘แผนการหลัก’

ก่อนหน้านี้ นโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนของเมืองฮัมม์ เมืองที่มีรัฐบาลผสมระหว่างพรรค CDU และพรรค FDP มีลักษณะเป็นแบบ ‘ชั่วคราวชั่วคราว’ กล่าวคือ เมื่อตัวเลขการลงทะเบียนเข้าเรียนสูงหรือต่ำเกินไป โรงเรียนจึงจะขยาย จำนวนนักเรียนถูกกำหนดตายตัวหรือมีการย้ายนักเรียนจนกระทั่งเกิดภาวะสมดุล เมื่อวิกฤตครั้งนั้นจบลง ผู้บริหารต่างก็อยู่เฉยๆ รอจนวิกฤตครั้งหน้าเกิดขึ้นใหม่อีกครั้ง

การรับมือข้างต้นไม่ใช่พื้นฐานที่ดีสำหรับระบบโรงเรียนท้องถิ่นที่มุ่งมองไปข้างหน้า

อีกจุดเริ่มต้นหนึ่งของแนวคิดใหม่เกี่ยวกับโรงเรียนคือการตระหนักว่าไม่เพียงแต่ระบบโรงเรียนเท่านั้น หากแต่การผนวกรวมเรื่องสวัสดิการเด็กและเยาวชน รวมไปถึงการส่งเสริมการฝึกงานและการศึกษา ตลาดแรงงานและการรวมตัวเป็นหนึ่งในเดียวกันของแรงงาน ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดผลสำเร็จทางการศึกษาของเด็กและเยาวชน แผนการหลักนี้เป็นผลมาจากการวิเคราะห์เชิงลึกอันนำไปสู่การตั้งเป้าหมายระยะยาวและกำหนดขอบเขตการปฏิบัติด้านต่างๆ อันเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการยกระดับผลลัพธ์และการมีส่วนร่วมทางการศึกษา

แผนการหลักของสังคมประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์ของเราคือการสร้างทางเลือกที่เป็นสังคมประชาธิปไตยให้แก่เสียงส่วนใหญ่ในที่ประชุมรัฐบาลท้องถิ่นว่าด้วยการจัดการกระจายการ

ศึกษา นอกจากผลการศึกษา PISA แล้ว ยังมีตัวชี้วัดสองตัวด้านล่างที่สะท้อนความล้มเหลวทางนโยบายก่อนหน้านี้ของโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ตอกย้ำความสำคัญของทางเลือกใหม่

- ฮัมม์มีสถิติการสอบผ่าน*อาบิตัวร์* (*abitur*—‘คุณสมบัติทั่วไปสำหรับการเข้าศึกษาระดับมหาวิทยาลัย’) ประจำปีต่ำกว่าร้อยละ 30 ซึ่งถือว่าตามหลังเมืองอื่นๆ ในรัฐนอร์ทไรน์เวสต์ฟาเลีย ยกตัวอย่างเช่น มินสเตอร์ เมืองเพื่อนบ้านของฮัมม์ มีอัตราการสอบผ่านร้อยละ 50
- ในเขตที่ผู้อยู่อาศัยมีฐานะปานกลาง นักเรียนร้อยละ 50 เข้าศึกษาใน*กุมนาซียม* (*gymnasium*—โรงเรียนที่คัดเลือกผู้เข้าเรียนผ่านการสอบแข่งขัน หรือที่เรียกว่า *grammar schools* ในสหราชอาณาจักร) ส่วนในแอร์ริงเงน เขตที่ผู้อยู่อาศัยเป็นชนชั้นแรงงาน นักเรียนประเภทดังกล่าวมีเพียงร้อยละ 19.5 เท่านั้น

ในขณะเดียวกัน เราไม่อาจละเลยประเด็นการพัฒนาทางสังคมและประชากร ในปี 2015 นักเรียนที่เลื่อนระดับการศึกษาจากระดับประถมไปสู่มัธยมมีจำนวนลดลงคิดเป็นหนึ่งในสี่ของจำนวนนักเรียนในปี 2005 นับจากปี 2010 ครั้งหนึ่งของเด็กที่เกิดในเมืองฮัมม์จะมีภูมิหลังครอบครัวเป็นผู้อพยพ นั่นหมายความว่า การบูรณาการและการใช้ประโยชน์จากพรสวรรค์ทั้งหมดที่มีไม่ควรเป็นเพียงแค่ประเด็นทางการเมืองที่คนหัวก้าวหน้าไม่กี่คนใส่ใจ หากแต่เป็นเงื่อนไขพื้นฐานสำหรับการพัฒนาให้ลุล่วงในเมืองที่อยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง

เรานิยามความหมายของอิสราฟว่าอย่างไร—การรับรู้แลเด็กตลอดวันไม่ใช่สิทธิประโยชน์ของคนแค่หยิบมือเท่านั้น

หลักชั้นนำประการแรกของแผนการหลักคือการขยายบริการรับดูแลเด็กตลอดวันให้ทั่วถึงสำหรับทุกคน *การดูแลอย่างมีคุณภาพ (Quality care)* ตั้งต้นจากขวบปีแรกโดยเริ่มจากการจัดการบริหารอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสนองความต้องการสำหรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่าสามปี จากนั้น

จะเป็นการดูแลสำหรับเด็กอายุสามถึงหกปี ซึ่งนับเป็นช่วงที่ค่อนข้างท้าทาย ทั้งในเชิงของช่วงเวลาและการส่งเสริมปมเพาะความรู้ เมื่อเด็กอยู่ในวัยเข้าเรียน จะมีการดูแลที่ ‘เปิดตลอดวัน’ คอยรองรับ ซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะเพียงแค่เด็กวัยประถมศึกษาแต่ขยายไปถึงเด็กอายุสิบสี่ปี บริการข้างต้นจะช่วยบรรเทาปัญหาการแบ่งเวลาทำงานและเวลาครอบครัวได้ นอกจากนี้ ที่ประชุมประจำเมืองไม่จำเป็นต้องกำหนดแนวทางการเลี้ยงดูเด็กอย่างชัดเจน เพียงแค่นำเสนอกรอบกว้างๆ อันเอื้อต่อการตัดสินใจที่เป็นอิสระของพ่อและแม่ของเด็ก ด้วยวิธีนี้ อีสรภาพจะไม่ได้สงวนไว้สำหรับครอบครัวผู้มีอันจะกินที่สามารถว่าจ้างพี่เลี้ยงเด็กอีกต่อไป หากแต่จะกลายเป็นของทุกครอบครัว ทำให้พวกเขาสามารถวางแผนชีวิตตนเองได้

ความเป็นธรรมทางสังคมที่แท้จริง—โรงเรียนประจำเขต
ที่ให้การศึกษาระบบผสมผสานเพื่อโอกาสใหม่ๆ

หลักขั้นนำอีกประการหนึ่งของแผนการหลักคือการส่งเสริมให้ระบบโรงเรียนทั้งหมดในพื้นที่เมืองฮัมม์ทั้งเจ็ดเขตสามารถเข้าถึงได้ง่ายและรับมือกับการเคลื่อนย้ายได้ กล่าวคือ ควรมีการจัดการสอบในทุกๆ เขตพื้นที่ เรามุ่งปลดโซ่ตรวนที่จำกัดความสำเร็จทางการเรียนเฉพาะเพียงเด็กที่มีภูมิหลังทางสังคมที่ดี ด้วยเหตุนี้ ความเป็นธรรมทางสังคมจึงเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันทั้งในด้านของโอกาสชีวิตและการศึกษา รวมไปถึงการสร้างช่องทางในการศึกษาต่อที่เท่าเทียมกันสำหรับทุกคน การบูรณาการและการให้ความช่วยเหลือต่อบัจเจกบุคคลอย่างเต็มที่จึงไม่ใช่สองมาตรการที่ขัดแย้งกัน หากแต่พึ่งพากันและกัน

หลังจากที่นักเรียนปีที่ห้าและหกเรียนในห้องเรียนรวมแล้ว โรงเรียนที่ผสมผสานการเรียนการสอนประจำเขต (District comprehensive schools ตามแม่แบบของพรรค SPD ในนอร์ทไรน์เวสต์ฟาเลีย) จะให้ทางเลือกแก่ผู้เรียนว่าจะเรียนในห้องเรียนรวมต่อไปจนถึงปีที่สิบ หรือจะแยกออกไปตามทางเลือกการศึกษาสามสาขาดังต่อไปนี้ โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ให้การศึกษาวិชาพื้นฐานทั่วไป หรือ *ฮอปท์ซูล์* (*Hauptschule*—เหมือนกับระบบ

โรงเรียนมัธยมสมัยใหม่อันเก่าแก่ในสหราชอาณาจักร) โรงเรียน *เรอาลชูลือ* (*Realschule*—เหมือนกับโรงเรียนมัธยมที่ให้การศึกษาวิชาพื้นฐานทั่วไปที่เพิ่มการสอนวิชาประยุกต์) และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเน้นวิชาการ 9 ปี หรือ *กุนาซ็อม* (grammar school ที่ต้องสอบเพื่อเข้าเรียน) อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนทั้งหมดข้างต้นต้องจัดขึ้นภายในอาคารเดียวกัน ในฐานะโรงเรียนเดียวกัน แม้แบบนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยยะสำคัญ ยกตัวอย่างเช่น จะเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนแบบผสมผสานจะเปิดสอนการศึกษาแบบกุนาซ็อมและสอนวิชาชีพในเมืองแฮร์ริงเงน เมืองที่ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่ไม่ได้ร่ำรวย เช่นเดียวกับอีกสามเขตพื้นที่ในเมืองนี้จะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาแบบสอบเข้าเรียน โดยภาพรวม สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในเชิงประชากร จะไม่มีเขตพื้นที่ใดที่ต้องใช้ระบบการศึกษาที่เป็นอยู่โดยปราศจากรูปแบบการศึกษาผสมผสานที่ได้กล่าวไปข้างต้น

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่เป็นมากกว่าแค่ลมปาก—งบประมาณส่งเสริมทางสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านโรงเรียนประการที่สามคือการจัดตั้งงบประมาณส่งเสริมทางสังคม การช่วยเหลือนี้วางอยู่บนฐานข้อเท็จจริงที่ว่าแต่ละโรงเรียนย่อมมีความต้องการและเผชิญกับสถานการณ์ที่ต่างกัน

โรงเรียนบางแห่งมีสัดส่วนของนักเรียนที่มีภูมิหลังครอบครัวเป็นผู้พยพย้ายถิ่นสูง อีกทั้งถูกรุมเร้าด้วยปัญหาสังคมอันส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันในโรงเรียนของพวกเขา งบประมาณส่วนใหญ่จึงใช้หมดไปกับภารกิจด้านการศึกษาพื้นฐาน เช่น ค่าหนังสือเรียน ค่าทัศนศึกษา ค่าดูแลและค่าอาหารกลางวัน ในขณะที่โรงเรียนบางแห่งไม่ได้เผชิญปัญหาดังกล่าว และสามารถนำงบประมาณไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการสอน การดูแลตลอดวัน กิจกรรมหรือเครื่องมือพิเศษต่างๆ ผลสรุปอันดูไม่สมเหตุสมผลจากกรณีข้างต้นคือ ในที่ที่เต็มไปด้วยความขาดแคลนกลับมีทางเลือกที่จำกัดที่สุด การแก้ไขปัญหาผ่านการจัดสรรงบประมาณส่งเสริมทางสังคมนี้มุ่งหลีกเลี่ยงปัญหาระบบราชการที่ล่าช้า แต่ละโรงเรียนจะได้รับงบประมาณช่วยเหลือเพื่อจัดสรร

ให้แก่นักเรียนที่เข้าเกณฑ์ งบประมาณจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ในอัตราคงที่ในกรณีที่นักเรียนประสบปัญหาความยากลำบาก ด้วยวิธีนี้ โรงเรียนจะสามารถจัดสรรงบประมาณความต้องการช่วยเหลือเฉพาะต่างๆ และผลที่ตามมาอีกประการคือ งบประมาณของโรงเรียนจะถูกใช้สอยในด้านที่ไม่ต่างไปจากโรงเรียนอื่นๆ ข้อเสนอข้างต้นนั้นว่าแตกต่างอย่างสุดขีดกับการจัดสรรงบประมาณต่อหัวแบบดั้งเดิม มันมุ่งเรียกร้องความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างโรงเรียนที่เข้มแข็งทางการเงินและโรงเรียนที่เปราะบางทางการเงิน เพื่อให้สุดท้ายแล้ว เราสามารถสร้างช่องทางทางการเงินที่เท่าเทียมกันทั่วทั้งเมืองและเอื้อให้เกิดผลสำเร็จด้านการศึกษา

การสนทนา

หลังจากเขตพื้นที่ย่อยและสภาพรรคผสมร่วมกันพัฒนาแผนการหลักข้างต้นแล้ว แผนการจะถูกนำเสนอและถกเถียงในหมู่ผู้ปกครอง ครู และนักเรียน รวมไปถึงทุกฝ่ายที่มีความสนใจในเขตพื้นที่ทั้งเจ็ด ประเด็นคำถามสำคัญคือการร่วมกันค้นหาว่าข้อเสนอเหล่านี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในแต่ละเขตได้หรือไม่

2.5.2 นโยบายด้านสังคม

การประกันสุขภาพถ้วนหน้า กับ การประกันสุขภาพอัตราคงที่
—ประเด็นว่าด้วยนโยบายสุขภาพที่เป็น U.S.S.S.

คริสตินา เรนทซ์ (Christina Rentzsch) และมาร์ติน ทิมเพอ (Martin Tempe)

ในปี 2004 มีการออกกฎหมายว่าด้วยการทำให้สาธารณสุขทันสมัย (Health Care Modernisation Act) อันมีเนื้อหาสอดคล้องกับกฎหมาย ‘ปฏิรูป’ ระบบสาธารณสุขก่อนหน้านี้ กฎหมายดังกล่าวเกี่ยวข้องกับด้านรายจ่ายของกฎหมายประกันสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ทุกวันนี้เรามีปัญหาที่จะต้องจัดการด้านรายรับอย่างไม่สงสัย การพยายามทำให้รายรับของระบบประกันสุขภาพมีเสถียรภาพและความท้าทายทางการเมืองต่างๆ ถือเป็นเรื่อง

ละเอียดย่อนที่ยังหาข้อสรุปไม่ได้ ในด้านหนึ่ง เราจำเป็นต้องลงมือกระทำการอย่างเร่งด่วนเพื่อเตรียมรับมือกับสภาวะจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น อีกด้านหนึ่ง สัดส่วนรายได้มวลรวมแห่งชาติที่เพิ่มขึ้นมีที่มาจากรายได้ซึ่งไม่สามารถนำมาจัดสรรเป็นงบช่วยเหลือทางสังคมภายในกรอบความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางการเงินด้านการสาธารณสุขได้ การค้นหาทางออกทางการเมืองเพื่อรับมือกับความท้าทายนำไปสู่ความขัดแย้งร้ายลึก ดังที่สะท้อนออกมาในนโยบายหาเสียงเลือกตั้งแห่งชาติในปี 2005 ข้อเสนอรูปแบบระบบประกันสุขภาพในอนาคตของพรรค CDU และ SPD ต่างกันโดยสิ้นเชิง

ด้วยเหตุที่ทุกอย่างอย่างที่ปรากฏในข้อถกเถียงสาธารณะสะท้อนความคิดรวบยอดสองความคิดอันได้แก่ ‘การประกันสุขภาพถ้วนหน้า’ และ ‘การประกันสุขภาพอัตราคงที่’ เราจึงควรพยายามทำความเข้าใจเสียก่อนว่าพรรคการเมืองทั้งสองให้ความหมายต่อรูปแบบประกันสุขภาพว่าอย่างไร

ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า

พรรค SPD มีจุดยืนเรียกร้องให้กฎหมายว่าด้วยการประกันสุขภาพมีลักษณะเป็นการประกันสุขภาพแบบถ้วนหน้า โดยทุกๆ คนมีส่วนช่วยระบบตามความสามารถทางการเงินของแต่ละคน อย่างไรก็ตามก็ดี เกณฑ์พื้นฐานจะไม่จำกัดเพียงแค່รายได้จากค่าจ้าง หากแต่นับรวมเอารายได้รูปแบบอื่นๆ เข้ามาพิจารณาด้วย ภายใต้ระบบการประกันสุขภาพถ้วนหน้า กองทุนประกันสุขภาพจะได้เงินทุนจากผู้เอาประกันและนายจ้าง ในขณะที่ระบบประกันจะครอบคลุมคู่สมรสที่ไม่มีรายได้และบุตรที่ไม่สามารถจ่ายเงินเข้ากองทุน

การประกันสุขภาพแบบอัตราคงที่

อีกด้านหนึ่ง พรรค CDU เสนอระบบประกันสุขภาพอีกรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า ‘เบี้ยประกันสุขภาพ’ (health premium) อันประกอบไปด้วย การจ่ายค่าประกันรายเดือนในอัตราคงที่ คือ ร้อยละ 6.5 ของรายได้ ซึ่งทั้งผู้จ่ายเงินเข้ากองทุนและนายจ้างต่างจ่ายเงินในอัตรานี้เท่ากันหมด แล้วเบี้ยประกันสุขภาพนี้จะถูกนำไปใช้เป็นกองทุนแยก อันเป็นกองทุนสำหรับคนที่จ่ายเงิน

เข้ากองทุนสูงกว่าร้อยละ 7 ของเงินเดือนจะได้รับเงินชดเชย ประกันสุขภาพ
ของผู้จ้างงานก็มีที่มาจากกองทุนนี้ ส่วนบุตรของผู้ได้รับประกันจะทำผ่าน
การจัดเก็บภาษีในอนาคต

อนาคตของการประกันสุขภาพเอกชน

ลักษณะเด่นของระบบประกันสุขภาพเยอรมันคือคนบางกลุ่มไม่ต้องร่วม
รับผิดชอบการจ่ายเงินเข้ากองทุน ทำให้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่
สามารถเกิดขึ้นได้ ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มข้าราชการจะได้รับช้อยกเว้นเพราะ
พวกเขาได้รับการคุ้มครองจาก *ไบฮิลเฟอ (Beihilfe)*—รูปแบบประกันสุขภาพ
จากการเก็บภาษีพิเศษสำหรับข้าราชการ) ในขณะที่กฎหมายไม่ได้บังคับให้
คนทำงานอิสระต้องมีประกันสุขภาพ ไม่ว่าเขาจะมีรายได้เท่าไรก็ตาม ลูกจ้าง
ผู้มีรายได้เกินเพดานที่กำหนดไว้ ('insurance obligation limit') สามารถ
เลือกทำประกันสุขภาพเอกชนได้ ระบบข้างต้นสะท้อนว่า การจ่ายเงินของ
ประชากรทั้งหมดมิได้นำไปสู่การสาธารณสุขที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ด้วยมุมมองและคุณค่าทางการเมืองที่ต่างกันของแต่ละคน บ้างก็มองว่าระบบ
นี้เป็นปัญหา บ้างก็มองว่าเป็นเรื่องของการแข่งขันเชิงบวกภายในระบบ
สาธารณสุข

อนึ่ง ระบบประกันสุขภาพเอกชนจะได้รับผลกระทบในทิศทางที่ต่างกัน
ออกไป ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่าสังคมมีการประกันสุขภาพถ้วนหน้าหรือใน
อัตราคงที่ ในขณะที่รูปแบบแรกมุ่งผนวกเอาประกันสุขภาพเอกชนเข้าเป็น
ส่วนหนึ่งของการจ่ายเงินแบบเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รูปแบบที่สองจะไม่
เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอภิสิทธิ์เอกชน อันที่จริงแล้ว ภาษีเงินได้จะถูกใช้เพื่อเป็น
กองทุนสำหรับอิสรภาพของบุตรผู้เอาประกันเอกชนจากการร่วมรับผิดชอบ

การร่วมจ่ายเงินแบบเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน—การกระจายภาระ
อย่างเป็นธรรมตามความสามารถในการจ่าย

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า คุณลักษณะสำคัญของการประกันสุขภาพถ้วนหน้า
คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทุกคนจะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในแผนการทำ

ประกันร่วมกันเพื่อจ่ายเงินสนับสนุนระบบสาธารณสุข กระนั้นรูปแบบข้างต้นก็ไม่ได้ตัดการแข่งขันออกไปทั้งหมด มันเพียงแค่มุ่งล้มเลิกการใช้เกณฑ์การคำนวณที่ต่างกันของผู้รับประกันแต่ละรายเท่านั้น อันที่จริงแล้ว ‘การแข่งขันที่เป็นธรรม’ จะถูกสร้างจากการผนวกรวมการประกันรูปแบบต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อสร้างระบบที่เป็นเอกภาพ ผู้รับประกันจะแข่งขันกันในแง่คุณภาพของประกันมากกว่าในแง่การแย่งชิง ‘ความเสี่ยงที่ดี’ (อันได้แก่ ผู้เอาประกันที่เยาว์วัยและมีสุขภาพดีกว่า)

ในอีกด้านหนึ่ง พรรค CDU อ้างว่าระบบประกันที่พรรคเสนอนี้มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวเช่นกัน พวกเขาสามารถชี้แจงได้ว่า ระบบอัตราคงที่ประกอบไปด้วยกองทุนส่วนใหญ่ที่มาจากระบบภาษีซึ่งผู้เสียภาษีทุกคนมีส่วนในการจ่ายเงินเข้าระบบสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม ยังเป็นที่กังขาว่าระบบดังกล่าวจะนำไปสู่การกระจายภาระทางการเงินที่เป็นธรรมหรือไม่ ระบบที่รายรับมาจากภาษีจะทำให้ผู้มีรายได้น้อยและปานกลางต้องแบกรับภาระที่ไม่ได้สัดส่วนกัน ในขณะที่ภาระในการจ่ายเงินเข้ารัฐในรูปแบบภาษีของผู้มีรายได้สูงจะลดลงเรื่อยๆ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายการเงินในรอบทศวรรษที่ผ่านมาด้วย ระบบอัตราคงที่ก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ทุกคนต้องจ่ายเบี้ยประกันในอัตราที่เท่ากันโดยปราศจากการคำนึงถึงภาระที่สูงกว่าของผู้มีรายได้น้อยเมื่อเทียบกับผู้มีรายได้สูง ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ต้องสงสัยว่าการจ่ายเงินเข้ากองทุนตามความสามารถของแต่ละคนจึงเป็นธรรมมากกว่า อีกทั้งระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าจะสร้างความมั่นใจได้ดีกว่าด้วยระบบการจัดเก็บเงินเข้ากองทุน (แบบอัตราก้าวหน้าแทนอัตราคงที่) และการผนวกรวมเอารายได้รูปแบบอื่นๆ (นอกเหนือจากรายได้จากค่าจ้าง) ในกรณีใดก็ตาม รูปแบบอัตราคงที่ไม่ได้สะท้อนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแน่นอนด้วยเหตุผลสองประการ ประการแรก รูปแบบนี้ทำให้ข้าราชการได้รับการยกเว้น ประการที่สอง ระบบประกันสุขภาพเอกชนยังคงไว้ซึ่งโครงสร้างการแข่งขันแบบดั้งเดิม (อย่างน้อยในแง่ทางการ)

การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของภาระทางการเงินในกลุ่มประชากรยังเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องความเป็นธรรมอีกด้วย ระบบประกันสุขภาพทั้งสองแบบมี

จุดยืนที่ต่างกันในเรื่องนี้ ด้านหนึ่ง ระบบประกันสุขภาพแบบถ้วนหน้าจะช่วยลดภาระทางการเงินแก่ครอบครัวที่มีบุตรสองคน อีกด้านหนึ่ง ระบบประกันสุขภาพอัตราคงที่จะทำให้พวกเขามีโอกาสเสียชีวิตมากถึง 900 ยูโรต่อปี ในมุมมองกลับกัน สภาวะการณ์ของคนโสดเป็นไปในทางตรงกันข้าม ภายใต้ระบบอัตราคงที่ พวกเขามีโอกาสได้รับทรัพย์สินมูลค่ากว่า 1,300 ยูโร ในขณะที่ภายใต้ระบบประกันสุขภาพแบบถ้วนหน้า จำนวนทรัพย์สินที่เข้ากระเป๋าคนโสดจะอยู่ในระดับพอประมาณกว่า

ถ้าหากมองจากกรอบความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว เราสามารถสรุปได้อย่างง่ายดายว่าระบบประกันสุขภาพแบบถ้วนหน้าเหนือกว่าแบบคงที่ ถ้าหากมองจากกรอบความเป็นธรรมแล้ว แน่แน่นอนว่าขึ้นอยู่กับว่าความเป็นธรรมประเภทใดที่เราให้ความสำคัญที่สุด จัดสรรปันส่วน การมีส่วนร่วม ความเป็นธรรมที่วางอยู่บนฐานความต้องการหรือความสำเร็จ ผู้อ่านควรค้นหาคำตอบที่เหมาะสมสำหรับคำถามข้อนี้เอง

2.5.3 นโยบายเรื่องตลาดแรงงาน

ความไม่มั่นคงถาวร? โลกใบใหม่ของการทำงานและ

คุณค่าสังคมประชาธิปไตย

มัททียัส ไนส์ (Matthias Nies)

หลายทศวรรษนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง การประนีประนอมกันระหว่างผลประโยชน์ของทุนและแรงงานประสบความสำเร็จและสานต่อเรื่อยมาในประเทศเยอรมนี ในยุคการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอันกินเวลายาวนานผุดปกติตั้งแต่ปี 1949 แรงงานค่าจ้างคือบรรทัดฐานทั่วไป การจ้างงานควบคู่มากับสิทธิเชิงบวกใน ‘ทรัพย์สินทางสังคม’ (social property) การประกันสิทธิเงินบำนาญ การคุ้มครองป้องกันการเลิกจ้างผิดกฎหมาย การคงไว้ซึ่งมาตรฐานของสุขภาพและความปลอดภัย รวมไปถึงสิทธิในการเข้าร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการและข้อตกลงร่วมกันเรื่องค่าจ้าง (Dörre 2005)

แรงงานค่าจ้างในลักษณะนี้เป็นที่รู้จักกันในนามว่า ‘ความสัมพันธ์เรื่อง

การจ้างงานทั่วไป’ หรือ ‘สัญญาการจ้างงานที่เป็นมาตรฐาน’ ซึ่งต้องได้รับการประกันคุ้มครองโดยรัฐสวัสดิการ อย่างน้อยที่สุดแรงงานค่าจ้างจะได้รับ การยอมรับและมีสถานะทางสังคม ควบคู่ไปกับความมั่นคงเชิงวัตถุ

หากมองย้อนกลับไปแล้ว ยุคที่เต็มไปด้วยความสมานฉันท์ดังกล่าวไม่ได้ ปรากฏจากความขัดแย้งเสียทีเดียว การประนีประนอมยังถูกท้าทายอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์กำกับ อีกทั้งทำได้เพียงบรรเทาความเหลื่อมล้ำของการ กระจายความมั่งคั่งของสังคมลงที่ละน้อย อย่างไรก็ตาม ประชากรส่วนใหญ่ สามารถวางใจได้ว่า ด้วยความอดุสาหะของตนแล้ว พวกเขาจะสามารถพัฒนา คุณภาพชีวิตของพวกเขาได้อย่างแน่นอน แม้จะอย่างค่อยเป็นค่อยไปก็ตาม

ทว่า ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 สัญญาการจ้างงานที่เป็นมาตรฐานประสบกับ สภาวะถดถอย แม้ว่าลูกจ้างส่วนใหญ่จะยังทำงานบนพื้นฐานของ ‘การจ้าง งานทั่วไป’ จำนวนลูกจ้างกลับลดลงอย่างฮวบฮาบ การจ้างงานเพิ่มขึ้นใน สาขาอื่น เช่น งานนอกเวลา งานชั่วคราวหรืองานนายหน้า งานประจำหรืองาน พาร์ตไทม์ที่กำหนดช่วงเวลาการทำงานสั้นๆ อย่างชัดเจน (‘mini-jobs’)¹³ เช่นเดียวกับการจ้างงานถาวรหรือเต็มเวลาเมื่อประสบปัญหา ‘ทรัพย์สินทาง สังคม’ ก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน กล่าวคือ เกิดการผลักดันให้การแจกจ่าย เงินบำนาญส่วนหนึ่งสำหรับผู้สูงอายุเป็นภาระของภาคเอกชน มีข้อเสนอที่ มุ่งบั่นทอนการคุ้มครองการเลิกจ้าง รวมไปถึงการไม่ใช้หลักข้อตกลงร่วมกัน เรื่องค่าจ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เยอรมนีตะวันออก สิ่งเหล่านี้เป็นเพียง ด้านที่เห็นได้ชัดเจนของกระบวนการนี้

พัฒนาการเหล่านี้มีเหตุผลมากมาย แนวโน้มข้างต้นมีสาเหตุหนึ่งมาจาก งานภาคบริการและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งงานเหล่านี้มีรูปแบบการผลิตที่แตกต่างจากในอดีต โดยมุ่งเน้นรูปแบบ องค์กรที่ยืดหยุ่นกว่า นอกจากนี้ในสถานการณ์ที่การแข่งขันไม่ได้จำกัดเพียง แต่ระหว่างบริษัท หากแต่มีการแข่งขันภายในบริษัทเอง ทีมหรือแผนกงาน

¹³ ระหว่างปี 1991–2003 จำนวนคนทำงานพาร์ตไทม์เพิ่มขึ้นจากประมาณห้าล้านคนเป็นกว่า เก้าล้านคน

จึงต่างถูกกดดันให้เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ด้วยเหตุนี้ ‘ทรัพย์สินทางสังคม’ จึงกลายกลายเป็นสิ่งที่ต้อง ‘เก็บสงวนไว้เพื่อให้เอื้อต่อความยืดหยุ่น’ บริษัทซึ่งประสบความสำเร็จในการเจรจาหรือแม้กระทั่งล้มเลิกสิทธิคุ้มครองการจ้างงานย่อมได้เปรียบในการแข่งขันมากขึ้น แม้ว่าข้อได้เปรียบนี้จะดำรงอยู่เพียงระยะสั้นก็ตาม

คนส่วนใหญ่ชื่นเคืองใจเป็นอย่างยิ่งต่อสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น การศึกษาเมื่อไม่นานมานี้ของมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ระบุว่าร้อยละ 63 ของผู้ตอบคำถามมีความกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในขณะนี้ (Neugebauer 2007) สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและโลกแห่งการทำงาน ประชากรกลุ่มใหญ่กำลังตกอยู่ในสภาวะของความไม่แน่นอน นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ปีแอร์ บูร์ดีเยอ (Pierre Bourdieu) เรียกสภาวะดังกล่าวว่า ‘ความเปราะบาง’ (precarity) ปัญหานี้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของค่าจ้างหรือสัญญาจ้างงานประจำที่ลดฮวบ แต่ที่สำคัญๆ ก็คือการที่แต่ละคนต้องประสบและอยู่ใน “ขั้นตอน” แห่งความไม่แน่นอน

เมื่อพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าสภาวะเปราะบางนี้ไม่ได้จำกัดแค่ในกลุ่มคนที่อยู่ในการจ้างงานที่เต็มไปด้วยความเสี่ยงและความไม่แน่นอน สภาวะเปราะบางนี้ฝังรากลึกกลงไปในแก่นกลางของเศรษฐกิจแรงงาน ลูกจ้างถาวรหลายคนต่างเผชิญหน้ากับลูกจ้างชั่วคราวในที่ทำงานของพวกเขาซึ่งนำไปสู่อาการวิตกกังวล พวกเขาเผชิญกับทางเลือกที่เลวร้ายและพร้อมที่จะยอมต่อเรื่องค่าจ้างและสภาพการทำงานซึ่งไม่พึงปรารถนาสำหรับพวกเขา คนงานผู้เปราะบางนี้ (precarious workers) คือกลุ่มคนที่อยู่ระหว่างสัญญาจ้างงานมาตรฐานกับสถานะผู้ที่ถูกกีดกันออกจากโลกแห่งการจ้างงานอันพอจะเลี้ยงปากท้องได้ไปอยู่ในสถานะพักตำแหน่ง พวกเขากลัวว่าจะตนเองจะสิ้นเปลืองลงจากบันไดทางสังคม ในขณะที่ความฝันของพวกเขาคือการปีนขึ้นไปจนถึงจุดที่พวกเขาสามารถมีสัญญาจ้างงานที่เป็นมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม บ่อยครั้งที่โอกาสเดียวของพวกเขาตามความเป็นจริงคือการอยู่ในสภาวะไม่แน่นอนตลอดไป

สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อแนวทางสังคมประชาธิปไตย? ในอดีต

‘การจ้างงานปกติ’ (normal employment) สำคัญเป็นอย่างมากสำหรับสังคมประชาธิปไตย มันได้ฝังรากลึกในรัฐสวัสดิการและเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่กำหนดคุณค่าหลักสามประการ มันมอบความมั่นคงในชีวิตให้แก่คนจำนวนมาก แม้ว่าจะไม่ใช่ทุกคน และประกอบสร้างเงื่อนไขที่เปิดทางสู่อิสรภาพเชิงบวกอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ระบบการจ้างงานทำให้เราประสบความสำเร็จในด้านการจัดสรรปันส่วน (ที่สอดคล้องกับคุณค่าความเป็นธรรม) สุดท้ายแล้ว ‘ทรัพย์สินทางสังคม’ นี้สะท้อนหลักความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันพื้นฐานและช่วยรองรับความต้องการเร่งด่วน การจ้างงานปกติก่อให้เกิดความมั่นคงทางสังคม ซึ่งจะช่วยยึดโยงประชากรกลุ่มใหญ่เข้ากับคุณค่าหลักสามประการของสังคมประชาธิปไตย แนวทางพรรค SPD เคยระบุไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ว่าด้วยการจ้างงานที่เป็นมาตรฐานและการจ้างงานเต็มที่ เป้าหมายในการขยาย ‘การจ้างงานปกติ’ ให้ครอบคลุมคนงานทุกคนเคยเป็นส่วนหนึ่งในองคาพยพของมโนทัศน์ของพรรคในฐานะผู้ขับเคลื่อนฐานการเมืองเรื่องสังคมประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา ความสัมพันธ์ว่าด้วยการจ้างงานที่เป็นมาตรฐานได้ถูกลดความสำคัญลง ผลที่ตามมาคือ คุณค่าหลักของสังคมประชาธิปไตยยังคงมีพลังในหมู่ประชากร ทว่าคุณค่าเหล่านี้กลับไม่ได้ผูกติดอย่างชัดเจนกับตัวแทนทางการเมืองเช่นในอดีตอีกต่อไป สาเหตุที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงของการจ้างงานและความล้มเหลวทางการเมืองในการสร้างความมั่นคงทางสังคมขึ้นมาภายใต้ยุคสมัยที่เต็มไปด้วยความยืดหยุ่นไม่แน่นอน คำถามสำคัญคือ มันจะสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบใหม่ของสังคมประชาธิปไตยและคุณค่าหลักอย่างไร

อิสราเอล

แน่นอนว่าโลกใบใหม่ของการทำงานมาพร้อมกับคำมั่นสัญญาใหม่ว่าด้วยอิสรภาพ กลุ่มคนทำงานกลุ่มเล็กที่ไม่อาจละเลย เช่น คนทำงานอิสระหรือ ‘ผู้จัดการตนเอง (self-managers)’ คือผู้ที่ได้ประโยชน์จากอิสรภาพในการบริหารจัดการงานของตนเองในรูปแบบโครงการ อีกทั้งยังไม่ต้องทำตามคำสั่ง

ของ ‘หัวหน้า’ กลุ่มคนทำงานเหล่านี้ยังสามารถใช้ประโยชน์อย่างเป็นชิ้นเป็นอันจากภาวะความยืดหยุ่นของตนเอง กล่าวคือ ถ้าหากพวกเขามีต้นทุนมากพอ พวกเขาสามารถแปรสภาวะการว่างงานระยะสั้นให้กลายเป็นโอกาสในการอบรมพัฒนาฝีมือตัวเอง ในทางกลับกัน ในกรณีของคนงานผู้เปราะบางเมื่อเผชิญสภาวะเช่นเดียวกัน พวกเขาไม่ได้มีภูมิคุ้มกันทางการเงินและต้องประสบกับหายนะร้ายแรงในชีวิต จนสูญเสียสิทธิและอิสรภาพทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

ด้วยเหตุนี้ สังคมประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องให้คำมั่นสัญญาว่าจะมอบอิสรภาพทางสังคมเชิงบวกและสอดคล้องกับโลกแห่งความเป็นจริง เราจำเป็นต้องพึ่งเครื่องมือใหม่ๆ เช่น ความมั่นคง (ทางสังคม) ร่วมกัน ภายใต้สภาวะยืดหยุ่นนี้ ศักยภาพในการบรรลุอิสรภาพของคนงานจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อพวกเขาต้องไม่ถูกปล่อยให้รับมือกับความเสี่ยงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ตามลำพัง

ความเป็นธรรม

สถานะการจ้างงานจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญในการตัดสินว่าอะไรเป็นธรรมและใครที่มีสิทธิเรียกร้องอะไรบางอย่างชอบธรรม ในประวัติศาสตร์ ความเต็มใจของบุคคลในการร่วมลงแรงของตนอย่างแข็งขันผ่านการทำงานย่อมมาพร้อมกับการที่เขามีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม แม้ว่าในอดีต แนวคิดเรื่องความเป็นธรรมนี้จะแบ่งตามกลุ่มสังคมออกเป็นฝักเป็นฝ่าย เช่น การแบ่งกลุ่มตามเพศสภาพ รวมไปถึงยังมีแนวโน้มในการทำให้ความรับผิดชอบเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล

บรรทัดฐานข้างต้นพิสูจน์แล้วว่าได้ผลผ่านกาลเวลา กระนั้น ภายใต้เศรษฐกิจแรงงานรูปแบบใหม่ มันกลับกลายเป็นตัวขับเคลื่อนไปสู่ความเหลื่อมล้ำ ทั้งนี้เพราะแนวคิดเรื่องศักยภาพในการทำงานและความสำเร็จ (ความดีความชอบ) ยังดำรงอยู่ต่อไป ในขณะที่โอกาสในการเข้าถึงการจ้างงานถูกทำให้ซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ การที่คนหนึ่งหลุดออกจากระบบการจ้างงานเป็นครั้งคราวหรือซ้ำแล้วซ้ำเล่ากลายเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับคนที่อยู่ใน ‘เขต’ แห่งความเปราะบาง ทว่าสิ่งนี้อยู่ไกลจากที่เรายอมรับได้ คนจำนวน

มากที่สุดกอยู่ภายใต้สภาวะความเปราะบางนี้มีสิทธิที่จะแสดงความยินดีที่จะทำงานออกมาในรูปแบบของการจ้างงานปกติ บางคนเสนอว่าความล้มเหลวนี้หมายความว่าคนงานผู้เปราะบางเหล่านี้เพียงแค่ต้องพยายามมากขึ้นเมื่อเผชิญอุปสรรค อย่างไรก็ตาม นี่เป็นมุมมองแบบปัจเจกบุคคลซึ่งทำให้ภาพความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มขึ้นในสังคมนั้นเลือนรางและไม่เป็นที่รับรู้ของผู้คน ในแง่หนึ่ง ความเป็นธรรมเกือบจะถูกทำให้กลายเป็นขั้วตรงข้ามกับความเท่าเทียม

ด้วยเหตุนี้ บททดสอบสำคัญของสังคมประชาธิปไตยคือการสถาปนาความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกัน ในเชิงการเมือง มันหมายถึงการปล่อยให้เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลต่อไปตราบเท่าที่ปัจเจกแต่ละคนมีขอบเขตที่ชัดเจนว่าเขาสามารถกำหนดตัดสินใจชีวิตตนเองได้แค่ไหน ภายใต้เงื่อนไขที่เท่ากัน เราจึงสามารถเรียกร้องการรับผิดชอบตนเองได้

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ความพยายามในการปรับโครงสร้างระบบประกันสังคมสะท้อนองค์ประกอบหนึ่งของวิกฤตการณ์ทั่วไปอันส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในสถานการณ์ปัจจุบัน เส้นแบ่งความขัดแย้งที่สำคัญที่สุดย่อมหนีไม่พ้นเส้นแบ่งระหว่าง คนที่ ‘มี’ และคนที่ ‘ไม่มี’ ซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดข้อเสนอต่างๆ ที่แต่ละระบบถกเถียงกัน เส้นแบ่งนี้ซ้อนทับกับการแบ่งแยกระหว่าง ‘คนใน’ และ ‘คนนอก’ การแบ่งแยกสองประเภทนี้ไม่ใช่ว่าเกิดขึ้นร่วมกันไม่ได้ แต่มันนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

สภาพการแข่งขันที่เข้มข้นในที่ทำงาน ประกอบกับความรู้สึกกดดันอยู่เสมอว่ามีคนอื่น ๆ จ้องจะขโมยตำแหน่งหน้าที่ ไม่เอื้อต่อการเกิดพฤติกรรมแห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแม้แต่น้อย นับวันคนที่อยู่ ‘ภายใน’ ย่อมมองคนที่อยู่ ‘ภายนอก’ ว่าเป็นภัยคุกคามมากขึ้นเรื่อยๆ ในทางกลับกันเหล่าคนงานผู้เปราะบางหรือคนว่างงานต่างมองสิ่งที่สะท้อนความมั่นคงทางสังคมร่วมกันว่าเป็นอุปสรรคสำคัญที่จะคอยกีดกันพวกเขา

ในสภาวะเช่นนี้ คำถามสำคัญคือ เราจะสัมผัสถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างไรในโลกของการทำงานในปัจจุบัน จากจุดยืนของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่สถาปนาบนรากฐานใหม่นี้ เครื่องมือของความมั่นคงทางสังคมที่มีประสิทธิภาพคือจุดเน้นสำคัญของสังคมประชาธิปไตยในอนาคต เราจำเป็นต้องรื้อฟื้นความน่าเชื่อถือของ ‘ทรัพย์สินทางสังคม’ ขึ้นอีกครั้ง ผ่านการออกแบบเครื่องมือที่สอดคล้องกับประเภทของอาชีพที่คนในปัจจุบันคาดหวัง เพื่อลดความขัดแย้งระหว่าง ‘ภายใน’ และ ‘ภายนอก’

ในเศรษฐกิจแรงงานรูปแบบใหม่นี้ ด้านหนึ่ง เราไม่สามารถละเลยความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าหลักของสังคมประชาธิปไตยและแรงงานได้อีกต่อไป แม้ว่ามันจะถูกกลืนในอดีต อีกด้านหนึ่ง ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดนี้เน้นย้ำให้มีการถกเถียงครั้งใหม่อย่างเร่งด่วนว่าด้วยแนวคิดเรื่องอิสรภาพ ความเป็นธรรม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ผู้แทนทางการเมืองที่สนับสนุนแนวคิดสังคมประชาธิปไตยต้องจัดลำดับความสำคัญในการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างอิสรภาพ ความเป็นธรรม ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเศรษฐกิจแรงงานรูปแบบใหม่ เป็นไปไม่ได้ที่การจ้างงานจะสูญเสียสถานะสำคัญในการเป็นแรงขับเคลื่อนการมีส่วนร่วม และการยอมรับ ลักษณะของการงานในสังคมจะยังคงเป็นปัจจัยชี้ขาดอันมีอิทธิพลซึ่งกำหนดลักษณะของสังคมประชาธิปไตยต่อไป

2.5.4 นโยบายการอุดมศึกษา

คำเล่าเรียน – การดูหมิ่นคุณค่าหลักของสังคมประชาธิปไตย
เฟรเดอริเคอ โบลล์ (Frederike Boll)

จวบจนปี 2005 *ไฮคซูลราห์เมนเกเซทซ์ (Hochschulrahmengesetz—* กรอบกฎหมายว่าด้วยอุดมศึกษา) เปิดให้นักเรียนสามารถเข้าศึกษาในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเยอรมันได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รัฐบาลกลางจะเป็นผู้กำหนดกรอบกฎหมายว่าด้วยระบบอุดมศึกษาเยอรมันในขณะที่แต่ละรัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการตามระเบียบที่วางไว้

อย่างไรก็ตาม แต่ละรัฐซึ่งมีอำนาจอธิปไตยอันเกี่ยวข้องกับนโยบายการศึกษาต่างมองว่าระบบที่เป็นอยู่นั้นลดอำนาจในการกำหนดค่าเล่าเรียนของตนลง ในปี 2002 รัฐบาวาเรีย บาเดน-เว็ทเทมแบร์ก ฮัมบูร์ก ชาร์แลนด์ แซ็กซอนี และแซ็กซอนี-อันฮัลต์ ยื่นเรื่องให้ตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาผลการตัดสินในปี 2005 เห็นชอบกับรัฐเหล่านี้ กล่าวคือ ค่าพิพาทดังกล่าวเปิดโอกาสให้แต่ละรัฐสามารถตัดสินใจได้เองว่าตนจะเก็บค่าเล่าเรียนระดับอุดมศึกษาหรือเปิดให้เรียนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แต่ละรัฐภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกันต่างมีแนวทางไม่เหมือนกันและค่อยๆ พัฒนาเป็นรูปธรรมมากขึ้น ในไม่กี่ปีต่อมา กล่าวคือ สองปีที่ผ่านมา เจ็ดรัฐในสิบหกรัฐ (บาเดน-เว็ทเทมแบร์ก บาวาเรีย ฮัมบูร์ก เฮสเส แซ็กซอนีล่าง ชาร์แลนด์ และนอร์ท-ไรน์เวสต์ฟาเลีย) ต่างเริ่มเก็บค่าเล่าเรียนในระดับอุดมศึกษา (เริ่มจากภาคการศึกษาแรก) โดยมีอัตราค่าเล่าเรียนแตกต่างกันในแต่ละรัฐ ในขณะนี้ค่าเล่าเรียนที่แพงที่สุดคือ 500 ยูโรต่อภาคการศึกษา

บางรัฐ เช่น ทูริงเงิน ไรน์แลนด์พาลาทิเนต และแซ็กซอนี ยังไม่เก็บค่าเล่าเรียนในการศึกษาระดับปริญญาตรี ถ้าหากนักศึกษาไม่สามารถสำเร็จการศึกษาตามเวลาที่กำหนด (*Regelstudienzeit*) รัฐเหล่านี้ก็มีกฎระเบียบไม่เหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น ตามกฎของรัฐไรน์แลนด์พาลาทิเนต นักศึกษาที่เรียนเกินเวลา นับเป็นสามในสี่ของเวลาเรียนที่กำหนดไว้ ต้องเริ่มจ่ายค่าเล่าเรียนจำนวน 650 ยูโร ในขณะที่แซ็กซอนี ชเลสวิก-โฮลสไตน์ เม็กเลินบูร์ก-พอมเมอเรเนียตะวันตก เบอ์ลิน และบรานเดินบูร์ก ไม่มีกฎให้นักศึกษาต้องเสียค่าเล่าเรียนใดๆ

การเริ่มเก็บค่าเล่าเรียนของแต่ละรัฐขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลชุดไหนปกครองประเทศในเวลานั้น พรรค CDU/CSU และพรรค FDP สนับสนุนให้มีการเก็บค่าเล่าเรียนตั้งแต่ภาคการศึกษาแรก ส่วนพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย พรรคกรีน และฝ่ายซ้าย เรียกร้องให้การศึกษาระดับปริญญาตรีไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

เมื่อมองด้วยกรอบสังคมประชาธิปไตยแล้ว หากนักศึกษาผู้ประสงค์จะศึกษาต่อ ทว่ากลับถูกปิดกั้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและต้องจ่ายค่าเล่าเรียนได้รับการยอมรับมากขึ้น คำถามที่ตามมาคือ คุณค่าหลักกว่าด้วยอิสราฟ

ความเป็นธรรม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถูกกำหนดขอบเขตไว้แค่นั้น โดยในกรณีนี้ คุณค่าสูงสุดท้ายอาจมีความเกี่ยวข้องน้อยกว่าสองคุณค่าแรก

อีสานภาพ

ภาพลักษณ์ของการอุดมศึกษาเยอรมันที่ฉายโดยสื่อมักเน้นปัญหาการขาดแคลนบุคลากรเรื้อรัง ไม่มีสถานที่ศึกษาเพียงพอ และอุปสรรคการเรียนการสอนมีคุณภาพต่ำ ซึ่งเหล่าผู้สนับสนุนให้มีการเก็บค่าเล่าเรียนมองว่า ค่าเล่าเรียนเป็นทางออกเดียวในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีคำอธิบายเพิ่มเติมว่า นักศึกษาที่ต้องจ่ายเงินเพื่อแลกกับการศึกษาจะเรียกร้องมากกว่าและกดดันให้อาจารย์ต้องดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนมากขึ้น เพราะนักศึกษาคือผู้จ่ายค่าแรงให้แก่อาจารย์ ผู้สนับสนุนการเก็บค่าเล่าเรียนยังโต้แย้งต่อไปว่า นักศึกษาจะกลายเป็นศูนย์กลางของระบบการศึกษาและพวกเขาจะเป็นผู้ประเมินคุณภาพวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่างๆ ฝ่ายหลังจึงมีความจำเป็นต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น จากมุมมองข้างต้น ผู้เรียนจะมีอิสรภาพในการศึกษามากขึ้น เพราะการจ่ายค่าเล่าเรียนทำให้พวกเขามีอิทธิพลมากขึ้นในการกำหนดว่าพวกเขาต้องได้รับอะไรจากมหาวิทยาลัย

ในทางกลับกัน ผู้คัดค้านการจ่ายค่าเล่าเรียนมองว่าทุกคนต้องมีสิทธิเข้าถึงการศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมีพันธกิจในการสร้างสวัสดิการสาธารณะ และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ ในยุคที่โลกเชื่อมโยงกัน โอกาสในการประสบความสำเร็จในชีวิตของแต่ละคนขึ้นอยู่กับช่องทางในการเข้าถึงสถาบันทางการศึกษา เช่นเดียวกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้นเรื่อยๆ ระบบการศึกษาที่ดีที่ไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียนจะช่วยวางพื้นฐานให้แก่สังคมที่ทำงานอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ ปัญหาอย่างหนึ่งของประเทศเยอรมนี ตามผลการศึกษาของ PISA คือ การศึกษากลายเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับชนชั้นทางสังคมและรายได้ การเริ่มเก็บค่าเล่าเรียนจะทำให้สิทธิในการพัฒนาตนเองโดยปราศจากค่าใช้จ่ายกลายเป็นเรื่องของเงินที่แต่ละคนมี

นอกจากนี้ ถึงแม้ว่านักศึกษาจะต้องจ่ายค่าเล่าเรียน ก็ไม่มีอะไรรับประกัน

ว่าปัญหาต่างๆ จะคลี่คลายลง รัฐจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบทางการเงินสำหรับการเรียนระดับอุดมศึกษาของเยอรมนีได้ ใช้จ่ายด้านการศึกษาต่อปีของเยอรมนีอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) นานหลายปี สถานการณ์ทางการศึกษาที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่นี้ไม่ได้เป็นผลมาจากหีบสมบัติที่ว่างเปล่า หากแต่เป็นเรื่องของการจัดสรรปันส่วนและเจตจำนงทางการเมือง

ไม่เพียงเท่านั้น หากมีการเริ่มเก็บค่าเล่าเรียน มีโอกาสเป็นไปได้มากที่รัฐจะยิ่งตีตัวออกห่างจากการจ่ายเงินสนับสนุนการเรียนในระดับอุดมศึกษา ในขณะที่นักศึกษาจะกลายเป็นเหยื่อรายใหม่ของธุรกิจที่แสวงหาผลกำไร ผลที่ตามมาจึงเป็นแค่การผลักภาระออกไป มีใช้การพัฒนาอุปกรณ์หรือคุณภาพของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเยอรมัน

ความเป็นธรรม

การสนับสนุนให้เก็บค่าเล่าเรียนสะท้อนความเสื่อมของทรัพยากรสาธารณะและการอ้างว่าถึงเวลาแล้วที่นักศึกษาควรรับผิดชอบค่าใช้จ่ายการเรียนในระดับอุดมศึกษาด้วยตัวเอง บางคนโต้แย้งว่าผู้เสียภาษีใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยโดยที่พวกเขาไม่ได้ประโยชน์ใดจากการเรียนในระดับอุดมศึกษา ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาทุกคนจึงควรเสียค่าเล่าเรียนเหมือนกัน นอกจากนี้ เนื่องจากนักศึกษาที่ได้ศึกษาต่อมักเป็นบุตรหลานของคนที่มีภูมิหลังการเรียนระดับอุดมศึกษามากกว่าคนในกลุ่มสังคมอื่นๆ พวกเขาจึงควรเป็นกลุ่มคนที่จ่ายส่วนนี้

ในทางกลับกัน มีผู้โต้แย้งว่าการเรียนรู้ไม่ควรเป็นสิ่งที่ถูกตัดสินโดยภูมิหลังทางสังคม และ/หรือสถานภาพทางเศรษฐกิจ โอกาสในชีวิตของแต่ละคนไม่ควรถูกกำหนดโดยสิ่งเหล่านี้ ระบบเก็บค่าเล่าเรียนทำงานด้วยการจ่ายของสมาชิกที่เปราะบางกว่าในสังคม การนำเสนอระบบกู้ยืมเงินให้แก่นักศึกษาไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาแต่อย่างใด เพราะนักศึกษาจากช่วงชั้นล่างทางสังคมมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถแบกรับภาระหนี้ได้และมีแนวโน้มสูงที่จะไม่ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหากพวกเขาต้องจ่ายค่าเล่าเรียน โอกาสที่เท่าเทียมจะ

เป็นไปได้ก็ต่อเมื่อสิทธิและเสรีภาพเชิงบวกของพลเมืองทุกคนได้รับการประกัน ซึ่งรวมถึงการเข้าเรียนมหาวิทยาลัยโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ฝ่ายสนับสนุนให้เก็บค่าเล่าเรียนยืนยันกรานว่าผู้เรียนในระดับอุดมศึกษามีรายได้และฐานะดีกว่าผู้ที่ไม่ได้เรียน ถึงแม้ว่าข้อโต้แย้งนี้จะเป็นข้อเท็จจริง ระบบเก็บภาษีที่เป็นธรรมจะช่วยรับประกันว่าผู้มีอันจะกินคือคนที่แบกรับภาระทางสังคมมากกว่าผู้ที่อ่อนแอกว่า

รัฐจำเป็นต้องทำตามพันธกิจในการทำให้คนจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เข้าถึงการศึกษา ความรับผิดชอบดังกล่าวของรัฐถูกระบุไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติปี 1996 ซึ่งเยอรมนีได้ลงนามและให้สัตยาบัน ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนี้ระบุเงื่อนไขว่าสถาบันทางการศึกษาต้องไม่เก็บค่าใช้จ่ายใดๆ

สังคมประชาธิปไตยและอนาคตของการสนับสนุนด้านการเงินในการอุดมศึกษา

ในการประชุมที่ฮัมบูร์ก พรรค SPD มีมติชัดเจนว่า ‘การศึกษาระดับปริญญาตรีในทุกๆ วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเยอรมันไม่ควรเก็บค่าใช้จ่าย’ นอกจากนี้ ‘พรรค SPD สนับสนุนการมีโอกาสด้านการศึกษาที่เท่าเทียมกันโดยไม่ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางสังคมและช่องทางการเงิน’ แผนการใหม่ของพรรคที่เขียนขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อเสนอข้างต้น โดยระบุว่าพรรค SPD มุ่งหวัง ‘ที่จะเปิดช่องทางการศึกษาและเพิ่มสัดส่วนของนักศึกษาจากครอบครัวซึ่งมีโอกาสดำเนินการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา’ นอกจากนี้ยังระบุว่า ‘การสนับสนุนการศึกษาโดยรัฐ...ต้องเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน’

รัฐบาลกลางต้องลงทุนลงแรงร่วมกับแต่ละรัฐเพื่อเพิ่มจำนวนนักศึกษาและบุคลากรผู้สอนในมหาวิทยาลัยเยอรมัน นักสังคมประชาธิปไตยจะยึดมั่นในแนวทางการขยายโครงการสหภาพกู้ยืมเพื่อการศึกษา (Federal Academic Loan) และสนับสนุนให้แผนทุนการศึกษาครอบคลุมมากขึ้น

เยอรมนีต้องเพิ่มรายจ่ายด้านการศึกษา ป่อยครั้ง การตัดสินใจเรื่องค่า

เล่าเรียนกลายเป็นเรื่องของแผนทางการเมืองหรือการรักษาคุณอำนาจมากกว่าความต้องการในโลกแห่งความเป็นจริงโดยไม่ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ใด สุดท้ายแล้ว คำเล่าเรียนไม่อาจเป็นทางออกของปัญหาเนื่องจากมันเป็นอุปสรรคขัดขวางการบรรลุอิสรภาพและความเป็นธรรมตามความเข้าใจของกรอบสังคมประชาธิปไตย

บทที่ 3 รูปแบบสังคม: การเปรียบเทียบ

แดร์ ซปีเกิลฉบับวันที่ 22 ตุลาคม 2007 นำเสนอปกที่มีนัยยะยั่วล้อสังคม

อะไรอยู่บนปกหนังสือ?

Der Spiegel, issue 43. Source: www.spiegel-online.de (22.10.2007).

บนปกของนิตยสารแดร์ ซปีเกิล มีภาพล้อบรรดาผู้นำการเมืองของพรรค SPD หลังประสบอุบัติเหตุในท้องทะเล พวกเขาต่างกระโดดลงเรือชูชีพ กัปตันแกร์ฮาร์ด ชเรอเดอร์ (Gerhard Schröder) ยังคงยืนหยัดอยู่บนเรือใหญ่ที่กำลังจมลง ในขณะที่เกรเกอร์ กิซี (Gregor Gysi) และออสการ์ ลาฟองแตน (Oskar Lafontaine) กลายเป็นผู้บังคับบัญชาประจำเรือชูชีพของตน ข้อความพาดหัวว่า “หากเราว่ายน้ำเคียงข้างกัน”¹ มีการเล่นคำระหว่าง ‘ว่ายน้ำ (swim)’ ซึ่งมีอีกความหมายว่า ‘มืดแปดด้าน (not knowing)’ ความหมายที่ใกล้เคียงในภาษาอังกฤษมากที่สุดน่าจะเป็นคำว่า ‘being all at sea’ อันสื่อถึงสภาพอับจนทางปัญญาไม่รู้ว่าจะมีมุ่งหน้าไปทางไหน ชำร่ายไปกว่านั้น ภาพการ์ตูนล้อนี้ยังสะท้อนสภาวะเรือล่มซึ่งผู้คนที่ต่างหนีน้ำอย่างเสียดสี

¹ ข้อความดังกล่าวยังเป็นการอ้างอิงถึงเพลงของเหล่าคนงานที่ชื่อว่า ‘Wann wir schreiten Seit’ an Seit’

อะไรที่ปกไม่ได้บอกเรา
—บางความเห็นจาก
การตีความ

คุณคิดอย่างไรกับปกของ*แดร์ ซปีเกิล* มันสะท้อนความเห็นทั่วไปต่อพรรคการเมือง (ในกรณีนี้คือพรรค SPD) อย่างไร ปกดังกล่าวนำเสนอภาพของผู้คนที่หวาดกลัวและภาพลักษณ์การเมืองอันไร้ทิศทางในปัจจุบัน ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ เรือคงชนกับโขดหินอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ดังฉากเรือล่มที่ปกนำเสนอ การฉายภาพให้ร้ายเช่นนี้มุ่งเร้าอารมณ์อย่างตั้งใจ เนื่องจากเราทุกคนมี ‘เข็มทิศทางการเมืองและสังคม’ ของตนเอง และในพรรคการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นพรรคใด ทุกคนไม่เพียงได้รับอนุญาต หากแต่จำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ทุกคนต้องถูกเถียงและโต้แย้งเกี่ยวกับทิศทางทางการเมืองของตนเอง อีกทั้งร่วมกันตัดสินใจอย่างเป็นประชาธิปไตยเกี่ยวกับมัน

การถกเถียงเกี่ยวกับ
พิกัดเป็นเรื่องจำเป็น

นอกจากนี้ เป็นเรื่องไร้สาระหากจะกล่าวว่าพรรค SPD กำลังจมดิ่งสู่ห้วงมหาสมุทรหรือกำลังอับปาง เป็นธรรมดาที่การเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากจำเป็นต้องเกิดขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงผู้นำหรือความพ่ายแพ้ของการเลือกตั้ง แต่มันไม่ใช่สภาวะเรืออับปางอย่างแน่นอน

‘สายพานคำสั่ง’ ยังย้อนแย้งกับกระบวนการตัดสินใจที่เป็นประชาธิปไตยภายในพรรค หัวใจของการตัดสินใจนี้อยู่ที่การโต้เถียงกันเกี่ยวกับทิศทางของพรรคเมื่อยามจำเป็น และหาพิกัดร่วมกันด้วย ‘เข็มทิศทางการเมืองและสังคม’ ของตนเอง

ในทางตรงกันข้าม ปกของ*แดร์ ซปีเกิล* กลับสะท้อนมุมมองที่เป็นเผด็จการเกี่ยวกับการเมืองซึ่งเข้ากันไม่ได้กับหลักประชาธิปไตย มันละเลยที่จะถ่ายทอด ‘เข็มทิศทางการเมืองและสังคม’ หากปราศจากเข็มทิศนี้แล้ว เราก็ไม่สามารถริเริ่มกระบวนการทางการเมืองใดๆ ได้

เข็มทิศทางการเมือง
และสังคม

เรามาลองพิจารณากันสักครู่ว่าการ ‘นำวิถี (navigate)’ คืออะไร ‘เข็มทิศทางการเมืองและสังคม’ เริ่มจากฐานคิดที่ว่าแต่ละคนมีแนวคิดเกี่ยวกับทิศทางที่เป็นไปได้ทางการเมืองบนพื้นฐานที่เราสามารถอธิบายจุดยืนของตนเองและ ‘หาตำแหน่งแห่งที่ของตน’

ตำแหน่งแห่งที่เหล่านี้
คืออะไรและการนำวิถีมี
ความเกี่ยวข้องอย่างไร

หากจะพูดในเชิงเปรียบเทียบ การนำวิถีในที่นี้เกิดขึ้นท่ามกลางมหาสมุทรที่เว้งว้างในระหว่างการตัดสินใจทางการเมือง ถึงแม้ว่าจะไม่มีการแตะประเด็นพื้นฐาน แต่มีการถกเถียงกันเรื่องความคิดความเชื่อที่เป็นแก่นกลางของแต่ละคน

แม้จะอธิบายออกมาได้ยาก ข้อดีของมันคือการที่เราทุกคนมีเข็มทิศเป็นของตัวเอง ด้วยเหตุนี้ นี่จึงไม่ใช่แค่การยึดเหนี่ยวเข็มทิศแบบเดียวกันใส่มือทุกๆ คน แต่ละคนมีวิธีการของตนเองในการใช้เข็มทิศของตน ‘นำวิถี’ ตนเอง สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของการต่อรองประนีประนอมในพรรคหรือองค์กรที่เป็นประชาธิปไตย

การนำวิถีจำเป็นต้องอาศัยคุณสมบัติสองประการ ประการแรก เราต้องมีความคิดเป็นของเราเอง กล่าวคือ เราต้องวิเคราะห์ว่าเรากำลังยืนอยู่ตรงจุดไหนและสังคมในปัจจุบันกำลังตกอยู่ในสภาวะแบบใด

ประการต่อมา เราเห็นพ้องกับ ‘แนวทางทางการเมือง’ (political course) ที่เราประสงค์จะเดินตาม

เราสามารถแสดงภาพทั้งจุดเริ่มต้นและเป้าหมาย (หรือโลกแห่งความเป็นจริงและโลกที่ปรารถนา) ผ่านรูปแบบความคิดทางการเมืองและสังคม 4 ชุด ได้แก่ เสรีนิยม อนุรักษนิยม สังคมนิยม และสังคมประชาธิปไตย ทั้งสี่ความคิดต่างพยายามที่จะกำหนดจุดเริ่มต้นและเป้าหมายของตนในลักษณะที่เอื้อต่อการนำวิถีไปสู่ทิศทางที่ตนเองเห็นว่าดีงาม

หากเราต้องการอธิบายว่าสังคมประชาธิปไตยควรเป็นรูปแบบสังคมตัวอย่างและตำแหน่งแห่งที่รวมไปถึงทิศทางที่เหมาะสมของสังคมหรือไม่ เราจำเป็นต้องศึกษามันในบริบทของรูปแบบสังคมอื่นๆ

3.1 ทฤษฎีตลาดและประชาธิปไตย

ก่อนที่เราจะสำรวจจุดพิกตการเมืองต่างๆ มีอีกสองแนวคิดซึ่งหล่อหลอมสังคมในปัจจุบันที่เราต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจน นั่นคือ ทฤษฎีตลาดและประชาธิปไตย

ทฤษฎีตลาด ในที่นี้มีหมายถึงระบบซึ่ง

- มีการแลกเปลี่ยนสินค้าผ่านระบบตลาดอย่างเป็นอิสระ
- การผลิตสินค้าเกิดขึ้นในระบบทุนนิยม อันหมายถึงระบบที่มีกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเป็นพื้นฐาน
- ด้านหนึ่งเป็นแรงงาน อีกด้านหนึ่งเป็นทุน

คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับการนำวิถี

สองแนวคิดแนวหน้า: ทฤษฎีตลาดและประชาธิปไตย

- ไม่มีสถาบันที่คอยกำกับควบคุม กระนั้นอาจมีสถาบันที่คอยวางกรอบกติกาให้แก่ตลาด

ประชาธิปไตย ผงาดขึ้นในฐานะความสำเร็จทางประวัติศาสตร์ซึ่ง

- มุ่งจะบรรลุความคิดว่าด้วยอิสรภาพที่เท่าเทียมกันสำหรับทุก ๆ คนในสังคมและรัฐ
- นำมาซึ่งการปกครองตนเองทางการเมืองผ่านการตัดสินใจของเสียงส่วนมากซึ่งเป็นวิธีการทางประชาธิปไตย
- จำเป็นต้องพึ่งพาสังคม (รัฐ) ที่เข้มแข็งเพื่อให้ทุกคนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม

สังคมซึ่งประสงค์จะก่อรูปตามแนวคิดทุนนิยมตลาดและประชาธิปไตย ต้องเผชิญกับความตึงเครียดระหว่างแนวคิดทั้งสองอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ซึ่งเราสังเกตเห็นได้จากคำนิยามที่แม้จะสั้นและกระชับข้างต้น ทั้งนี้เพราะผลลัพธ์จากระบบทุนนิยมตลาดแบบเข้มข้นกลับมีความย้อนแย้งและเข้ากันไม่ได้กับผลลัพธ์จากสังคมที่เป็นประชาธิปไตย

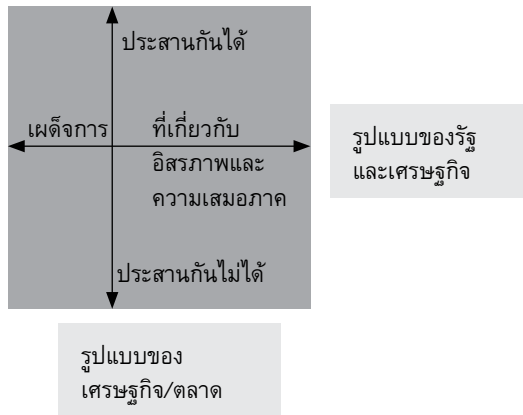
ทุนนิยมตลาดจะขัดขวางประชาธิปไตยเมื่อ

- บางคนใช้ประโยชน์จากสิทธิส่วนบุคคลในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตของตน อันนำไปสู่การกระจายความมั่งคั่งที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลัก ‘อิสรภาพที่เท่าเทียม’ และการมีส่วนร่วมในสังคม
- การคานอำนาจในสังคมโอนเอียงไปในทางที่เอื้อต่อนายจ้างและเป็นผลเสียต่อลูกจ้าง โดยฝ่ายหลังถูกพรากโอกาสที่จะใช้ชีวิตซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานของการกำหนดตนเอง
- เนื่องจากการที่ระบบเอื้อให้บางคนมุ่งแสวงหากำไร ทุนนิยมตลาดจึงเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสวัสดิการสำหรับทุกคน ซึ่งอาจ
- มีเพียงหลักการประชาธิปไตยเท่านั้นที่จะช่วยรับประกันสวัสดิการข้างต้น
- รัฐมีหน้าที่เพียงแค่ช่วยสร้างความสงบและรักษากฎระเบียบ

ประชาธิปไตยจะขัดขวางทุนนิยมตลาดแบบเข้มข้นเมื่อ

- อิสรภาพของบริษัทถูกควบคุมอย่างเคร่งครัดหรือแม้กระทั่งยกเลิกผ่านกระบวนการการตัดสินใจที่เป็นประชาธิปไตย
- การตัดสินใจที่เป็นประชาธิปไตยนำไปสู่การแทรกแซงของรัฐในลักษณะที่เป็นภัยต่อการพัฒนาและอิสรภาพของปัจเจกบุคคล ยกตัวอย่างเช่น การเวนคืนทรัพย์สินส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์สาธารณะ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีการละเมิดมณฑลส่วนบุคคลของปัจเจก

ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยและทุนนิยมตลาดมีลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีพลวัตตามแผนภาพด้านล่าง

รูปภาพ 4: ระบบพิกัดเพื่อการจำแนกประเภทรูปแบบสังคม

ในแง่ของรูปแบบเศรษฐกิจหรือตลาด แขนงตั้งสะท้อนประเภทของตลาดที่ ‘ประสานกันได้ (coordinated market)/ประสานกันไม่ได้ (uncoordinated market)’ ด้านหนึ่งเป็นตลาดที่ประสานกันไม่ได้ที่มีกลไกของมันเอง อีกด้านหนึ่งเป็นรูปแบบตลาดหรือเศรษฐกิจที่ถูกควบคุม

ความตึงเครียดระหว่างรูปแบบสังคมและรูปแบบเศรษฐกิจ

แกนนอนด้านหนึ่งสะท้อนความตึงเครียดระหว่างรัฐเผด็จการและระเบียบประชาธิปไตยอันวางอยู่บนสิทธิ และอีกด้านหนึ่งเป็นเสรีภาพพลเมืองของปัจเจกบุคคล

ทุนนิยมตลาดและประชาธิปไตยคือสองแนวคิดพื้นฐานซึ่งสามารถอธิบายพิภพของสังคมทุกวันนี้ ทฤษฎีทางการเมืองต่างๆ นิยามเป้าหมายของตนผ่านการหาตำแหน่งแห่งที่และทิศทางการเมืองของตนโดยอ้างอิงจุดพิภพเหล่านี้

หากพิจารณาจากระบบพิภพข้างต้น คำถามที่ตามมาคือ เราสามารถจำแนกความคิดหรือรูปแบบสังคมที่แตกต่างกันได้อย่างไร

- จุดยืนเสรีนิยม
- จุดยืนอนุรักษ์นิยม
- จุดยืนสังคมนิยม
- จุดยืนสังคมนิยมประชาธิปไตย

ประเด็นข้อถกเถียงและแบบฝึกหัดพ่วง

ลองจัดวางรูปแบบสังคมข้างต้นในตำแหน่งที่คุณเห็นว่าเหมาะสม คิดข้อโต้แย้งสนับสนุนการจำแนกของคุณรวมถึงความเห็นค้าน ลองวาง ‘จุดยืน’ ของตนเองลงบนระบบพิภพก่อนที่จะอ่านเนื้อหาต่อ

คุณอาจจะรู้สึกถึงแล้วว่าจำแนกอย่างไร หรือคุณไม่ลังเลใจแม้แต่น้อย?

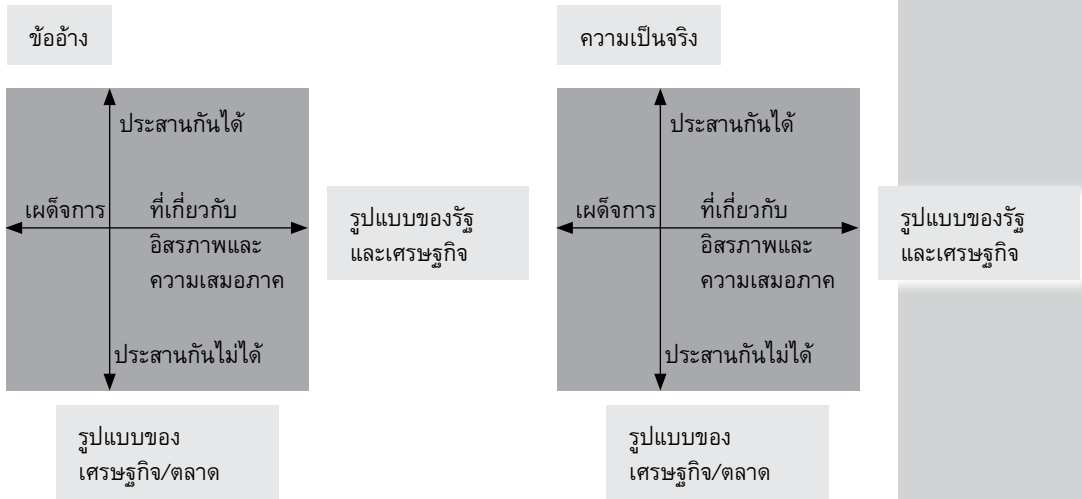
ถ้าหากคุณลังเลไม่แน่ใจ คุณไม่ต้องวิตกไป เพราะความไม่แน่นอนเป็นสิ่งที่น่าสนใจได้ เราจะเห็นในไม่ช้าว่าการจำแนกนี้มีความยากเย็นเชิงระบบเข้ามาเกี่ยวข้อง

บางทีการแบ่งแยกต่อไปนี้อาจจะช่วยไม่มากนักน้อย อันตบแรก ลองพิจารณาถึงข้ออ้างของสังคมแต่ละรูปแบบและวางพิภพของมันลงไปในระบบ อันตบต่อมา จากฐานความเข้าใจของคุณต่อการเมือง ลองจินตนาการว่ารูปแบบเหล่านี้จะมีจุดยืนในโลกแห่งความเป็นจริงอย่างไร

คำถามที่น่าอัศจรรย์บังเกิดขึ้น นั่นคือ ในการจำแนกรูปแบบต่างๆ ของสังคม ถ้าหากมีความไม่ลงรอยกันระหว่าง ‘ข้ออ้าง’ ในอุดมคติของสังคมนั้นๆ

เราสามารถจำแนกรูปแบบของสังคมออกเป็นกี่รูปแบบ

อะไรเป็นเหตุให้เกิดความไม่ลงรอยกันระหว่างข้ออ้างและความเป็นจริงใน รูปแบบของสังคม

รูปภาพ 5: ข้ออ้างและตำแหน่งแห่งที่ในความเป็นจริง

และ ‘สิ่งที่เกิดขึ้นจริง’ อะไรคือเหตุผลอธิบายความแตกต่างดังกล่าว (เนื่องจากเป้าหมายของเราคือการชวนถกเถียงประเด็นนี้ เราจะละไว้ในที่นี้ว่าเรามีโอกาสที่จะสันนิษฐานผิด)

ในขณะที่คุณพิจารณาคำอธิบายต่อไปนี้ ให้คุณนึกภาพระบบพิกัดสองระบบนี้อยู่ในใจเสมอ แล้วลองดูว่ามันมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด

เราจะสามารถตอบคำถามว่าด้วยความแตกต่างระหว่างข้ออ้างในอุดมคติ และสิ่งที่เกิดขึ้นจริงได้ก็ต่อเมื่อ ด้านหนึ่ง เราหยิบกรอบทฤษฎีมาใช้สำรวจรูปแบบสังคมอย่างถี่ถ้วน อีกด้านหนึ่ง เราทดลองมันผ่านข้อมูลเชิงประจักษ์ ยกตัวอย่างเช่น ศึกษาว่าประเทศซึ่งได้ชื่อว่ายึดแบบมาจากรูปแบบหนึ่งๆ หรือเคยทำมาในอดีต ได้เดินตามแนวทางที่รูปแบบในอุดมคติดวางไว้หรือไม่ ถ้าหากผลที่ออกมากลับกลายเป็นว่ามีช่องว่างคั่นให้ข้ออ้างและความเป็นจริง ห่างออกจากกันอย่างผิดปกติ ก็เป็นไปได้ว่ารูปแบบของสังคมนั้นๆ มีลักษณะเป็นโหวหารจอมปลอมเจือปนอยู่ (มีเพื่อสืบอำนาจเดิม เป็นต้น) มันอาจเกิดขึ้นจากความพยายามที่จะขายความคิดหนึ่งๆ โดยอ้างประโยชน์สาธารณะ แต่ในความเป็นจริงกลับกลายเป็นว่ามีเพียงคนจำนวนน้อยเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์

สุดท้าย ถ้าหากเราอดพ้นจากการถูกหลอกลวงข้างต้น คำถามสำคัญที่ตามมาคือ ‘Cui bono?’—‘ใครล่ะที่ได้ประโยชน์?’ ใครที่ได้เปรียบจากข้อโต้แย้งนี้

ในอีกด้านหนึ่ง เราอาจมองได้ว่าเป็นช่องว่างทางทฤษฎี กล่าวคือ เงื่อนไขทางสังคมในปัจจุบันบางอย่างทำให้ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ไม่สอดคล้องกับข้ออ้างทางทฤษฎี

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นไปได้ว่ารูปแบบของสังคมที่เรากำลังทดสอบนั้นยังไม่บรรลุเป้าหมายในอนาคตอันใกล้ ดังนั้นมันจึงดูเป็นอุดมรัฐหากมองจากจุดที่เรายืนอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ข้ออ้างดังกล่าวสมควรได้รับการวิพากษ์-วิจารณ์ คำวิพากษ์วิจารณ์จะเป็นประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อความเป็นอุดมรัฐนิยมทางการเมืองกลับกลายเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้ผู้คนลงมือกระทำการใดที่ดูจะสอดคล้องกับโลกของความเป็นจริงในสถานการณ์ปัจจุบัน ในแง่หนึ่งมีประเด็นเรื่องพันธกิจอันดับสองเข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือ ความคิดทางการเมืองต้องสามารถบรรลุได้ในความเป็นจริงและด้วยวิธีการที่เป็นประชาธิปไตย

อุดมรัฐนิยมที่ปราศจากการกระทำทางสังคมอันเป็นรูปธรรมนั้นไม่ต่างอะไรกับการปล่อยตัวเองไปตามอำเภอใจอันเป็นจุดยืนของคนที่มีต้นทุนดีพอเท่านั้น เราไม่สามารถให้คำตอบได้ว่าภาพฝันอุดมรัฐนิยมที่มุ่งกำหนดการเมืองและสังคมดำรงอยู่จริงหรือไม่ คำตอบจะชัดเจนก็ต่อเมื่อยุทธศาสตร์การเมืองที่ซับซ้อนโดยกลุ่มบุคคลทางการเมืองได้ถูกทดสอบผ่านพฤติกรรมในโลกแห่งความเป็นจริง

ณ จุดนี้ คำอธิบายที่น่าจะเพียงพอในการทำความเข้าใจแล้วว่าเพราะเหตุใดข้ออ้างและความเป็นจริงจึงแตกต่างกัน ในขณะที่คุณอ่านบทสรุปว่าด้วยแนวโน้มและสำนักความคิดทางการเมืองต่อจากนี้ ทางที่ดีคุณควรตระหนักอยู่เสมอว่าคุณจะ ‘จัดวาง’ ความคิดเกี่ยวกับสังคมเหล่านี้ในตำแหน่งแห่งที่ใด

ในส่วนถัดไป เราจะนำเสนอแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับสังคมซึ่งเผยแพร่โดยสำนักเสรีนิยม อนุรักษ์นิยม สังคมนิยม และสังคมนิยมประชาธิปไตย แม้ว่าการสรุปรูปแบบต่างๆ ของสังคมนี้อาจเป็นไปอย่างรวบรัดและเสี่ยงต่อการย่อลดทอนเนื้อหา ข้อโต้แย้งหลักพื้นฐานของสังคมแต่ละรูปแบบบางข้อจะถูก

ด้านหนึ่ง: ‘Cui bono?’
‘ใครล่ะที่ได้ประโยชน์?’

อีกด้านหนึ่ง:
วินิจฉัยได้ไหมว่า
เป็นลัทธิอุดมรัฐนิยม

นำมาพิจารณา ในช่วงท้ายของแต่ละบทสรุปจะมีการอ้างอิงถึงความเห็นต่างๆ เกี่ยวกับรูปแบบสังคมใน ‘ฉบับโลกแห่งความเป็นจริง’

ดังที่ได้กล่าวไปว่าเนื้อหาการจำแนกรูปแบบสังคมนี้มีลักษณะรวบรัดและกลั่นกรองเพื่อให้เข้าใจง่าย ผู้อ่านสามารถอ่านงานเขียนเกี่ยวกับสังคมนั้นๆ เพิ่มเติมได้ โดยรายชื่องานเขียนจะอยู่ในตอนท้ายของแต่ละส่วน

3.2 จุดยืนเสรีนิยม (Liberal Positions)

จุดยืนเสรีนิยมเน้นความสำคัญของตลาดเสรีในด้านความสัมพันธ์ระหว่างตลาดและประชาธิปไตย อีกทั้งยังมุ่งเน้นอิสรภาพขององค์กรธุรกิจ กระบวนการตัดสินใจที่เป็นประชาธิปไตยจะมีความหมายครอบคลุมเพียงรัฐซึ่งมีหน้าที่ “รักษาความเรียบร้อย” และเป็นเพียงผู้ค้ำประกันการทำงานอย่างต่อเนื่องของตลาดเสรี กรอบฐานคิดของแนวทางเสรีนิยมมีดังต่อไปนี้

- ตลาดมีกลไกควบคุมการทำงานของตัวเอง ด้วยการรับประกันว่าอุปทานของสินค้าทั้งที่เป็นวัตถุและไม่เป็นวัตถุ จะถูกกำหนดโดยอุปสงค์ที่สังคมมีต่อสินค้านั้นๆ
- อิสรภาพมีความสำคัญสัมบูรณ์เหนือความเท่าเทียมและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่นเดียวกับความสำคัญของปัจเจกเหนือสังคม
- อิสรภาพบรรลุผ่านตลาดโดยตรง ดังนั้น การจำกัดควบคุมอิสรภาพทางการตลาด (อย่างมีนัยยะสำคัญ) จึงถือเป็นการจำกัดควบคุมอิสรภาพโดยทั่วไป เพราะฉะนั้นจึงควรคัดค้านความพยายามดังกล่าว
- รัฐมีหน้าที่สร้างกรอบเงื่อนไขที่มั่นคงให้แก่ตลาด และจัดสรรความช่วยเหลือขั้นต่ำในยามฉุกเฉินให้กับผู้คนซึ่งได้รับความเดือดร้อนทั้งหลายที่ไม่ได้ทำผิด แต่ความช่วยเหลือนี้ไม่นับว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน พื้นที่ทางการเมืองที่มีนัยยะจำกัดนี้ จะถูกควบคุมด้วยกลไกที่เป็นประชาธิปไตย ความรับผิดชอบของรัฐจำกัดอยู่เพียงการกำหนดกรอบเชิงสถาบันและกฎหมายของสังคม
- ภาพสะท้อนของมนุษยชาติเน้นไปที่อิสรภาพของมนุษย์ กล่าวคือ ความ-

โดดเด่นของมนุษย์วัดได้จากความสำเร็จของพวกเขาและการใช้ชีวิตในฐานะ ‘ผู้แสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุด’ อีสรภาพในตลาดจะถูกเติมเต็มด้วยอีสรภาพจากรัฐ รัฐต้องคอยรับประกันมิให้สังคมละเมิดอำนาจในการกำหนดตัวตนส่วนตัวของผู้คนเท่านั้น อีกทั้งรัฐควรทำหน้าที่พิทักษ์อีสรภาพของผู้คนแต่ไม่ควรเข้าไปก้าวก่ายอีสรภาพของพวกเขา

- แนวคิดแบบเสรีนิยมยอมรับการมีธนาคารกลางที่เป็นอิสระ ซึ่งมีเป้าหมายหลักคือการมุ่งสร้างแนวทางการเงินนิยม (monetarism)²

ในทางประวัติศาสตร์แล้ว เสรีนิยมถือกำเนิดมาจากการเกิดขึ้นของสังคมกรรมพี จอห์น ล็อก (1632-1704) คือหนึ่งในนักปรัชญาผู้ทรงอิทธิพลและ ‘ผู้ร่วมวางรากฐาน’ สำนักความคิดนี้ (ดูบทที่ 2.1)

เสรีนิยมแบบคลาสสิกที่ว่าด้วยเรื่องรูปแบบของรัฐบาลนั้นหาใช่รูปแบบเศรษฐกิจไม่! ทว่าถือได้ว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีคิดของสังคมประชาธิปไตยในปัจจุบัน (ดูบทที่ 3.4)

ในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 นักคิดกลุ่มหนึ่งในสำนักเสรีนิยมแบบใหม่ (new liberal)³ ช่วยทำให้จุดยืนที่สมดุลของล็อก (ในบริบททางประวัติศาสตร์) ถึงรากมากขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ

ยกตัวอย่างเช่น ฟรีดริช เอากุสต์ ฟอน ฮาเย็ค (Friedrich August von Hayek)⁴ นำเสนอมุมมองว่า เราจะสามารถบรรลุอีสรภาพและประชาธิปไตยได้

² แนวทางที่เชื่อว่าหัวใจสำคัญของการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ คือ การควบคุมการเติบโตของปริมาณเงินในระบบ

³ ต่อจากนี้ เราจะใช้คำว่า ‘เสรีนิยมแบบใหม่’ (new liberal) เป็นคำเรียกจุดยืนทางทฤษฎีซึ่งพัฒนาต่อยอดมาจากเสรีนิยมแบบคลาสสิกในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 และถูกพัฒนาต่อยอดนับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา คำนี้ต่างจาก ‘เสรีนิยมใหม่’ (neoliberal) อันเป็นคำที่มีความหมายเชิงลบแฝงอยู่ โดยฝ่ายซ้ายใช้เป็น ‘ภาษาในการต่อสู้’ อย่างแพร่หลายในหลายปีที่ผ่านมา แม้ว่าเราจะพิจารณาบรรดาความเห็นต่างๆ ต่อความคิด neoliberal อย่างรอบด้าน เราปฏิเสธไม่ได้ว่ามีกระแสใช้คำว่า ‘เสรีนิยมใหม่’ อย่างเหมาะสมเพื่อเรียกปรากฏการณ์ย่ำแย่ทุกอย่างในสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ เราจึงเลือกใช้คำว่า ‘เสรีนิยมแบบใหม่’ อันแปลมาจาก new liberal เพื่อหลีกเลี่ยงการนำเสนอข้อโต้แย้งที่มีกรอบวิเคราะห์ที่ไม่ถูกต้อง

⁴ ฟังตระหนักว่าข้อถกเถียงของฟอน ฮาเย็คแตกต่างจากความคิดของนักเสรีนิยมแบบใหม่คน

เสรีนิยมแบบคลาสสิก

หนึ่งในนักเสรีนิยมแบบใหม่ผู้มีชื่อเสียง: ฟรีดริช ฟอน ฮาเย็ค

ภายใต้กรอบระบบเศรษฐกิจโดยไร้การควบคุมกรรม-
สิทธิ์ส่วนบุคคลและการแข่งขัน สังคมจะเกิดขึ้นใน
ฐานะของ ‘ระเบียบที่เป็นไปเอง’ (spontaneous
order) ในสังคมที่ตัวแสดงทางเศรษฐกิจมีปฏิ-
สัมพันธ์ต่อกันอย่างเป็นอิสระผ่านตลาดไม่ว่าจะเป็น
การคบค้าสมาคมหรือการแข่งขันกัน รัฐมีหน้าที่
เพียงแค่วางกฎเกณฑ์ทั่วไป เพื่อควบคุมพฤติกรรม
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล (ดู Conert 2002:

ฟรีดริช เอากุสต์ ฟอน ฮาเย็ค (1899–
1992) เป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวออสเตรีย
และหนึ่งในนักคิดเสรีนิยมที่สำคัญที่สุดใน
ศตวรรษที่ 20 เขาคือผู้สนับสนุนตลาด
เสรีด้วย และคัดค้านการแทรกแซงของ
รัฐทุกรูปแบบ ด้วยเหตุนี้เขาจึงวิพากษ์-
วิจารณ์สังคมนิยมอย่างรุนแรง

287) ภายใต้ระเบียบที่เป็นไปเองตามความเข้าใจของฮาเย็ค ปัญหาที่ว่าอิสร-
ภาพและประชาธิปไตยมีไว้สำหรับกลุ่มเพียงหยิบมือในโลกแห่งความเป็นจริง
ไม่ใช่ประเด็นปัญหาที่สำคัญ เช่นเดียวกับการละเลยปัญหาที่ว่า ภายใต้
ทุนนิยมที่ไร้ข้อจำกัด อิสรภาพทางเศรษฐกิจของคนหนึ่งอาจนำไปสู่ความ
ต้องการทางเศรษฐกิจหรือการขาดอิสรภาพของอีกคนหนึ่ง ด้วยพื้นที่ที่จำกัด
ในที่นี่ เราจึงไม่สามารถนำเสนอข้ออภิปรายเกี่ยวกับความคิดของฮาเย็คอย่าง
ละเอียดได้ ผู้อ่านที่สนใจสามารถอ่านงาน ‘Zur Ideologie des Neoliberal-
ismus – Am Beispiel der Lehre F. A. von Hayeks’ ของฮันส์เกออร์ก
โคแนร์ท (Hansgeorg Conert) เพิ่มเติมได้

ความแตกต่างระหว่างข้ออ้างและความเป็นจริงในข้อโต้แย้งเสรีนิยมแบบ
ใหม่สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนในความคิดของ วิลเฮล์ม ร็พเคอ (Wilhelm
Röpke) ร็พเคอนำเสนอมุมมองว่า เสรีนิยมคือทางเลือกหนึ่งเดียวที่จะทำให้
เรารอดพ้นจากรูปแบบสังคมนิยมอันเป็นลักษณะแบบสังคมนิยม ดังที่เขา
เขียนไว้ว่า ใครก็ตามที่ ‘ไม่ต้องการระบบรวมหมู่’ ต้อง ‘ปรารถนาเศรษฐกิจ
แบบตลาด ... แต่เศรษฐกิจแบบตลาดคือตลาดเสรี สือเสรี และความยืดหยุ่น
ของราคา กล่าวอีกนัยหนึ่ง มันคือความสามารถในการปรับตัว และความ

เสรีนิยมแบบใหม่
อีกคนหนึ่ง:
วิลเฮล์ม ร็พเคอ

อื่นๆ หลายประเด็น (เช่น ประเด็นที่ว่าด้วยการสถาปนารูปแบบสังคมและแนวคิดว่าด้วย
ประวัติศาสตร์) ด้วยเหตุนี้ ถึงแม้ว่าฟอน ฮาเย็คจะเป็นนักคิดผู้ทรงอิทธิพล แต่ความคิดของ
เขาไม่ได้เป็นที่ยอมรับหรือไร้ข้อกังขาในหมู่นักเสรีนิยม

งานเขียนเพิ่มเติม
— เสรีนิยมแบบใหม่
และบทวิพากษ์

Friedrich August
von Hayek (1946),
*The Road to
Serfdom.*

Wilhelm Röpke
(1942), *The Social
Crisis of Our Time.*

Wilhelm Röpke
(1946), *Civitas
Humana* (also
published as *The
Moral Foundations
of Civil Society*).

Hansgeorg Conert
(2002), ‘*Zur
Ideologie des
Neoliberalismus
– Am Beispiel der
Lehre F. A. von
Hayeks*’, in: Conert,
pp. 275–96.

David Harvey
(2007), *A Brief
History of
Neoliberalism.*

เหนือกว่าของอุปสงค์ต่อผู้ผลิต หากมองในมุมกลับ มันคือข้อขัดแย้งระหว่างการผูกขาดและรวมศูนย์ และหมายถึงสภาวะไร้ระเบียบของกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งกระจายไปยังทุกๆ ประเทศประหนึ่งผู้มาสู่ชอนนางเพเนโลเปในมหากาพย์กรีกโบราณ⁵ เศรษฐกิจแบบตลาดหมายถึงการเลือก ไม่ใช่หลักการรวมหมู่ที่ฉ้อฉล การเลือกจะเป็นหลักเกณฑ์หนึ่งเดียวที่จะช่วยให้เราสร้างสังคมที่มีความซับซ้อนและอุดมเทคโนโลยีอย่างสูง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้กฎเกณฑ์ควบคุมกระบวนการทางเศรษฐกิจดำรงอยู่จริง เศรษฐกิจแบบตลาดจะต้องไม่ถูกปนเปื้อนและทำให้เสื่อมเสียด้วยระบบผูกขาด’ (Röpke 1946: 74)

ณ จุดนี้ เราจะสังเกตเห็นความย้อนแย้งปรากฏขึ้นจากจุดยืนมากมายของเสรีนิยม ด้านหนึ่งมีการสนับสนุนตลาดซึ่งมีกลไกทำงาน (ส่วนใหญ่) เป็นของตัวเอง ปราศจากข้อตรวนของกฎเกณฑ์ทางการเมือง อีกด้านหนึ่งมีการวิพากษ์วิจารณ์การก่อตัวของระบบผูกขาดอย่างรุนแรง รวมไปถึงการเรียกร้องให้รัฐเข้ามาควบคุมเพื่อดำรงไว้ซึ่งการแข่งขันเสรีปลอดจากผู้ผูกขาด ทว่า จุดยืนข้างต้นขัดแย้งกับภาพลักษณ์ ‘ตลาดเสรี’ ทั้งนี้เพราะเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าตลาดนำไปสู่แรงเสียดทานซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมของตลาดเอง ด้วยเหตุนี้ตลาดจึงจำเป็นต้องพึ่งการบริหารจัดการของรัฐ

นอกจากนี้ จุดยืนเสรีนิยมแบบใหม่ที่กักเอาว่าอิสรภาพของตลาดจะเพียงพอต่อการประกันอิสรภาพของปัจเจกบุคคล การกักกักดังกล่าวย่อมถูกโต้แย้งโดยง่ายหากเราพิจารณาถึงการกีดกันทางสังคมอันเป็นผลมาจากทุนนิยมตลาด

นับตั้งแต่ทศวรรษ 1960 มีการสร้างความสัมพันธ์แบบไขว่คว้ากันที่แน่นหนาอันประกอบไปด้วย เครือข่ายงานวิจัยเสรีนิยมแบบใหม่ ที่ปรึกษาทางการเมือง สถาบันเศรษฐกิจ และล็อบบี้ซิสต์ ความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า ‘การหักเลี้ยวของเสรีนิยมใหม่ (neoliberal turn)’ ในช่วง

⁵ ในมหากาพย์กรีกโบราณเรื่อง *The Odyssey* ว่าด้วยการเดินทางกลับบ้านนานสิบปีของโอดิซซุส หลังจากไปร่วมรบในสงครามกรุงทรอยที่กินเวลานานสิบปี ระหว่างที่จากบ้านเกิดเมืองนอนไปนั้น ผู้คนเชื่อว่าโอดิซซุสเสียชีวิตไปแล้ว บรรดาผู้ครองเมืองต่างๆ จึงพากันมาสู่ชอนนางเพเนโลเป ภรรยาของเธอ—บรรณาธิการ

ทศวรรษ 1980 ไม่มากก็น้อยภายใต้การนำของแฮตเซอร์และเรแกน⁶ มีการชูจุดยืนเสรีนิยมแบบใหม่ขึ้นเป็นกฎระเบียบชั้นนำและได้รับการสนับสนุนจากบรรดานายทุนและกลุ่มคนซึ่งมีชีวิตที่มั่นคง (หากจะใช้ศัพท์ดั้งเดิมก็คือ ชนชั้นกระฎุมพีผู้มีการศึกษาและนักธุรกิจชนชั้นนำ) เพราะฉะนั้น เสรีนิยมแบบใหม่จึงเป็นรูปแบบสังคมของชนชั้นนำในสองนัยยะ กล่าวคือ มันก่อตัวขึ้นท่ามกลางกลุ่มคนผู้มีอันจะกิน อีกทั้งสะท้อนผลประโยชน์ของพวกเขา

3.3 จุดยืนอนุรักษนิยม (Conservative Positions)

กล่าวได้ว่า จุดยืนอนุรักษนิยมนั้นทำความเข้าใจยากที่สุด ทั้งนี้เพราะมีปัญหาในแง่ระบบเหตุผลและประวัติศาสตร์ของมัน

ในทางประวัติศาสตร์แล้ว ดังที่คำในชื่อเรียกระบุ จุดยืนอนุรักษนิยมมุ่งเน้นบางสิ่งบางอย่างที่ดำรงอยู่แล้วและการพิทักษ์รักษาสິงนั้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องยากที่จะนิยามแนวคิดอนุรักษนิยมที่เหมาะสมและเป็นสากลโดยเฉพาะในแง่ประวัติศาสตร์ กล่าวอย่างรวบรัดคือ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีนักอนุรักษนิยมในสังคมอยู่เสมอ ทว่าหาใช่แนวคิดอนุรักษนิยมที่สม่ำเสมอและสะท้อนลักษณะทั่วไปของจุดยืนดังกล่าวไม่

ในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศสและยุคการฟื้นฟูในต้นศตวรรษที่ 19 อนุรักษนิยมหมายถึงกลุ่มคนที่ถืออภิสิทธิ์ทางชาติกำเนิดและผลประโยชน์ของชนชั้นขุนนาง ในจักรวรรดิเยอรมันที่เพิ่งเกิดใหม่ คนเหล่านี้เป็นตัวแทนของเหล่ารัฐเยอรมันเล็กๆ และในที่สุดก็เป็นตัวแทนของจักรวรรดิเอง ส่วนในสาธารณรัฐไวมาร์ พวกเขาส่วนใหญ่สนับสนุนให้มีการฟื้นฟูจักรวรรดิเยอรมันขึ้นและต่อต้านประชาธิปไตย ในทศวรรษ 1980 นักอนุรักษนิยมหันกลับไปชื่นชมคุณค่าดั้งเดิมของเสรีนิยมแบบใหม่และเรียกร้องให้มีการล้มเลิกการปฏิรูปที่ริเริ่มในทศวรรษ 1970 จะเห็นได้ว่าเราไม่สามารถระบุสายธารทางความคิดของพวกเขาได้อย่างชัดเจน

⁶ งานของ Plehwe/Walpen (2001) นำเสนอบทความที่มีประโยชน์ในการทำความเข้าใจการก่อตัวของ ‘เครือข่ายเสรีนิยมใหม่’ ข้างต้น

อนุรักษนิยม: มุ่งไปยัง
สิ่งที่ดำรงอยู่แล้ว

กระนั้นก็ตาม มีความเป็นไปได้ที่จะไล่เรียงพื้นฐานสำคัญบางประการของความคิดอนุรักษนิยม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเกี่ยวข้องกับจุดยืนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

- นักอนุรักษนิยมถือเอาคุณค่าพื้นฐานของครอบครัวเป็นกฎเกณฑ์ที่ต้องยึดถือ อันได้แก่ หลักความรับผิดชอบส่วนบุคคลและการทำคุณประโยชน์หรือการประสบความสำเร็จ จารีตประเพณีคือที่มาของความภาคภูมิใจ
- ตามกฎ รัฐถือกำเนิดมาจาก ‘ระเบียบชั้นสูง’ (higher order) ของคุณค่าหลักและสะท้อนออกมาผ่านชาติ ‘ระเบียบชั้นสูง’ นี้ทำหน้าที่ให้ความชอบธรรมต่อวิถีชีวิตที่มีลักษณะเอื้อต่อการจัดลำดับชั้นสูงต่ำ และต่อทัศนคติเชิงบวกสำหรับชนชั้นนำในสังคม (ผู้ได้ดีบได้ดีเพราะความสามารถของตนเอง) วิถีคิดเช่นนี้ให้ความชอบธรรมต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคม
- ทั้งในเยอรมนีและในหลายๆ ประเทศ ความคิดอนุรักษนิยมมาดภาพมนุษย์ชาติตามความเชื่อแบบศาสนาคริสต์ มีการอ้างถึงความคิดพื้นฐานแบบคาทอลิกว่าด้วยสังคม (เช่น การบริจาต การช่วยเหลือเกื้อกูลในระดับย่อย [subsidiarity principle]) ในฐานะคุณค่าสำคัญ
- เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา เริ่มมีการใช้คำว่า ‘คุณค่ากระฎุมพีใหม่’ (new bourgeois values) (ดู Buchstein/Hein/Jörke 2007: 201) มากขึ้นในหมู่นักอนุรักษนิยม
- อนุรักษนิยมนิยามว่าพลเมือง⁷ ต้องดำเนินชีวิตตามแบบแผนคุณค่า เช่น ครอบครัว ความเหมาะสม ความจงรักภักดี มารยาท และเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของประชาสังคม รวมไปถึงการทำงานอาชีพในฐานะปัจเจกบุคคลผู้ไม่ขึ้นตรงต่อใคร ดังที่อูโด ดิ ฟาบีโอ (Udo di Fabio) ได้กล่าวไว้ว่า ‘ทุกวันนี้ การจะเป็นกระฎุมพีคือการยอมรับความเกี่ยวพันกันระหว่างหน้าที่และความปรารถนา ความรักและความขัดแย้ง ความ

⁷ ในภาษาเยอรมันคือ *Bürger* อันมีความเกี่ยวข้องกับ ‘กระฎุมพี (bourgeois)’ อย่างมีนัยยะสำคัญ

ขาดแคลนและความมั่งคั่งสมบูรณ์ คือ การตระหนักว่าอิสรภาพที่อยู่เหนือสิ่งอื่นใดคืออิสรภาพในพันธกิจและในความสำเร็จอันเป็นผลมาจากการทำงานหนักของตนเอง และจากฐานคิดดังกล่าว ความสำราญจึงควรมีอย่างพอเพียง โดยปราศจากการยึดมั่นว่าพันธกิจและการทำงานหนักคือความสมบูรณ์แน่แท้ การเป็นกระฎุมพีคือการระลึกรั้วเสมอถึงชุมชนห่วงใยทุกๆ คน รวมทั้งผู้อ่อนแอและคนยากจน ไม่ว่าเป้าหมายส่วนตัวของบุคคลนั้นคืออะไร ควบคู่ไปกับอิสรภาพและความเท่าเทียมกัน อีกทั้งคือการส่งเสริมภราดรภาพ’ (di Fabio 2005: 138f) แนวคิดเรื่อง ‘คุณค่ากระฎุมพีใหม่’ ยังสะท้อนแนวคิดที่ว่าด้วยอิสรภาพของปัจเจกบนพื้นฐานของระบบศีลธรรมที่ให้ความสำคัญกับปัจเจก ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากแนวคิดเรื่องมนุษย์แบบสังคมนิยมและสังคมนิยมประชาธิปไตย รวมถึงมุมมองเสรีนิยมด้วย

- ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 และหลังการ ‘หักเลี้ยวทางจิตวิญญาณและศีลธรรม’ ภายใต้การนำของรัฐบาลโคห์ล ได้เกิดการหลอมรวมกันระหว่างแนวคิดอนุรักษนิยมแบบศาสนาคริสต์ว่าด้วยมนุษย์และความคิดเศรษฐกิจเสรีนิยม ในทางตรงกันข้าม จุดยืนและวิถีคิดของรัฐบาลของแองเกลา แมร์เคิล (Angela Merkel) มีลักษณะที่บูรณาการเอาความคิดแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยเข้ามามาก แม้ว่าความคิดดังกล่าวจะผ่านการแก้ไขและเจือจางความเข้มข้นลง จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งระหว่าง ‘นักสมัยใหม่’ (modernisers) และ ‘นักอนุรักษ’ (conservatives) ภายในพรรค CDU ยังคงดำรงอยู่และมีแนวโน้มที่จะปะทะกันมากขึ้น

เราจำเป็นต้องเน้นย้ำอีกครั้งว่า ยากที่เราจะค้นหาและระบุความชัดเจน สม่่าเสมอทางอุดมการณ์และประวัติศาสตร์ของอนุรักษนิยม รวมไปถึงการจำแนกประเภทพรรค

จะง่ายกว่าหากเราเริ่มจากการระบุกลุ่มคนที่มีมุมมองอนุรักษนิยม อันได้แก่ ผู้มีอันจะกินและมีการศึกษาจากชนชั้นกลางและชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงทางศาสนา โดยเฉพาะคริสตจักร

งานเขียนเพิ่มเติม
—อนุรักษนิยม

Udo di Fabio (2005), *Die Kultur der Freiheit [The culture of freedom]*, Munich.

Edgar Jung (1932), *Deutschland und die konservative Revolution*, Munich.

Martin Greiffenhagen (1971), *Das Dilemma des Konservatismus in Deutschland*, Munich.

3.4 สังคมประชาธิปไตย (Social Democracy) และ สังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialism)

สังคมนิยมประชาธิปไตย (democratic socialism) ในฐานะวิสัยทัศน์ และสังคมประชาธิปไตย (social democracy) ในฐานะพลังทางการเมืองมี จารีต (ประวัติศาสตร์ทางความคิด) ที่ยาวนานและเกี่ยวพันกับการเกิดขึ้น ของขบวนการแรงงาน ตรงกันข้ามกับความคิดอนุรักษนิยมและเสรีนิยม ต้นแบบการเมืองในหัวข้อนี้พิสูจน์ตัวเองแล้วว่าสามารถปรับตัวได้ดี มัน สะท้อนวิธีการมองสิ่งต่างๆ ซึ่งมีสำนึกต่อประวัติศาสตร์ของตนอยู่เสมอ ดังนั้น เราจึงควรสำรวจประวัติศาสตร์ทางความคิดของกระแสสังคมดังกล่าว อย่างคร่าวๆ

3.4.1 ผู้นำร่องขบวนการแรงงาน

‘ความคิดว่าด้วยสังคมนิยมประชาธิปไตยถือกำเนิดขึ้นเมื่อใด’ ถือเป็น คำถามที่ยากแก่การหาคำตอบ ในมุมมองของแฮร์มันน์ ดุงก์เคอร์ (Her- mann Duncker) ‘ประวัติศาสตร์ของสังคมนิยมเริ่มต้นพร้อมๆ กับประวัติ- ศาสตร์ของมนุษยชาติ’ (Duncker 1931: 9) นักคิดคนอื่นๆ เห็นว่าความคิด สังคมนิยมเกี่ยวพันกับคริสต์ศาสนาในยุคแรกเริ่ม บางคนยังอ้างถึงนักสังคม- นิยมรุ่นบุกเบิกในฝรั่งเศสหรืออังกฤษ จะเห็นได้ว่าเราสามารถค้นพบจุดกำเนิด ของสังคมนิยมจุดใหม่ๆ อยู่เสมอในห้วงประวัติศาสตร์ จริงอยู่ที่แต่ละคำอธิบาย ล้วนมีเหตุผลและความชอบธรรม อย่างไรก็ตามขั้วต้นดูจะชวนให้หลงผิด เพราะคำถามที่สำคัญกว่าคือ ความคิดสังคมนิยมผดงขึ้นมาเมื่อใด และมีอิทธิพลเมื่อใด และทำไม

คำถามใหม่นี้อาจตอบได้ง่าย ความคิดสังคมนิยมกลายเป็นความคิด ที่มีอิทธิพลสำหรับขบวนการแรงงาน ในเยอรมนี มันมาพร้อมกับการปฏิบัติ อุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19

เราไม่มีพื้นที่มากพอสำหรับประวัติศาสตร์ความคิดสังคมนิยมในทุกแง่มุม เนื้อหาด้านล่างจึงนำเสนอจุดเริ่มต้นที่สำคัญและช่วงเวลาที่มีความคิดมีการ เปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากเท่านั้น

ตั้งแต่ปี 1848 จวบจนสิ้นสุดศตวรรษที่ 19:

การอุบัติของกระแสทางการเมือง

ในปี 1848 ‘การปฏิวัติกระฎุมพี’ ไม่เพียงเกิดขึ้นในเยอรมนีเท่านั้น คาร์ล มาร์กซ์ และฟรีดริช เองเกิลส์ (Friedrich Engels) ยังร่วมกันเขียนและตีพิมพ์

แถลงการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ (*Manifesto of the Communist Party*) อีกด้วย
นี่เป็นครั้งแรกที่แผนการของพรรคได้ถูก
นำเสนอต่อขบวนการแรงงานผ่านภาษาซึ่งคน
ทั่วไปสามารถเข้าใจได้ไม่ยาก

พื้นฐานทางทฤษฎีของแผนการทางการเมืองข้างต้น ได้ถูกเน้นย้ำและเสริมในงานเขียน
ต่อมา โดยเฉพาะงานที่เขียนโดยมาร์กซ์ เรา
สามารถอ้างอิงความคิดสำคัญของสังคมนิยมในฐานะ
ต้นแบบความคิดในยุคนั้นจากงานเหล่านี้

คาร์ล มาร์กซ์ (1818–1883) คือนักเศรษฐศาสตร์สังคมนิยมโดดเด่นและนักปรัชญาที่สำคัญที่สุดคนหนึ่งของศตวรรษที่ 19 เหนือสิ่งอื่นใด บทวิเคราะห์เศรษฐกิจทุนนิยมของเขายังคงสำคัญที่สุดและไปไกลกว่าการนำเสนอที่เรียบง่ายขาดความซับซ้อนของบรรดานักวิจารณ์งานของเขารวมถึงสาวกมาร์กซิสต์ของเขาด้วย

- มาร์กซ์โหมโรงด้วยความคิดว่า ทุนนิยม (ตลาด) นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและความไร้ซึ่งอิสรภาพในหมู่คนจำนวนมากท่ามกลางคนส่วนน้อยซึ่งมีอิสรภาพ ในด้านหนึ่ง สังคมประกอบไปด้วยกลุ่มคนผู้เป็นเจ้าของทุนและอีกด้านหนึ่งคือกลุ่มคนที่ปราศจากทุนและถูกบีบให้ขายแรงงานของเขาเพื่อแลกกับค่าจ้าง ทุนนิยมตลาดถูกสร้างขึ้นบนฐานข้อเท็จจริงที่ว่าแรงงานค่าจ้างไม่ได้รับผลตอบแทนที่มีมูลค่าเทียบเท่ากับสิ่งที่พวกเขาผลิตขึ้น ด้วยเหตุนี้ เจ้าของทุนจึงสามารถสะสมทุนมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งไม่ว่าเจ้าของทุนในทีนี้จะเป็นคนจริงๆ บริษัท หรือบริษัทการเงินยักษ์ใหญ่ ก็ไม่ได้มีความแตกต่างกัน
- การแข่งขันระหว่างเจ้าของทุน ประกอบกับแรงกดดันอย่างสม่ำเสมอที่จะสะสมทุนเพิ่มเพื่อนำทุนกลับมาลงทุนในการผลิตและสามารถผลิตบนเงื่อนไขที่ได้เปรียบคู่แข่ง ‘สายพาน’ ข้างต้นกดดันสภาวะการทำงานของแรงงาน อันนำไปสู่ความยากจน รวมไปถึงสภาวะการผลิตล้มเกิน กล่าวคือ สินค้าขายไม่ออก ไม่มีการลงทุนอีกต่อไป หรือทุน

ความเหลื่อมล้ำและ
ไร้ซึ่งอิสรภาพคือ
คุณลักษณะที่สำคัญ

การแข่งขันและแรง
กดดันต่อคนงาน

ถูกทำให้ล่มสลายหายไปในวิกฤตการณ์ผลิตสินค้าเกินอันเกิดจากการไม่มีตลาด
นี่คือเหตุผลที่มาร์กซ์ใช้อธิบายอย่างกว้างๆ ว่าวิกฤตเศรษฐกิจคือสิ่งที่
หลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งเป็นส่วนสำคัญของระบบทุนนิยม (ตลาด)

- ความเหลื่อมล้ำและไร้อิสรภาพเป็นผลกระทบเชิงระบบของระบบ
ทุนนิยม (ตลาด) ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้ขัดแย้งกับข้ออ้างว่าด้วยอิสรภาพที่
เท่าเทียมกันสำหรับทุกคน
- ดังนั้น ประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการถ่ายโอนกรรมสิทธิ์
เหนือปัจจัยการผลิตมาไว้ที่ชาติและกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการ
ใช้ทุนต้องเกิดขึ้นบนพื้นฐานของโครงสร้างที่เป็นประชาธิปไตย
อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีสั้นส่วนบุคคลจะไม่ตกเป็นทฤษฎีสั้นของชาติ ซึ่ง
ขัดแย้งกับที่เข้าใจกันโดยทั่วไป
- มาร์กซ์มีวิสัยทัศน์กว้างๆ ว่ามนุษยชาติเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความ
ไม่ลงรอยกัน กล่าวคือ มนุษย์ซึ่งในเชิงหลักการแล้วมีอิสรภาพ เท่า-
เทียม และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดำรงชีวิตอยู่ในระบบที่เต็มไปด้วยความ
ไม่เท่าเทียม ไร้อิสรภาพ และมุ่งกอบโกยอรรถประโยชน์สูงสุด ในแง่
วิสัยทัศน์ต่อมนุษยชาติแบบมาร์กซ์จึงมีลักษณะเชิงบรรทัดฐานสูง
- ทฤษฎีของมาร์กซ์และเอนเกิลส์ ผสมรวมกับทฤษฎีและหลักอื่นๆ
ประกอบสร้างขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของขบวนการแรงงาน
- กระนั้นก็ตาม นับว่าแนวทางการเมืองข้างต้นยังมีข้อจำกัดอย่างมาก
ในแง่ดอกผลในโลกแห่งความเป็นจริง หนึ่งในปัจจัยที่สำคัญคือ มาร์กซ์
และเอนเกิลส์ละเลยหรือไม่สามารถที่จะอธิบายปัจจัยสำคัญหลายปัจจัย
ในบทวิเคราะห์ของพวกเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตอบคำถามเกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมนิยมกับรัฐ

อย่างไรก็ตาม เฟอर्डินาน ลาสซาล (Ferdinand Lassalle) ได้นำเอา
คำถามที่แก้ไม่ตกข้างต้นมาขบคิดต่อ เขานำเสนอฐานคิดที่สำคัญที่ว่าทุกรัฐ
และระบบกฎหมายล้วนต้องมีจุดกำเนิดมาจากอิสรภาพของมนุษย์ สำหรับ
ลาสซาล ผลพวงที่ตามมาคือกฎหมายพื้นฐานต้องสะท้อนว่าอะไรคือสิ่งที่ถูก

และผิดสำหรับประชาชนทั้งหมด

ในแง่นี้ ความหมายสูงสุดของรัฐคือการรวมตัวกันของประชาชนผู้เป็นอิสระ ซึ่งนับว่าเป็นความคิดที่สามหาวในยุคหนึ่ง เนื่องจากไม่กี่ปีต่อมาได้มีการสถาปนารัฐปรัสเซียและจักรวรรดิเยอรมันอันมีโครงสร้างการปกครองแบบกษัตริย์นิยมและเน้นลำดับชั้นสูงต่ำ

‘รัฐนี่เองที่มีหน้าที่พัฒนาอิสรภาพ พัฒนาเผ่าพันธุ์มนุษย์จวบจนเราบรรลุซึ่งอิสรภาพ... เพราะฉะนั้น วัตถุประสงค์ของรัฐจึงไม่ใช่แค่การปกป้องอิสรภาพและทรัพย์สินส่วนบุคคลซึ่งปัจเจกควรครอบครองเพื่อเข้ามาอยู่ในรัฐตามความเชื่อของกรรมสิทธิ์ ในทางตรงกันข้าม เป้าหมายของรัฐคือการให้ปัจเจกบุคคลอยู่ในสถานะที่จะได้มาซึ่งอิสรภาพและทรัพย์สินผ่านสหภาพ อีกทั้งช่วยยกระดับการดำรงชีวิตของพวกเขาให้สูงขึ้นแบบที่ไม่มีทางเป็นไปได้ หากพวกเขาแยกกันอยู่แบบปัจเจกชน รัฐต้องทำให้พวกเขามีศักยภาพที่จะเข้าถึงการศึกษา อำนาจ และอิสรภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้ มนุษย์ในฐานะปัจเจกไม่สามารถเข้าถึงได้’ (Lassalle, The Working Class Programme, 1862 – [German edition] 1987: 222f)

ดังนั้น เป้าหมายของรัฐจึงควรเป็น ‘การศึกษาและการพัฒนาเผ่าพันธุ์มนุษย์จวบจนพวกเขาบรรลุอิสรภาพ’ ในมุมมองของลาสซาล ภารกิจสำคัญของฐานันดรที่สี่หรือชนชั้นแรงงานคือการขับเคลื่อนความคิดเรื่องรัฐข้างต้น ดังนั้น ข้อเรียกร้องพื้นฐานของพวกเขาจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนใช้สิทธิเลือกตั้งโดยตรงและการปลดปล่อยผ่านการก่อตัวของสมาคมคนงาน ลาสซาลเห็นว่ารัฐต้องยื่นมือเข้าช่วยเหลือเพื่อสถาปนาสมาคมดังกล่าว

ลาสซาลเป็นผู้กรุยทางทางความคิดที่สำคัญสองประการอันเป็นแกนของข้อถกเถียงว่าด้วยสังคมนิยมประชาธิปไตยและสังคมนิยมประชาธิปไตย ในด้านหนึ่ง เราเผชิญกับคำถามว่าอะไรคือรัฐที่เป็นประชาธิปไตยรวมถึงเงื่อนไขทางสังคมของมัน อีกด้านหนึ่งคือ อะไรคือยุทธศาสตร์ที่เอื้อประโยชน์ต่อคนงานมากที่สุด

เฟอ์ดินานด์ ลาสซาล (1825–1864) มีบทบาทสำคัญในการก่อตั้ง Allgemeiner Deutscher Arbeiterverein (สมาคมคนงานเยอรมันทั่วไป General German Workers’ Association—ADAV) ในไลป์ซิกเมื่อปี 1863 เขาเขียนหนังสือชื่อว่า *The System of Acquired Rights* ซึ่งมีเนื้อหาสนับสนุนความเข้าใจแนวคิดประชาธิปไตยในรัฐ

เอากุสต์ เบเบล และ
วิลเฮล์ม ลีบเนคท์

วิลเฮล์ม ลีบเนคท์ (Wilhelm Liebknecht) และเอากุสต์ เบเบล (August Bebel) คือนักวิพากษ์ความคิดของลาสซาลคนสำคัญ ประเด็นหลักของพวกเขาคือ ข้อเสนอของลาสซาลไม่อาจจะเป็นจริงได้ กล่าวคือ เราไม่สามารถเรียกร้องผลประโยชน์ของคนงานผ่านรัฐได้เลย หากปราศจากอิสรภาพของสื่อ อิสรภาพในการชุมนุม อิสรภาพในการรวมตัวของสมาคมต่างๆ รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงรัฐอย่างถึงราก

ในการประชุมปี 1875 ณ เมืองโกทา สมาคมแรงงานเยอรมัน (Allgemeine Deutsche Arbeiterverein) ได้รวมตัวกับพรรคแรงงานสังคมนิยมแห่งชาติ (Sozialdemokratische Arbeiterpartei) และก่อตั้งพรรคแรงงานสังคมนิยมแห่งเยอรมนีขึ้น (Sozialistische Arbeiterpartei Deutschlands) ซึ่งถือเป็นการวางเสาเข็มสำหรับสังคมนิยมแห่งชาติที่สำคัญในจักรวรรดิเยอรมัน อีกทั้งยังเป็นการท้าทายกฎหมายต่อต้านสังคมนิยมของบิสมาร์คอีกด้วย กระนั้น ความขัดแย้งสำคัญภายในพรรคยังคงดำรงอยู่ต่อไป ในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งปะทุขึ้นมาในภายหลังและนำไปสู่การแยกตัวในขบวนการแรงงาน

วิลเฮล์ม ลีบเนคท์ (1826–1900) และเอากุสต์ เบเบล (1840–1913) คือผู้ก่อตั้งพรรคแรงงานสังคมนิยมแห่งชาติโดยคนสำคัญในปี 1869 นอกจากนี้ พวกเขา ยังเป็นผู้แทนคนแรกของพรรคสังคมนิยมแห่งชาติในรัฐสภาของสมาพันธ์รัฐเยอรมันเหนือ (Reichstag 1867–1870) ลีบเนคท์ยังเป็นบรรณาธิการบริหารของสื่อสิ่งพิมพ์ *ฟอร์เวิร์ท* (Vorwärts) ตั้งแต่ปี 1890 อีกด้วย

การประชุมรวมพรรคที่
เมืองโกทา ปี 1875

ประเด็นเชิงทฤษฎีที่ไม่
ลงรอยกันและสามฝ่าย
ที่สำคัญ

3.4.2 ความแตกแยกภายในขบวนการแรงงาน

ความขัดแย้งภายในสังคมนิยมแห่งชาติพัฒนาขยายตัวเรื่อยมานับจากทศวรรษ 1890 โดยมีคำถามเชิงทฤษฎีเป็นแก่นกลางของความขัดแย้งว่าระบบทุนนิยมกำลังเข้าสู่วิกฤตการณ์ (ขั้นสุดท้าย) แล้วหรือยัง ทั้งนี้ขบวนการแรงงานจะได้ลุกขึ้นโค่นล้มทุนนิยมผ่านการต่อสู้ทางชนชั้นและบรรลุสังคมนิยม แล้วมันมีความหมายอย่างไรต่อยุทธศาสตร์ของสังคมนิยมแห่งชาติ

คาร์ล เคาทส์กี (Karl Kautsky, 1854–1938) คือผู้ก่อตั้งและบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ตี นอยเออ ไชท์ (Die neue Zeit) ซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์แนวทฤษฎีของพรรค SPD เขายังมีบทบาทโดดเด่นในการนำเสนอทวิเคราะห์สังคมนิยมมาร์กซิสต์ภายในพรรค SPD อีกทั้งยังเป็นนักเขียนหลักในแผนการแอร์ฟวร์ท (Erfurt Programme) ร่วมกับ เอดูอาร์ด เบิร์นชไตน์ (Eduard Bernstein)

กลับมีข้อสรุปว่า ด้วยเหตุที่การเมืองของจักรวรรดิมีการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากและมุ่งครอบงำการปกครองจนนำพาประเทศเข้าสู่สภาวะใกล้เคียงกับสงคราม แรงต่อต้านอาจจำเป็นต้องอยู่ในรูปของการกระทำทางการเมืองนอกสภา เช่น การประท้วงของมวลชน ความเข้มแข็งของขบวนการแรงงานสามารถใช้กำลังในการเปลี่ยนผ่านเป็นสังคมนิยม

ท่ามกลางแนวความคิดการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ สิ่งที่เราเรียกว่า ลัทธิแก้ (Revisionism) ก่อตัวขึ้น โดยมี เอดูอาร์ด เบิร์นชไตน์ เป็นผู้มื่ออิทธิพลทาง

เอดูอาร์ด เบิร์นชไตน์ (1850–1932) คือหนึ่งในตัวแทนผู้มีอิทธิพลที่สุดจากฟากฝั่ง “ลัทธิแก้” ในสังคมประชาธิปไตย ในงานชื่อ *Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie* [“The Preconditions of Socialism and the Tasks of Social Democracy”]; ฉบับภาษาอังกฤษชื่อว่า *Evolutionary Socialism*] เขาท้าทายพวกที่ยึดมั่นในแนวคิดมาร์กซิสต์ เบิร์นชไตน์คือผู้เขียนแผนการแอร์ฟวร์ทคนสำคัญร่วมกับคาร์ล เคาทส์กีในปี 1891

กล่าวอย่างคร่าวๆ คือขบวนการแบ่งออกเป็นสามฝ่าย (สำหรับรายละเอียดดู Euchner/Grebing et al. 2005: 168; Grebing 2007: 66–94).

กลุ่มนี้คาดหวังว่าเสียงข้างมากในรัฐสภาและชนชั้นแรงงานที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นระบบจะเป็นแรงขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบสังคมนิยม ทว่า พวกเขา

ความคิด เขาพยายามโต้แย้งแก้ไขความเชื่อมาร์กซิสต์โดยใช้ข้อมูลทางสถิติ การตีความนี้นำไปสู่มุมมองที่ว่า การปฏิรูปสามารถเกิดขึ้นได้ภายในสังคมและรัฐทุนนิยม นอกจากนี้ ทุนนิยมไม่ได้มีชะตากรรมที่จะต้องพินาศลง ในทางตรงข้าม วิกฤตภายในของทุนนิยมจะลดความรุนแรงลงเสียด้วยซ้ำ การปฏิรูปในภาคสังคมนิยมสามารถบรรลุได้ผ่านการเสริมความ

กลุ่มที่รายล้อมคาร์ล เคาทส์กีและเอดูอาร์ด เบเบล

พวกลัทธิแก้ ยกตัวอย่างเช่น เอดูอาร์ด เบิร์นชไตน์

เข้มแข็งให้แก่สหภาพแรงงานและสหกรณ์ และพัฒนาไปสู่ระบบสังคมนิยม นักสหภาพการค้า ออดอล์ฟ ฟอน เอล์ม (Adolph von Elm) สรุปแก่นของแนวทางลัทธิแก์ไว์ดังนี้

‘ปฏิวัติผ่านวิวัฒนาการ การจัดรูปแบบสังคมนิยมให้เป็นสังคมนิยมอย่างสมบูรณ์ผ่านการทำให้ภาคส่วนต่างๆ ของสังคมมีความเป็นประชาธิปไตยและสังคมนิยมอย่างไม่หยุดหย่อน กล่าวโดยสรุป สิ่งนี้คือจุดยืนของนักลัทธิแก์ไว์พรรค’ (อ้างถึงใน Euchner/Grebing et al. 2005: 171)

ตรงข้ามกับแบร์นชไตน์ โรซา ลุกเซมบวร์ก (Rosa Luxemburg) มองว่าทุนนิยมจะประสบปัญหาหนักขึ้นเรื่อยๆ อันเป็นผลมาจากพลวัตภายในระบบเอง เช่น การแข่งขันอย่างไม่สิ้นสุดระหว่างเจ้าของทุน

รูปแบบการผลิตแบบทุนนิยมจำเป็นต้องอาศัยการขยายตัวอยู่เสมอและการยึดที่ดินเพิ่มขึ้นจากดินแดนที่ยังไม่เข้าสู่ระบบทุนนิยม ลุกเซมบวร์กยังปฏิเสธความแตกต่างระหว่างการปฏิวัติและการปฏิรูปด้วยว่า

‘การต่อสู้ที่ทำได้จริงในชีวิตประจำวันเพื่อการปฏิรูปสังคม เพื่อให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนทำงานดีขึ้นภายในกรอบเงื่อนไขในปัจจุบัน และเพื่อสถาบันประชาธิปไตย คือหนทางเดียวสำหรับสังคมนิยมประชาธิปไตยที่จะนำชนชั้นแรงงานเข้าร่วมสงครามชนชั้นและมุ่งสู่เป้าหมายสุดท้าย ซึ่งก็คือ การยึดอำนาจทางการเมืองและโค่นล้มระบบค่าจ้างสำหรับสังคมนิยมประชาธิปไตย การปฏิรูปสังคมและการปฏิวัติสังคมเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก นั่นคือ การต่อสู้เพื่อการปฏิรูปสังคมคือวิธีการ ส่วนการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างถึงรากคือเป้าหมาย’ (Luxemburg 1899: 369)

โรซาลุกเซมบวร์กไม่ได้ต่อต้านการต่อสู้ผ่านรัฐสภา แต่มองว่ามันยังไม่เพียงพอหากเราต้องการสถาปนาสังคมนิยม เธอจึงฝากความหวังไว้กับกิจกรรมของขบวนการแรงงานนอก รัฐสภา

กระแสการแบ่งเป็นสามฝ่ายภายในขบวนการแรงงานและพรรค SPD ยัง

โรซา ลุกเซมบวร์ก (1871–1919) คือผู้ร่วมก่อตั้งพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยแห่งราชอาณาจักรโปแลนด์และลิทัวเนีย เธอเดินทางมายังเบอร์ลินในปี 1899 และกลายเป็นนักทฤษฎีแนวหน้าของฝ่ายซ้ายในพรรค SPD หนึ่งในผลงานทางความคิดของเธอคือทฤษฎีว่าด้วยจักรวรรดินิยม ในปี 1918 เธอร่วมก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเยอรมนี (KPD) และถูกฆาตกรรมโดยทหารของไฟรคอร์ปส์ (Freikorps) ในปีต่อมา

พอที่จะสมานฉันท์กันได้เมื่อต้องเผชิญกับแรงกดดันภายนอกจากจักรวรรดิ (Kaiserreich) อย่างไรก็ตาม สุดท้ายแล้วขบวนการแรงงานก็แตกแยกออกจากกัน ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ การที่เสียงส่วนใหญ่ของพรรค SPD เห็นด้วยกับการร่วมสงคราม อันส่งผลให้เกิดการแยกตัวระหว่างพรรคสังคมนิยมอิสระ USPD (*Unabhängige Sozialdemokratische Partei Deutschlands* —Independent Social Democratic Party) และพรรค SPD สุดท้าย เมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่งสิ้นสุดลง ได้เกิดความพยายามตอบคำถามใหม่ที่ว่า เราจะสร้างสังคมที่เป็นประชาธิปไตยอย่างไร

ปี 1919 และกำเนิดสาธารณรัฐไวมาร์

ในปี 1919 พรรค SPD ตั้งรัฐบาลชุดแรกแห่งสาธารณรัฐไวมาร์ รัฐบาลนี้มุ่งคัดค้านกับแรงต้านจากฝั่งอนุรักษนิยม ชาตินิยม และกลุ่มปฏิภิกิริยา รวมไปถึงแรงต่อต้านจากฝั่งคอมมิวนิสต์อีกด้วย โอกาสของฝ่ายซ้ายในการกำหนดทิศทางการเมืองเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ครั้งนี้เผยให้เห็นถึงรอยร้าวของความคิดสังคมนิยมอีกครั้ง

ในช่วงทศวรรษ 1920 ในขณะที่นักคอมมิวนิสต์และนักสังคมนิยมบางคนสนับสนุนให้ก่อตั้งรัฐพร้อมๆ กับสภาแรงงานและทหาร นักสังคมนิยมประชาธิปไตยมีบทบาทหลักในการก่อตั้งระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนและกำหนดทิศทางของมัน

‘ทางเลือก’ สองทางในการสถาปนารัฐปี 1919

ฟริทซ์ นาฟตาลี (Fritz Naphtali) สรุปแนวทางของสังคมนิยมประชาธิปไตย
ไว้อย่างแยบยลดังต่อไปนี้

*‘ในระยะที่ทุนนิยมยังเป็นอิสระอย่างสมบูรณ์ ดูเหมือนว่าจะไม่มีทางเลือกซึ่งจะมาแทนที่
ทุนนิยมที่ไร้ระเบียบอื่นใดนอกจากการจัดตั้งระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมแบบองค์รวม...
จากนั้นโครงสร้างทุนนิยมจะค่อยๆ เผยให้เห็นว่ามันเปลี่ยนแปลงได้ และก่อนการแตกหัก
มันสามารถงอได้’*

(Naphtali 1929; อ้างอิงจาก Euchner/Grebing u. a. 2005: 305)

ทัศนะที่แตกต่างกันต่อ
ประวัติศาสตร์

กล่าวโดยสรุปคือ ความไม่ลงรอยกันข้างต้นมีสาเหตุมาจากความแตกต่าง
ระหว่างการปฏิวัติและการปฏิรูป ด้านหนึ่ง ฝ่าย (‘ปฏิวัติ’) มองว่าจำเป็นต้อง
ล้มเลิกระบบความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินและรูปแบบรัฐแบบเก่าเพื่อให้บรรลุ
สังคมใหม่ ในขณะที่ฝ่ายปฏิรูปเห็นว่าควรพัฒนาต่อยอดสังคมและรูปแบบรัฐ
ที่เป็นอยู่ผ่านวิธีการปฏิรูปอย่างต่อเนื่องไปสู่ระบอบสังคมนิยมอันเป็นประชา-
ธิปไตย

ความคิดเรื่องสังคมนิยม
ที่เป็นประชาธิปไตย
(democratic socialism)

ความคิดเรื่อง ‘สังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตย’ ที่พรรค SPD นำเสนอนั้น
มุ่งมั่นในการสนับสนุนประชาธิปไตยแบบรัฐสภาและการแบ่งแยกระหว่างมณฑล
การเมืองและเศรษฐกิจ กระนั้น มณฑลทั้งสองต้องผ่านกระบวนการทำให้เป็น
ประชาธิปไตยในลักษณะที่เอื้อต่อผลประโยชน์ของแรงงานและสาธารณ-
ประโยชน์ ในบริบทข้างต้น ‘สังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตย’ หมายถึงปฏิ-
สัมพันธ์อันสลับซับซ้อนและเติมเต็มซึ่งกันและกันระหว่างประชาธิปไตยแบบ
รัฐสภาและเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมอันประกอบไปด้วยผู้แทนจากกลุ่มแรงงาน
ที่เข้มแข็งผ่านสหภาพแรงงานและการมีส่วนร่วมในระดับการทำงานและองค์กร

แผนการโกเดสเบิร์ก
(Godesberg
Programme) 1959:
‘แข่งขันกันเท่าที่จะเป็น
ไปได้—วางแผนเท่าที่
จำเป็น!’

ในปี 1959 พรรค SPD นำเสนอแผนการโกเดสเบิร์กซึ่งระบุสูตรสำเร็จ
พื้นฐานของสังคมนิยมประชาธิปไตยว่าด้วย ‘ตลาดเสรี’ นั่นคือ ‘แข่งขันกันเท่าที่
จะเป็นไปได้—วางแผนเท่าที่จำเป็น!’ (Dowe/Klotzbach 2004: 332)
จุดยืนตามแนวทางนี้คือ เน้นความสำคัญของ ‘สังคมนิยมที่เป็นประชา-
ธิปไตย’ มากกว่า ‘ระเบียบทางสังคมและเศรษฐกิจแบบใหม่’ แต่ในขณะ

นานาทัศนะต่างสะท้อนออกมาผ่านต้นแบบรัฐที่แตกต่างกัน

รูปภาพ 6: ระบบสภาและ 'ระบบทุนนิยมแบบจัดตั้ง'

เดียวกันก็ยอมรับการดำรงอยู่ของทุนนิยมแบบตลาดในรูปของการถูกควบคุมภายใต้การนำของการเมืองเป็นส่วนใหญ่ อนึ่ง สังคมประชาธิปไตยละทิ้งความคิดเรื่องระบบเศรษฐกิจแบบชั้นนำเนื่องจากมันได้ถูกนำไปปฏิบัติจริงในสหภาพโซเวียตแล้ว

3.4.3 สังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตย กับ สังคมนิยมแบบรัฐ

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง พรรค SPD แยกออกเป็นฝ่ายที่ฝักใฝ่สังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตยและฝ่ายที่ฝักใฝ่สังคมนิยมแบบรัฐ (state socialism) อย่างชัดเจน ดังที่เห็นได้จากแผนการโกเตสเบิร์กเมื่อปี 1959 ข้างต้น พรรค SPD ถอยห่างออกจากโลกทัศน์แบบมาร์กซิสต์ แม้จะยังคงไว้ซึ่งบทวิเคราะห์และจากความคิดที่ว่าพัฒนาการสู่สังคมนิยมคือ ‘สิ่งที่จำเป็นโดยธรรมชาติ’ สังคมนิยมกลับกลายเป็น ‘พันธกิจถาวร’ ซึ่งถูกอธิบายและผลักดันด้วยเหตุผลทางศาสนาหรือปรัชญาอันหลากหลาย บัดนี้ แก่นกลางสำคัญของความเป็นสังคมนิยมประชาธิปไตย คือ คุณค่าหลัก 3 ประการว่าด้วย ‘อิสรภาพ ความเท่าเทียม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน’ อันเป็นที่มาของข้อเรียกร้องของสังคมนิยมประชาธิปไตย เช่นเดียวกับถ้อยแถลงที่ชัดเจนว่าด้วยความเชื่อเรื่องอิสรภาพและประชาธิปไตยต่อไปนี้

‘หากปราศจากอิสรภาพ สังคมนิยมก็ไม่มีทางเป็นไปได้ สังคมนิยมจะบรรลุได้โดยผ่านประชาธิปไตยเท่านั้น ประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ผ่านสังคมนิยมเท่านั้น’
(Declaration of principles of the Socialist International, Frankfurt am Main, 1951, cited in Dowe/Klotzbach 2004: 269)

จากความเข้าใจพื้นฐานว่าด้วยอิสรภาพข้างต้น เป็นที่แน่ชัดว่าสังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตยไม่มีความเกี่ยวข้องกับระบอบการเมืองแบบรวบอำนาจเบ็ดเสร็จ โดยเฉพาะระบอบที่เรียกว่า ‘ประชาธิปไตยของประชาชน’ จากฟากฝั่งตะวันออก

3.4.4. WSSC SPD ในปัจจุบัน—ความท้าทายใหม่และคำตอบใหม่

ทัศนะที่เรามีต่อประวัติศาสตร์ของขบวนการแรงงานนำไปสู่ข้อถกเถียงทางยุทธศาสตร์ว่าด้วยหน้าที่ของรัฐและสังคม ‘สังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตย’ ยังคงเป็นวิสัยทัศน์ที่สำคัญของพรรค SPD และเป็นพันธกิจที่พรรค SPD มุ่งจะบรรลุ มันคือสังคมที่เต็มไปด้วยอิสรภาพ ความเท่าเทียม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแท้จริง ในขณะเดียวกัน หลักปฏิบัติของพรรค SPD คือ ‘สังคมนิยมประชาธิปไตย’ ตามแนวทางที่ระบุในแผนการอัมบูร์ก หมายความว่าพรรคจะสามารถบรรลุระบบสังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตยได้ผ่านกระบวนการตัดสินใจที่เป็นประชาธิปไตยและการทำให้สิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเป็นความจริง

‘ประวัติศาสตร์ของเราถูกหล่อหลอมด้วยความคิดเรื่องสังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตย สังคมที่สมาชิกมีอิสรภาพและเท่าเทียมกัน และคุณค่าหลักได้รับการบรรลุ มีความจำเป็นที่จะต้องจัดระเบียบเศรษฐกิจ รัฐ และสังคม เพื่อให้สิทธิพื้นฐานของพลเมือง การเมือง สังคม และเศรษฐกิจของทุกคนได้รับการประกัน รวมไปถึงการมุ่งทำให้ทุกคนมีชีวิตที่รอดพ้นจากการขูดรีด กดขี่ และความรุนแรง มีความมั่นคงทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์...สำหรับเรา สังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตยยังคงเป็นวิสัยทัศน์ของสังคมที่เป็นอิสระ เป็นธรรม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พันธกิจถาวรของเราคือการทำให้อสังคมนิยมนี้เกิดขึ้นได้จริง สังคมนิยมประชาธิปไตยคือหลักปฏิบัติของเรา’ (Hamburg Programme 2007: 16f)

ในขณะนี้ สังคมนิยมประชาธิปไตยกำลังเผชิญกับความท้าทาย ไม่ว่าจะเป็นการรับมือกับผลพวงจากกระแสโลกาภิวัตน์ของตลาด การตอบสนองต่ออิทธิพลของตลาดการเงิน การเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากของตลาดแรงงาน รวมไปถึงการค้นหาวงจรดุลยภาพใหม่ระหว่างทุนนิยมแบบตลาดและประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้อย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คำถามในตอนนี้คือ จะบรรลุสังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตยได้อย่างไรภายใต้สถานการณ์ข้างต้น กระนั้น แผนการอัมบูร์กระบุไว้อย่างชัดเจนว่าคำถามใหม่ๆ ย่อมมาพร้อมกับคำตอบแรกๆ (ดูบทที่ 6 ประกอบ)

สังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตยในฐานะวิสัยทัศน์—สังคมนิยมประชาธิปไตยในฐานะหลักปฏิบัติ

ความท้าทายในปัจจุบัน

แผนการฮัมบูร์กยังสืบสานภารกิจที่มุ่งบรรลุระบบเศรษฐกิจที่ประสานกันได้ และประชาธิปไตยแบบตัวแทนผ่านกระบวนการทางการเมือง ยิ่งไปกว่านั้น นี่คือข้อเรียกร้องเพื่ออนาคตสำหรับยุโรปและประเทศอื่นๆ ในโลก

‘ในยุคโลกาภิวัตน์และข้ามพรมแดนชาติ ตลาดต้องถูกหล่อหลอมโดยการเมือง แนวทางของเราคือ แข่งขันมากเท่าที่เป็นไปได้ และการควบคุมโดยรัฐมากเท่าที่จำเป็น’ (Hamburg Programme 2007: 43)

เมื่อเราพิจารณาต้นแบบทางแนวคิดของสังคมนิยมประชาธิปไตย เสรีนิยม และอนุรักษนิยมอย่างรอบคอบแล้ว จะเห็นได้ว่าต้นแบบเหล่านี้นำเสนอทางเลือกที่แท้จริงที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งยังหักล้างคำครหาที่ว่าแนวทางต่างๆ ของพรรคการเมืองในปัจจุบันเหมือนกันจนแทบจะแยกแยะไม่ออก

3.4.5 สภาวะเบี่ยงเบนจากประเด็นสำคัญ: ‘ฝ่ายซ้าย’ และข้อขัดแย้งของมัน

ในปี 1990 เวนด์ (Wende หรือ ‘จุดหักเห’)—ปัจจุบันนิยมใช้คำนี้เพื่อสื่อถึงปรากฏการณ์การพังทลายของระบอบคอมมิวนิสต์อันนำไปสู่การสลายตัวของเยอรมนีตะวันออกในปี 1989) นำไปสู่การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองฝ่ายซ้ายอีกพรรคหนึ่งซึ่งชื่อว่า PDS (พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย หรือ Party of Democratic Socialism) ในฐานะองค์กรสืบทอดของ SED (พรรคเอกภาพสังคมนิยมเยอรมนีตะวันออก หรือ East Germany’s Socialist Unity Party) ในขณะเดียวกัน พรรคดังกล่าวได้รวมตัวกับ WASG (พรรคทางเลือกแรงงานและความยุติธรรมทางสังคม หรือ Labour and Social Justice Alternative) และถือกำเนิดเป็นพรรคการเมืองที่รู้จักกันในนาม ‘Die Linke’ หรือ ‘ฝ่ายซ้าย’ ซึ่งมีฐานสนับสนุนในรัฐตะวันตกหลายรัฐของเยอรมนี

ยากที่เราจะระบุอย่างชัดเจนว่า ‘ฝ่ายซ้าย’ ต้องการอะไร ดูเหมือนว่าพวกเขากำลังอยู่ในสภาวะที่ไม่มีความแน่นอน ยกตัวอย่างเช่น ในปี 2007 พรรคมีข้อตกลงร่วมกันใน ‘ประเด็นแผนการสำคัญ’ กระนั้นมันก็ไม่ใช่แผนการ

พรรคในความหมายแบบดั้งเดิม

ตามที่ระบุใน ‘ประเด็นแผนการ’ ฝ่ายซ้ายยังประกาศด้วยว่าพวกเขาสนับสนุนสังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตย

‘ประชาธิปไตย อีสราเอล ความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรม สากลนิยม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือคุณค่าหลักที่เรามุ่งทำให้เกิดขึ้นจริง สิ่งเหล่านี้แยกไม่ออกจากสันติภาพ การอนุรักษ์ธรรมชาติ และการปลดปล่อย ความคิดเรื่องสังคมนิยมประชาธิปไตยคือหลักชี้นำสำคัญสำหรับการพัฒนาเป้าหมายทางการเมืองของฝ่ายซ้าย

การกระทำทางการเมืองของฝ่ายซ้ายเกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงกันระหว่างเป้าหมายเส้นทาง และคุณค่าหลัก อีสราเอลและความเป็นธรรมทางสังคม ประชาธิปไตยและสังคมนิยม สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขของกันและกัน ความเท่าเทียมกันที่ปราศจากอีสราเอลของปัจเจกย่อมจบลงที่สภาวะไร้ศักยภาพและตกอยู่ภายใต้อาณัติของผู้อื่น อีสราเอลที่ปราศจากความเท่าเทียมกันเป็นเพียงแค่อีสราเอลสำหรับคนรวยเท่านั้น เหล่าคนที่กดขี่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองก็ไม่ใช่อิสระเช่นกัน เป้าหมายของสังคมนิยมที่เป็นประชาธิปไตยซึ่งมุ่งเอาชนะทุนนิยมผ่านกระบวนการเปลี่ยนผ่าน คือสังคมนิยมซึ่งอีสราเอลของผู้อื่นมิใช่ข้อจำกัด หากแต่เป็นเงื่อนไขสำหรับอีสราเอลของเรา’

(‘Key Programmatic Points’, Die Linke 2007: 2)

นอกเหนือจาก ‘ประเด็นสำคัญ’ ข้างต้น ยังมีประเด็นอื่นๆ ที่ควรอ้างอิงถึงเพื่อช่วยให้เราเข้าใจฝ่ายซ้ายและวัตถุประสงค์ของพวกเขามากขึ้น

- ฝ่ายซ้ายคือขบวนการทางการเมืองที่มีความหลากหลาย เป็นแหล่งรวมตัวของทั้งกลุ่มแกนนำพรรค SED เก่า อดีตสังคมนิยมประชาธิปไตย ออกหัก สมาชิกของขบวนการทางสังคมใหม่ นักสหภาพแรงงาน ผู้ลงคะแนนเสียง นักชุมนุมประท้วง นักการเมืองภาคปฏิบัติท้องถิ่น คอมมิวนิสต์ เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้เข้าร่วมพรรคโดยมีความคิดเกี่ยวกับสังคมที่แตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้เราจึง(ยัง)ไม่สามารถระบุรูปแบบทางความคิดหรือจุดยืนที่เป็นเอกภาพของฝ่ายซ้ายได้
- บ่อยครั้ง พรรคฝ่ายซ้ายได้รับการกล่าวขานว่าเป็นพรรคแห่งการประท้วง กระนั้น สมญานามดังกล่าวกลับคลุมเครืออันเกิดจากการเชื่อมโยง

คุณลักษณะสองประการอย่างย่อ ประการแรก ใครคือฐานเสียงสนับสนุนของพรรคฝ่ายซ้ายกันแน่ ซึ่งคำตอบนั้นขึ้นอยู่กับว่าเรากำลังพูดถึงฐานเสียงในเยอรมนีตะวันออกหรือตะวันตก ประการต่อมาคืออะไรคือยุทธศาสตร์ทางการเมืองและรูปแบบปฏิบัติการทางการเมืองของฝ่ายซ้าย เจกเช่นประเด็นแรก คำตอบขึ้นอยู่กับรัฐบาลของแต่ละมลรัฐและรัฐบาลกลาง

- หากดูจากสื่อสิ่งพิมพ์ทางวิชาการจำนวนน้อยซึ่งมีความเชื่อมโยงกับพรรค จะเห็นได้ว่าพรรคฝ่ายซ้ายมีความหลากหลายสูง ซ้ำยังไม่มี ความสม่ำเสมอ ยกตัวอย่างเช่น ในด้านหนึ่ง พรรคนำเสนอว่าตัวเอง เน้นปฏิบัตินิยม เดินทางสายกลาง และทันสมัย ในอีกด้านหนึ่ง พวกเขากลับยึดมั่นในอุดมการณ์อย่างเคร่งครัดและเถรตรง (cf. Decker et al. 2007: 327) ภาพสะท้อนนี้ได้รับการยืนยันเมื่อเรา พิจารณาช่องว่างความแตกต่างระหว่างคำประกาศเจตนารมณ์อันสัมบูรณ์ ของพวกเขากับนโยบายที่นำไปปฏิบัติจริงในสภามลรัฐ ซึ่งมักจะขัดแย้ง กับคำประกาศอยู่เสมอ

ทราบเท่าที่ปรากฏการณ์ฝ่ายซ้ายยังดำรงอยู่ เรายังรอดูต่อไปว่าพวกเขา จะสถาปนาตัวเองได้หรือไม่และในรูปแบบใด เหนือสิ่งอื่นใดคือ จะต้องมีการ ถกเถียงกันเรื่องความคิดทางการเมืองของฝ่ายซ้าย

3.4.5 ความคิดสังคมนิยมประชาธิปไตยว่าด้วยมนุษยชาติ?

แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตยว่าด้วยมนุษยชาติมีลักษณะไหลลื่น มาจาก แหล่งทางความคิดที่หลากหลายและมีพหุนิยมเป็นลักษณะพื้นฐาน ยก ตัวอย่างเช่น มีการเชื่อมชอนกันทางความคิดระหว่างจารีตของขบวนการ แรงงาน ทฤษฎีเสรีนิยม คำสอนของศาสนาคริสต์และยิว รวมไปถึงอิทธิพลของ มนุษยนิยมและมาร์กซิสม์ ด้านหนึ่งมีการอ้างถึงอิสรภาพของปัจเจกบุคคล เช่นเดียวกับเสรีนิยม อีกด้านหนึ่งก็เหมือนแนวทางมาร์กซิสม์ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ อุปสรรคทางสังคมที่ขัดขวางสิทธิพื้นฐาน ในหนังสือที่ชื่อว่า *The Future of*

Social Democracy ไมเยอร์และเบรเยอร์พยายามแยกแยะความแตกต่างระหว่างแนวคิดที่ว่าด้วยมนุษยชาติของอิสรมนิยม (libertarian หรือ ‘new liberal’) และของสังคมนิยมประชาธิปไตย โดยนำเสนอผ่านตาราง เราเพิ่มแถวด้านขวาอีกแถวหนึ่งเพื่อสรุป ‘แนวคิดที่ว่าด้วยมนุษยชาติของสังคมนิยม’

	ประชาธิปไตยแบบอิสรมนิยม	สังคมนิยมประชาธิปไตย	ประชาธิปไตยแบบสังคมนิยม
มานุษยวิทยา	มานุษยวิทยาเชิงกึ่งชา	มานุษยวิทยาแบบสังคมนิยม	มานุษยวิทยาเชิงบรรทัดฐาน แบบอุดมรัฐ
แนวคิดที่ว่าด้วยอิสรมภาพ	เชิงลบ	เชิงบวก	เชิงบวก
แรงจูงใจทางพฤติกรรม	ผลประโยชน์ส่วนตัว	ผลประโยชน์ส่วนตัวและชุมชน	ผลประโยชน์ชุมชนในฐานะผลประโยชน์ส่วนตัว
แนวคิดที่ว่าด้วยมนุษยชาติ	เห็นแก่ตัวและคิดคำนวณหวังดีดวงประโยชน์อย่างมีเหตุผล	มีแนวโน้มสร้างไมตรีจิต	มีแนวโน้มเป็นนักรบและ ‘มนุษย์ใหม่’ ในอนาคต

ที่มา: Meyer/Breyer 2005: 33 – แถวด้านขวาสุดมีที่มาจาก T. Gombert.

แม้ว่าตารางข้างต้นจะย่อเนื้อหาสาระให้ง่าย แต่มันก็สะท้อนให้เราเห็นแนวโน้มกระแสความคิดที่หลากหลายดังต่อไปนี้

- ทฤษฎีเสรีนิยมมีรากฐานความคิด ประหนึ่งกฎตายตัว ที่ว่ามนุษย์ถูกขับเคลื่อนด้วย ‘ผลประโยชน์ส่วนตัว’ ซึ่งพวกเขาจะครอบครองผลประโยชน์ดังกล่าวเมื่อมันถูกคุ้มครองให้รอดพ้นจากเงื้อมมือของคนอื่นๆ (และรัฐ) เพื่อที่พวกเขาจะได้มีพื้นที่ในการ ‘ใช้อิสรมภาพเพื่อตักตวงอรรถประโยชน์ให้ได้มากที่สุด’ เพื่อทุกคน
- ทฤษฎีสังคมนิยมมีจารีตที่ยาวนานในการมุ่งบรรลุสังคมนิยมผ่าน

วิธีการสร้าง ‘มนุษย์ใหม่’ (New Man) (cf. Adler 1926 and Heinrichs 2002: 308–14). กล่าวคือ ในเชิงประวัติศาสตร์ สังคมทุนนิยมและความเหลื่อมล้ำทางสังคมทำให้มนุษย์กลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่ฉ้อฉลจนล้มตระหนักว่าผลประโยชน์ของชุมชนก็คือผลประโยชน์ของพวกเขาและลิ้มร่วมกันสร้างมันขึ้นมา การศึกษาและการเลี้ยงดูจึงเป็นพันธกิจสำคัญเพื่อให้ทุกคนสามารถ (ร่วมกัน) ก้าวข้ามความไม่ลงรอยกันระหว่างข้อจำกัดของชีวิตในสังคมและเป้าหมายที่จะเป็นมนุษย์ที่มีอิสรภาพและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

- อย่างน้อยสำหรับไมเยอร์และเบรเยอร์แล้ว มานุษยวิทยาของสังคมประชาธิปไตย มุ่งที่จะสร้างดุลยภาพโดยทำให้ผลประโยชน์ส่วนตัวดำรงอยู่ร่วมกันได้กับผลประโยชน์ส่วนรวม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มันสะท้อนความคิดเรื่องความสมดุลของ ‘ผลประโยชน์ที่ชอบธรรม’

งานเขียนเพิ่มเติม

Walter Euchner, Helga Grebing et al. (2005), *Geschichte der sozialen Ideen in Deutschland. Sozialismus – Katholische Soziallehre – Protestantische Sozialethik*. Ein Handbuch, 2nd edition, Wiesbaden, pp. 13–595.

Thomas Meyer and Nicole Breyer (2005), *Die Zukunft der Sozialen Demokratie*, Bonn.

Dieter Dowe and Kurt Klotzbach (eds) (2004), *Programmatische Dokumente der Deutschen Sozialdemokratie*, 4th revised and updated edition, Bonn.

บทที่ 4 ทฤษฎีสังคมประชาธิปไตย ของโรเบิร์ต ไมเยอร์

ประเด็นตกเถียงว่าด้วยคุณค่าหลักและการพิจารณาด้านแบบสังคมประเภทต่างๆ ในบทที่ผ่านมาทำให้เราเห็นว่า สังคมประชาธิปไตยเชื่อมโยงกับความคิดดั้งเดิมที่หลากหลาย มันคือแนวคิดที่ค่อนข้างแตกต่างไปจากต้นแบบในอุดมคติอื่นๆ โดยเฉพาะการเน้นย้ำว่าคุณค่าหลักเรื่องอิสรภาพ ความเท่าเทียม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ หนทางในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมไม่น้อยไปกว่าข้ออ้างของเสรีนิยม อนุรักษ์นิยม และสังคมนิยม

ในบทหน้า มีการเอ่ยถึงทฤษฎีสังคมประชาธิปไตย ‘สังคมประชาธิปไตย’ ต้องถูกนิยามอย่างระมัดระวังถ้าหากเราต้องการจะอภิปรายและนำเสนอข้อโต้แย้งเกี่ยวกับมัน

เราได้ย้อนกลับไปพิจารณาถึงทัศนะทั้งสี่เกี่ยวกับสังคมประชาธิปไตยซึ่งถูกไล่เรียงไปแล้ว คราวนี้จะขอลงรายละเอียดถึงเพียงสามทัศนะ

1. ‘สังคมประชาธิปไตย—มันไม่ได้ชัดเจนในตัวมันเองอยู่แล้วหรือ’ แนวคิดพื้นฐานที่ว่าประชาธิปไตยต้องรับใช้เพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในสังคมและวางอยู่บนหลักความเท่าเทียมกัน—มันก็ชัดเจนในตัวเองอยู่แล้วมิใช่หรือ
2. ‘สังคมประชาธิปไตย—เรามีมันในเยอรมนีอยู่แล้วมิใช่หรือ? ควบคู่ไปกับต้นแบบระบบเศรษฐกิจการตลาดเพื่อสังคมแบบเยอรมัน’
3. ‘สังคมประชาธิปไตย—อันที่จริงมันก็มาจากพรรคประชาธิปไตยสังคม (SPD) เพราะฉะนั้นมันจึงเกี่ยวข้องกับผู้สนับสนุนพรรคนี้เท่านั้น มันเป็นทฤษฎีความคิดความเชื่อของพวกเขา’

หากมองในมุมมองของการนำทฤษฎีไปปฏิบัติจริงทางการเมือง คำถามเหล่านี้มีความชอบธรรมในตัวของมันเอง และสมควรร่วมถกเถียงด้วยในเบื้องต้น เราจำเป็นต้องกล่าวถึงคำถามเหล่านี้หากเราต้องการให้ทฤษฎีสังคมประชาธิปไตยมีผลทางการเมือง

อะไรคือสังคม
ประชาธิปไตย?
สามคำตอบ

เราได้ให้คำตอบสำหรับคำถามแรก ‘สังคมประชาธิปไตย—นี่มันไม่ได้ชัดเจนในตัวมันเองอยู่แล้วหรือ?’ ไปเรียบร้อยแล้ว เราจำเป็นต้องมีคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับสังคมประชาธิปไตยเพราะมันเป็นแนวคิดหลักที่กระตุ้นให้เกิดบรรดาสมาคมอันถือได้ว่าเป็นกลุ่มก้อนทางความคิด ไม่ต้องสงสัยว่าแนวคิดดังกล่าวประกอบไปด้วยแกนทางบรรทัดฐานที่สำคัญ อาจเรียกได้ว่าเป็นกฎระเบียบและบรรทัดฐานร่วมที่เราอ้างถึงได้เพื่อการสถาปนาสังคมประชาธิปไตยให้เป็นจริง

เนื้อหาในส่วนที่ว่าด้วยคุณค่าหลักสะท้อนให้เห็นว่า ข้อโต้แย้งเชิงปรัชญาหลักๆ ทั้งหมด สามารถนำไปสู่ความพยายามอธิบายขยายความเพื่อให้เกิดความชัดเจน ทว่าไม่เพียงพอในการวางรากฐานในเชิงบรรทัดฐานได้ ทั้งนี้ก็เพราะปัญหาการนิยามที่หลากหลายและก่อให้เกิดการโต้แย้ง ด้วยเหตุนี้ทฤษฎีสังคมประชาธิปไตยจึงต้องอาศัยการมีรากฐานทางบรรทัดฐานที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงเป็นจุดเริ่มต้น

สำหรับคำถามที่สอง ‘สังคมประชาธิปไตย—เรามีมันในเยอรมนีอยู่แล้วมิใช่หรือ? ควบคุมไปกับต้นแบบระบบเศรษฐกิจการตลาดเพื่อสังคมแบบเยอรมัน’ เราจะร่วมถกประเด็นนี้กันอย่างละเอียดในบทที่ว่าด้วยประเทศกรณีศึกษา (ดูบทที่ 5) ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว เนื่องจากความตึงเครียดที่ปรากฏอย่างชัดเจนในต้นแบบของสังคมและเศรษฐกิจ ไม่มีทางที่เราจะ ‘บรรลุสังคมประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ในทันทีทันใด’ ประหนึ่งวิ่งร้อยเมตรเข้าเส้นชัย นอกจากนี้ ยังมีต้นแบบสังคมอันหลากหลายที่กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ต้องการใช้เป็น ‘วิธินำ’ ไม่มีประโยชน์หากเราจะพยายามเรียกขานมันว่า ‘ต้นแบบเยอรมัน’ หรือ ‘เศรษฐกิจแบบตลาดเพื่อสังคม’ เพราะมันเป็นการละเลยกลุ่มตัวแสดงทางสังคมและการเมืองจำนวนมาก

คำถามส่วนที่สาม ‘สังคมประชาธิปไตย—อันที่จริงมันก็มาจากพรรคประชาธิปไตยสังคมนิยม (SPD) เพราะฉะนั้นมันก็เกี่ยวข้องกับผู้นับสนุนพรรคนี้เท่านั้น เป็นทฤษฎีความคิดความเชื่อของพวกเขา’ ฟังไม่ขึ้นแม้แต่น้อย

เป็นเรื่องปกติหากจะเชื่อมโยง ‘สังคมประชาธิปไตย’ กับพรรคหรือกระแสนการเมือง แต่มันไม่ได้สะท้อนการมองอย่างรอบด้าน

‘ภายใต้กรอบการใช้ร่วมสมัย สังคมประชาธิปไตยเป็นทั้งแนวคิดพื้นฐานว่าด้วยทฤษฎีประชาธิปไตยและเป็นข้อที่บ่งชี้ลักษณะของแนวทางกระแสทางการเมือง แม้ว่าการใช้สองอย่างนี้จะสัมพันธ์กันอย่างหลากหลาย แต่มันกำลังสะท้อนถึงพันธกิจสองอย่างที่แตกต่างและแยกเป็นอิสระจากกันพร้อมๆ กับข้ออ้างที่น่าเชื่อถือที่ต่างกันด้วย ทฤษฎีสังคมประชาธิปไตยไม่ได้ผูกติดอยู่กับตัวแสดงทางการเมืองใดอย่างเฉพาะเจาะจง ไม่ว่าเราจะกำลังพูดถึงรากฐานเชิงบรรทัดฐาน บทบาทในการอธิบาย หรือแม้กระทั่งประเด็นถกเถียงเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับหนทางในการบรรลุมัน จริงอยู่ที่ทุกอย่างก้าวของการมุ่งบรรลุมันจำเป็นต้องพึ่งตัวแสดงทางการเมืองและแรงสนับสนุนของพวกเขาต่อแผนการการเมืองอันเป็นผลมาจากแนวคิด แต่ในทางกลับกัน ตัวแสดงทางการเมืองอันมีภูมิหลังที่หลากหลายก็สามารถใช้ประโยชน์จากแนวคิดสังคมประชาธิปไตยด้วยการนำมันมาตั้งเป็นชื่อแผนการของตน หากพวกเขาคิดว่าชื่อดังกล่าวจะเอื้อประโยชน์ต่อพวกเขา สิ่งเหล่านี้ไม่เกี่ยวข้องเลยกับความพยายามของพวกเขาสอดคล้องกับทฤษฎีสังคมประชาธิปไตยหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด หรือกระทั่งมีแรงปรารถนาที่จะยุ่งเกี่ยวกับสังคมประชาธิปไตยหรือไม่’ (Meyer 2005: 12)

เพราะฉะนั้น สังคมประชาธิปไตยจึงเป็นทั้งต้นแบบทางแนวคิดและพรรคหรือกระแสการเมือง ทั้งสองความหมายเหลื่อมซ้อนกันในหลายๆ ประเด็น หากแต่หาใช้สิ่งเดียวกันไม่ ในฐานะต้นแบบทางแนวคิด สังคมประชาธิปไตยจำเป็นต้องวางแนวทางการวิเคราะห์บรรทัดฐานและคุณค่าอย่างมีระเบียบวิธี รวมไปถึงการแปรสภาพสิ่งเหล่านี้ให้กลายเป็นสิทธิพื้นฐาน เป็นการทำให้เกิดขึ้นจริงในประเทศต่างๆ และมีความสม่ำเสมอ จะเห็นได้ว่าเป็นคนละเรื่องกับการที่พรรคการเมืองรับเอาความคิดสังคมประชาธิปไตยไปใช้

ด้วยเหตุนี้ เราจึงไม่ได้มุ่งพิจารณาที่พรรคสังคมประชาธิปไตย แต่เป็นต้นแบบทางแนวคิดซึ่งพัฒนาผ่านการถกเถียงตั้งแต่ทศวรรษ 1980 และ 1990

เราจะถือเอาทฤษฎีสังคมประชาธิปไตยของโรมัส ไมเยอร์เป็นจุดเริ่มต้นของพวกเรา อันประกอบไปด้วยสายธารความคิดที่หลากหลายซึ่งยังคงกำหนดกรอบการถกเถียงว่าด้วยสังคมประชาธิปไตยจวบจนทุกวันนี้

สังคมประชาธิปไตย
ในฐานะต้นแบบทาง
แนวคิด

4.1. จุดเริ่มต้น

ทฤษฎีสังคมประชาธิปไตยของไมเยอร์เริ่มต้นด้วยคำถามที่เคยผ่านตาเราไปแล้ว นั่นคือ อะไรคือความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยกับทุนนิยมตลาด ทั้งประชาธิปไตยและทุนนิยมตลาดต่างนับว่าเป็นคุณลักษณะสำคัญของระบบสังคมของเรา ซึ่งมีพัฒนาการในทิศทางที่เป็นปฏิปักษ์กันไม่มากก็น้อย

รูปภาพ 7: ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยและทุนนิยมตลาด

ในทัศนะของไมเยอร์ ด้านหนึ่ง ทุนนิยมและประชาธิปไตยเติมเต็มซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ทุนนิยมตลาดเป็นเงื่อนไขของการก่อตัวของประชาธิปไตย และทำให้มันมีเสถียรภาพ อีกด้านหนึ่ง ไมเยอร์ชี้ว่ามี ‘ความตึงเครียดอันน่าฉงน’ ระหว่างทั้งสองสิ่งนี้ ทั้งนี้เพราะตลาดที่ไร้การควบคุมไม่สามารถสร้างเงื่อนไขที่จำเป็นอันนำไปสู่การเปิดทางให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมได้

ไมเยอร์มีแนวทางสองประการในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างระบบ

คำถามแรกเริ่ม:
อะไรคือความสัมพันธ์
ระหว่างประชาธิปไตย
และทุนนิยมตลาด

เงื่อนไขของการก่อตัว
และปัจจัยของความ
ไม่แน่นอน? อะไรคือ
ความสัมพันธ์ระหว่าง
ประชาธิปไตยและ
ทุนนิยมตลาด?

เศรษฐกิจและประชาธิปไตย ด้านหนึ่ง เขาศึกษาประวัติศาสตร์โดยวิเคราะห์เงื่อนไขการเกิดขึ้นของประชาธิปไตยในที่ต่างๆ ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง เขาสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อค้นหาปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยและระบบเศรษฐกิจตลาดในสังคมปัจจุบัน

แนวทางสองประการข้างต้นจะคลุ้มเครือ โดยเฉพาะแนวทางแรก มันไม่เพียงอยู่ในรูปของทฤษฎี แต่ยังตะปะเต็นละเอียดอ่อนทางการเมืองอีกด้วย อะไรทำให้ไมเยอร์เดินตามแนวทางทั้งสองทั้งๆ ที่ต้องเผชิญกับข้อโต้แย้งที่หนักหนา

4.1.1. คำอธิบายสนับสนุนทางประวัติศาสตร์

สำหรับแนวทางแรก เรากำลังพูดถึงข้อโต้แย้งทางประวัติศาสตร์ ประเด็นของไมเยอร์คือ ในทางประวัติศาสตร์แล้ว ประชาธิปไตยส่วนใหญ่ในที่ต่างๆ ถือกำเนิดขึ้นหลังจาก หรือมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเกิดขึ้นของตลาดเสรีในยุโรป ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นในยุคสมัยและประเทศที่ต่างกันไปในรูปแบบของ ‘สังคมกรรมพี’

ข้อโต้แย้งทางประวัติศาสตร์

‘สังคมกรรมพี’ หมายถึงต้นแบบของระเบียบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งเกิดขึ้นจากการโค่นล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิ อภิสิทธิ์ตามชาติกำเนิด และการอุปถัมภ์จากศาสนจักร มันคือการบังคับใช้หลักการของกฎหมายคุ้มครองอิสรภาพของปัจเจกทุกคน ซึ่งจะประกันการดำรงอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในลักษณะที่สอดคล้องกับเหตุผล จัดตั้งเศรษฐกิจแบบตลาดที่มีการแข่งขันอย่างถูกกฎหมาย รับประกันโอกาสในการมีชีวิตของผู้คนอย่างมีเหตุผล และจำกัดอำนาจรัฐภายใต้เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญเสรีอันวางอยู่บนหลักนิติรัฐ ควบคุมรัฐด้วยการแสดงความเห็นสาธารณะ การเลือกตั้ง และองค์กรผู้แทนที่สอดคล้องกับเจตจำนงของ “พลเมืองผู้ซึ่งมีวุฒิภาวะทางการเมือง” (Kocka 1995: 23)

ในเชิงประวัติศาสตร์แล้ว เราไม่สามารถแยกสิ่งต่อไปนี้ออกจากกันได้เลย ไม่ว่าจะเป็น ตลาดเสรี ชนชั้นกรรมพีในภาคอุตสาหกรรม ความคิดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพพลเมือง และการที่รัฐมอบสิทธิเสรีภาพดังกล่าว มันต่างมีพัฒนาการในลักษณะที่พึ่งพากันและกัน

4.1.2 คำอธิบายสนับสนุนในแง่ของการศึกษาประชาธิปไตยใน ที่ต่างๆ เชิงเปรียบเทียบ

อย่างไรก็ดี ความคิดของไมเยอร์ยังมีข้อมูลสนับสนุนจากการวิจัยเชิง
ประจักษ์ภายในกรอบคิดว่าด้วยเสถียรภาพของประชาธิปไตยในที่ต่างๆ

จากการวิจัยการเปลี่ยนแปลงซึ่งมุ่งศึกษารัฐที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพ-
โซเวียตเป็นหลักพบว่า เศรษฐกิจแบบตลาดเสรีมีอิทธิพลเชิงบวกอันนำไปสู่
เสถียรภาพในการก่อตัวของประชาธิปไตยได้อย่างแน่นอน แต่ในขณะเดียวกัน
มีหลักฐานเชิงประจักษ์อื่นๆ ที่สะท้อนผลในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ในบางที่
อำนาจเศรษฐกิจได้เข้าครอบงำฉนวนทางการเมือง การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ
ประชาธิปไตยถูกบ่อนทำลายโดยที่ผลประโยชน์ตกอยู่ในมือของกลุ่มผูกขาด
และระบบพวกพ้อง สิ่งเหล่านี้รุกรานสู่ประชาธิปไตยที่จอมปลอม หรืออย่าง
ดีที่สุดก็เป็นแค่ประชาธิปไตยแบบทางการ

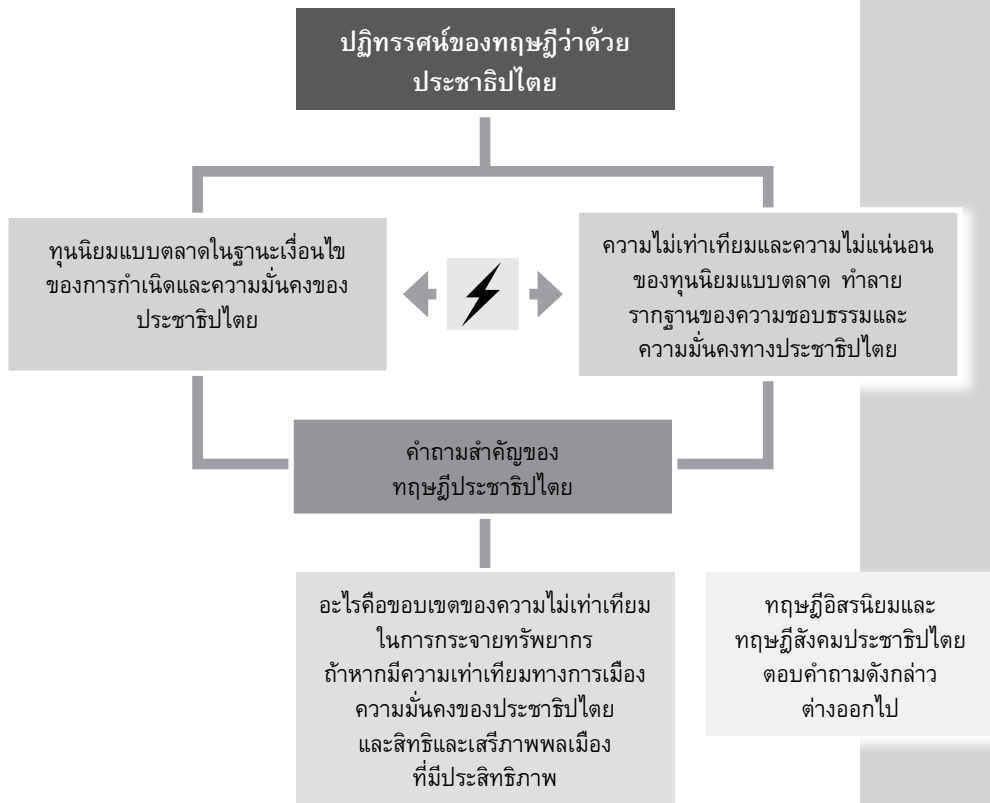
ประเด็นข้างต้นสะท้อนความจำเป็นของสังคมประชาธิปไตยที่ไม่เพียง
ต้องใส่ใจรัฐธรรมนูญฉบับทางการของรัฐ หากแต่ต้องสำรวจวิเคราะห์ห้ในเชิง
ประจักษ์ว่าโครงสร้างประชาธิปไตยและสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นสามารถเอื้อประโยชน์
ต่อทุกคนจริงหรือไม่

กล่าวโดยสรุป ในทัศนะของไมเยอร์ เราสามารถพูดได้ว่าเศรษฐกิจแบบ
ตลาดเสรีสามารถ ‘ก่อให้เกิดผลดีต่อ’ ประชาธิปไตยได้ (cf. Dahl 2000:
140; Meyer 2005: 581)

ทุนนิยมแบบตลาดขัดแย้งกับชุมชนอย่างไร

- ทุนนิยมแบบตลาดนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ (ทางเศรษฐกิจ)
- การกระจายทรัพยากรทางวัตถุที่ไม่เท่าเทียมกันนำไปสู่การกระจายโอกาสในการมี
ส่วนร่วมในสังคมและประชาธิปไตยอย่างไม่เท่าเทียมกัน
- นับวันทุนนิยมแบบตลาดก็ยิ่งทำงานในระดับโลก ในขณะที่การมีส่วนร่วมในประชา-
ธิปไตยยังมีลักษณะไม่พ้นความเป็นชาติ ในแง่นี้ทุนนิยมแบบตลาดจึงเป็นอันตราย
ต่อโครงสร้างประชาธิปไตยในแต่ละประเทศ

คำอธิบายสนับสนุน
บนฐานของงานวิจัย
ว่าด้วยเสถียรภาพของ
ประชาธิปไตยในที่ต่างๆ

รูปภาพ 8: ปฏิทรรศน์ของทฤษฎีว่าด้วยประชาธิปไตย

แน่นอนว่า ไมเคอร์ไม่ได้มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยและทฤษฎีมีลักษณะ ‘ไม่สลับซับซ้อน’ หรือไม่มีปัญหาใดๆ ความขัดแย้งทางความสัมพันธ์ซึ่งผ่านตาของเราไปแล้วล้วนนำไปสู่การตั้งคำถามนี้ ด้วยเหตุนี้เราจำเป็นต้องแยกการถกเถียงในปัจจุบันออกจากที่มาแรกเริ่มทางประวัติศาสตร์ของมัน

ทฤษฎีแบบตลาดมีพลังที่ผลออกจากศูนย์กลางซึ่งสนับสนุนความเหลื่อมล้ำและความไม่แน่นอน เพราะฉะนั้น มันมีศักยภาพที่จะบ่อนทำลายโครงสร้างพื้นฐานของความชอบธรรมและเสถียรภาพทางประชาธิปไตย

ความตึงเครียดอันน่าจน่าระหว่างประชาธิปไตยและทฤษฎี

ไม่ต้องสงสัยว่าอิสรภาพของตลาดและอิสรภาพของทุกคนในสังคมขัดแย้งกันและกัน

ในทัศนะของไมเยอร์ ทุนนิยมแบบตลาดและประชาธิปไตยยืนอยู่บนเส้นแห่งความตึงเครียดอันน่าฉงนต่อกันและกัน

เราไม่สามารถทำลายหรือปฏิเสธความตึงเครียดดังกล่าวได้ หากแต่เราสามารถกำหนดมันได้ นี่คือการศึกษาด้านประวัติศาสตร์และเชิงประจักษ์ของไมเยอร์

หากย้อนกลับไปศึกษาต้นแบบทางแนวคิดของเสรีนิยมและสังคมประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่าการปฏิเสธข้ออ้างว่าด้วยอิสรภาพซึ่งมีสำนึกเสรีนิยมเป็นรากทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องคอขาดบาดตายพอๆ กับการยอมอ่อนน้อมรับข้อจำกัดของเสรีนิยมแบบใหม่ ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเสรีนิยมและสังคมประชาธิปไตยอย่างรอบด้าน

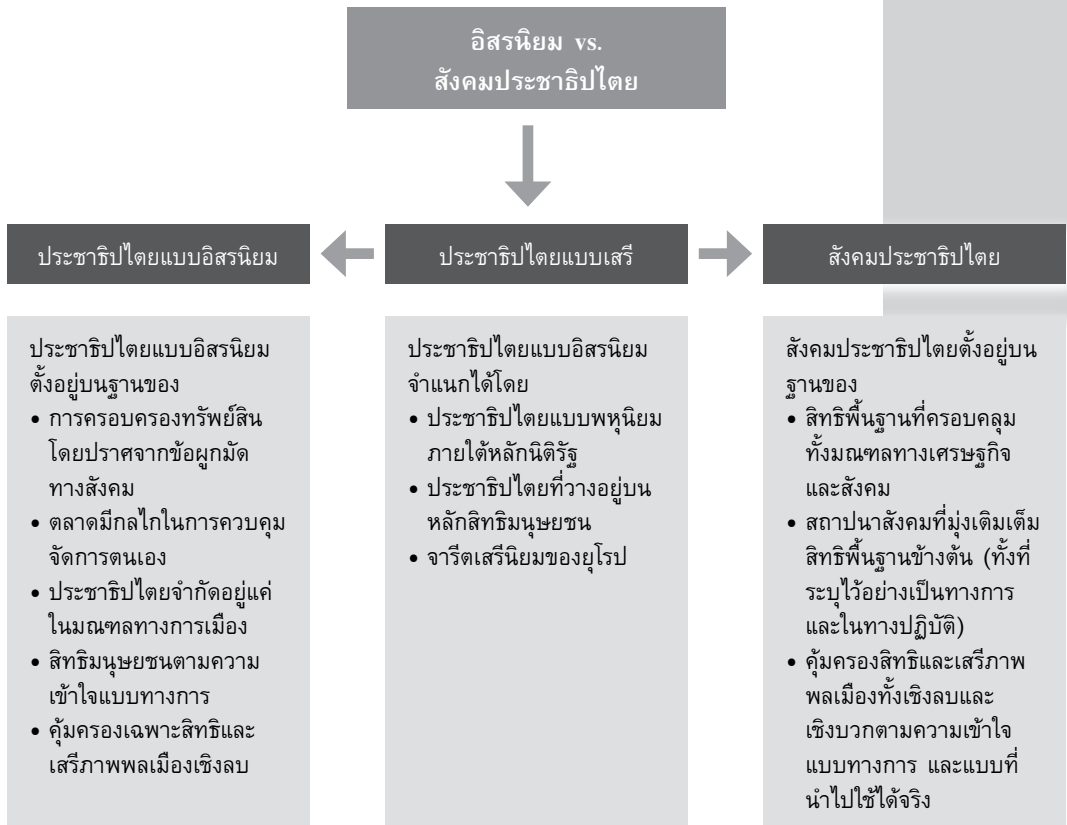
ในแง่นี้ ทฤษฎีของไมเยอร์จำแนก ‘รูปแบบในอุดมคติ’ ออกเป็นสองประเภท ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีเสรีนิยม นั่นคือ อิสรนิยม (libertarianism) และสังคมประชาธิปไตย

4.2. อิสรนิยม กับ สังคมประชาธิปไตย

ในเชิงบรรทัดฐาน เชิงทฤษฎี และเชิงประจักษ์ *ทฤษฎีสังคมประชาธิปไตย* แตกต่างจากทฤษฎีอิสรนิยมประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าทั้งสองอย่างจะมีรากมาจากประชาธิปไตยเสรีซึ่งพัฒนาขึ้นตั้งแต่ยุคแสงสว่างแห่งปัญญาในศตวรรษที่ 17 และ 18

บางครั้ง นักวิชาการหลายคนนำเสนอแนวคิดเรื่อง ‘อิสรนิยม’ และ ‘ประชาธิปไตยแบบเสรี’ แตกต่างกันออกไป ด้วยเหตุนี้ เราจำเป็นต้องมีค่านิยมร่วมกันที่ชัดเจนเพื่อใช้ในการถกเถียง

พึงตระหนักเสมอว่า ทั้งอิสรนิยมและสังคมประชาธิปไตยต่างเป็นรูปแบบเชิงอุดมคติ ซึ่งไม่อาจมีอยู่จริงได้อย่างสมบูรณ์แบบ ทั้งอิสรนิยมและสังคมประชาธิปไตยเป็นเสมือนสองขั้วทางความคิดที่มีไว้สำหรับจัดวางและจำแนกประเภทสังคมต่างๆ ตามลักษณะรัฐธรรมนูญและรูปแบบการปกครอง

รูปภาพ 9: การเปรียบเทียบ ประชาธิปไตยแบบอิสรณียม ประชาธิปไตยแบบเสรี และสังคมประชาธิปไตย

- รากเหง้าทางความคิดอันเป็นที่มาของประชาธิปไตยเสรีเกี่ยวข้องกับ จารีตเสรีนิยมของยุโรป (ดูบทที่ 2.1)
- และมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยแบบพหุนิยมภายใต้หลักนิติรัฐ
- ซึ่งวางอยู่บนหลักสิทธิมนุษยชน

ประชาธิปไตยเสรี

ประชาธิปไตยแบบอิสลาม¹ ในฐานะต้นแบบทางแนวคิดในอุดมคติ มีลักษณะดังต่อไปนี้

- ครอบครองทรัพย์สินโดยปราศจากข้อผูกมัดทางสังคม
- ตลาดมีกลไกในการควบคุมจัดการตัวเอง
- ประชาธิปไตยจำกัดอยู่แค่ในมณฑลทางการเมือง และด้วยฐานคิดเช่นนี้ จึงคุ้มครองเฉพาะสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบ (ดูบทที่ 4.4 สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดนี้)
- สิทธิมนุษยชนตามความเข้าใจแบบทางการ

ในทางตรงกันข้าม สังคมประชาธิปไตยมีลักษณะดังต่อไปนี้

- สิทธิพื้นฐานครอบคลุมทั้งมณฑลทางเศรษฐกิจและทางสังคม
- สถาปนาสังคมที่มุ่งเติมเต็มสิทธิพื้นฐานข้างต้น (ทั้งที่ระบุไว้อย่างเป็นทางการและในทางปฏิบัติ)
- คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพลเมืองทั้งเชิงลบและเชิงบวกตามความเข้าใจแบบทางการ และแบบที่นำไปบังคับใช้จริง

ไมเยอร์จำแนกความแตกต่างระหว่างต้นแบบในอุดมคติของประชาธิปไตยแบบอิสลามและสังคมประชาธิปไตย ตัวอย่างของความแตกต่างข้างต้นอาจสะท้อนออกมาในโลกแห่งความเป็นจริงผ่านแนวโน้มการแสดงจุดยืนทางการเมืองของตัวบุคคลและพรรคการเมือง อย่างไรก็ตาม มันไม่ใช่ตัวอย่างทั้งหมด

ความตึงเครียดไม่ลร่อยกันระหว่างประชาธิปไตยและทุนนิยมตลาดไม่ได้เกิดขึ้นจากกฎระเบียบใดตายตัว หากแต่เป็นผลของการตอรองกันระหว่างตัวแสดงทางสังคมต่างๆ ในแต่ละประเทศ ความสัมพันธ์ทางอำนาจสามารถ

¹ จะเห็นได้ว่า 'อิสลาม' หรือลักษณะแบบอิสลามมีความคล้ายคลึงอย่างมากกับเสรีนิยมแบบใหม่ (ดูข้างบน) เป้าประสงค์ของไมเยอร์ในการแนะนำให้เรา รู้จักกับแนวคิดใหม่นี้ก็เพื่อชี้ความแตกต่างระหว่างความคิดแก่นกลางของสำนักเสรีนิยมในประวัติศาสตร์และเสรีนิยมแบบใหม่ อันเต็มไปด้วยการยับยอลดทอน ด้วยเหตุนี้ เราจึงยังมองว่าสำนักเสรีนิยมและทฤษฎีสังคมประชาธิปไตยมีศักยภาพที่จะพอสื่อสารกันได้

เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างทุนนิยมตลาด และประชาธิปไตยรูปแบบใหม่ๆ อยู่เสมอ

เราสามารถศึกษาเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและ กติกาขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม กรณีศึกษานี้เป็นตัวอย่างที่ดีที่สะท้อนความตึงเครียดและความยุ่งยากของความสัมพันธ์ระหว่างทุนนิยมตลาดและประชาธิปไตย รวมไปถึงโครงสร้างของมัน (ดูบทที่ 4.3) ในขณะที่กฎพื้นฐานปี 1949 มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพลเมืองจากระบอบนาซีก่อนหน้านี้ ดุลอำนาจใหม่ กำเนิดขึ้นในสหพันธรัฐอันประกอบไปด้วย ‘กระดุมพี’ หรือพลังชนชั้นกลาง เก่าและกลุ่มการเมืองฝ่ายซ้าย ทำให้ประเด็นว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพพลเมือง ในกฎพื้นฐานยังไม่มีคำตอบแน่ชัด ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการถกเถียงว่าด้วยการตีความกฎพื้นฐานที่แตกต่างหลากหลายในหมู่ผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายชั้น บ้างก็มองว่าควรให้ความสำคัญต่อสิทธิพื้นฐานที่ระบุไว้ในมาตราแรกเริ่ม บ้าง ก็ตีความอย่างวิพากษ์โดยมองว่าคำถามเรื่องกรรมสิทธิ์ (ส่วนบุคคล) คือ ประเด็นที่สำคัญที่สุด (cf. Haverkate 1992; ดูตารางเปรียบเทียบสิทธิพื้นฐาน ที่ระบุในกฎพื้นฐานและกติกาขององค์การสหประชาชาติในบทที่ 4.3)

ตามที่ระบุไว้ในกติกาขององค์การสหประชาชาติในทศวรรษ 1960 มุมมอง แบบสากลและการพัฒนาสังคมในขณะนั้นกลับมีรูปแบบที่ครอบคลุมมากกว่า กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพพลเมืองทั้งในเชิงลบและเชิงบวก ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ทฤษฎีที่ต่างกันย่อมมีคำตอบว่าด้วยความสัมพันธ์ ระหว่างตลาดและประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน

เหนือสิ่งอื่นใด คำถามว่าด้วยความสัมพันธ์ที่ (ควรจะ) เป็นระหว่างตลาด และประชาธิปไตยทำให้กระแสดวงคิดทางทฤษฎีของอิสลามและสังคมนิยม- ธิปไตยนั้นแยกออกจากกัน ทั้งนี้ก็เพราะคำอธิบายของแต่ละชุดความคิดที่ต่างกัน ทั้งสองกระแสนทางความคิดต่างมีรากความคิดเดียวกัน นั่นคือ เสรีนิยม ซึ่งพัฒนามาตั้งแต่ศตวรรษที่ 17

แก่นกลางของประเด็นปัญหาอยู่ที่การมองว่าอิสรภาพของปัจเจกจะเป็นจริง ในสังคมได้อย่างไร แต่ละฝ่ายมีคำตอบเชิงทฤษฎีที่ต่างกันสำหรับคำถามดังกล่าว

ตัวอย่าง: การต่อรอง ว่าด้วยรัฐธรรมนูญ สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี (German Basic Law)

การเปรียบเทียบกับ กติกาขององค์การ สหประชาชาติ

คำถามชี้ขาด: ว่าจะ บรรลุอิสรภาพอย่างไร ในสังคม

จำเป็นที่จะต้องนิยามแนวคิดที่ว่าด้วย ‘สิทธิและเสรีภาพพลเมือง’ อย่างชัดเจนกว่านี้ก่อน เพื่อที่เราจะได้ประเมินคำตอบได้อย่างรอบด้าน

นอกจากนี้ ก่อนจะพิจารณาคำนิยามที่หลากหลายของสิทธิและเสรีภาพพลเมือง ไม่ว่าจะที่นิยามโดยฝั่งอิสรภาพนิยมหรือฝั่งสังคมนิยมประชาธิปไตย ยังมีอีกประเด็นที่เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจและขยายความทางแนวคิดก่อน นั่นคือ ทำไมเราจึงอภิปรายกันเรื่อง ‘สิทธิและเสรีภาพพลเมือง’ แทนที่จะเป็นเรื่องง่ายๆ อย่าง ‘อิสรภาพ’ และ ‘คุณค่าหลัก’

4.3. หัวข้อปลีกย่อย: ไตรภาคีคุณค่าหลัก สิทธิพื้นฐาน และเครื่องมือ

เราเห็นแล้วว่า แต่ละทฤษฎีและปรัชญาทางการเมืองต่างนำเสนอมุมมองที่แตกต่างกันมากกว่าด้วยคุณค่าหลักอันประกอบไปด้วยอิสรภาพ ความเท่าเทียม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อาจจะมีเรียกได้ว่า เรากำลังเผชิญกับสภาวะ ‘พหุนิยมพื้นฐาน’ ท่ามกลางต้นแบบและแนวโน้มของกระแสแนวคิดทางการเมืองที่หลากหลาย

ความเป็นพหุนิยมของมูลฐานนี้เองที่สร้างปัญหาขึ้นเมื่อมีความพยายามสร้างกรอบทฤษฎีที่รอบด้าน กล่าวคือ ถ้าทฤษฎีมีลักษณะเกี่ยวข้องกับด้านใดด้านหนึ่งของกระแสความคิดพื้นฐาน มันก็จะสูญเสียความน่าเชื่อถือในฐานะทฤษฎีที่ใช้ได้โดยทั่วไปและมีศักยภาพที่จะแยกออกจากกระแสความคิดทางปรัชญา จริยธรรม และศาสนาอื่นๆ

ด้วยเหตุนี้ โรมัส ไมเยอร์จึงมองว่า ทฤษฎีสังคมนิยมประชาธิปไตย ต้องเลือกประเด็นมูลฐานสำหรับการโต้แย้งอันครอบคลุมอย่างกว้างขวางที่สุดที่เป็นไปได้ กล่าวคือ ระดับของข้อโต้แย้งต้องไม่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงทางวัฒนธรรม หากแต่สามารถอธิบายได้บนพื้นฐานของกรอบคิดที่ชอบด้วยกฎหมายทั่วไป และในเชิงประชาธิปไตย

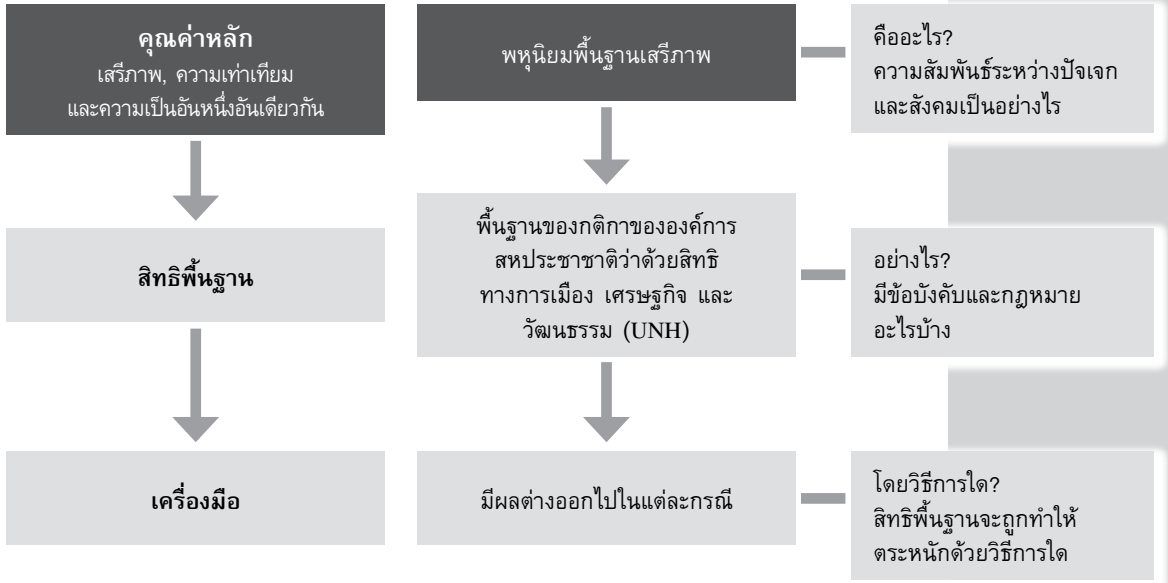
เพราะฉะนั้น ประเด็นว่าด้วยคุณค่าหลักสะท้อนระดับการโต้แย้งที่ไม่เป็นมูลฐาน คุณค่าดังกล่าวสามารถเป็นบริบทสำคัญในการโต้แย้งได้ แต่มันมีความผันแปรและเฉพาะเจาะจงทางวัฒนธรรม

ไตรภาคีคุณค่าหลัก
สิทธิพื้นฐาน และ
เครื่องมือ

อะไรคือประเด็นมูลฐาน
สำหรับการโต้แย้งอัน
ครอบคลุมอย่างกว้าง
ขวางที่สุดที่เป็นไปได้

จำเป็นต้องมีการยกระดับข้อโต้แย้ง หากเราพยายามที่จะให้คำอธิบาย
พื้นฐานว่าด้วยสังคมประชาธิปไตย กล่าวอย่างคร่าวๆ คือ เราสามารถแบ่ง
ข้อโต้แย้งออกเป็นสามระดับ

สามระดับ

รูปภาพ 10: ที่มาของคุณค่าหลัก สิทธิพื้นฐาน และเครื่องมือ

ในระดับของ**คุณค่าหลัก** อันประกอบไปด้วยอิสรภาพ ความเท่าเทียม
และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกและสังคม
รวมไปถึงการจัดการรูปแบบการใช้ชีวิตในสังคมได้ถูกระบุไว้อย่างชัดเจน ดังที่
เราได้เห็นในแต่ละแนวทางทางสังคมการเมืองและปรัชญาล้วนเป็นที่มาของ
มุมมองต่างๆ ว่าด้วยสังคมซึ่งนิยมและจัดลำดับความสำคัญของคุณค่าไป
ตามเป้าหมายของมัน

ในระดับของ**สิทธิพื้นฐาน** คุณค่าหลักได้รับการตีความหมายหรือเปลี่ยน
ตำแหน่งแห่งที่ให้เป็นบรรทัดฐานการกระทำที่มีข้อผูกมัดทางสังคมและมี

คุณค่าหลัก

ความชอบธรรมทางประชาธิปไตย

สิทธิพื้นฐานแตกต่างจากคุณค่าหลัก เพราะมันไม่ได้วางอยู่บนสภาวะพหุนิยมมูลฐาน ทว่าทำหน้าที่ควบคุมการดำรงอยู่ร่วมกันของคนในสังคมโดยไม่คำนึงถึงภูมิหลังทางสังคมของแต่ละคน

ในระดับของ*เครื่องมือ* วิธีการที่รัฐและปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐตอบสนองต่อข้อเรียกร้องที่เกิดจากการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานจะนำไปสู่การนิยามสถาบันทางสังคมขึ้น มันมีลักษณะแตกต่างไปตามประเทศและวัฒนธรรม บางครั้งก็แตกต่างกันมาก ดังที่ส่วนที่ว่าด้วยกรณีศึกษาจะกล่าวถึง

หากเราประสงค์จะคงไว้ซึ่งประเด็นมูลฐานสำหรับการโต้แย้ง*ทฤษฎีสังคมประชาธิปไตย*ที่ครอบคลุมอย่างกว้างขวางที่สุดที่เป็นไปได้ เราต้องเลือกระดับการถกเถียงว่าด้วยสิทธิพื้นฐานเป็นจุดเริ่มต้น ไม่เยอร์เลือกกติกาขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานข้อโต้แย้ง ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

- กติกาขององค์การสหประชาชาติมีลักษณะเป็นแบบแผนที่สุดและเป็นสิทธิพื้นฐานที่มีข้อผูกมัดทางกฎหมายทั่วโลกข้ามชาติและวัฒนธรรม กติกาขององค์การสหประชาชาติได้รับการลงนามและมีสถานะเป็นกฎหมายในประเทศกว่า 140 ประเทศ
- กติกาขององค์การสหประชาชาติมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสังคมและการรณรงค์เผยแพร่เรื่องสิทธิพื้นฐานโดยวางอยู่บนความร่วมมือระหว่างประเทศ รัฐที่ลงนามมีพันธกิจในการพัฒนาการบังคับใช้สิทธิพื้นฐานของตนอย่างต่อเนื่อง
- กติกาขององค์การสหประชาชาติประกอบไปด้วยการบัญญัติสิทธิที่มีลักษณะครอบคลุมและละเอียดชัดเจน เป็นสิทธิที่ปัจเจกทุกคนสามารถเรียกร้องได้

ข้อโต้แย้งสุดท้ายสามารถสะท้อนออกมาในรูปของการเปรียบเทียบระหว่างสิทธิพื้นฐานตามที่ระบุไว้ในกฎพื้นฐานเยอรมันและที่บัญญัติในกติกาขององค์การสหประชาชาติ

การเปรียบเทียบระหว่างกติกาขององค์การสหประชาชาติและรัฐธรรมนูญ
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประเด็นการ ควบคุมดูแล	รัฐธรรมนูญสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี	กติกาขององค์การสหประชาชาติ
สิทธิของ ปัจเจก- บุคคล	‘ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิ่ง ที่ละเมิดมิได้ และต้องได้รับการ เคารพและปกป้องจากอำนาจรัฐ ทุกรูปแบบ’ (มาตรา 1)	‘มนุษย์ทุกคนล้วนมีสิทธิในการมีชีวิตมาตั้งแต่กำเนิด สิทธิดังกล่าวต้องได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ไม่มี ใครสามารถพรากชีวิตของเขาได้ตามอำเภอใจ’ (มาตรา 6, ย่อหน้าที่ 1, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง [International Covenant on Civil and Political Rights] เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 1966) ‘ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงในฐานะบุคคล’ (มาตรา 9, ย่อหน้า 1, กติการะหว่างประเทศว่าด้วย สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง)
สิทธิในการ ทำงาน	‘(1) ชาวเยอรมันทุกคนต้องมี สิทธิในการเลือกอาชีพการงาน สถานที่ทำงาน และสถานที่ ฝึกงานอย่างเสรี การปฏิบัติกร งานอาชีพต้องเป็นไปตามและ สอดคล้องกับที่กฎหมายระบุ (2) ไม่มีใครต้องทำงานในลัก- ษณะเฉพาะเจาะจง นอกเหนือ จากงานในความหมายของหน้าที่ การบริการชุมชนอันเป็นประเพณี และมีผลต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม ถ้วนหน้ากัน’ (มาตรา 12)	‘1. รัฐในภาคีกติกาตระหนักในสิทธิในการทำงาน อัน ได้แก่ สิทธิของทุกคนที่จะมีโอกาสในการได้รับค่า ตอบแทนการใช้ชีวิตจากการทำงานที่เขาเลือกหรือยอมรับ อย่างเสรี และรัฐจะต้องดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธินี้ 2. การดำเนินการเพื่อบรรลุสิทธิดังกล่าวของรัฐภาคีใน กติกานี้หมายรวมถึงการให้คำแนะนำทางเทคนิคและ การประกอบอาชีพ การจัดการฝึกงาน อีกทั้งนโยบาย และความรู้เฉพาะทางต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ยั่งยืน รวมไปถึงเพื่อการจ้าง งานเต็มเวลาและมีประสิทธิภาพที่ได้เงื่อนไขที่คุ้มครอง อิสรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจพื้นฐานของปัจเจก- บุคคล’ (มาตรา 6, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิ ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights] เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 1966)

ประเด็นการ ควบคุมดูแล	รัฐธรรมนูญสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี	กติกายขององค์การสหประชาชาติ
ทรัพย์สิน/ มาตรฐาน การใช้ชีวิต	<p>‘(1) ทรัพย์สินและสิทธิในมรดกต้องได้รับการคุ้มครอง กฎหมายจะระบุเนื้อหาและข้อจำกัดของมัน</p> <p>(2) ทรัพย์สินมาพร้อมกับหน้าที่การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินควรเอื้อต่อประโยชน์ส่วนรวมด้วย’ (มาตรา 14)</p>	<p>‘รัฐในภาคีกติกาดำเนินการในสิทธิของทุกคนในการมีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐาน ทั้งสำหรับตัวเขาเองและครอบครัวของเขา อันประกอบไปด้วย อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัยที่เพียงพอต่อการมีชีวิต รวมไปถึงสิทธิในการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่อย่างต่อเนื่อง รัฐในภาคีกติกาดำเนินการอย่างเหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิดังกล่าว และตระหนักถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างประเทศอันมีความยินยอมพร้อมใจอย่างเสรีเป็นพื้นฐาน’ (มาตรา 11, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม)</p>
การศึกษา	<p>‘(1) ทุกคนต้องมีสิทธิในการพัฒนาต่อยอดความเป็นตัวตนของตนเองอย่างเสรี トラบเท่าที่เขาไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือระเบียบที่ระบุตามรัฐธรรมนูญหรือกฏศีลธรรม’ (มาตรา 2)</p> <p>(1) ระบบการศึกษาทั้งหมดต้องอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ</p> <p>(2) ผู้ปกครองมีสิทธิในการตัดสินใจว่าบุตรของพวกเขาควรได้รับการสั่งสอนทางศาสนาหรือไม่’ (มาตรา 7)</p>	<p>‘1. รัฐในภาคีกติกาดำเนินการในสิทธิของทุกคนที่จะได้รับการศึกษา รัฐเห็นด้วยว่าต้องมีการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาตัวตนของมนุษย์อย่างสมบูรณ์ ความมีศักดิ์ศรี และต้องเสริมสร้างการเคารพสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพพื้นฐาน รัฐต้องเห็นพ้องว่าการศึกษจะต้องให้ทุกคนเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมเสรีอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนความเข้าใจใจต่อกัน ความอดทนอดกลั้น และมีมิตรภาพระหว่างประเทศ และกลุ่มเชื้อชาติชาติพันธุ์ และศาสนาทั้งหมด รวมไปถึงการสานต่อภารกิจขององค์การสหประชาชาติเพื่อคงไว้ซึ่งสันติภาพ</p> <p>2. รัฐในภาคีกติกาดำเนินการที่จะบรรลุซึ่งสิทธิดังกล่าว</p> <p>(ก) การศึกษาระดับประถมถือเป็นการศึกษาภาคบังคับ และทุกคนต้องสามารถเข้าถึงได้อย่างไม่เสียค่าใช้จ่าย; [...]</p> <p>(ค) ต้องทำให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเข้าถึงได้สำหรับทุกคนอย่างเท่าเทียมและวางอยู่บนศักยภาพเป็นพื้นฐาน ด้วยกระบวนการที่เหมาะสม และด้วยหลักการก้าวหน้าว่าด้วยการศึกษาที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย...’ (มาตรา 13, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม)</p>

กติกาขององค์การสหประชาชาติทั้งสองฉบับระบุข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการบังคับใช้หลักการสิทธิพื้นฐานแบบค่อยเป็นค่อยไปผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศ ดังที่ได้ชี้แจงในกติกากว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมต่อไป

‘1. แต่ละรัฐภาคีในกติกานี้จะดำเนินการที่ละขั้นตอนด้วยความพยายามของรัฐเองและด้วยการช่วยเหลือและร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงเศรษฐกิจและเชิงเทคนิค ให้มากที่สุดตามที่ทรัพยากรที่มีอยู่จะอำนวย โดยมุ่งที่จะบรรลุซึ่งสิทธิที่ได้ระบุไว้ในกติกาอย่างสมบูรณ์ด้วยทุกวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงการใช้มาตรการทางกฎหมาย’ (มาตรา 2, ย่อหน้า 1)

เพราะฉะนั้น กติกาขององค์การสหประชาชาติจึงพาดพิงถึงการต่อยอดพัฒนาอันหมายถึงพันธกิจของรัฐที่จะต้องสนับสนุนการทำให้สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเป็นจริงสืบต่อไป โดยวางอยู่บนสิทธิพื้นฐานทางการเมือง ‘ด้วยทุกวิธีการที่เหมาะสม’ ทศนะดังกล่าวสะท้อนรูปแบบรัฐที่ทำงานเชิงรุก

กระนั้นก็ตาม รัฐซึ่งแทรกแซงเชิงรุกและไม่เพียงแต่มอบสิทธิพื้นฐานให้แก่พลเมืองหากแต่ยังสถาปนามันผ่านการกระทำเชิงบวกต่าง ๆ มีลักษณะที่ขัดแย้งกับหลักการประชาธิปไตยแบบอิสรนิยม

การดำเนินการต้องเป็นไปอย่างระมัดระวัง ทั้งที่เพราะหลายๆ ประเทศประสบปัญหาการบังคับใช้หลักการสิทธิพื้นฐาน กล่าวคือ มีช่องว่างกว้างใหญ่อันกลางระหว่างสิทธิทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ในแง่นี้ อาจจะมีผู้เริ่มตั้งคำถามต่อคุณค่าเบื้องหลังกติกาขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นเรื่องเข้าใจได้ สิ่งที่ขาดหายไปคือสถาบันระหว่างประเทศที่เชื่อมั่นและขับเคลื่อนคุณค่าของตนในเชิงรุก

อย่างไรก็ตาม เราจำเป็นต้องยอมรับว่า หากเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้ว กติกาขององค์การสหประชาชาติบัญญัติหลักการสิทธิพื้นฐานละเอียดชัดเจนมากกว่า และสามารถใช้เป็นพื้นฐานอ้างอิงสำหรับสังคมประชาธิปไตย

ทศนะการต่อยอด
กติกาขององค์การ
สหประชาชาติ

กติกาขององค์การ
สหประชาชาติไม่
สามารถบรรลุได้ในที่
ต่างๆ เพราะขาดวิธี
การบังคับใช้

จริงอยู่ที่ในมาตรา 20 ของรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการพาดพิงถึงสหพันธรัฐเยอรมนีว่าเป็นสหพันธรัฐที่มีลักษณะเป็นสังคมและเป็นประชาธิปไตย กระนั้น มีการระบุถึงพันธกิจของรัฐในการดำเนินการตั้งที่ระบุในกติกาขององค์การสหประชาติน้อยมาก

ผลที่ตามมาคือ ประเด็นปัญหาละเอียดอ่อนว่าด้วยการแสดงออกซึ่งความเป็นรัฐเชิงรุกได้รับการบรรเทาจากการพิจารณาหลักสิทธิพื้นฐานอย่างละเอียดถี่ถ้วน และเป็นที่ยอมรับแล้วว่าแนวคิดแบบอิสริยยศขัดแย้งในตัวเอง

4.4. สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกและเชิงลบ

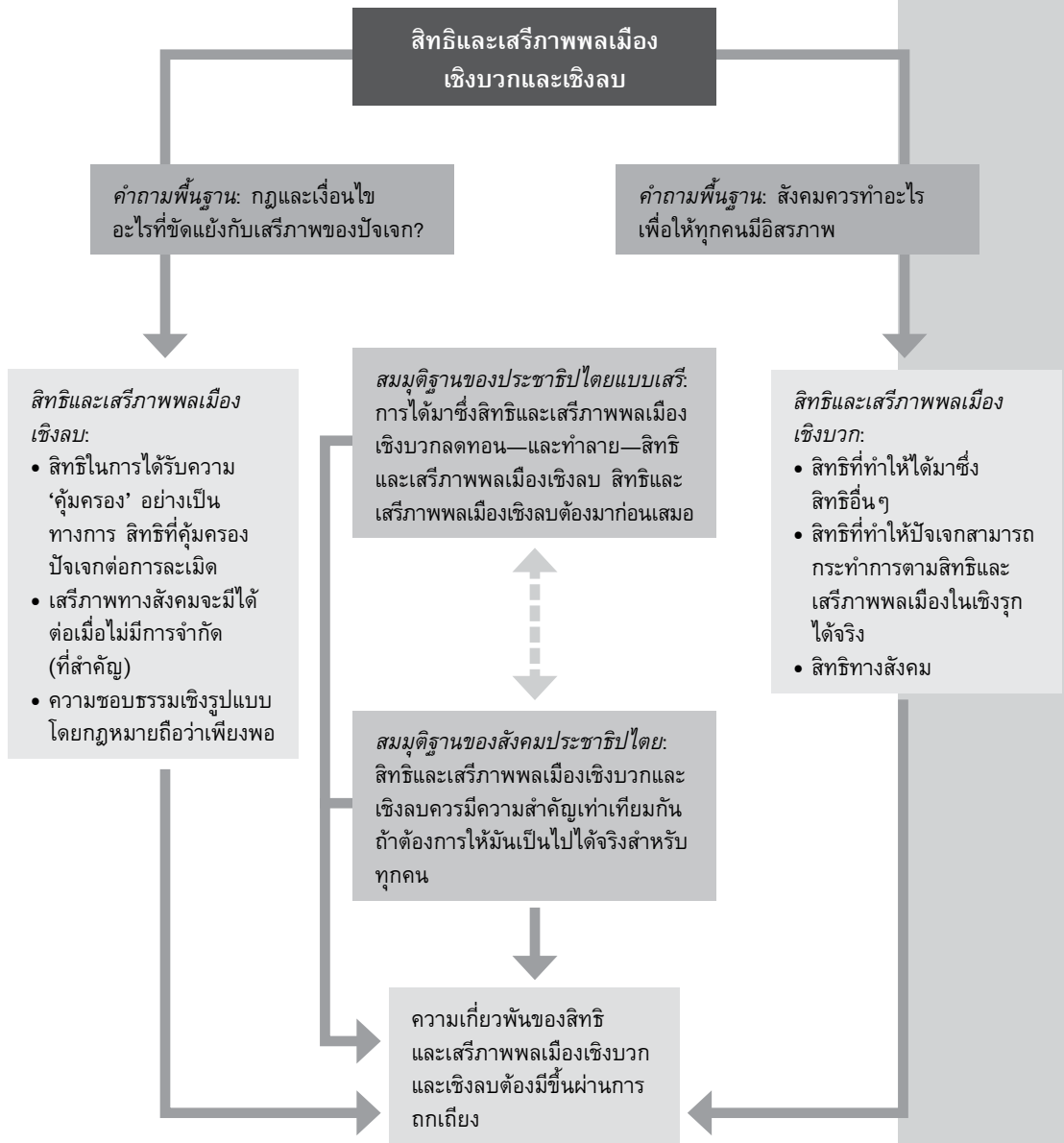
ประชาธิปไตยเสรีนิยมตัวเองโดยให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเหนือสิ่งอื่นใด อันเป็นสิ่งที่ทุกคนครอบครองในสังคม ทว่าสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวถูกแยกแยะออกเป็นสองประเภทตามทัศนะของไอไซอาห์ เบอร์ลิน (Isaiah Berlin) ดังนี้ สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบ (ที่เป็นทางการและได้รับการคุ้มครอง) และเชิงบวก (ที่ทำให้เป็นจริงได้ผ่านกระบวนการทางสังคม)

ความแตกต่างระหว่างประชาธิปไตยแบบอิสริยยศและสังคมประชาธิปไตยสะท้อนออกมาอย่างชัดเจนผ่านการให้ความสำคัญที่ต่างกันต่อสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกและเชิงลบ

ประเด็นข้างต้นคือจุดเริ่มต้นของการอภิปรายในทฤษฎีสังคมประชาธิปไตยของไมเยอร์ ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจข้อถกเถียงว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพพลเมืองมากขึ้น ดังที่ได้เน้นย้ำไปแล้ว เราควรเริ่มต้นจากการพิจารณาข้อถกเถียงเชิงปรัชญาเกี่ยวกับรูปแบบในอุดมคติ โดยที่ไม่จำเป็นว่ารูปแบบอุดมคติเหล่านี้

ในงานชื่อ *Two Concepts of Liberty* ซึ่งตีพิมพ์ในปี 1958 ไอไซอาห์ เบอร์ลินจำแนกสิทธิและเสรีภาพพลเมืองออกเป็นสองประเภท

- สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบ (เช่น สิทธิในการเป็นอิสระจากภัยคุกคามต่อร่างกาย) ซึ่งได้รับการคุ้มครองจากรัฐและสังคมมิให้ถูกละเมิด
- สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวก (เช่น สิทธิในการศึกษา) ซึ่งมีเป้าหมายในการเอื้อประโยชน์หรือสนับสนุนให้ปัจเจกบุคคลมีอิสรภาพผ่านมาตรการของรัฐและสังคม

รูปภาพ 11: สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชียงบวกและเชิงลบ

จะมีอยู่จริงในประเทศใดประเทศหนึ่งหรือไม่ (และแน่นอนว่าหากพวกมันมีอยู่จริง มันก็ไม่ได้มีอยู่อย่างสมบูรณ์แบบ)

หากมองเรื่องนี้ในแง่ปรัชญาแล้ว เราจะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างประชาธิปไตยแบบอิสลามและสังคมนิยมประชาธิปไตย

การหยิบยื่นสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกถือเป็นการขัดขวางและทำลายสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบ สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบต้องมาก่อนเสมอ สิ่งนี้คือ (กล่าวแบบย่อๆ) จุดยืนของเบอร์ลิน ซึ่งยังมีนักเสรีนิยมแบบใหม่นำเสนอความคิดดังกล่าวจนถึงทุกวันนี้

จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกและเชิงลบอย่างเท่าเทียมกัน ถ้าหากเราต้องการให้มันมีคุณค่าและเป็นไปได้จริงสำหรับทุกคน

ความแตกต่างข้างต้นระหว่างประชาธิปไตยแบบอิสลามและสังคมนิยมประชาธิปไตยทำให้เราต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนมากขึ้นเพื่อค้นหาว่าสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกและเชิงลบเกี่ยวพันกันอย่างไร

ไมเยอร์ปฏิเสธจุดยืนแบบอิสลามบนพื้นฐานเชิงตรรกะว่า

อิสลามมีจุดยืนในการโต้แย้งว่า สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบต้องมาก่อนเสมอ ในขณะที่ตามหลักทฤษฎีสังคมนิยมประชาธิปไตย ความสัมพันธ์อันเป็นพลวัตและมีตรรกะของทั้งสองสิ่งวางอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน

ทฤษฎีสังคมนิยมประชาธิปไตยจึงปฏิเสธจุดยืนอิสลามและพิสูจน์การมีอยู่ของความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกและเชิงลบ

จุดยืนของไมเยอร์วางอยู่บนการโต้แย้งสี่ชั้น เขาเริ่มต้นจากฐานคติที่ว่า สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบนั้นมีคุณค่าและต้องนำไปใช้จริงสำหรับทุกคน ดังที่สะท้อนในจุดยืนอิสลาม เราจำเป็นต้องพิจารณาทัศนคติของอิสลามในแง่ของการดำรงอยู่ของสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบและการให้ความสำคัญต่อมันเหนือสิ่งอื่นใด

จุดยืนอิสลามจะถูกปฏิเสธเมื่อเกิดสภาวะที่บุคคลไม่สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบได้เนื่องจากเขาไม่ได้รับสิทธิและเสรีภาพเชิงบวก

เราสามารถจินตนาการถึงสภาวะดังกล่าวได้ไม่ยาก ผู้คนซึ่งไม่มีสิทธิและเสรีภาพเชิงบวกเกี่ยวกับการศึกษา เพราะไม่มีสิทธิเชิงบวกที่ระบุอย่างเป็น

จุดยืนแบบอิสลาม

จุดยืนของทฤษฎีสังคมนิยมประชาธิปไตย

ฐานคติ

จุดยืนอิสลามจะถูกปฏิเสธเมื่อใด

การปฏิเสธซึ่งสะท้อนผ่านการยกตัวอย่าง

ทางการและนำไปใช้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้คนซึ่งขาดแคลนสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจะช่วยให้เขาสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมและไม่สามารถซื้อการศึกษาด้วยตัวเองได้ คนเหล่านี้จะไม่สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของอิสรภาพในการแสดงออกเชิงลบได้เลย สิทธิและเสรีภาพเชิงลบจะมีค่าน้อยกว่ากระตาดซึ่งตีพิมพ์มันลงเป็นลายลักษณ์อักษรเสียอีก

ถ้าหากเราต้องการให้สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบมีค่าน่ามากกว่าที่ระบุไว้อย่างเป็นทางการและมีผลจริงสำหรับทุกคน ต้องมีการหยิบยื่นสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กลุ่มคนผู้มั่งคั่งต้องยอมรับหลักการการจัดสรรปันส่วนทางสังคม ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบ (ว่าด้วยทรัพย์สิน) ในระดับที่เล็กน้อย

ตามข้อสรุปที่เป็นตรรกะข้างต้น จะเห็นได้ว่าการที่กักเอาว่าสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบมีความสำคัญเหนือทุกสิ่งเป็นเรื่องไม่สมเหตุสมผล สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบจะไม่สามารถเป็นไปได้และมีผลจริงสำหรับทุกคนถ้าหากมันไม่ได้รับการสนับสนุนจากสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวก

สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบจะมีผลได้จริงสำหรับทุกคนก็ต่อเมื่อมีการประกันสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกหรือ ‘เชิงส่งเสริมเอื้อประโยชน์’ สิทธิและเสรีภาพพลเมืองที่ระบุไว้อย่างเป็นทางการนั้นไม่มีผลอะไรมากถ้าหากทุกคนไม่สามารถเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้จากรัฐได้

หากปราศจากการกระจายความมั่งคั่งทางสังคมซึ่งส่วนใหญ่กระทำโดยรัฐแล้ว สิทธิและเสรีภาพพลเมืองสำหรับทุกคนย่อมเป็นไปได้ บทสรุปของไมเยอร์คือ รัฐคือกลไกต่อรองและบังคับใช้มาตรการเพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบและเชิงบวก

4.5. ความรับผิดชอบของรัฐ

การมุ่งทำให้ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพพลเมืองทั้งในเชิงบวกและเชิงลบถือเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่รัฐ ทัศนคติข้างต้นนี้ตรงกันข้ามกับลักษณะรัฐแบบอิสรนิยมซึ่งทำหน้าที่เพียงแค่ตั้งธงว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานและปล่อยให้ตลาดทำหน้าที่สร้างให้มันเป็นไปได้ขึ้นมา แท้ที่จริงรัฐมีภาระในการทำให้สิทธิพื้นฐาน

ข้อสรุป: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกและเชิงลบ

มีผลจริงต่อทุกคน ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงจำเป็นต้องมีบทบาทอย่างแข็งขันและกระทำตามพันธกรณีของตน

พันธกรณีที่สำคัญที่สุด

- จัดหาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ (หรือที่เรียกว่า ‘บริการเพื่อสาธารณประโยชน์’) ซึ่งทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สิ่งเหล่านี้จะช่วยเกื้อกูล ปกป้อง และเปิดโอกาส
- สร้างโอกาสด้วยวิธีการจัดสรรปันส่วนทางสังคมโดยเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและเป็นอิสระในสังคมและระบอบการเมืองประชาธิปไตย
- เข้าไปเกี่ยวพันกับเศรษฐกิจแบบตลาดในลักษณะที่ครอบคลุมประเด็นที่กว้างขวางเพื่อให้โครงสร้างประชาธิปไตยและผลประโยชน์ของคนงานได้รับการคุ้มครองและมีตัวแทนอย่างเสรี

เครื่องมือที่ถูกกำหนด
โดยแนวทางในอดีต

ในแต่ละประเทศ รัฐมีเครื่องมือที่แตกต่างกันไปในการรณรงค์ส่งเสริมข้อเรียกร้องของพลเมือง ดังที่สะท้อนผ่านตัวอย่างง่ายๆ ต่อไปนี้

ในเยอรมนีมีระบบความมั่นคงทางสังคม (system of social security) ซึ่งมีพัฒนาการมาตั้งแต่ทศวรรษ 1890 ระบบดังกล่าวมีคุณูปการสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถมีชีวิตที่ดีได้ ในขณะเดียวกัน ระบบดังกล่าวฝังรากลึกเนื่องจากการรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวของคนงาน และระบบยังประกันความซื่อสัตย์ของรัฐบาลในฐานะผู้จัดการระบบให้รัฐที่เพิ่งเกิดใหม่ด้วย

ส่วนกรณีประเทศอื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศแถบสแกนดิเนเวีย มีระบบสังคมอันมีภาษีเป็นพื้นฐาน ดังตัวอย่างแรก และดังที่จะกล่าวถึงในส่วนที่ศึกษาเปรียบเทียบแต่ละประเทศ (ดูบทที่ 5) การจัดหาบริการเพื่อสาธารณประโยชน์และความต้องการของปัจเจกที่เรียกร้องจากรัฐได้รับการตอบสนองเป็นที่น่าพอใจ อย่างไรก็ตาม หากเราลองเปรียบเทียบระบบเหล่านี้ดูแล้วจะเห็นว่า ผลของการบังคับใช้หลักการสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกและเชิงลบมีความแตกต่างกันอยู่พอสมควร

อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบองค์กรทั้งสองสามารถเติมเต็มพันธกรณีว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพพลเมืองไม่มากนักน้อย

การทำให้สิทธิและเสรีภาพพลเมืองมีผลในโลกแห่งความเป็นจริงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเครื่องมือเฉพาะเจาะจงหนึ่งเดียว แม้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสมควรจะได้รับการสำรวจก็ตาม

สังคมประชาธิปไตยคือต้นแบบทางแนวคิดอันมีลักษณะรอบด้านและก้าวข้ามหลักสิทธิมนุษยชนที่เพียงระบุอย่างเป็นทางการ อีกทั้งมันยังไม่ได้เป็นแค่กรอบทางปรัชญาซึ่งลอยห่างออกจากความเป็นจริง ในทางตรงกันข้าม มันคือต้นแบบเชิงเปิด ต้องโน้มน้าวผู้คนผ่านเขมทิศทางการเมืองโดยมุ่งสู่เป้าหมายคือการกระทำทางการเมืองที่เอื้อให้สิทธิและเสรีภาพพลเมืองที่เป็นรูปธรรมมีผลบังคับใช้จริงในลักษณะที่ครอบคลุมกว้างขวางที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ โดยผ่านชุดเครื่องมือต่างๆ ผลที่ตามมาคือคุณค่าหลักกว่าด้วยอิสรภาพ ความเท่าเทียมกัน/ความเป็นธรรม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจะบรรลุไปด้วย

สังคมประชาธิปไตยไม่ใช่ความหรรษาทางทฤษฎี หากแต่เป็นทั้งความท้าทายและภารกิจที่ปฏิบัติได้จริงร่วมกัน

บทที่ 5 ประเทศต้นแบบ

รัฐสามารถใช้สอยเครื่องมือที่หลากหลายในการสานต่อพันธกิจอันเกิดขึ้นมาจากหลักสิทธิขั้นพื้นฐาน

ภายใต้บริบทการอภิปรายขณะนี้ สังคมประชาธิปไตยไม่ใช่แม่แบบทางเลือกที่ดำรงอยู่ก่อนแล้ว แต่ประเทศมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับพื้นฐานแนวทางในอดีต เนื่องจากสังคมประชาธิปไตยไม่ประสงค์ให้สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเป็นเพียงแค่ลายลักษณ์อักษรทางการ สิ่งที่ต้องพิจารณาคือ แต่ละประเทศมีแนวทางการพัฒนาในอดีตไปในทิศทางของสังคมประชาธิปไตยหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีความพยายามหรือมีการนำสังคมประชาธิปไตยไปปฏิบัติในประเทศนั้นๆ หรือไม่

ด้วยเหตุนี้ โธมัส ไมเยอร์ และบรรดาผู้ร่วมศึกษาของเขาจึงเปรียบเทียบข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับประเทศต่างๆ วิธีการศึกษาเช่นนี้มีลักษณะตรงกันข้ามกับทฤษฎีประชาธิปไตยจำนวนมากซึ่งมักจะละเลยการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์

จะมีการนำเสนอตัวอย่างห้ากรณีอย่างคร่าวๆ ตัวอย่างเหล่านี้สะท้อนระดับความเป็นสังคมประชาธิปไตยในโลกแห่งความเป็นจริงที่แตกต่างกัน

- สหรัฐอเมริกา โดยคุณลักษณะพื้นฐานแล้ว มีความเป็นประเทศเสรีนิยมที่เกือบจะสมบูรณ์แบบและเมืองค์ประกอบเพียงเล็กน้อยที่จะเอื้อให้เกิดสังคมประชาธิปไตย
- บริเตนใหญ่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างขั้นต่ำ (less inclusive social democracy)
- เยอรมนี ซึ่งถือได้ว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างขั้นกลาง (moderately inclusive social democracy)
- ญี่ปุ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างขั้นกลางแม้ว่าจะมีหลายๆ ด้านที่ไม่สามารถเปรียบเทียบกับประเทศตะวันตกได้
- สวีเดน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างขั้นสูง (highly inclusive social democracy)

เราจะต้องดำเนินการอะไรบ้างและการนำหลักการไปปฏิบัติที่แตกต่างกัน

ห้าตัวอย่าง

ด้วยพื้นที่ที่จำกัด เราจะนำเสนอกรณีศึกษาพอสังเขปเท่านั้น ผู้ที่ประสงค์จะศึกษาการเปรียบเทียบประเทศต่างๆ อย่างละเอียดสามารถอ่านงานทฤษฎีของไมเยอร์เล่มที่สองเพิ่มเติมได้ (Meyer 2006)

5.1. สหรัฐอเมริกา

ยูเลีย เบลซีอุซ (Julia Bläsius)

ในทัศนะของหลายๆ คน สหรัฐอเมริกา คือภาพสะท้อนของทั้งอิสรภาพและความเหลื่อมล้ำที่กัดกันทางสังคม ทว่า อะไรคือคำอธิบายเบื้องหลังภาพสะท้อนนี้และมันมีที่มาจากอะไร แน่แน่นอนว่าสหรัฐอเมริกาคือประเทศซึ่งประชาชนให้คุณค่าต่ออิสรภาพของปัจเจกบุคคลเหนือสิ่งอื่นใดหลายๆ เรื่อง อันส่งผลให้โดยทางจารีตแล้ว สหรัฐฯ เป็นสังคมที่ตั้งแง่ต่อการมีรัฐบาลกลางที่เข้มแข็ง ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในยุคเริ่มแรกและวัฒนธรรมการเมืองซึ่งก่อตัวในเวลาเดียวกัน สิ่งเหล่านี้มีผลต่อตัวแสดงทางการเมือง ระบบการเมือง วิธีการรับมือกับสิทธิพื้นฐาน และลักษณะความเป็นรัฐสวัสดิการ

สหรัฐอเมริกาเป็นหนึ่งในประเทศกลุ่มแรกๆ ที่มีระบบประชาธิปไตยสมัยใหม่แบบมวลชน อันส่งผลให้สังคมมีความคิดความเชื่อพื้นฐานแบบสาธารณรัฐที่เข้มแข็ง มีการเปิดโอกาสให้พลเมืองใช้สิทธิในการเลือกตั้งนับตั้งแต่รัฐธรรมนูญปี 1789 มีผลบังคับใช้ อนึ่ง ในยุโรป ระบอบกษัตริย์ถูกแทนที่ด้วยระบอบประชาธิปไตย ผลที่ตามมาคือ ระบอบใหม่ถูกสถาปนาขึ้นบนโครงสร้างรัฐรวมศูนย์ซึ่งดำรงอยู่ก่อนแล้วและมีวิวัฒนาการมายาวนาน ในทางกลับกัน ประชาธิปไตยของอเมริกาก่อตัวขึ้นพร้อมๆ กับรัฐอเมริกาซึ่งเพิ่งถือกำเนิดขึ้นหลังสงครามต่อสู้เพื่อเอกราช ปัจจัยข้างต้นมีอิทธิพลต่อการกำหนดความเข้าใจว่าด้วยรัฐและวัฒนธรรมการเมืองในสหรัฐฯ จวบจนทุกวันนี้ กล่าวคือสังคมได้ให้คุณค่ากับอิสรภาพของปัจเจกบุคคลและประสงค์ให้รัฐมีลักษณะตั้งรับ (passive) ด้วยเหตุนี้ ความเหลื่อมล้ำทางสังคมจึงกลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในฐานะผลพวงตามธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์

วัฒนธรรมการเมืองของสหรัฐฯ ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดสำนักเสรีนิยมอย่างเข้มข้น ซึ่งให้ความสำคัญอย่างเฉพาะเจาะจงกับอิสรภาพของปัจเจกบุคคลเสรีนิยมในสหรัฐฯ ไม่ได้เผชิญกับกระแสความคิดทำลายอื่นๆ เจกเช่นยุโรปไม่ว่าจะเป็นอนุรักษนิยมหรือสังคมนิยม ด้วยเหตุนี้มันจึงสามารถสถาปนาขึ้นเป็นแนวคิดกระแสหลักโดยปราศจากกระแสทางเลือกอื่นๆ จนถึงทุกวันนี้ อิสรภาพยังคงเป็นความดีสูงสุดในสังคมอเมริกา

ภายใต้วัฒนธรรมการเมืองดังกล่าว รัฐบาลจึงมีขอบเขตอำนาจที่จำกัดเหนือสิ่งอื่นใด รัฐไม่ประสงค์ที่จะเข้าไปควบคุมเศรษฐกิจหรือร่วมมือกับกลุ่มคนงาน สหภาพแรงงานในสหรัฐฯ จัดตั้งขึ้นอย่างไร้พลังและแทบไม่มีบทบาทสำคัญใดๆ ดังนั้น การต่อรองสัญญาว่าจ้างและค่าแรงจึงเป็นไปอย่างอิสระและขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี ในแง่นี้ อาจกล่าวได้ว่า สหรัฐฯ เป็นตัวอย่างที่สะท้อนประชาธิปไตยแบบพหุนิยม กล่าวคือ กลุ่มผลประโยชน์เฉพาะสามารถใช้อิทธิพลต่อรองกันค่อนข้างมาก ทว่ากลุ่มผู้ต่อรองจำกัดเฉพาะกลุ่มที่มีองค์กรที่เข้มแข็งและมีทุนสนับสนุน กลุ่มที่สะท้อนผลประโยชน์ที่ครอบคลุมประเด็นกว้างแต่ไร้พลังในการจัดตั้งกลับส่งผลกระทบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังตัวอย่างรูปธรรมของการที่กลุ่มล็อบบี้และสมาคมธุรกิจบางกลุ่มมีอิทธิพลมหาศาล ในขณะที่อิทธิพลของชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์กลับถูกละเลย

ข้อเท็จจริงข้างต้นปรากฏในการกำหนดระบบการเมืองและการออกแบบรัฐสวัสดิการอเมริกาอย่างไร มันสะท้อนความเข้าใจต่อสิทธิขั้นพื้นฐานแบบไหน

ระบบการเมือง

สหรัฐฯ มีระบอบการปกครองแบบประธานาธิบดีอันมีโครงสร้างแบบทวิ-ลักษณะ ประกอบไปด้วยฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ อำนาจในการบริหารอยู่ในมือของประธานาธิบดีผู้เป็นประมุขของรัฐ ในขณะที่ฝ่ายนิติบัญญัติแบ่งออกเป็นสภาผู้แทนและวุฒิสภา ซึ่งรวมกันเป็นสภาคองเกรส ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารต่างแยกออกจากกันอย่างชัดเจนแต่ในขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์ต่อกันภายใต้หลักการ ‘ตรวจสอบและถ่วงดุล’ อำนาจอันมีรากมาจากนักปรัชญาการเมืองคือมองเตสกีเออและล็อด หลักการดังกล่าวมุ่งป้องกันการ

สิ่งเหล่านี้สะท้อน
ความหมายในภาค
ปฏิบัติอย่างไร

ระบอบการปกครอง
แบบประธานาธิบดี

ลู่แก่อำนาจ เป้าหมายโดยรวมของระบบนี้คือการคุ้มครองอิสรภาพในเชิงปัจเจกบุคคลของพลเมืองให้รอดพ้นจากอำนาจที่ไม่ชอบธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยธรรมเนียมปฏิบัติ พรรคการเมืองในสหรัฐ ไม่ได้มีอิทธิพลพิเศษทางการเมือง เป็นผลให้การแข่งขันระหว่างพรรคไม่ได้เป็นตัวชี้ขาดทางการเมืองที่สำคัญ อาจเรียกได้ว่า หน้าที่หลักของพรรคการเมืองคือการเป็นองค์กรพรรคในการเลือกตั้งซึ่งดูแลจัดการพรรคให้แก่ผู้สมัครที่เลือกสรรมา นอกจากนี้ พรรคการเมืองต่างไม่ได้นำเสนอแนวนโยบายรัฐบาล พรรคมีบทบาทเพียงเล็กน้อยในสภาองเกรส ทั้งนี้เพราะ อันดับแรก พรรคไม่จำเป็นต้องสนับสนุนรัฐบาล อันดับต่อมา เหล่าผู้แทนต่างลงคะแนนเสียงโดยสอดคล้องกับผลประโยชน์ส่วนตัวของพวกเขาเป็นที่ตั้ง หาใช่อุดมการณ์ไม่

รัฐธรรมนูญและระบบของสิทธิขั้นพื้นฐาน

รัฐธรรมนูญอเมริกันฉบับปี 1789 เริ่มต้นด้วยสูตรสำเร็จว่า ‘ชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุข’ มันสถาปนารัฐบาลกลางพร้อมกับระบบการปกครองแบบประธานาธิบดี รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถือเป็นหนึ่งในรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐที่เก่าแก่ที่สุดและยังมีผลจวบจนทุกวันนี้ มันยังเปิดโอกาสให้พลเมืองมีสิทธิในการเลือกตั้ง แม้ว่าสิทธินี้จะจำกัดเฉพาะพลเมืองชายผิวขาวผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็ตาม

ไม่เพียงเท่านั้น รัฐบัญญัติสิทธิ (Bill of Rights) อันมีเนื้อหาครอบคลุมการแก้รัฐธรรมนูญสิบครั้งแรก ได้กำหนดสิทธิอันไม่อาจพรากไปจากพลเมืองอเมริกันไว้ โดยเป็นที่รู้จักในนาม ‘สิทธิขั้นพื้นฐาน’ สิทธิเหล่านี้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อป้องกันปัจเจกบุคคลไม่ให้ถูกแทรกแซงละเมิดโดยรัฐ จุดยืนของรัฐธรรมนูญตอกย้ำอย่างชัดเจนว่าสิทธิดังกล่าวต้องบังคับใช้ได้จริงกับปัจเจกบุคคลทุกคน

จารีตแรกเริ่มของสิ่งที่เรียกว่าสิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐานนี้คือตัวกำหนดความเข้าใจที่สังคมอเมริกันมีต่อสิทธิพื้นฐานในปัจจุบัน สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบนั้นถือเป็นหัวใจสำคัญในประเทศสหรัฐ แม้ว่านับตั้งแต่ 11 กันยายน 2001 สิทธิและเสรีภาพเชิงลบจะถูกจำกัดมากขึ้นอันเป็นผลมาจาก

พรรคการเมืองในฐานะองค์กรพรรคในการเลือกตั้ง

‘ชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุข’

สิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบโดยปราศจากเชิงบวก

มาตรการต่อต้านการก่อการร้าย อย่างไรก็ตาม สถานภาพของสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงบวกนั้นถือว่าแย่กว่ามาก สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ถูกระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ สหรัฐฯ ยังไม่เคยลงนามในข้อตกลงระหว่างประเทศใดที่มุ่งบรรลุสิทธิดังกล่าว รัฐธรรมนูญอเมริกันไม่ได้ประสงค์จะทำให้รัฐสวัสดิการมีความเป็นสถาบันที่ยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ พลเมืองจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางสังคมก็ต่อเมื่อพวกเขาจ่ายค่าประกันหรือต้องการความช่วยเหลือยามคับขัน กระนั้น ไม่มีการประกันสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือยามคับขันนี้และสภาองค์กรสามารถออกเสียงให้มีการยกเลิกระบบการโอนจ่ายได้เสมอ

เศรษฐศาสตร์การเมือง

เศรษฐกิจในประเทศสหรัฐฯ จัดอยู่ในประเภทเศรษฐกิจแบบเสรีหรือเศรษฐกิจตลาดแบบไม่ประสานกัน กล่าวคือ บริษัทเอกชนสามารถแข่งขันกันอย่างเสรีโดยปราศจากความร่วมมือหรือการประสานงานกับรัฐบาลและหุ้นส่วนทางสังคมอื่นๆ หรือมีเพียงน้อยนิดเท่านั้น แนวทางเศรษฐกิจในสหรัฐฯ มุ่งไปที่การสร้างผลกำไรและการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก (ยกเว้นบางเรื่อง เช่น เกษตรกรรมหรืออาวุธ ซึ่งไม่อยู่ในกลไกการแข่งขันสมบูรณ์ดังกล่าว)

ไม่กี่ปีที่ผ่านมา สหภาพแรงงานและสมาคมผู้จ้างงานต่างมีจำนวนสมาชิกที่ลดลงเรื่อยๆ โดยไร้ซึ่งอำนาจในการต่อรองเรื่องค่าจ้างหรือสภาพที่ทำงานในสหรัฐฯ การต่อรองค่าจ้างเกิดขึ้นในระดับผู้บริหารที่มีอำนาจ อีกทั้งมีระดับการคุ้มครองการจ้างงานที่ต่ำมาก สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เศรษฐกิจมีลักษณะที่ยืดหยุ่นสูง โดยเฉพาะในฝั่งของผู้ว่าจ้าง กล่าวคือ คนงานสามารถถูกว่าจ้างอย่างรวดเร็วแต่ก็ถูกปลดออกจากงานอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ระบบการฝึกอบรมยังมุ่งให้ความรู้วิชาชีพและทักษะแบบกว้างๆ แก่คนงาน

ระบบการเงินของสหรัฐมีแนวโน้มที่จะยืดหยุ่นมากขึ้น ตามกฎแล้วบริษัทเอกชนใช้ตลาดการเงินเป็นช่องทางหลักในการขับเคลื่อนกิจการของตน เพราะฉะนั้น การส่งเสริมมูลค่าผู้ถือหุ้นหรือที่เข้าใจง่าย ๆ ว่ากำไรบริษัทระยะสั้น

เศรษฐกิจตลาดแบบไม่ประสานกัน

มุ่งหน้าสู่การส่งเสริมมูลค่าผู้ถือหุ้น

จึงเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุด มีเพียงบริษัทเอกชนและธนาคารในสหรัฐฯ ไม่
ก็แห่งเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ในขณะที่เดียวกัน ความสัมพันธ์
ระหว่างบริษัทเองก็วางอยู่บนเงื่อนไขความสัมพันธ์ทางตลาดหรือเงื่อนไขสัญญา
อันมีผลบังคับใช้

จวบจนศตวรรษที่ 20 สหรัฐฯ มีระบบความมั่นคงทางสังคมที่ไม่ได้รับการ
พัฒนา ในปี 1937 มีการออกกฎหมายว่าด้วยความมั่นคงทางสังคมซึ่งถือ
เป็นการริเริ่มระบบความมั่นคงทางสังคมแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งรวมถึง
ระบบเงินบำนาญบนเงื่อนไขของเงินที่จ่ายไป การให้ความช่วยเหลือทาง
สังคมแก่ครอบครัวที่ยากไร้ เด็ก และผู้สูงอายุ รวมไปถึงระบบประกันสังคม
สำหรับผู้ว่างงานของรัฐบาลกลาง อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ ในปัจจุบันยังมีลักษณะ
เป็นรัฐสวัสดิการแบบเสรีนิยม เนื่องจากสิทธิประโยชน์ซึ่งจัดหาโดยรัฐไม่ได้
ครอบคลุมรอบด้านหรือกระจายกลับสู่สังคมมากพอ สิทธิประโยชน์ทางสังคม
จำนวนหนึ่งในสามล้วนจัดหาโดยองค์กรเอกชน สาเหตุสำคัญของสภาวะ
ข้างต้นคือวัฒนธรรมการเมืองและข้อเท็จจริงที่ว่าสหรัฐฯ มักจะบริหารโดยคน
จากพรรครีพับลิกันหรือไม่ก็โดยเดโมแครตเอียงขวา ซึ่งพิจารณาว่ารัฐสวัสดิการ
เพียงช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้น อาจเรียกได้ว่า โดยเนื้อในแล้ว ความเป็นรัฐ-
สวัสดิการของสหรัฐวางอยู่บนเงื่อนไขข้อจำกัดหลายด้านและจัดหาเพียงความ
ช่วยเหลือระดับต่ำสุดในกรณีที่ผู้เดือดร้อนมีความแร้นแค้นอย่างมากเท่านั้น

ประกันสังคมสำหรับคนว่างงาน: แม้ว่าแต่ละมลรัฐจะสามารถกำหนด
ระดับสิทธิประโยชน์และบริหารจัดการระบบ ทว่า ในสหรัฐฯ เงินประกันสังคม
สำหรับคนว่างงานนั้นมาจากส่วนกลาง ผู้ว่างงานมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือ
เป็นเวลาหกเดือน ซึ่งสามารถยืดเวลาออกไปได้อีกไม่กี่สัปดาห์ในกรณีพิเศษ
สิทธิประโยชน์ของผู้ว่างงานคิดเป็นประมาณร้อยละ 30 หรือ 40 ของค่าจ้าง
ก่อนหน้านั้น

การส่งเสริมรายได้: ในสหรัฐฯ การส่งเสริมรายได้ หรือ ‘สวัสดิการ’
ถือว่าเป็นมาตรการต่อต้านความยากจน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มคนยากจน

รัฐสวัสดิการ:
กระจุกสะท้อน
การจัดลำดับ
ความสำคัญ
ของอเมริกา

ประกันสังคมสำหรับ
คนว่างงาน

การส่งเสริมรายได้

ที่สุดในสังคม เพราะฉะนั้น ผู้ได้รับความช่วยเหลือจึงมักถูกตีตราทางสังคม ไม่เพียงเท่านั้น ยังมีโครงการช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มต่างๆ อันได้แก่ บุตรและครอบครัวของผู้ยากไร้ นอกจากเงินช่วยเหลือแล้ว พวกเขาเหล่านี้ยังได้รับความช่วยเหลือรูปแบบคล้ายๆ กัน เช่น แสตมป์อาหาร

เงินบำนาญ: ระบบเงินบำนาญในสหรัฐฯ วางอยู่บนพื้นฐานของเงินที่ผู้รับบำนาญจ่ายเข้ากองทุนก่อนหน้านั้น กล่าวคือ พลเมืองจ่ายภาษีเงินได้ซึ่งจะทำให้พวกเขามีสิทธิรับบำนาญ อย่างไรก็ตาม สิทธิการรับบำนาญจำกัดอยู่เฉพาะคนมีรายได้และสามารถจ่ายภาษีเงินได้ คนที่ไม่มีสิทธิจำเป็นต้องพึ่งพาสวัสดิการอื่นๆ นอกจากนี้ ยังมีเพดานจำกัดการจ่ายเงินเข้าจากภาษีเงินได้ ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้ผู้มีรายได้สูงไม่ต้องแบกรับภาระหนัก

ระบบบริการสุขภาพ: สหรัฐฯ ไม่มีระบบสาธารณสุขถ้วนหน้าซึ่งได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐ มีเพียงแค่มูลนิธิสามกลุ่มเท่านั้นที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากระบบสาธารณสุขของรัฐ อันได้แก่ ทหาร ผู้ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป และผู้ยากไร้ คนสองกลุ่มหลังกำลังมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ มีหมอจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ปฏิเสธไม่รักษาคนไข้สองกลุ่มนี้เนื่องจากพวกเขาเชื่อว่าค่าตอบแทนจากรัฐนั้นต่ำเกินไปและไม่คุ้มค่าต่อบริการการรักษาของพวกเขา

ระบบการศึกษา: ระบบโรงเรียนของสหรัฐฯ จำแนกเป็นโรงเรียนศาสนาและโรงเรียนรัฐ ท้องถิ่นจะทำหน้าที่บริหารจัดการและให้เงินสนับสนุนโรงเรียนรัฐ ในด้านหนึ่ง การให้อำนาจแก่ท้องถิ่นอาจจะเป็นเรื่องดีหากมองจากกรอบการบริหารจัดการตัวเองและการมีส่วนร่วม อีกด้านหนึ่ง ระบบดังกล่าวนำไปสู่ช่องว่างความแตกต่างในเชิงคุณภาพการศึกษา ด้วยเหตุที่โรงเรียนแต่ละแห่งได้รับเงินสนับสนุนจากภาษีเงินได้ ชุมชนที่มั่งคั่งย่อมสามารถอัดฉีดเงินจากภาษีเงินได้เข้าสู่ระบบการศึกษาจำนวนมาก ในทางตรงกันข้าม ชุมชนที่ยากจนกว่ามักจะมีทรัพยากรที่จำกัดในการส่งเสริมการศึกษา เพราะฉะนั้น

เงินบำนาญ

ระบบบริการสุขภาพ

ระบบการศึกษา

คุณภาพของการศึกษาจึงมักถูกกำหนดโดยสถานที่และสภาพแวดล้อมที่แต่ละคนเติบโตมา อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่าระบบการศึกษาอเมริกาโดยรวมสามารถผลิตจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาในอัตราสูงที่สุดในโลก

บทสรุป

ลักษณะของทั้งระบบการเมืองและสวัสดิการทางสังคมในสหรัฐฯ ถูกกำหนดโดยสภาพรัฐที่อ่อนแอและตั้งรับ เป้าหมายของรัฐคือการมอบอิสรภาพ (เชิงลบ) ให้แก่ปัจเจกบุคคลมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิพื้นฐานทางการเมืองมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ในขณะที่สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคมแทบจะไม่มีบทบาทใดๆ ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงเกือบจะไม่หรือไม่เข้าไปแทรกแซงจัดการตลาดหรือสังคมและไม่เต็มใจที่จะผูกมัดตัวเองเข้ากับข้อตกลงระหว่างประเทศ

สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากระบบสหพันธรัฐที่แตกแยกไม่ลงรอยกันและวัฒนธรรมรีพับลิกัน¹ เครื่องศาสนา และเสรีนิยม นั่นหมายความว่า ในขณะที่สหรัฐฯ ประสบความสำเร็จในแง่ของตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ เช่น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มันประสบความสำเร็จล้มเหลวหากดูที่ระดับของการกีดกันทางสังคม

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมอื่นๆ สหรัฐฯ ถือเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอัตราความยากจนสูงที่สุด ผลสัมประสิทธิ์จินีหรือสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ (Gini coefficient) สะท้อนความเหลื่อมล้ำที่ค่อนข้างสูง ในแง่ของมาตรวัดความเป็นสังคมประชาธิปไตย สหรัฐฯ ถือว่าล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ไม่ว่าจะดูที่สิทธิขั้นพื้นฐาน ระบบการเมืองหรือรัฐสวัสดิการ เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าสหรัฐฯ มีองค์ประกอบแบบออสเตรียนิยมจำนวนมาก มันจึงเป็นเพียงเรื่องของการตีความของแต่ละคนเท่านั้นที่จะจัดประเภทว่าสหรัฐฯ เป็นสังคมประชาธิปไตยแบบไม่เปิดกว้าง หรือเป็นรัฐอิสระ-

¹ วัฒนธรรมและแนวคิดที่วางอยู่บนฐานที่ต้องการให้รัฐบาลมีขนาดเล็กที่สุด ทำหน้าที่เพียงบางประการ และมีตลาดเป็นตัวหลักในการจัดการระบบสังคมเศรษฐกิจ—บรรณาธิการ

นิยมเต็มตัว กระนั้น ต้องไม่ลืมว่าต้นแบบอิสรียนิยมอย่างสมบูรณ์ดำรงอยู่ในหลักทฤษฎีเท่านั้น สหรัฐฯ เองยังมีระบบความมั่นคงทางสังคม ถึงแม้จะมีลักษณะด้อยพัฒนาก็ตาม

หากเราจะไ้ซึ่งนโยบายมหาดไทยและด้านความมั่นคงภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ฝ่ายบริหารของบุช (George W. Bush) ปกครองประเทศด้วยจิตวิญญาณของอิสรียนิยม โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลพยายามที่จะลดบริการสังคมหรือแปรรูปสู่ภาคเอกชนมากขึ้น ชัยชนะของพรรคเดโมแครตในการเลือกตั้งประธานาธิบดีหลังรัฐบาลบุชก็ให้ความหวังเพียงน้อยนิด ทั้งนี้เพราะพรรคเดโมแครตไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาทางสังคมมากนัก หากเทียบกับพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยในยุโรป

อัตราการจ้างงาน 2006	72%	จำนวนคนที่กำลังทำงาน (ช่วงอายุ 15-64 ปี) ในหมู่ประชากรทั้งหมด (ที่มา: Eurostat)
อัตราการจ้างงาน 2006 - ผู้หญิง	66.1%	จำนวนผู้หญิงที่กำลังทำงาน (ช่วงอายุ 15-64 ปี) ในหมู่ประชากรหญิงทั้งหมด (ที่มา: Eurostat)
อัตราการว่างงาน 2006	4.1%	สัดส่วนคนว่างงานในหมู่ประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (ที่มา: Eurostat)
อัตราการว่างงานระยะยาว 2006	0.5%	สัดส่วนของคนว่างงานระยะยาว (12 เดือนขึ้นไป) ในหมู่ประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (ที่มา: Eurostat)
ความเหลื่อมล้ำทางรายได้/สัมประสิทธิ์จินี 2006	40.8%	อัตราส่วนชีวิตความเหลื่อมล้ำทางรายได้—ยิ่งตัวเลขสูงขึ้น ช่องว่างความเหลื่อมล้ำยิ่งกว้างขึ้น (ที่มา: Human Development Report 2006)
ดัชนีความยากจนของมนุษย์ 2006	15.4%	ดัชนีความยากจนของมนุษย์ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดต่างๆ (อายุคาดเฉลี่ย อัตราผู้อ่านออกเขียนได้ การเข้าถึงประกันสังคม) 0 = ความยากจนต่ำสุด 100 = ความยากจนสูงสุด (ที่มา: Human Development Report 2006)

งานเขียนเพิ่มเติม:

Lew Hinchman (2006), 'USA: Residual Welfare Society and Libertarian Democracy', in: Thomas Meyer (ed.), Praxis der Sozialen Demokratie, Wiesbaden, pp. 327-73.

Winand Gellner and Martin Kleiber (2007), Das Regierungssystem der USA. Eine Einführung, Baden-Baden. Demokratie. Wiesbaden, pp 119-153.

การศึกษา: ความสำคัญของภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจต่อความสำเร็จทางการศึกษา 2006	17.9%	สัดส่วนของความแตกต่างทางความสามารถของนักเรียนอันเป็นผลมาจากภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจของพวกเขา (ที่มา: OECD, PISA Study 2006)
ความหนาแน่นของสหภาพแรงงาน 2003	12.4%	สัดส่วนของประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจซึ่งเข้าร่วมกับสหภาพแรงงาน (Visser [2006], 'Union Membership Statistics in 24 Countries', Monthly Labor Review 129 (1): 38–49)

5.2. บริเตนใหญ่

คริสเตียน เครล (Christian Krell)

ภายใต้กรอบคิดของ *ทฤษฎีสังคมประชาธิปไตย* บริเตนใหญ่ถือได้ว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างขั้นต่ำ ซึ่งหมายความว่ามีการคุ้มครองสิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจนอกเหนือไปจากสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมืองไม่เพียงเท่านั้น รัฐยังมีลักษณะของรัฐสวัสดิการในหลายๆ ประการสำคัญซึ่งวางอยู่บนสิทธิขั้นพื้นฐาน กระนั้น ยังถือว่ารัฐจัดสรรเพียงบริการทางสังคมขั้นต่ำเท่านั้น ส่วนสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นดำรงอยู่เป็นเพียงลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นทางการ หากแต่ไม่ได้มีความหมายมากนักในเชิงปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้หากพิจารณาตามการแบ่งประเภทระหว่างสังคมประชาธิปไตยและประชาธิปไตยแบบอิสลาม บริเตนใหญ่คือตัวอย่างที่สะท้อนสังคมประชาธิปไตยที่มีข้อจำกัดและห่างไกลจากตัวแบบอุดมคติ

เป็นเรื่องน่าประหลาดใจที่บริเตนใหญ่มีระบบรัฐสวัสดิการที่ค่อนข้างด้อยพัฒนา ทั้งๆ ที่บริเตนใหญ่มีประวัติการพัฒนาดังกล่าวของประเทศยุโรปอื่นๆ กล่าวคือ นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา การขยายตัวทางการค้าและนวัตกรรมทางเทคโนโลยีไม่เพียงแต่จะก่อให้เกิดความเจริญ

มั่งคั่ง หากยังสร้างปัญหาทางสังคมต่างๆ อันเกี่ยวพันกับการปฏิวัติอุตสาหกรรม ได้แก่ ความยากจน สภาวะขาดสารอาหารและสุขภาพที่ย่ำแย่ แรงงานเด็ก และประกันสังคมที่ไม่เพียงพอ

องค์ประกอบแรกๆ ของรัฐสวัสดิการเกิดขึ้นในบริเตนใหญ่ก่อนประเทศอื่นๆ เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมที่รุมเร้าในขณะนั้น ในยุคแรกเริ่มนี้ ไม่มีการถกเถียงกันเรื่องความเป็นไปได้ของการสร้างรัฐสวัสดิการที่รอบด้าน สาเหตุเบื้องต้นมาจากโครงสร้างการเมืองและวัฒนธรรมของบริเตนใหญ่ที่ฝังรากลึกมานาน ความคิดเสรีนิยมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวัฒนธรรมการเมืองด้วยเหตุนี้ การค้าเสรีจึงขยายตัวและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเพิ่มพูน กระนั้น สิทธิทางการเมืองกลับถูกจำกัด รัฐถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าไปแทรกแซงในประเด็นทางสังคม นโยบายทางสังคมและเศรษฐกิจในช่วงศตวรรษที่ 18 และ 19 ถูกหล่อหลอมโดยคำคมเสรีนิยมว่าด้วยการปล่อยเสรี (laissez-faire) ว่า ‘รัฐไม่ควรแทรกแซง’

ปัญหาบริการสังคมด้อยพัฒนาโดยรัฐได้รับการบรรเทาลงส่วนหนึ่งเพราะความช่วยเหลือด้านการกุศลและทางมนุษยธรรม งานการกุศลและการบริจาคเอกชนนับไม่ถ้วนเหล่านี้ทำให้บริเตนใหญ่มีโครงสร้างสวัสดิการที่ไม่ใช้รัฐซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจวบจนทุกวันนี้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาพื้นฐานสำคัญก็ยังคงดำรงอยู่ ไม่ใช่คนยากจนทุกคนจะได้รับประโยชน์จากความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ข้างต้น ในศตวรรษที่ 19 นอกจากองค์กรการกุศลแล้ว สหภาพแรงงานได้เริ่มก่อตัวขึ้นและบางครั้งก็ได้แสดงพลังอันเข้มแข็ง ทว่า สหภาพแรงงานในบริเตนใหญ่ไม่ได้รวมตัวกันเป็นเอกภาพเช่นในเยอรมนี ด้วยเหตุนี้ สหภาพแรงงานของบริเตนใหญ่จึงมีลักษณะแตกกระจาย และเป็นมาจนกระทั่งทุกวันนี้

พรรคแรงงาน—นักสังคมประชาธิปไตยแบบบริเตนใหญ่—ก่อตัวขึ้นจากขบวนการสหภาพแรงงานในต้นทศวรรษ 1900 ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง พรรคแรงงานได้ผงาดขึ้นเป็นพลังทางการเมืองอันดับสองในบริเตนใหญ่ และในปี 1945 พรรคแรงงานก็สามารถขึ้นมาเป็นรัฐบาลปกครองประเทศได้ ภายใต้อำนาจนำนี้ ภาพบริเตนในฐานะรัฐสวัสดิการดูจะมีความเป็นไปได้ขึ้นมา

ถึงอย่างไรก็ยังเป็นรัฐสวัสดิการด้อยพัฒนา

ในช่วงนี้ พรรคอนุรักษนิยมและพรรคแรงงานเห็นพ้องกันในเรื่องลักษณะพื้นฐานของรัฐสวัสดิการ มีการถกเถียงกันเพื่อค้นหาฉันทามติในช่วงหลังสงคราม รวมไปถึง ‘สัญญาประชาคม’ ระหว่างกลุ่มคนหลากหลายชนชั้น

เมื่อสิ้นทศวรรษ 1970 นายกรัฐมนตรี มาร์กาเร็ต แธทเชอร์ (Margaret Thatcher) จากพรรคอนุรักษนิยมประกาศไว้ที่จะยุติ ‘สัญญาประชาคม’ และดำเนินการลดขอบเขตอำนาจรัฐ แธทเชอร์เน้นย้ำว่ารัฐไม่มีส่วนรับผิดชอบต่อการจ้างงานเต็มที่ จุดยืนดังกล่าวตรงกันข้ามกับความคิดทางการเมืองในยุคหลังสงครามอย่างสิ้นเชิง แธทเชอร์ปฏิเสธการแทรกแซงของรัฐทุกรูปแบบในการแข่งขันเสรีทางเศรษฐกิจ หน้าที่สำคัญของรัฐคือสร้างเงื่อนไขที่มีเสถียรภาพต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านการเงิน ด้วยเหตุนี้ ในช่วงที่รัฐบาลอนุรักษนิยมของแธทเชอร์ครองอำนาจระหว่างปี 1979-97 หลายภาคส่วนในเศรษฐกิจบริเตนใหญ่จึงมีการแปรรูปให้เป็นเอกชน (privatization) และได้รับการลดหย่อนกฎเกณฑ์

อัตราความยากจนที่พุ่งสูงขึ้นและความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เพิ่มมากขึ้นคือผลกระทบสำคัญสองอย่างจากนโยบายแธทเชอร์ สองสิ่งข้างต้นและตัวชี้วัดอื่นๆ ชี้ว่า เมื่อยุคแธทเชอร์สิ้นสุดลง บริเตนใหญ่มีลักษณะเป็นเพียงแค่สังคมประชาธิปไตยแบบจำกัดเท่านั้น

ครั้นเมื่อโทนี่ แบลร์ (Tony Blair) และพรรคแรงงานได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งในปี 1997 บริเตนใหญ่ก็กลับมาดำเนินนโยบายตามทิศทางสังคมประชาธิปไตยอีกครั้ง คำประกาศของพรรคแรงงานที่มุ่งจะรับประกันให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้รับการสนับสนุนจากมาตรการต่างๆ จำนวนมาก ตัวอย่างตัวชี้วัดการหวนคืนสู่แนวทางสังคมประชาธิปไตย เช่น การขยายการบริการทางสังคมขนาดใหญ่ โดยเฉพาะด้านสาธารณสุขและการศึกษา มาตรการด้านความยากจนเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย และการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

กระนั้น รูปแบบ ‘ทางเลือกที่สาม’ (Third Way) ของบริเตนใหญ่ก็ยังไม่ก่อให้เกิดการโต้แย้งและสะท้อนปัญหา ไม่ว่าจะเป็นความพยายามที่จะคงไว้ซึ่งตลาดแรงงานเสรีและระเบียบเศรษฐกิจเสรีในยุคแธทเชอร์ การบริหารรัฐ

ในลักษณะเผด็จการของแบลร์ และเหนือสิ่งอื่นใดคือ นโยบายด้านการต่างประเทศของเขาในอิรักในฐานะพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ

ระบบการเมือง

ถือได้ว่าบริเตนใหญ่คือหนึ่งในประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยที่เก่าแก่ที่สุดในยุโรป อย่างไรก็ตาม ระบบการเมืองของบริเตนใหญ่กลับได้รับการขนานนามว่าเป็น ‘เผด็จการอันมาจากการเลือกตั้ง’ เราจะทำความเข้าใจลักษณะย้อนแย้งทั้งสองนี้อย่างไร

เรื่องราวประวัติศาสตร์โดยย่อสามารถช่วยไขปริศนาความลึกลับข้างต้นได้ กล่าวคือ นับตั้งแต่การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ (Glorious Revolution 1688–89) รัฐสภาบริเตนใหญ่ค่อยๆ มีอำนาจมากขึ้น นานหลายศตวรรษ สิทธิต่างๆ ซึ่งเคยเป็นของราชบัลลังก์มาก่อนได้ถ่ายทอดมายังรัฐสภาอันประกอบไปด้วยสภาสูงและสภาล่าง อนึ่ง บริเตนใหญ่ไม่ได้มีประสบการณ์การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนอันนำไปสู่การแบ่งแยกอำนาจเฉกเช่นในประเทศยุโรปอื่นๆ เพราะฉะนั้น อำนาจส่วนใหญ่ซึ่งเคยรวมศูนย์อยู่ที่กษัตริย์นั้นบัดนี้อยู่ในมือของรัฐสภา

รัฐสภาจึงครองอำนาจธิปไตยอันแทบไร้ขีดจำกัด อีกทั้งอยู่เหนืออำนาจตุลาการและรัฐธรรมนูญ ในปัจจุบัน อำนาจธิปไตยสูงสุดมากมายรวมศูนย์อยู่ที่หัวหน้าพรรคเสียงส่วนมากในสภาล่าง ซึ่งก็คือ นายกรัฐมนตรีนั่นเอง

ไม่เพียงเท่านั้น ยังมีสองปัจจัยเพิ่มเติมที่เอื้อให้รัฐบาลบริเตนใหญ่ในปัจจุบันมีอำนาจเพิ่มขึ้น อันดับแรก ด้วยเหตุที่รัฐบริเตนใหญ่มีโครงสร้างรวมศูนย์ อำนาจภูมิภาคหรือมลรัฐย่อยจึงไม่สามารถมีอิทธิพลเหนือกระบวนการนิติบัญญัติของรัฐบาลกลาง อันดับต่อมา ระบบการเลือกตั้งแบบ ‘ผู้ได้คะแนนสูงสุดได้รับเลือกตั้ง’ (first-past-the-post) โดยรวมแล้วเอื้อให้ชัยชนะตกเป็นของพรรคเพียงพรรคเดียวอย่างชัดเจน ดังนั้น รัฐบาลผสมจึงแทบไม่เกิดขึ้น และไม่มีคามจำเป็น ยกเว้นภายใต้สถานการณ์วิกฤต ในเวลาปกติ มีเพียงแค่พรรคอนุรักษนิยมและพรรคแรงงานที่ขึ้นมาเป็นรัฐบาลสลับกันไป นอกจากนี้สองพรรคใหญ่นี้แล้ว เราอาจนับรวมให้พรรคเสรีนิยมเป็นอีกหนึ่งพลังทาง

รัฐสภาบริเตนใหญ่

รัฐบาลที่เข้มแข็ง

การเมืองที่สำคัญในระบบพรรคของบริเตนใหญ่ ส่วนพรรคการเมืองอื่นๆ นั้นไม่สามารถที่จะสร้างพลังในระดับชาติได้ ทั้งนี้เพราะระบบการเลือกตั้งไม่เอื้ออำนวย

โครงสร้างรัฐที่รวมศูนย์ การนับเสียงข้างมากเป็นตัวชี้ขาด และรัฐสภาในฐานะองค์กรรัฐชาติ เอื้อให้รัฐบาลสามารถกระทำการใดๆ ในขอบเขตที่กว้าง ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทิศทางทางการเมืองขึ้นพื้นฐานจึงทำได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง จึงกล่าวได้ว่า บริเตนใหญ่ยังคงมีขนาดที่เปิดกว้างสำหรับพัฒนาการสังคมประชาธิปไตยมากกว่าหลายๆ ประเทศ

ระบบสิทธิขั้นพื้นฐาน

บริเตนใหญ่ยังมีลักษณะย้อนแย้งอีกประการหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวพันกับสิทธิขั้นพื้นฐาน ในด้านหนึ่ง สิทธิพื้นฐานดูเหมือนว่าจะได้รับประกันมาช้านานเป็นประวัติศาสตร์หากพิจารณาจากมหากฎบัตรแมกนาคาร์ตา (Magna Carta ค.ศ. 1215) หรือฎีกาสหิทธิ (Petition of Rights ค.ศ. 1628) แม้ว่าจะเป็นสิทธิสำหรับคนจำนวนน้อยเท่านั้นก็ตาม สิทธิเหล่านี้ได้รับการสถาปนาขึ้นเพื่อต่อต้านระบอบเผด็จการ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบ อีกด้านหนึ่ง บริเตนใหญ่ไม่มีรัฐธรรมนูญฉบับลายลักษณ์อักษร เพราะฉะนั้นจึงไม่มีการไต่เรียงกำหนดสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่สามารถใช้เป็นหลักอ้างอิง

อย่างไรก็ดี บริเตนใหญ่ได้ลงนามในกติกาขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพพลเมืองด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในปี 1976 นอกจากนี้ยังมีการผนวกอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights) เข้าเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายบริเตนใหญ่ในปี 1998

แม้ว่าจะถูกระบุไว้อย่างเป็นทางการ สิทธิพื้นฐานไม่มีผลในทางปฏิบัติ หากพิจารณาบางกรณีปัญหา ยกตัวอย่างเช่น อัตราความยากจนที่สูงมาโดยตลอดของบริเตนใหญ่นำไปสู่คำถามว่า สิทธิในการมีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานที่เหมาะสมนั้นมีจริงหรือไม่

ขนาดที่เปิดกว้าง
สำหรับการพัฒนาของ
สังคมประชาธิปไตย

สิทธิขั้นพื้นฐานใน
ยุคแรกเริ่ม

สิทธิขั้นพื้นฐานมีผล
บังคับใช้จริงหรือไม่

นับตั้งแต่พรรคแรงงานขึ้นมามีอำนาจปกครอง มีการส่งเสริมสิทธิพื้นฐาน บางประการให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างครอบคลุมกว้างขวางมากกว่ายุคก่อนหน้า ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เช่น การกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำแห่งชาติในปี 1999 และบังคับให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างและจัดหาสภาพที่ทำงานในอัตราและลักษณะที่เหมือนกันสำหรับทั้งลูกจ้างชั่วคราวและลูกจ้างประจำ

เศรษฐศาสตร์การเมือง

บริเตนใหญ่มีระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรีคลาสสิก หากเปรียบเทียบกับระบบเศรษฐกิจที่ตลาดและรัฐทำงานประสานกันแล้ว ระบบตลาดที่แข่งขันกันสูงของบริเตนใหญ่มีบทบาทสำคัญกว่า

เราสามารถมองเห็นความสำคัญอย่างยิ่งยวดของตลาดผ่านกรณีการต่อรองค่าจ้างระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในอังกฤษ เนื่องจากสมาคมผู้จ้างงานและสหภาพแรงงานมีพัฒนาการที่อ่อนแอและไม่มีเอกภาพ การต่อรองค่าจ้างจึงมักจะเกิดขึ้นเป็นรายการกรณีระหว่างคนงานและบริษัท เพราะฉะนั้น มูลค่าของค่าจ้างจึงเชื่อมโยงโดยตรงกับระดับที่ลูกจ้างสามารถได้รับในตลาด นอกจากนี้ในบริเตนใหญ่ไม่ปรากฏหลักการมีส่วนร่วมหรือ ‘การตัดสินใจร่วมกัน’ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติในอุตสาหกรรมถ่านหินและเหล็กของเยอรมนี

ลูกจ้างถูกเลิกจ้างอย่างง่ายดายในบริเตนใหญ่เนื่องจากไม่มีมาตรการคุ้มครองการจ้างงานที่มีคุณภาพ กระนั้นก็ตาม คนงานที่มีฝีมือสามารถหางานใหม่ในตลาดแรงงานที่ยืดหยุ่นอย่างไม่ยากเย็นนัก โดยรวมแล้ว ลูกจ้างแต่ละคนใช้เวลาทำงานในบริษัทหนึ่งๆ ค่อนข้างสั้น ผลที่ตามมาคือ ไม่มีประโยชน์มากนักที่คนงานจะเพิ่มพูนสมรรถภาพของตนในลักษณะที่ผูกมัดเฉพาะเจาะจงกับบริษัทหรือสาขาเศรษฐกิจหนึ่งๆ สิ่งนี้เป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้บริเตนใหญ่มีศักยภาพการผลิตค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ

บริษัทเอกชนในระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีสะสมทุนจากการลงทุนผ่านตลาดเงินเสียส่วนใหญ่ ดังนั้น บริษัทเหล่านี้จึงติดกับดักการไล่ล่าหาผลตอบแทนระยะสั้น ที่บริเตนใหญ่ไม่มีความคิดว่าด้วยกิจกรรมทางการเงินระยะยาว เช่น *เฮาส์แบงก์* แบบเยอรมัน (*Hausbanken*—แปลตรงตัวว่า

ความสำคัญอย่างยิ่งยวดของตลาด

ตลาดแรงงานที่ยืดหยุ่น

‘บ้านธนาคาร’ ในเยอรมนี บริษัทมีธรรมเนียมปฏิบัติของการมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับธนาคารใดธนาคารหนึ่ง) ด้วยเหตุนี้ ระบบเศรษฐกิจของบริเตนใหญ่จึงถูกรอบงำด้วยลัทธิผลประโยชน์ระยะสั้นและการแสวงหากำไรสูงสุด

รัฐสวัสดิการ

ในงานวิจัยที่ศึกษาสวัสดิการเชิงเปรียบเทียบ บริเตนใหญ่ถือว่ามีลักษณะเป็นรัฐสวัสดิการ ‘แบบผสม’ (hybrid character) โดยมีสาเหตุมาจากการที่รัฐสวัสดิการของบริเตนใหญ่วางอยู่บนตรรกะที่แตกต่างออกไปจากระบบสวัสดิการทั่วไป โดยไม่ได้ตั้งอยู่บนระบบเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากบางบริการของรัฐสวัสดิการ เช่น ระบบสาธารณสุขซึ่งมีลักษณะถ้วนหน้าครอบคลุมผู้อยู่อาศัยทุกคนทั่วประเทศ แต่ในขณะเดียวกัน บริการอื่นๆ กลับวางอยู่บนพื้นฐานการตรวจสอบรายได้และทรัพย์สินของผู้รับบริการ ซึ่งบางครั้งก่อให้เกิดความอับอาย อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่าบริเตนใหญ่คือรัฐสวัสดิการเสรีนิยม ในด้านหนึ่ง บริเตนใหญ่มีระบบความมั่นคงทางสังคมที่คุ้มครองผู้คนจากความเสี่ยงพื้นฐาน อีกด้านหนึ่ง ความต้องการใดๆ ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตความช่วยเหลือขั้นพื้นฐานจะได้รับการสนองผ่านตลาดเสรี

ระบบบริการสุขภาพ: การบริการสุขภาพแห่งชาติ (The National Health Service—NHS) เป็นเสมือนเพชรเม็ดงามบนมงกุฏของรัฐสวัสดิการบริเตนใหญ่ แหล่งเงินทุนคือรายได้จากภาษี มันเป็นบริการที่ให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้ความช่วยเหลือด้านทรัพยากรและเวชภัณฑ์ที่จำเป็นบางส่วน นอกเหนือจากระบบบริการแบบถ้วนหน้าแล้ว ข้อดีอีกประการของ NHS คือมีความโปร่งใสเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม NHS อยู่ในสภาวะขาดเงินสนับสนุนมาเป็นเวลาหลายปีและกลายเป็นอุปสรรคขัดขวางการจัดสรรความช่วยเหลือ ดังที่สะท้อนออกมาผ่านการรอคิวผ่าตัดบางประเภทเป็นเวลานาน ตั้งแต่ปี 2000 มีการอัดฉีดเงินก้อนใหญ่เข้าสู่ NHS

ลักษณะผสมของ
รัฐสวัสดิการ

ระบบบริการสุขภาพ

อัตราการจ้างงาน 2006	71.5%	จำนวนคนที่กำลังทำงาน (ช่วงอายุ 15–64 ปี) ในหมู่ประชากรทั้งหมด (ที่มา: Eurostat)
อัตราการจ้างงาน 2006 – ผู้หญิง	65.8%	จำนวนผู้หญิงที่กำลังทำงาน (ช่วงอายุ 15–64 ปี) ในหมู่ประชากรหญิงทั้งหมด (ที่มา: Eurostat)
อัตราการว่างงาน 2006	5.3%	สัดส่วนคนว่างงานในหมู่ประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (ที่มา: Eurostat)
อัตราการว่างงาน ระยะยาว 2006	1.2%	สัดส่วนของคนว่างงานระยะยาว (12 เดือนขึ้นไป) ในหมู่ประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (ที่มา: Eurostat)
ความเหลื่อมล้ำทาง รายได้/สัมประสิทธิ์ จีดีพี 2006	36%	อัตราส่วนชี้วัดความเหลื่อมล้ำทางรายได้—ยิ่งตัวเลขสูงขึ้น ช่องว่างความเหลื่อมล้ำยิ่งกว้างขึ้น (ที่มา: Human Development Report 2006)
ดัชนีความยากจน ของมนุษย์ 2006	14.8%	ดัชนีความยากจนของมนุษย์ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดต่างๆ (อายุคาดเฉลี่ย อัตราผู้อ่านออกเขียนได้ การเข้าถึงประกันสังคม) 0 = ความยากจนต่ำสุด 100 = ความยากจนสูงสุด (ที่มา: Human Development Report 2006)
การศึกษา: ความ สำคัญของภูมิหลัง ทางสังคมและ เศรษฐกิจต่อ ความสำเร็จทาง การศึกษา 2006	13.9%	สัดส่วนของความแตกต่างทางความสามารถของ นักเรียนอันเป็นผลมาจากภูมิหลังทางสังคมและ เศรษฐกิจของพวกเขา (ที่มา: OECD, PISA Study 2006)
ความหนาแน่น ของสหภาพแรงงาน 2003	29.3%	สัดส่วนของประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทาง เศรษฐกิจซึ่งเข้าร่วมกับสหภาพแรงงาน (Visser [2006], ‘Union Membership Statistics in 24 Countries’, Monthly Labor Review 129 (1): 38–49)

งานเขียนเพิ่มเติม

Christian Krell (2006), ‘Laggard or Leader? – der britische Sozialstaat im Spiegel der Sozialen Demokratie’, in: Thomas Meyer (ed.), Praxis der Sozialen Demokratie, Wiesbaden, pp. 130–241.

Alexander Petring (2006), ‘Großbritannien’, in: Wolfgang Merkel et al. (eds), Die Reformfähigkeit der Sozialen Demokratie, Wiesbaden, pp. 119–53.

ความมั่นคงทางสังคม: ระบบประกันภัยแห่งชาติคุ้มครองพลเมืองจากความเสี่ยงและความไม่แน่นอนต่างๆ เช่น ความชราภาพ การว่างงาน อุบัติเหตุขณะทำงาน และความบกพร่องทางกายภาพ การจัดสรรเงินของระบบประกันภัยแห่งชาติเป็นไปตามหลักของจำนวนเงินที่ถูกประกันจ่ายเข้ากองทุนซึ่งคิดตามสัดส่วนของรายได้ สิทธิประโยชน์มีลักษณะเป็นอัตราคงที่และครอบคลุมเฉพาะความจำเป็นพื้นฐาน ใครก็ตามที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากความคุ้มครองพื้นฐานนี้ต้องดิ้นรนแสวงหาเองในโลกของตลาดเสรี

ความช่วยเหลือทางสังคม: ความช่วยเหลือแห่งชาติมอบสิทธิประโยชน์หลายประการให้แก่กลุ่มคนที่ไม่มียกเว้นในระบบประกันภัยอันมีรายรับจากการจ่ายเงินเข้ากองทุนและคนที่ไม่สามารถพึ่งความช่วยเหลือเอกชนได้ สิทธิประโยชน์นี้มีรายรับมาจากภาษี คนที่จะเข้ารับสิทธิประโยชน์มักจะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบรายได้และทรัพย์สินอย่างเคร่งครัด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้สมัครจะเข้าถึงความช่วยเหลือเหล่านี้ได้ก็ต่อเมื่อพวกเขาผ่านกระบวนการพิสูจน์แล้วว่าพวกเขาตกอยู่ในสภาวะยากไร้อย่างแท้จริงและไม่มีทางเลือกอื่นๆ ให้พึ่งพา

ระบบการศึกษา: ในบริเตนใหญ่ ระบบโรงเรียนแบ่งออกเป็นโรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชน (ต้องจ่ายค่าเล่าเรียน โดยถูกเรียกอย่างสับสนว่า ‘Public School’ ซึ่งในประเทศอื่นหมายถึงโรงเรียนรัฐทั่วไป) ในทัศนะของหลายๆ คน การแบ่งแยกระบบการศึกษาข้างต้นมีส่วนในการทำให้ระดับการศึกษาและฝึกริชาชีพทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ต่ำ คุุณานไปกับกลุ่มชนชั้นนำมากความสามารถจำนวนน้อยนิด เราจะสังเกตเห็นความสัมพันธ์แบบแปรผกผันตามระหว่างสถานะทางสังคมและความสำเร็จทางการศึกษาได้อย่างง่ายดาย การปฏิรูปและพัฒนาระบบการศึกษาจึงเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญที่พรรคแรงงานปฏิญาณตนว่าต้องบรรลุให้ได้ ที่ผ่านมา พรรคได้ลงทุนอย่างเข้มข้น แม้บางมาตรการจะมีปัญหาก็ตาม เช่น การเริ่มเก็บค่าเล่าเรียนนักเรียน

บทสรุป

นับตั้งแต่ทศวรรษ 1990 สิ้นสุดลง บริเตนใหญ่ได้เบนเข็มการพัฒนาประเทศกลับเข้าสู่ทิศทางสังคมประชาธิปไตยอีกครั้ง พรรคแรงงานปฏิญาณตนว่าเป้าหมายที่สำคัญของพวกเขาคือการนำทุกคนเข้าสู่สังคม โดยในเบื้องต้นผ่านการมีส่วนร่วมในตลาดแรงงาน ความมั่นคงทางสังคมมุ่งช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายซึ่งมีความจำเป็น หาใช่การขยายขอบเขตให้กว้างมากที่สุดและยกระดับความช่วยเหลือให้สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกัน การจัดสรรสิทธิประโยชน์ทางสังคมวางอยู่บนเงื่อนไขว่าผู้รับความช่วยเหลือต้องพยายามพึ่งตนเองอย่างแท้จริง

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพและนโยบายตลาดแรงงานที่มีผลบังคับใช้นำไปสู่อัตราการจ้างงานที่สูงในบริเตนใหญ่ ผลที่ตามมาคือในด้านหนึ่ง ระดับความยากจนลดลง อีกด้านหนึ่ง ระดับการมีส่วนร่วมทางสังคมเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม อัตราความยากจนยังถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูงอย่างต่อเนื่อง และสิทธิประโยชน์ทางสังคมยังต่ำอยู่ อีกทั้งการกระจายโอกาสทางการศึกษายังมีความเหลื่อมล้ำ สิ่งเหล่านี้ทำให้บริเตนใหญ่จัดว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างขั้นต่ำหรืออยู่ในตำแหน่งรอบนอกของกลุ่มประเทศสังคมประชาธิปไตย

5.3. เยอสมูบี

คริสโตฟ อีเกล (Christoph Egle)

หากพิจารณาจากสภาพการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เยอรมนีเผชิญหลังสงครามโลกครั้งที่สองแล้ว อาจกล่าวได้ว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี² คือภาพสะท้อน ‘เรื่องเล่าความสำเร็จ’ ของสังคมประชาธิปไตย ภายหลัง

² นำเสียดายที่เราไม่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการอภิปรายพัฒนาการสังคมประชาธิปไตยในเยอรมนีตะวันออก

เรื่องเล่าความสำเร็จของสังคมประชาธิปไตย?

การปกครองของระบอบนาซี ข้องงขาที่ว่าสันติภาพและประชาธิปไตยจะสามารถหวนคืนสู่เยอรมนีได้หรือไม่เริ่มจางหายไป สหพันธ์สาธารณรัฐมีประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพและภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง จริงอยู่ว่าต้องรอจนถึงปลายทศวรรษ 1960 กว่ากระบวนการประชาธิปไตยของทั้งภาครัฐและสังคมจะถูกขับเคลื่อนอย่างสมบูรณ์ ความอับศขของนาซีและการล่มสลายของสาธารณรัฐไวมาไรได้สร้างรอยแผลที่บาดลึกลงไปในวันฉนวนกรรมการเมืองเยอรมัน ดังจะเห็นได้จากการปฏิเสชวาทกรรมชาตินิยมและหมดศรัทธาอย่างถาวรต่อความคิดสุดโต่งทุกประเภท ในสหพันธ์สาธารณรัฐ คุณค่าอันน่าเชิดชูกลับเป็นการหาทางประนีประนอมและทาง ‘สายกลาง’

สิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับกระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตย (อีกครั้ง) หลังปี 1945 คือ ‘ปาทูหาริย์ทางเศรษฐกิจ’ ซึ่งวางอยู่บนการผสมผสานกันอย่างเฉพะตัวระหว่างสมรรถภาพทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพทางการเมือง และคุณภาพทางสังคม สิ่งนี้ทำให้สหพันธ์สาธารณรัฐผงาดขึ้นเป็นต้นแบบสำคัญสำหรับประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกอื่นๆ สังคมประชาธิปไตยเยอรมันยึดโยงตัวเองเข้ากับระเบียบทางสังคมและเศรษฐกิจของสหพันธ์สาธารณรัฐเช่นเดียวกัน เพราะมันสะท้อนความพยายามนำคุณค่าทางการเมืองไปปฏิบัติในโลกแห่งความเป็นจริง ยกตัวอย่างเช่น ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไปในปี 1976 พรรค SPD รณรงค์ทางความคิดเรื่อง ‘ต้นแบบเยอรมนี’ ทว่า ภายหลักรรวมประเทศ สหพันธ์สาธารณรัฐไม่สามารถทำตามมาตรฐานต้นแบบที่ตั้งไว้ได้ โดยล้มเหลวในเชิงการเติบโตทางเศรษฐกิจและการสร้างงาน นำองงนที่ปัจจัยต่างๆ ที่ผลักดันให้ ‘ต้นแบบเยอรมนี’ ประสบความสำเร็จในทศวรรษ 1980 กลับถูกระบุว่าเป็นสาเหตุแห่ง ‘ความถดถอย’ ในทศวรรษ 1990 ปัจจัยที่โดดเด่นคือ ระบบการเมืองการปกครองซึ่งปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง (โลกาภิวัตน์) ได้ช้า และบางโครงสร้างของรัฐสวัสดิการซึ่งกลายเป็นอุปสรรคของการจ้างงาน (โดยเฉพาะสำหรับแรงงานหญิงไร้ฝีมือ) อย่างไรก็ตาม ถือว่าโชคชะตาทางประวัติศาสตร์ยังปรานีเพราะกฎพื้นฐานเยอรมันยังดำรงอยู่ ทั้งๆ ที่ในตอนแรกเราต่างคาดการณ์ว่ามันจะมีอยู่เพียงแคในชวงเปลี่ยนผ่าน

‘ต้นแบบเยอรมนี’

ระบบสิทธิขั้นพื้นฐานในกฎหมายพื้นฐาน

ผลจากการถอดบทเรียนเรื่องการล่มสลายของสาธารณรัฐไวมาร์ ยี่สิบ มาตราแรกของกรุนเกเซทซ์ (*Grundgesetz*—กฎหมายพื้นฐาน) มีเนื้อหาใน ลักษณะที่ยกสถานะสิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพพลเมืองพื้นฐานเหนือรัฐ โดยกำหนดมิให้รัฐสภาสามารถเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระสำคัญ สิทธิข้างต้น รวมถึงสิ่งที่เรียกว่าสิทธิแบบเสรีนิยมซึ่งคุ้มครองมิให้รัฐเข้ามารุกรานพื้นที่ส่วนตัว ('อิสรภาพเชิงลบ') และสิทธิทางประชาธิปไตยในการมีส่วนร่วม ('อิสรภาพเชิงบวก') กฎหมายพื้นฐานไม่ได้ครอบคลุมสิทธิติดตัวทางสังคม อาทิ สิทธิในการทำงาน มีที่อยู่อาศัย เข้าถึงการศึกษา หรือรายได้ขั้นต่ำ แม้ว่าบางรัฐจะ ระบุสิ่งเหล่านี้ในรัฐธรรมนูญของตน นอกจากนี้ กฎหมายพื้นฐานมิได้ระบุถึง ระบบเศรษฐกิจใดโดยเฉพาะ กระนั้นมีการตั้งกฎเกณฑ์ที่เป็นเสมือนปราการ ป้องกันการเกิดทั้งทุนนิยมแบบตลาดเสรีไร้การควบคุมและเศรษฐกิจที่มีการ วางแผนแบบสังคมนิยม ยกตัวอย่างเช่น มาตรา 14 ของกฎหมายพื้นฐาน คุ้มครองทรัพย์สินและสิทธิว่าด้วยมรดกสืบทอด ทว่าการใช้ทรัพย์สินดังกล่าว 'ควรเป็นไปในทางที่เอื้อประโยชน์สาธารณะ' จุดยืนข้างต้นสะท้อนแง่มุมใน ทางปฏิบัติของความคิดว่าด้วย 'เศรษฐกิจระบบตลาดเพื่อสังคม'

ระบบการเมือง

ระบบการเมืองการปกครองของเยอรมนีได้ถูกออกแบบให้มีลักษณะที่ ป้องกันทุกวิถีทางมิให้ประชาธิปไตยล้มเหลว การแบ่งแยกและจำกัดอำนาจใน ระดับที่สูงจึงมีขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้น ในขณะที่เดียวกัน อำนาจฝ่าย บริหารยังถูกควบคุมอย่างเคร่งครัดในระดับที่มากกว่าประเทศประชาธิปไตย อื่นๆ ทั่วไป ป้อมปราการป้องกันการเกิดรัฐที่ทรงพลังมากเกินไปถึง ระบบสหพันธรัฐและการให้รัฐบาลท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายของ รัฐตน (โดยผ่าน Bundesrat หรือสภาสูงของรัฐสภาเยอรมัน) การมีศาล รัฐธรรมนูญแห่งรัฐที่เข้มแข็ง การมีธนาคาร**บุนเดสแบงก์** (*Bundesbank*)³ ที่

สิทธิและเสรีภาพ
พลเมืองเชิงลบและ
เชิงบวกในกฎหมาย
พื้นฐาน

การแบ่งแยกอำนาจ
และการจำกัดอำนาจ
ในระดับที่สูง

³ ธนาคารบุนเดสแบงก์ (Bundesbank) คือ ชื่อของธนาคารกลางสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

เป็นอิสระ (สืบอำนาจต่อโดยธนาคารกลางแห่งยุโรปในภายหลัง) การถ่ายทอดหน้าที่พันธะของรัฐบางประการไปยังสมาคมประชาชาติ และสุดท้าย การให้กลุ่มทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบความมั่นคงทางสังคมด้วย 'โชตรวน' ที่ตั้งอำนาจรัฐเหล่านี้ นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ปีเตอร์ แคทเซนสไตน์ (Peter Katzenstein) ถึงกับเคยออกความเห็น ว่า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีคือรัฐ 'อธิปไตยครึ่งใบ (semi-sovereign)' สิ่งที่เราควรพิจารณาประกอบค่านิยามข้างต้นคือ จวบจนทศวรรษ 1990 สหพันธ์สาธารณรัฐเองไม่ได้มีอำนาจอธิปไตยสมบูรณ์ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ

พันธกิจของสถาบันทางการเมืองในการสร้างสมดุลทางผลประโยชน์ก่อให้เกิดผลดีต่อสหพันธ์สาธารณรัฐ ระบบการเมืองการปกครองข้างต้นสะท้อนความมีประสิทธิภาพและความเป็นผู้แทนในระดับที่สูง เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าระบบรัฐสมามีลักษณะที่เปิดกว้างเพียงพอสำหรับการพัฒนาทางสังคม (ยกตัวอย่างเช่น การก่อตัวของพรรคใหม่ๆ) และในขณะเดียวกันก็รักษาเสถียรภาพในการจัดตั้งรัฐบาล มีการนำผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้ามามีบทบาทในกระบวนการนิติบัญญัติ สืบเนื่องจากการที่ผู้แทนของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะได้รับคำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ พรรคการเมืองมีบทบาทหลักในการให้ความสำคัญต่อการออกความเห็นบนพื้นฐานของข้อมูลที่รอบด้าน ซึ่งเหล่าเจ้าหน้าที่รัฐนำไปประยุกต์ใช้ด้วย ด้วยวิธีนี้ พวกเขามีหน้าที่สำคัญในการเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างสังคมและรัฐ เนื่องจากพรรคการเมืองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในรัฐบาลท้องถิ่นทั้งหมด 16 รัฐ นอกเหนือจากบทบาทของพวกเขาในรัฐบาลกลาง พรรคการเมืองจึงไม่ได้มีสถานะตายตัวว่าเป็นผู้นำรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน ดังจะเห็นได้ชัดจากกรณีพรรคการเมืองใหญ่สองพรรคอันได้แก่ SPD และ CDU/CSU ด้วยเหตุนี้ การเมืองการปกครองของสหพันธ์สาธารณรัฐจึงมีลักษณะใกล้เคียงกับ 'รัฐบาลผสมขนาดใหญ่ (grand coalition)' ทั้งที่เป็นทางการและไม่ทางการ แนวทางแกมบังคับให้อื้อต่อการ

ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของระบบธนาคารกลางของยุโรป (The European System of Central Banks, ESCB)

ร่วมมือนี้นำไปสู่การเกิด ‘นโยบายทางสายกลาง’ (Manfred G. Schmidt) โดยเฉพาะนโยบายเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมการเมืองของเยอรมนีอย่างลงตัว ดังที่อธิบายไปข้างต้น

การแข่งขันระหว่างพรรคประกอบกับระบบการเมืองการปกครองแบบสหพันธ์สามารถนำไปสู่การขัดขวางกระบวนการตัดสินใจสำคัญหรือการประนีประนอมอันไม่พึงประสงค์ได้โดยผ่านการเล่นการเมืองของพรรค หลังทศวรรษ 1990 มีตัวอย่างสะท้อนกรณีข้างต้นเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ หลังจากที่เยอรมนีรวมประเทศเป็นเอกภาพแล้ว ตัวแสดงการเมืองในรัฐบาลท้องถิ่นมีจำนวนมากขึ้นและเป็นตัวรังมิให้ความเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นเกิดขึ้นอย่างเท่าทันจับไวท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ด้วยสภาวะโหมเอียงสู่ความเฉื่อยชา แนวโน้มที่ระบบการเมืองจะมีเสถียรภาพซึ่งเป็นความสำเร็จระยะยาวจึงกลายเป็นปัญหา นับเป็นเวลาหลายปีมาแล้วที่มีการปฏิรูประบบสหพันธ์รัฐเพื่อให้มันมีลักษณะ ‘เป็นมิตรต่อการตัดสินใจ’ มากขึ้น

เศรษฐศาสตร์การเมือง

เยอรมนีคือประเทศตัวอย่างที่สะท้อนลักษณะเศรษฐกิจซึ่งตลาดประสานสอดคล้องกัน กล่าวคือ บริษัทเอกชนมีรายได้จากการสะสมสินเชื่ระยะยาวกับ ‘ธนาคารบ้าน’ ซึ่งแตกต่างไปจากระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีซึ่งพึ่งพาตลาดทุนด้วยเหตุนี้ภาคอุตสาหกรรมและภาคธนาคารจึงมีลักษณะพึ่งพาอาศัยระหว่างกันอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของ ‘ทุนนิยมแบบไรน์’ รูปแบบเศรษฐกิจเช่นนี้วางอยู่บนพื้นฐานของ ‘ทุนระยะยาว’ (patient capital) อันส่งผลให้การตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ของบริษัทสอดคล้องกับกรอบเงื่อนไขแบบระยะยาวแทนที่จะเป็นในกรณีของมูลค่าผู้ถือหุ้นระยะสั้น

หากเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้ว สิ่งที่เป็นแบบฉบับของ ‘บริษัทมหาชน จำกัด เยอรมนี’ คือการมีส่วนร่วมของพนักงานในการบริหารจัดการบริษัท ทั้งการมีส่วนร่วมในระดับพื้นฐาน (องค์กรในสถานที่ทำงาน งานประจำ และเรื่องบุคลากร) และระดับบริษัท (การมีตัวแทนพนักงานเข้าร่วมในกรรมการบริหารของบริษัทจำกัดมหาชนและบริษัทร่วมทุนขนาดใหญ่) ดังนั้น ความ

จุดแข็งและจุดอ่อนของแนวโน้มไปสู่การมีเสถียรภาพของเยอรมนี

‘ทุนนิยมแบบไรน์ (Rhine capitalism)’

การร่วมกันบริหารจัดการและการต่อรองหมู่อย่างมีประสิทธิภาพ

สัมพันธ์ทางสังคมภายในบริษัทจึงขับเคลื่อนไปด้วยความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือต่อกัน การกำหนดค่าจ้างเป็นไปโดยผ่านการต่อรองที่เป็นอิสระระหว่างผู้จ้างงานและลูกจ้าง (การต่อรองหมู่อย่างเป็นอิสระ—free collective bargaining) ซึ่งจัดขึ้นโดยองค์กรแรงงานระดับชาติ ความขัดแย้งในภาคอุตสาหกรรมจึงมีอยู่เพียงประปรายเมื่อเทียบกับประเทศอื่นและเกิดเพียงช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ระบบเศรษฐกิจตลาดแบบประสานสอดคล้องกันเริ่มส่งสัญญาณไปในทางที่เสื่อมถอยลง ปัจจัยสำคัญด้านหนึ่งมาจากกระแสโลกาภิวัตน์หรือการเข้าสู่ตลาดการเงินระหว่างประเทศซึ่งเริ่มเป็นกระแสนิยมในหมู่บริษัทเยอรมัน อีกด้านหนึ่งพบว่า ความสัมพันธ์ทางอุตสาหกรรมและทางสังคมเริ่มถูกทำลายลง อันเป็นผลมาจากการที่ทั้งสหภาพแรงงานและสมาคมผู้จ้างต่างมีอำนาจลดลงและไม่สามารถทำงานประสานสอดคล้องกันได้อีกต่อไป

รัฐสวัสดิการ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีคือกรณีตัวอย่างคลาสสิกของรัฐสวัสดิการแบบอนุรักษนิยม/บรรษัทนิยม หรือที่รู้จักกันในนาม ‘ประชาธิปไตยคริสเตียน’ หรือแบบ ‘บิสมาร์ค’ ชื่อเรียกดังกล่าวบ่งบอกชัดเจนว่า รัฐสวัสดิการเยอรมันไม่ได้ถูกสร้างขึ้นด้วยน้ำมือของฝ่ายสังคมนิยมประชาธิปไตย ฝ่ายประชาธิปไตยอนุรักษนิยมและคริสเตียนต่างหากที่เป็นเจ้าหน้าที่ทางประวัติศาสตร์ของรัฐสวัสดิการ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สองพรรครัฐสวัสดิการอันได้แก่ CDU/CSU และ SPD คือตัวขับเคลื่อนการขยายตัวของรัฐสวัสดิการเยอรมนี

แม้ว่าจะเป็นมหาอำนาจทางการเงิน รัฐสวัสดิการเยอรมันกลับถูกจัดประเภทว่ามีการกระจายความมั่งคั่งในระดับกลาง สาเหตุมาจากการที่ปัญหาความไม่สอดคล้องกันทางสังคมที่ไม่เคยได้รับการแก้ไข ตัวอย่างสะท้อนลักษณะดังกล่าวคือประเภทของประกันสังคมที่แตกต่างกันและระบบการดูแลอันมีไว้สำหรับกลุ่มอาชีพแต่ละกลุ่ม ประกันสังคมแบบบังคับครอบคลุมเพียงแค่นั้นที่เป็นลูกจ้างเท่านั้น ในขณะที่คนทำงานอิสระหรือเป็นข้าราชการต้องใช้ทุน

ส่วนตัวประกันความเสี่ยงทางสังคมหรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบประกันภัยที่แยกออกมาโดยเฉพาะ (เช่น เงินบำนาญข้าราชการพลเรือน)

ระบบประกันสังคมอันหลากหลายและเป็นอิสระต่อกันคือเสาหลักของรัฐสวัสดิการเยอรมัน โดยมีแหล่งเงินทุนมาจากเงินที่คณงานจ่ายเข้ากองทุน ทุกคนมีข้อผูกมัดที่จะต้องจ่ายเงินเข้าตามหลักการประเมิน นอกจากนี้ ยังมีเงินสนับสนุนจากงบรัฐบาลกลาง ทั้งเมื่อยามจำเป็นและเงินจ่ายประจำ เช่น กรณีเงินประกันบำนาญ เนื่องจากต้นทุนของรัฐสวัสดิการมาจากค่าแรงเป็นหลัก ต้นทุนแรงงานจึงเพิ่มสูงขึ้น รูปแบบการเงินเช่นนี้ได้กลายมาเป็นอุปสรรคขัดขวางการสร้างงาน โดยเฉพาะด้านบริการที่เน้นแรงงาน สิทธิประโยชน์จากประกันคิดคำนวณตามหลักสัดส่วน ซึ่งหมายความว่า ยิ่งลูกจ้างจ่ายเงินเข้ากองทุนนานเท่าไร หรือยิ่งพวกเขามีรายได้สูงเท่าไร สิทธิประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น ระบบดังกล่าวมีลักษณะเน้นให้ความสำคัญแก่การจ้างงาน และไม่เอื้อต่อชีวิตคนทำงานที่ไม่มีเสถียรภาพมากนัก พวกเขาได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างจำกัดเท่านั้น

เงินบำนาญ: เงินบำนาญมาตรฐานซึ่งจ่ายโดยประกันภัยเงินบำนาญตามกฎหมาย (โดยไม่รวมส่วนที่ได้จากบริษัทประกันภัยเพิ่มเติม) คิดเป็นร้อยละ 70 ของค่าแรงสุทธิโดยเฉลี่ย ทว่า เนื่องจากการปฏิรูประบบเงินบำนาญเมื่อไม่นานมานี้ สัดส่วนจะลดลงเป็นร้อยละ 50 ในระยะยาว เบี้ยเลี้ยงรัฐและการลดหย่อนภาษีจะช่วยทดแทนการลดลงของเงินบำนาญนี้ โดยมุ่งเป็นแรงกระตุ้นให้คนหันไปสมัครกองทุนบำนาญเสริมมากขึ้น ถ้าหากสิทธิในการรับเงินบำนาญของใครต่ำกว่าระดับรายได้ เมื่อเขาอยู่ในวัยชรา ประกันภัยพื้นฐานจะเป็นที่พึ่งสำหรับเขา

ประกันสังคมสำหรับคนว่างงาน: ‘สิทธิประโยชน์คนว่างงาน I’ คิดเป็นร้อยละ 60 ถึง 67 ของค่าจ้างก่อนหน้านี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานะของครอบครัว ประกันสังคมสำหรับคนว่างงานจะจ่ายให้เป็นเวลาประมาณ 6 ถึง 24 เดือนโดยพิจารณาจากอายุและระยะเวลาในการจ่ายเงินเข้ากองทุนของ

ต้นทุนค่าแรงเพิ่มเติม
ที่สูง

เงินบำนาญ

ประกันสังคมสำหรับ
คนว่างงาน

ผู้รับ หลังจากสิทธิประโยชน์นี้หมดลง ผู้ว่างงานสามารถพึง ‘สิทธิประโยชน์ คนว่างงาน II’ ซึ่งมีที่มาจากภาษีได้ โดยคิดตามเกณฑ์ **สนับสนุนทางรายได้** หนึ่ง จะมีเงื่อนไขพิจารณาตรวจสอบรายได้และทรัพย์สินเพื่อกำหนดว่าใครสามารถรับสิทธิประโยชน์คนว่างงาน หรือความช่วยเหลือด้านรายได้ (สำหรับผู้ที่ไม่สามารถทำงานได้) ส่วนผู้ที่ยังอยู่ในสภาวะที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ควรเต็มใจที่จะทำงานหรือแสดงหลักฐานว่าพวกเขากำลังหางานอยู่ สิทธิประโยชน์จากสวัสดิการข้างต้นคือสิทธิที่ถูกต้องและถูกกำหนดตามกฎหมายซึ่งจะช่วยประกันการอยู่รอดขั้นต่ำทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมให้แก่ทุกคน

ระบบบริการสุขภาพ: หากเทียบกับประเทศอื่นๆ แล้ว ระบบประกันสุขภาพตามที่ระบุในกฎหมายของเยอรมนีถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี และเป็นระบบที่ค่อนข้างมีต้นทุนสูง สิทธิประโยชน์ทางสังคมของประกันจะครอบคลุมบุตรและคู่สมรสที่ไม่ได้ทำงานของผู้เอาประกันผู้เป็นพ่อแม่ หรือบุคคลที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้โดยอัตโนมัติ คนทำงานอิสระ ข้าราชการ และคนงานที่มีรายได้สูงจะไม่ถูกบังคับให้จ่ายค่าประกันข้างต้นและสามารถใช้ประกันเอกชนได้ ซึ่งมักจะมีคุณภาพดีกว่า

ระบบการศึกษา

ระบบการศึกษาอยู่ในความดูแลรับผิดชอบที่ค่อนข้างจะสำคัญของรัฐบาลท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้มันจึงเป็นตัวสะท้อนความแตกต่างระหว่างภูมิภาคอย่างชัดเจนทั้งในด้านโครงสร้างและด้านคุณภาพ

ในขณะที่ระบบการศึกษาในบางรัฐจัดได้ว่าดีที่สุดในเกณฑ์สากล ในบางรัฐกลับมีระบบการศึกษาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน OECD⁴ นอกจากนี้ ในหลายๆ ประเทศ นักเรียนจะประสบความสำเร็จทางการศึกษาหรือไม่เพิ่มขึ้น

⁴ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) คือ องค์การระหว่างประเทศของกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว และยอมรับระบอบประชาธิปไตยและเศรษฐกิจการค้าเสรีในการร่วมกันและพัฒนา

อยู่กับภูมิหลังทางสังคมของเขา กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คนสามารถมีโอกาสนี้เท่าเทียมทางการศึกษาได้ยากในเยอรมนี อย่างไรก็ตาม ระบบการฝึกวิชาชีพทวิภาคี (dual vocational training) ถือเป็นตัวอย่างนำร่องสำคัญในระดับสากล แม้ว่าจะมีปัญหาเรื่องการเปิดรับฝึกงาน ระบบดังกล่าวเอื้อให้คุณภาพแรงงานในวิชาชีพต่างๆ สอดรับกับความต้องการของบริษัท อีกทั้งยังเปิดให้นักเรียนเข้าร่วมการศึกษาภาคบังคับ พวกเขาจึงได้รับการศึกษารอบด้าน

บทสรุป

‘ต้นแบบเยอรมนี’ ถูกยกให้เป็นตัวอย่างของสังคมประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างระดับสูงมานานจวบจนทศวรรษ 1970 กระนั้น ความเยี่ยมยอดในอดีตนี้ได้เลือนหายไปตามกาลเวลาท่ามกลางกระแสความไม่แน่นอนอันเป็นผลมาจากการรวมประเทศและโลกาภิวัตน์ ในช่วงเวลานี้ อาจจัดได้ว่าเยอรมนีเป็นสังคมประชาธิปไตยระดับกลาง สาเหตุสำคัญคือ รูปแบบการให้เงินสนับสนุนรัฐสวัสดิการส่งผลเสียต่อศักยภาพของเยอรมนีในการแข่งขันระหว่างประเทศ อีกทั้งการปฏิรูปที่จำเป็นไม่สามารถเกิดขึ้นได้ทันที่เพราะระบบการเมืองให้ความสำคัญกับความมีเสถียรภาพ นับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1990 รัฐบาลโคห์ลในฐานะผู้ริเริ่ม และตามมาด้วยรัฐบาลชเรอเดอร์ได้พยายามกระตุ้นศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจเยอรมันโดยจัดระเบียบองค์กรและทำลายบางส่วนของรัฐสวัสดิการไป รวมไปถึงการปรับระบบความมั่นคงทางสังคมให้เข้ากับประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นและโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลง การปฏิรูปข้างต้นต้องเผชิญกับแรงเสียดทานไม่น้อยในบางพื้นที่ แต่จนถึงที่สุดแล้ว ระดับการจ้างงานจะไม่สามารถเพิ่มสูงขึ้นได้เลยหากปราศจากการปฏิรูปข้างต้น เพราะฉะนั้น เราจึงคงต้องรอดูกันต่อไปว่า เยอรมนีจะสามารถกลับมาเป็นสังคมประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างระดับสูงอีกครั้งหรือไม่

เศรษฐกิจของภูมิภาคยุโรปและโลก ที่ลงนามในความร่วมมือตามสนธิสัญญา *Convention on the Organization for Economic Co-operation and Development* ปัจจุบันมีสมาชิก 35 ประเทศ

งานเขียนเพิ่มเติม

Christoph Egle
(2006),

'Deutschland: der
blockierte
Musterknabe', in:
Thomas Meyer
(ed.), Praxis der
Sozialen

Demokratie,
Wiesbaden,
pp. 273–326.

Peter J. Katzenstein
(1987): Policy and
Politics in West
Germany. The
Growth of a
Semisovereign State,
Philadelphia.

Manfred G. Schmidt
(2007), Das
politische System
Deutschlands,
Munich.

อัตราการจ้างงาน 2006	67.5%	จำนวนคนที่กำลังทำงาน (ช่วงอายุ 15–64 ปี) ใน หมู่ประชากรทั้งหมด (ที่มา: Eurostat)
อัตราการจ้างงาน 2006 – ผู้หญิง	62.2%	จำนวนผู้หญิงที่กำลังทำงาน (ช่วงอายุ 15–64 ปี) ในหมู่ประชากรหญิงทั้งหมด (ที่มา: Eurostat)
อัตราการว่างงาน 2006	9.8%	สัดส่วนคนว่างงานในหมู่ประชากรที่สามารถสร้าง มูลค่าทางเศรษฐกิจ (ที่มา: Eurostat)
อัตราการว่างงาน ระยะยาว 2006	5.5%	สัดส่วนของคนว่างงานระยะยาว (12 เดือนขึ้นไป) ในหมู่ประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (ที่มา: Eurostat)
ความเหลื่อมล้ำทาง รายได้/สัมประสิทธิ์ จีดีพี 2006	28.3%	อัตราส่วนชี้วัดความเหลื่อมล้ำทางรายได้—ยัง ตัวเลขสูงขึ้น ช่องว่างความเหลื่อมล้ำยิ่งกว้างขึ้น (ที่มา: Human Development Report 2006)
ดัชนีความยากจน ของมนุษย์ 2006	10.3%	ดัชนีความยากจนของมนุษย์ประกอบไปด้วยตัว ชี้วัดต่างๆ (อายุคาดเฉลี่ย อัตราผู้อ่านออกเขียนได้ การเข้าถึงประกันสังคม) 0 = ความยากจนต่ำสุด 100 = ความยากจนสูงสุด (ที่มา: Human Development Report 2006)
การศึกษา: ความ สำคัญของภูมิหลัง ทางสังคมและ เศรษฐกิจต่อ ความสำเร็จทาง การศึกษา 2006	19%	สัดส่วนของความแตกต่างทางความสามารถของ นักเรียนอันเป็นผลมาจากภูมิหลังทางสังคมและ เศรษฐกิจของพวกเขา (ที่มา: OECD, PISA Study 2006)
ความหนาแน่น ของสหภาพแรงงาน 2003	22.6%	สัดส่วนของประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทาง เศรษฐกิจซึ่งเข้าร่วมกับสหภาพแรงงาน (Visser [2006], 'Union Membership Statistics in 24 Countries', Monthly Labor Review 129 (1): 38–49)

5.4. ญี่ปุ่น⁵

อี้น จอง ลี (Eun-Jeung Lee)

ในข้อถกเถียงทางวิชาการ ไม่มีประเทศใดที่ได้รับการตีความลักษณะอย่างหลากหลายเท่าญี่ปุ่น โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับรัฐสวัสดิการหรือ ‘สังคมสวัสดิการ’ กล่าวคือ ภาพสะท้อนของญี่ปุ่นมีตั้งแต่ระบอบสวัสดิการแบบอนุรักษนิยมเสรีพร้อมด้วยลักษณะ ‘สังคมประชาธิปไตย’ ที่โดดเด่นไปจนถึง ‘สังคมไร้ชนชั้นตามความเข้าใจแบบมาร์กซิสต์’

เราไม่สามารถใช้คำศัพท์ทั่วไปอธิบายหรือสรุปรวบยอดสถานะของญี่ปุ่นนับตั้งแต่ปี 1955 ญี่ปุ่นมีนายกรัฐมนตรีจากพรรคอนุรักษนิยมเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Party—LDP) ยกเว้นช่วงสั้นๆ ในปี 1993–94 หากพิจารณางบประมาณรายจ่ายด้านการช่วยเหลือทางสังคมแล้ว ญี่ปุ่นอยู่ในตำแหน่งที่ต่ำของมาตรวัดเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมอื่นๆ ในปี 2001 ญี่ปุ่นมีงบรายจ่ายทางสังคมคิดเป็นร้อยละ 16.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ซึ่งต่ำที่สุทธองจากสหรัฐฯ และไอร์แลนด์ และต่ำกว่าเยอรมนีมาก (ร้อยละ 27.4)

อย่างไรก็ดี ญี่ปุ่นกลับเป็นประเทศที่มีอายุคาดเฉลี่ยสูงที่สุดในโลก โดยเฉพาะประชากรหญิง อีกทั้งมีอัตราการตายของทารกแรกเกิดที่ต่ำมากและมีการกระจายรายได้ที่สมดุลเป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้เป็นหลักฐานพิสูจน์ความมีประสิทธิภาพของระบบความมั่นคงทางสังคมของญี่ปุ่น นอกจากนี้ โพลสำรวจความคิดเห็นยังระบุว่า ร้อยละ 90 ของคนญี่ปุ่นมองว่าตนเองเป็นชนชั้นกลาง

ด้วยลักษณะที่ซับซ้อนข้างต้น เราจึงต้องศึกษากรณีของญี่ปุ่นด้วยความระมัดระวัง บ่อยครั้ง การถกเถียงเกี่ยวกับญี่ปุ่นมักถูกย่อให้เหลือเพียงคำถามแบ่งขั้วว่า ญี่ปุ่นมีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนใครใช่หรือไม่ คำตอบ

ญี่ปุ่น—กรณีเฉพาะพิเศษ

งบรายจ่ายทางสังคมต่ำเมื่อเทียบตามสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)

ระบบความมั่นคงทางสังคมที่มีประสิทธิภาพสูง

⁵ เนื้อหาหลักในส่วนนี้มีที่มาจาก Eun-Jeung Lee (2006), ‘Soziale Demokratie in Japan. Elemente Sozialer Demokratie im japanischen System’, in: Thomas Meyer (ed.), Praxis der Sozialen Demokratie, Wiesbaden, pp. 374–444 โดยมีการปรับเปลี่ยนบ้างในบางที่

จำกัดอยู่เพียงแค่ ‘ใช่หรือไม่ใช่’ เช่นเดียวกับสังคมอื่นๆ สังคมญี่ปุ่นมีทั้งส่วนที่เป็นลักษณะเฉพาะและลักษณะที่มีทั่วไป ข้อค้นพบจึงไม่ใช่สองขั้วทางเลือกข้างต้น หากแต่เป็นการดำรงอยู่ร่วมกัน

ระบบการเมือง

ระบบการเมืองของญี่ปุ่นมีลักษณะประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ด้านหนึ่งรัฐธรรมนูญแห่งปี 1947 ได้ประกันสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่พลเมืองทุกคน ในอีกด้านหนึ่ง พรรคการเมืองคือตัวแสดงหลักในการแข่งขันทางการเมืองและกระบวนการตัดสินใจ กล่าวอย่างกว้างๆ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง พัฒนาการของระบบการเมืองญี่ปุ่นสามารถแบ่งได้สามช่วง ช่วงแรก (1945-55) คือช่วงฟื้นฟูบูรณะหลังสงคราม ช่วงที่สอง (1955-93) เป็นที่รู้จักกันในนาม ‘ระบบ 55’ (55 system) ช่วงที่สาม (หลัง 1993) คือช่วงปฏิรูปทางการเมือง อันเนื่องมาจากการเกิดขึ้นของ ‘ระบบ 55’ นั้นเป็นผลมาจากการก่อตั้งพรรคเสรีประชาธิปไตย (LDP) และพรรคสังคมนิยมแห่งญี่ปุ่น (SPJ) ในปี 1955 ทั้งสองพรรคได้กลายมาเป็นเสาหลักของระบบข้างต้น ในขณะที่พรรคอนุรักษนิยม LDP เกิดขึ้นจากการรวมตัวของพรรคเสรีนิยม (Jiyuto) และพรรคประชาธิปไตย (Minshuto) พรรค SPJ เกิดขึ้นจากการรวมตัวของนักสังคมนิยมทั้งปีกขวาและปีกซ้าย ในเบื้องต้น มีความคาดหวังว่าในที่สุดระบบการเมืองญี่ปุ่นจะพัฒนาเป็นระบบสองพรรคตามต้นแบบอังกฤษ ทว่า ในช่วงทศวรรษ 1960 เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าระบบการเมืองที่เกิดขึ้นกลับเป็นพรรคเดี่ยวครองอำนาจ เจกเช่นพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยในสวีเดน พรรคประชาธิปไตยคริสเตียนในอิตาลี และพรรคคองเกรสในอินเดีย หากไม่นับช่วงเวลาสิบเดือนระหว่างเดือนสิงหาคม 1993 ถึงมิถุนายน 1994 พรรคเสรีประชาธิปไตยได้ครองอำนาจในรัฐสภา รวมไปถึงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี 1955

รัฐธรรมนูญและระบบสิทธิขั้นพื้นฐาน

รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นแห่งปี 1947 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 พฤษภาคม 1947 โดยได้รับการสถาปนาโดยคณะบริหารระหว่างการยึดครองของอเมริกัน

ภายใต้การนำของนายพลดักลาส แมคอาเธอร์ (Douglas MacArthur) ตัวรัฐธรรมนูญเองนั้นมีลักษณะก้าวหน้าในเชิงเนื้อหาเป็นอย่างมาก นอกเหนือจากมาตรา 9 ซึ่งห้ามมิให้ญี่ปุ่นมีกองทัพแล้ว มาตรา 25 ยังระบุไว้ว่า

- ‘(1) พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะดำรงชีวิตตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำและมีอารยะ
(2) ในทุกๆ มณฑลของชีวิต รัฐควรทุ่มเทแรงอุตสาหะเพื่อสนับสนุนและขยายสวัสดิการทางสังคม ความมั่นคง และสาธารณสุข’

มาตรา 27 ของรัฐธรรมนูญยังระบุอีกด้วยว่า ‘พลเมืองทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ในการทำงาน’

ศาลสูงสุดของญี่ปุ่นได้ลงความเห็นไว้หลายต่อหลายครั้งว่า มาตรา 25 ไม่ได้ประกอบไปด้วยสิทธิที่ต้องมีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย หากแต่ควรเข้าใจในฐานะแถลงการณ์ระบุแผนการบริหารประเทศ การตีความข้างต้นจึงสะท้อนพันธกิจต่อการสร้างรัฐสวัสดิการของญี่ปุ่นในฐานะพื้นฐานของรัฐและนิติบัญญัติ

การที่รัฐธรรมนูญระบุถึงสิทธิในการทำงานและสิทธิทางสังคมขึ้นพื้นฐานส่งผลให้รัฐบาลญี่ปุ่นมีพันธะต้องดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการจ้างงานและรัฐสวัสดิการ ด้วยเหตุนี้ การสร้างงานและธำรงรักษามันไว้จึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของระบบสวัสดิการของญี่ปุ่น ในขณะที่เดียวกัน รัฐยังมีส่วนในการลงทุนด้านการเงินในระบบความมั่นคงทางสังคมซึ่งครอบคลุมการให้เงินบำนาญ การสาธารณสุข ประกันการว่างงาน

เศรษฐกิจศาสตร์การเมือง

ญี่ปุ่นมีรูปแบบเศรษฐกิจที่จัดอยู่ในประเภท ‘ตลาดที่ประสานสอดรับกันได้ดี’ กล่าวคือ เครือข่ายบริษัทอันประกอบด้วยกลุ่มผู้ประกอบการที่หลากหลายข้ามภาคธุรกิจมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องประสานกันเป็นอย่างดี เครือข่ายกลุ่มธุรกิจดังกล่าวรู้จักกันในนาม ‘เคเร็ทสึ’ (keiretsu) ระบบการฝึกวิชาชีพและกระบวนการถ่ายโอนทางเทคโนโลยีสอดคล้องกับโครงสร้างของ ‘เคเร็ทสึ’ ระบบดังกล่าวเอื้อให้คนงานมีทักษะที่เฉพาะเจาะจงเพื่อแลกกับ

พันธกิจต่อรัฐสวัสดิการ

ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดที่ประสานสอดรับกันดีโดยมีเครือข่ายบริษัทเป็นพื้นฐาน

การจ้างงานตลอดชีวิต นอกจากนี้ สหภาพแรงงานยังจัดตั้งขึ้นบนฐานของบริษัทเอง ซึ่งทำให้แรงงานมีสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการของบริษัทของตน

ธุรกิจของญี่ปุ่นถูกขับเคลื่อนด้วยเงินทุนที่มาจากสินเชื่อธนาคารระยะยาว ด้วยเหตุนี้แผนธุรกิจจึงวางอยู่บนความแน่นอนที่ค่อนข้างสูง และเอื้อให้บริษัททุ่มเทความสนใจไปยังการพัฒนาธุรกิจระยะยาว

ในส่วนของภาครัฐ ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงจนถึงทศวรรษ 1960 ตลาดแรงงานและการจ้างงานคือสองสิ่งที่สำคัญที่สุด ต่อมา ในช่วงปลายทศวรรษ 1960 จนถึงต้นทศวรรษ 1970 รัฐบาล LDP เริ่มขยายขยายระบบความมั่นคงทางสังคมให้กว้างขึ้น ทั้งนี้เพราะมีแรงกดดันจากนายกเทศมนตรี 'หัวก้าวหน้า' หรืออาจเรียกได้ว่า คอมมิวนิสต์หรือสังคมนิยมประชาธิปไตยซึ่งออกมาตราการทางสังคมต่างๆ การขยายนโยบายทางสังคมข้างต้นต้องหยุดชะงักลงเมื่อเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันขึ้นแม้จะไม่มีกรล้มเลิกนโยบายรัฐ และหุ้นส่วนทางสังคมต่างเห็นพ้องกันว่านโยบายรัฐเชิงรุกกว่าด้วยตลาดแรงงานต้องขยายตัวมากขึ้นเพื่อรับมือกับการรวมตัวทางเศรษฐกิจของโลกที่เพิ่มมากขึ้นและภัยอันตรายจากสภาวะดังกล่าว

รัฐบาลได้ออกมาตรการต่างๆ ภายในกรอบนโยบายตลาดแรงงานเชิงรุก อาทิ เงินช่วยเหลือค่าแรง เงินกู้ฉุกเฉิน และกองทุนช่วยเหลือการฝึกวิชาชีพ จบจนครั้งหลังของทศวรรษ 1990 ถือได้ว่านโยบายข้างต้นประสบความสำเร็จ หากดูจากการขยายตัวของการจ้างงานและอัตราการว่างงานที่ต่ำของญี่ปุ่น

รัฐสวัสดิการ

แม้ว่าในด้านหนึ่ง มาตรา 25 ในรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นระบุการสร้างรัฐสวัสดิการ อีกทั้งมีการปฏิรูปกฎหมายและออกกฎหมายใหม่ๆ ในด้านต่างๆ มานับตั้งแต่ปี 1947 อีกด้านหนึ่ง ญี่ปุ่นยังถือว่ามีการพัฒนาด้านสังคมที่ล่าช้าตรงกันข้ามกับพลวัตทางเศรษฐกิจ หากเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิก OECD อื่นๆ ญี่ปุ่นยังอยู่ในอันดับรั้งท้ายในเรื่องสิทธิประโยชน์ทางสังคมโดยรัฐหากวัดจากสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

นโยบายตลาดแรงงาน
เชิงรุก

สิทธิประโยชน์
ทางสังคมรอบด้าน
โดยบริษัท

อย่างไรก็ตาม การมองไปที่สิทธิประโยชน์ทางสังคมโดยรัฐอาจทำให้เราเห็นรัฐสวัสดิการของญี่ปุ่นเพียงบางส่วน ทั้งนี้เพราะสิทธิประโยชน์ทางสังคมโดยบริษัทมีลักษณะครอบคลุมรอบด้าน คิดเป็นอย่างน้อยร้อยละ 10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทางสังคม โดยเฉลี่ยแล้ว บริษัทญี่ปุ่นซึ่งมากถึง 570 ยูโรต่อเดือนเพื่อให้การสนับสนุนทางสังคมแก่พนักงานหนึ่งคน โดยรวมแล้วบริษัทจ่ายเงินเกือบ 1,000 ยูโรเป็นกองทุนสำหรับสิทธิประโยชน์ทางสังคม

ยิ่งไปกว่านั้น ระบบสวัสดิการของญี่ปุ่นมุ่งที่จะสร้างความเท่าเทียมและการบูรณาการทางสังคม โดยแทนที่จะใช้วิธีทางอ้อมผ่านการถ่ายโอนจากสังคมสู่ปัจเจก กลับใช้มาตรการว่าด้วยตลาดแรงงานและนโยบายการจ้างงาน

เงินบำนาญ: ในฐานะส่วนหนึ่งของการปฏิรูปในปี 1973 เงินบำนาญสำหรับ ‘ผู้กินบำนาญตามเกณฑ์’ (benchmark pensioners) ตามแผนประกันลูกจ้างเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 45 ของค่าจ้างเฉลี่ยและเชื่อมโยงกับดัชนีค่าครองชีพ การปฏิรูประบบเงินบำนาญในปี 1985 ส่งผลให้ปริมาณเงินส่วนที่จ่ายเข้ากองทุนค่อยๆ เพิ่มขึ้นในขณะที่เงินบำนาญลดลง ทั้งนี้เพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรและการกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วภายในปี 2025 พลเมืองทุกคนต้องเข้าร่วมในระบบประกันเงินบำนาญแห่งชาติโดยสิทธิประโยชน์ที่ได้จะขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่จ่ายเข้ากองทุน ระบบดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อรับประกันการกระจายทางสังคมขั้นต่ำแก่พลเมือง

โดยเฉลี่ย เงินบำนาญสำหรับผู้สูงอายุภายใต้ระบบเงินบำนาญโดยรัฐมีมูลค่าประมาณ 440 ยูโรต่อเดือนในปี 2000 ในปี 2001 ร้อยละ 98 ของพลเมืองทุกคนที่มีอายุมากกว่า 65 ปีได้รับเงินบำนาญรัฐข้างต้น นอกจากนี้พวกเขาส่วนใหญ่ยังได้รับเงินบำนาญจากบริษัทซึ่งคิดเป็นประมาณ 800 ยูโรต่อเดือน หรือเงินบำนาญมูลค่าเท่ากับค่าจ้าง 64 เดือนเมื่อพวกเขาถึงวัยเกษียณของบริษัท

ระบบบริการสุขภาพ: ระบบบริการสุขภาพวางอยู่บนฐานประกันสุขภาพถ้วนหน้าและการที่รัฐรับประกันว่า นอกเหนือจากแผนงานช่วยเหลือทาง

เงินบำนาญ

ระบบสาธารณสุข

การแพทย์ การคุ้มครองเรื่องสุขภาพจะต้องครอบคลุมบุคคลที่ไม่ได้ทำประกัน และบุคคลยากไร้ด้วย ในปี 1984 มีการปฏิรูประบบประกันทางการแพทย์ของ ลูกจ้าง โดยแต่ละคนจะต้องจ่ายเงินคิดเป็นร้อยละ 10 และหลังจากนั้นเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 20-30 การปฏิรูปข้างต้นสอดคล้องกับระบบประกันทางการแพทย์ แห่งชาติซึ่งผู้ถูกประกันไม่ใช่สมาชิกของแผนประกันทางการแพทย์ของลูกจ้าง หรือไม่ได้เป็นอีกต่อไป อันได้แก่ คนทำงานอิสระ เกษตรกร ลูกจ้างบริษัท ขนาดเล็ก และสมาชิกรอบครัว จำนวนเงินที่ต้องจ่ายเข้าแผนประกันทางการแพทย์ แห่งชาตินี้คิดเป็นร้อยละ 30 ภาระหนึ่งแล้ว

ระบบการศึกษา

การศึกษามีสถานะสูงในระบบสวัสดิการของญี่ปุ่น ในปี 2001 ร้อยละ 93.9 ของนักเรียนซึ่งสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ (เก้าปี) ศึกษาต่อในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งใช้เวลาสามปี ถ้าหากรวมเอาการศึกษาทางไกล และการศึกษาภาคค่ำเข้ามาพิจารณาด้วย ตัวเลขจะเพิ่มสูงเป็นร้อยละ 97.3 อย่างไรก็ตาม งบประมาณด้านการศึกษาของรัฐยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำหากเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ โดยในปี 1999 คิดเป็นร้อยละ 3.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเท่านั้น รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการอธิบายสาเหตุของ งบประมาณที่ต่ำว่าเป็นเพราะสถาบันการศึกษาของญี่ปุ่นส่วนใหญ่บริหาร โดยเอกชน ยกตัวอย่างเช่น ร้อยละ 77.5 ของมหาวิทยาลัยญี่ปุ่นเป็นมหา- วิทยาลัยเอกชน

บทสรุป

ญี่ปุ่นมีองค์ประกอบทั้งหมดของสังคมประชาธิปไตย กระนั้น สังคม ประชาธิปไตยของญี่ปุ่นมิได้เกิดขึ้นโดยพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง หรือการมีพื้นฐานเชิงอุดมการณ์สังคมนิยมประชาธิปไตย ดังประเทศสังคมนิยม ประชาธิปไตยในยุโรป เหล่าชนชั้นนำทางการเมือง ปัญญาชน และภาคราชการใน ญี่ปุ่นต่างมีความจริงจังในการแสวงหาแนวทางการบริหารประเทศที่ยั่งยืนโดย ไม่ได้คำนึงว่ามันจะสะท้อนอุดมการณ์หรือลัทธิใด ด้วยเหตุนี้ พวกเขาจึง

รวบรวมและผสมผสานข้อมูล ความคิด และแนวคิดที่หลากหลายจากทั่วโลก มาปรับใช้กับประเทศของตน

จุดอ่อนหนึ่งเดียวของระบบญี่ปุ่นคือ มันเป็นระบบที่จำกัดเฉพาะพลเมืองสัญชาติญี่ปุ่นเท่านั้น ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา ญี่ปุ่นได้ละเลยการบูรณาการชน-กลุ่มน้อยต่างเชื้อชาติเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ แม้ว่าญี่ปุ่นเองจะมีแรงงานอพยพมานานแล้ว อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ ความเท่าเทียมทางเพศเป็นอีกประเด็นที่ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าในปัจจุบันได้

ปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขข้างต้นยังเป็นเสมือนเงามืดที่ทำให้สังคมประชาธิปไตยของญี่ปุ่นมีหมองลงไปบ้างทั้งๆ ที่ญี่ปุ่นมีระบบความมั่นคงทางสังคมที่มีพัฒนาการและประสิทธิภาพสูง ภายหลังการปฏิรูปนโยบายทางสังคมในทศวรรษ 1980 ปัญหาดังกล่าวไม่ได้ถูกมองว่าเป็นอุปสรรคขัดขวางการผนวกรวมเศรษฐกิจญี่ปุ่นเข้าสู่ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและกระแสโลกาภิวัตน์ ต่อมาในทศวรรษ 1990 องค์กรผู้จ้างงานเรียกร้องให้โครงสร้างการจ้างงานมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ลดการจ้างงานเต็มที่ พร้อมกับเลิกกฎเกณฑ์การควบคุมระบบเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถรับมือกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและการแข่งขันอย่างเข้มข้นในระดับโลกได้ ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว นโยบายทางสังคมไม่สามารถตอบสนองข้อเรียกร้องจากตลาดแรงงาน ในขณะเดียวกัน องค์กรผู้จ้างงานเริ่มถอยห่างจากแนวทางข้างต้น และเรียกร้องให้บริษัทสมาชิกและรัฐพยายามมากขึ้นในการเพิ่มการจ้างและฝึกงาน เราสามารถจัดประเภทญี่ปุ่นให้อยู่ในกลุ่มที่เป็นสังคมประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างระดับปานกลาง เนื่องจากด้านหนึ่ง ญี่ปุ่นมีระบบความมั่นคงทางสังคมที่ครอบคลุมรอบด้านและมีประสิทธิภาพ แต่อีกด้านหนึ่งก็มีข้อเสียและปัญหาดังที่กล่าวไปข้างต้น อนึ่ง น่าสนใจว่าเยอรมนีเองก็จัดได้ว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างระดับปานกลางเช่นกัน ทว่าเยอรมนีมีลักษณะขององค์กรรัฐ รูปแบบสวัสดิการ และเศรษฐกิจที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับญี่ปุ่น

อัตราการจ้างงาน 2006	70%	จำนวนคนที่กำลังทำงาน (ช่วงอายุ 15–64 ปี) ในหมู่ประชากรทั้งหมด (ที่มา: Eurostat)
อัตราการจ้างงาน 2006 – ผู้หญิง	58.8%	จำนวนผู้หญิงที่กำลังทำงาน (ช่วงอายุ 15–64 ปี) ในหมู่ประชากรหญิงทั้งหมด (ที่มา: Eurostat)
อัตราการว่างงาน 2006	4.1%	สัดส่วนคนว่างงานในหมู่ประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (ที่มา: Eurostat)
อัตราการว่างงานระยะยาว 2006	1.4%	สัดส่วนของคนว่างงานระยะยาว (12 เดือนขึ้นไป) ในหมู่ประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (ที่มา: Eurostat)
ความเหลื่อมล้ำทางรายได้/สัมประสิทธิ์จินี 2006	24.9%	อัตราส่วนชี้วัดความเหลื่อมล้ำทางรายได้—ยิ่งตัวเลขสูงขึ้น ช่องว่างความเหลื่อมล้ำยิ่งกว้างขึ้น (ที่มา: Human Development Report 2006)
ดัชนีความยากจนของมนุษย์ 2006	11.7%	ดัชนีความยากจนของมนุษย์ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดต่างๆ (อายุคาดเฉลี่ย อัตราผู้อ่านออกเขียนได้ การเข้าถึงประกันสังคม) 0 = ความยากจนต่ำสุด 100 = ความยากจนสูงสุด (ที่มา: Human Development Report 2006)
การศึกษา: ความสำคัญของภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจต่อความสำเร็จทางการศึกษา 2006	7.4%	สัดส่วนของความแตกต่างทางความสามารถของนักเรียนอันเป็นผลมาจากภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจของพวกเขา (ที่มา: OECD, PISA Study 2006)
ความหนาแน่นของสหภาพแรงงาน 2003	19.7%	สัดส่วนของประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจซึ่งเข้าร่วมกับสหภาพแรงงาน (Visser [2006], 'Union Membership Statistics in 24 Countries', Monthly Labor Review 129 (1): 38–49)

งานเขียนเพิ่มเติม

Eun-Jeung Lee (2006), 'Soziale Demokratie in Japan. Elemente Sozialer Demokratie im japanischen System', in: Thomas Meyer (ed.), *Praxis der Sozialen Demokratie*, Wiesbaden, pp. 374–444.

5.5. สวีเดน

อีริก กวร์กส์ดีส (Erik Gurgsdies)

จวบจนปัจจุบัน สวีเดนสามารถชำระไว้ซึ่งความเป็นรัฐสวัสดิการแบบดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นการให้สิทธิประโยชน์จากระบบความมั่นคงทางสังคม สาธารณะที่ครอบคลุมรอบด้าน (ทางการเงิน) และบริการสาธารณะซึ่งพัฒนาอย่างมีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้ดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ตัวอย่างรูปธรรม ได้แก่ การที่สวีเดนมีระบบการศึกษาแบบไม่เก็บค่าเล่าเรียนตั้งแต่โรงเรียนดูแลเด็กเล็กไปจนถึงมหาวิทยาลัย นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมเล็กน้อยเมื่อเริ่มใช้บริการ ชาวสวีเดนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับบริการสาธารณสุข ในกรณีการว่างงาน ผู้ว่างงานจะได้รับสิทธิประโยชน์มากถึงร้อยละ 80 ของค่าจ้างเดิม ในกรณีผู้สูงอายุ สวีเดนมีระบบเงินบำนาญสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับรายได้ซึ่งจะช่วยสร้างความมั่นคงในชีวิตและป้องกันความยากจนในหมู่ผู้สูงอายุ โดยผู้ที่ไม่มีรายได้เพียงพอจะได้รับเงินบำนาญที่มาจากภาษี

หนึ่งในสามของประชากรสวีเดนที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจทำงานในองค์กรภาครัฐ ซึ่งหมายความว่าสวีเดนมีสัดส่วนรายรับรายจ่ายภาษีสูงที่สุดในหมู่ประเทศสมาชิก OECD ในต้นทศวรรษ 1990 สวีเดนได้รับผลกระทบอย่างหนักจากวิกฤตทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ยุคเศรษฐกิจโลกตกต่ำ สิ่งนี้นำไปสู่การตั้งคำถามว่า ในยุคโลกาภิวัตน์ รัฐสวัสดิการได้รับการคุ้มครองให้อยู่รอดได้อย่างไรในลักษณะที่แตกต่างอย่างสุดขั้วกับประเทศอื่นๆ แทบทุกกรณี

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับคำถามข้างต้นคือ วัฒนธรรมการเมืองและวิธีการคิดแบบสวีเดนซึ่งให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมทางสังคมมาเป็นเวลาช้านานแล้ว โดยมีต้นกำเนิดมาจากวิถีชีวิตแบบเยอรมันแบบเก่าซึ่งไม่ได้สูญสลายไปเมื่อสังคมกึ่งศักดินาเกิดขึ้น ความเป็นเอกพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมอันโดดเด่นของสวีเดนเป็นอีกคำอธิบายหนึ่งที่ยังใช้ได้ อย่างน้อยก็จนถึงเมื่อไม่นานมานี้ ชุมชนที่พึ่งตัวเองได้สูงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของสังคมในระดับท้องถิ่น ในประเทศที่ความห่างไกลทางภูมิศาสตร์สามารถสร้างความรู้สึกแปลกแยกในบางพื้นที่ได้ จิตสำนึกแห่งความเป็นชาติกลับ

การชำระไว้ซึ่งรัฐสวัสดิการแบบดั้งเดิม

วัฒนธรรมการเมืองซึ่งถูกกำหนดโดยความเป็นเอกพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

หยิ่งรักลึกในรัฐบาลท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม มาตรฐานการครองชีพท้องถิ่น ถือว่ามีเอกภาพสูงมากอันเป็นผลมาจากกรอบกฎหมายและเงินช่วยเหลือจาก ส่วนกลาง

ระบบการเมือง

ฉันทานุมัติ การต่อรอง และบูรณาการ คือองค์ประกอบสำคัญของระบบ การเมืองสวีเดน นอกจากนี้ กระบวนการนิติบัญญัติของสวีเดนมีลักษณะที่ เปิดให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบในระดับสูง ในเบื้องต้น รัฐบาลจะแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบประเด็นปัญหาที่ เกี่ยวข้อง แม้ว่าโดยทั่วไปแล้ว รัฐบาลจะเป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการ รัฐสภา องค์การภาครัฐ และภาคประชาสังคมก็สามารถสวมบทบาทข้างต้นได้ คณะ- กรรมการประกอบด้วยนักการเมือง ผู้เชี่ยวชาญ ตัวแทนจากกลุ่มผู้ได้เสีย ประโยชน์ ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และจะแสดงจุดยืนอันจะถือว่าเป็น หลักพื้นฐานของข้อถกเถียง กระบวนการข้างต้นเรียกว่า ‘การให้คำแนะนำ’ (*remiss*) ซึ่งสะท้อนสภาวะสังคมที่มุ่งสร้างการประนีประนอมผ่อนปรนและ ฉันทานุมัติ

สังคมประชาธิปไตยครองอำนาจนำในภูมิภาคการเมืองของสวีเดนมา ตั้งแต่ทศวรรษ 1930 ท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจโลกตกต่ำ มีการออกนโยบาย สนับสนุนการจ้างงานสาธารณะผ่านสินเชื่อทางการเงินเพื่อยกระดับโครงสร้าง สาธารณูปโภคพื้นฐานและการเคหะสำหรับครอบครัวขนาดใหญ่ ซึ่งเป็น แนวทางที่สวนทางกับเศรษฐกิจกระแสหลักในขณะนั้น ‘ในยุโรปกลาง เหล่า ผู้ชุมนุมประท้วงสร้างสิ่งกีดขวางบนท้องถนน ในสวีเดน เราพยายามเดินไป ข้างหน้าด้วยการสร้างสะพานลอย’ คือคำพูดของนายกรัฐมนตริทาเก เออร์- ลานเดอร์ (Tage Erlander) ผู้ครองตำแหน่งยาวนาน เขาเน้นย้ำความสำคัญ ของความเชื่อมั่นทางการเมืองในนโยบายการจ้างงาน ความสำเร็จของแผนงาน ดังกล่าวไม่เพียงแต่นำไปสู่คะแนนนิยมที่พุ่งสูงขึ้นของพรรคแรงงานสังคม ประชาธิปไตย หากแต่ยังรวมไปถึงจำนวนสมาชิกพรรคที่เพิ่มมากขึ้น และการ ขึ้นมามีบทบาทของ LO (Landsorganisationen) หรือสมาพันธ์สหภาพ-

ระบบการเมืองซึ่ง กำหนดโดยฉันทานุมัติ และบูรณาการ

ตำแหน่งแห่งที่ที่ครอง อำนาจนำของสังคม ประชาธิปไตย

แรงงาน ซึ่งเป็นพันธมิตรอันใกล้ชิดของพรรค นอกจากนี้ ความแตกแยกภายในฝ่ายค้านขวากลางยังเอื้อต่อการเสริมอำนาจของสังคมประชาธิปไตย กล่าวคือ ในด้านหนึ่ง ฝ่ายสังคมประชาธิปไตย พรรคกรีนและฝ่ายซ้าย และอดีตยูโรคอมมิวนิสต์รวมตัวกันเป็น ‘กลุ่มสังคมนิยม’ (socialist bloc) อีกด้านหนึ่ง ฝ่ายอนุรักษนิยม เสรีนิยม พรรคกลาง (พรรคชาวนาเก้า) และพรรคประชาธิปไตยคริสเตียนรวมกันเป็นกลุ่ม ‘กระฎุมพี’ (bourgeois) หรือขวากลาง ฝ่ายหลังสามารถตั้งรัฐบาลได้ตั้งแต่ปี 2006 อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มขวากลาง (หรือที่เรียกกันว่า ‘พันธมิตรแห่งสวีเดน [Alliance for Sweden]’) จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง พรรคส่วนใหญ่ก็ยังแสดงจุดยืนสนับสนุนรัฐสวัสดิการ

รัฐธรรมนูญและระบบสิทธิขั้นพื้นฐาน

รัฐธรรมนูญของสวีเดนไม่เพียงแต่ระบุถึงสิทธิและเสรีภาพพลเมืองเชิงลบ แต่ยังรวมถึงสิทธิและเสรีภาพเชิงบวกซึ่งขยายกว้างครอบคลุมประเด็นต่างๆ แม้ว่าสิทธิทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิทธิเสรีภาพเชิงบวก จะไม่ได้ถูกกำหนดให้มีผลบังคับทางกฎหมายเช่นสิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐาน แต่พวกมันก็เป็นเป้าหมายทางการเมืองที่บรรดาพรรคต่างประสงค์จะบรรลุ ยกตัวอย่างเช่น มาตรา 2 ในรัฐธรรมนูญระบุว่า ‘ความกินดีอยู่ดีส่วนบุคคลทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของปัจเจกต้องเป็นเป้าหมายสำคัญพื้นฐานของการกระทำทางการเมืองใดๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรรัฐมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิในการทำงาน การมีที่อยู่อาศัย และเข้าถึงการศึกษา อีกทั้งให้การสนับสนุนด้านสวัสดิการสังคม ความมั่นคงทางสังคม และสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิตที่ดี’ ไม่ว่าจะ มีข้อผูกมัดทางกฎหมายหรือไม่ การที่เป้าหมายทางการเมืองและสังคมข้างต้นมีตำแหน่งแห่งที่ที่โดดเด่นในรัฐธรรมนูญได้ทำให้มันเป็นส่วนประกอบสำคัญของจิตสำนึกสาธารณะ อีกทั้งยังสะท้อนออกมาผ่านกระบวนการสร้างรัฐสวัสดิการและระบบเศรษฐกิจ (ตลาด) การเมืองของสวีเดน

สิทธิและเสรีภาพ
พลเมืองเชิงลบ
และเชิงบวกใน
รัฐธรรมนูญ

เศรษฐศาสตร์การเมือง

ในทศวรรษ 1950 สมาพันธ์สหภาพแรงงาน LO ได้นำเสนอสิ่งที่เรียกว่า ต้นแบบเรห์น-ไมด์เนอร์ ต้นแบบนี้ไม่ได้เริ่มจากฐานคิดแบบเคนส์ (Keynesian approach) ซึ่งมุ่งบรรลugarจ้างงานเต็มที่โดยเน้นที่การคงไว้ซึ่งอุปสงค์มวลรวมตลอดวงจรเศรษฐกิจ ข้อโต้แย้งของต้นแบบข้างต้นมีดังต่อไปนี้ เนื่องจากแต่ละสาขาในภาคเศรษฐกิจมีการขยายตัวในอัตราที่ต่างกัน อุปสงค์มวลรวมที่สูงอยู่เสมอจะทำให้เกิดปัญหาในส่วนของอุปทาน ผลที่ตามมาคือเกิดการเพิ่มค่าจ้างในภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบซึ่งนำไปสู่ราคาสินค้าที่สูงขึ้น ผลระยะกลางคือ ค่าจ้างบังคับและราคาในสาขาอื่นๆ จะเพิ่มตามไปด้วย โดยภาพรวม ภาวะเงินเฟ้อของราคาสินค้าจะลดศักยภาพในการแข่งขันในเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ในการที่จะทำให้อุปสงค์มวลรวมลดลง ภาครัฐจำเป็นต้องสร้างผลกำไรในวงจรเศรษฐกิจ นี่คือมาตรการที่จำเป็นเพื่อลดภาระหนี้ของชาติในเบื้องต้น เพื่อประกันระบบสวัสดิการสาธารณะสำหรับสังคมผู้สูงอายุในระยะยาว และสุดท้าย เพื่อจัดหาเงินทุนให้แก่มาตรการกระตุ้นวงจรเศรษฐกิจในทิศทางตรงกันข้ามเพื่อคงไว้ซึ่งเงินกู้สาธารณะ แม้แต่ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ดี มาตรการกดทับอุปสงค์มวลรวมข้างต้นส่งผลเสียต่อบรรดาบริษัทและที่ทำงานซึ่งมีสมรรถภาพการผลิตต่ำเนื่องจากต้องรับภาระต้นทุนสูงในสวีเดน ปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรงมากขึ้นตั้งแต่ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เพราะ LO ได้ผลักดันนโยบายค่าจ้างที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (solidaristic wage policy) กล่าวคือ ภายใต้หลักการ ‘ค่าจ้างที่เท่าเทียมสำหรับงานที่เท่าเทียม’ ค่าจ้างจึงมีแนวโน้มที่จะปรับให้สอดคล้องกับค่าเฉลี่ยของสมรรถภาพการผลิตที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น บริษัทที่มีสมรรถภาพการผลิตต่ำกว่าค่าเฉลี่ยจึงเผชิญกับแรงกดดันด้านต้นทุนเพิ่มขึ้นจากมาตรการค่าแรงข้างต้นซึ่งปรับตามศักยภาพการผลิตของแรงงานโดยเฉลี่ย ในทางตรงกันข้าม บริษัทที่มีสมรรถภาพการผลิตสูงย่อมเติบโตอย่างรวดเร็ว บริษัทไม่ต้องเสียค่าส่วนต่างมากอันเป็นผลมาจากค่าจ้างเฉลี่ยที่ปรับเป็นมาตรฐาน ‘กำไรส่วนเกิน’ นี้เป็นที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้บนฐานคิดที่ว่ามันจะถูกนำไปใช้เป็นทุน

อัดฉีดและช่วยสร้างงานใหม่ซึ่งมีสมรรถภาพทางการผลิตที่สูงในภายหลัง ผู้ที่เสียประโยชน์จากนโยบายการคลังที่เคร่งครัดและนโยบายค่าจ้างที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันข้างต้นประกอบไปด้วยบริษัทที่มีสมรรถภาพการผลิตต่ำและลูกจ้างของบริษัทเหล่านี้ การว่างงานอันเป็นผลจากนโยบายข้างต้นมิได้ถูกมองว่าเป็นปัญหาสาธารณะ หากแต่เป็นข้อท้าทายสาธารณะเชิงบวกซึ่งสามารถแก้ได้ด้วยนโยบายตลาดแรงงานเชิงรุกที่พัฒนามาก รัฐได้สร้างระบบที่ส่งเสริมการฝึกวิชาชีพที่ครอบคลุมและช่วยเหลือการเคลื่อนย้ายแรงงานเพื่อรองรับคนว่างงานและเอื้อให้พวกเขาหางานที่มีการผลิตและค่าจ้างที่สูงขึ้น กล่าวโดยสรุปคือ สามนโยบายอันได้แก่ นโยบายการคลังที่เคร่งครัด นโยบายค่าจ้างที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และนโยบายตลาดแรงงานเชิงรุกได้ผนึกกำลังกันจนสามารถทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของสวีเดนมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและสอดคล้องกับกระแสตลาดโลก

สิ่งเหล่านี้คือคำอธิบายที่ดีสำหรับการฟื้นตัวอย่างรวดเร็วจากวิกฤตเศรษฐกิจในทศวรรษ 1990 ของสวีเดนผ่านภาคการส่งออก ทั้งนี้เพราะสวีเดนมีนโยบายตลาดแรงงานเชิงรุกที่พัฒนาเป็นระบบ มีสภาพแรงงานที่เข้มแข็ง และมีธรรมเนียมการบริหารจัดการที่ช่วยสร้างงานที่มีการผลิตสูงและป้องกันส่วนที่มีการผลิตต่ำ ดังนั้น วิกฤตจึงแปรเปลี่ยนเป็นการจ้างงานได้อย่างรวดเร็ว ภายใต้สภาพเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวย สวีเดนสามารถเพิ่มอัตราการส่งออกคิดเป็นสัดส่วนหนึ่งในสามภายในห้าปี จากร้อยละ 33 เป็นร้อยละ 45

ระบบสวัสดิการ

เมื่อผ่านยุคเศรษฐกิจเติบโตหลังสงครามมาแล้ว ได้เกิดการปรับโครงสร้างอย่างรวดเร็วในสังคมสวีเดน กล่าวคือ จากสังคมที่เต็มไปด้วยคนงานที่ยากจนและเกษตรกรได้แปรสภาพเป็น ‘สังคมลูกจ้าง’ (employee society) ผู้เก็บเกี่ยวประโยชน์จากความมั่งคั่งส่วนตัวอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องจากพัฒนาการโครงสร้างทางสังคมดังกล่าว นโยบายประกันสังคมพื้นฐานเพียงอย่างเดียวอาทิ ระบบบำนาญรัฐมาตรฐานเดียวสำหรับพระราชายันยาจก ดูจะไม่เพียงพอที่

มาตรการว่าด้วยการว่างงานในฐานะพันธกิจสาธารณะ

การพัฒนาเชิงโครงสร้างในสังคมที่เรียกร้องการปรับแนวทางนโยบายทางสังคม

จะรักษาฐานคะแนนเสียงที่จำเป็นในการครองอำนาจทางการเมืองได้ อย่างไรก็ตาม
ก็ดี รัฐสวัสดิการสวีเดนคุ้มครองปกป้องพลเมืองของตนจากภัยความไม่มั่นคง
ต่างๆ ในชีวิตที่เป็นมากกว่าแค่การมอบสิทธิประโยชน์ในรูปแบบของเงินสด

สวีเดนมีระบบบริการสาธารณะที่พัฒนาเพิ่มขึ้นซึ่งครอบคลุมบริการดูแล
เด็กและผู้สูงอายุโดย (แทบ) ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ การสาธารณสุข และ
การศึกษา อีกทั้งยังมีมาตรการฝึกวิชาชีพและวัดระดับคุณภาพภายในกรอบ
นโยบายตลาดแรงงาน ‘ทุกๆ คนจ่ายภาษีในจำนวนที่สอดคล้องกับรายได้
ของตน และสิทธิประโยชน์ที่พวกเขาได้รับจากสังคมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่
แต่ละคนเผชิญมากกว่าจำนวนเบี่ยประกันที่แต่ละคนจ่าย สิทธิประโยชน์มิใช่
ผลพวงของการตัดสินใจในการแข่งขันทางการตลาด หากแต่ถูกกำหนดโดย
กระบวนการทางการเมือง’ (Meidner/Hedborg 1984: 56)

ภายใต้เงื่อนไขของการจ้างงานเต็มเวลาที่ต่อเนื่อง บริการสาธารณะจะขยาย
ตัวอย่างรวดเร็วได้ก็ต่อเมื่อมีการเพิ่มแรงงานหญิงเข้าสู่ภาคการผลิต ในช่วง
ปี 1960 ถึง 1990 อัตราการจ้างงานผู้หญิงสวีเดนซึ่งสามารถสร้างมูลค่าทาง
เศรษฐกิจได้พุ่งสูงจากอัตราค่าเฉลี่ยในยุโรปคือร้อยละ 50 เป็นร้อยละ 83
โดยจัดว่าอยู่ในตำแหน่งแนวหน้าของโลก อาจกล่าวได้ว่า ประชากรเพศหญิง
ซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์ส่วนใหญ่ (ในแง่ของการได้งาน) จากการขยายตัว
ของบริการสาธารณะ ได้กลายมาเป็นฐานคะแนนเสียงสำคัญของพรรคสังคมนิยม
ประชาธิปไตย

เสาหลักของรัฐสวัสดิการสวีเดนมีดังต่อไปนี้

เงินบำนาญ: ในช่วงกลางทศวรรษ 1950 มีการเสนอระบบเงินบำนาญ
ทดแทนรายได้ (supplementary income-related pension) โดยมีสหพันธ์
สหภาพแรงงาน LO เป็นผู้ริเริ่ม ข้อเสนอข้างต้นสะท้อนการเปลี่ยนแปลง
เชิงยุทธศาสตร์จากระบบประกันพื้นฐานแบบถ้วนหน้ามาเป็นระบบประกัน
แบบปัจเจกซึ่งมีเป้าหมายในการคงไว้ซึ่งมาตรฐานการครองชีพ ด้วยวิธีนี้
พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยคาดหวังว่าจะชนะใจกลุ่มคนงานปกขาวจำนวนมาก
เพื่อเพิ่มฐานคะแนนเสียงของพรรค

ระบบประกันการว่างงาน: ระบบประกันการว่างงานของสวีเดนขึ้นอยู่กับความสมัครใจและได้รับเงินสนับสนุนสาธารณะ ซึ่งแตกต่างจากเสาหลักอื่นๆ ในระบบประกันสังคมโดยรวม มันถูกจัดตั้งขึ้นโดยกองทุนและบริหารจัดการโดยสหภาพแรงงาน ก่อนการปฏิรูปในปี 2007 สมาชิกสหภาพแรงงานจะเป็นสมาชิกของกองทุนว่างงานโดยอัตโนมัติ ในขณะที่สมาชิกอย่างหลังไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกอย่างแรก มีคนงานประมาณร้อยละ 90 ของทั้งหมดเป็นสมาชิกของกองทุนประเภทนี้ โดยสมาชิกจ่ายเงินเข้ากองทุนจำนวนหนึ่ง ในขณะที่เงินเข้ากองทุนส่วนใหญ่มาจากงบของรัฐจวบจนปี 2007 นอกจากนี้คนว่างงานยังสามารถรับสิทธิประโยชน์พื้นฐานจากรัฐอีกด้วย

การสนับสนุนด้านรายได้: ในสวีเดน กระทรวงสาธารณสุขและความมั่นคงทางสังคมเป็นผู้รับผิดชอบการสนับสนุนด้านรายได้ ทว่าการบริหารจัดการจะทำโดยองค์กรท้องถิ่นและมีรายรับมาจากภาษีท้องถิ่นเป็นหลัก เกณฑ์การวัดระดับการสนับสนุนด้านรายได้ถูกกำหนดโดยคณะกรรมการสาธารณสุขและสวัสดิการโดยมีมาตรฐานการครองชีพเป็นพื้นฐาน

ระบบบริการสุขภาพ: ผู้ที่อาศัยอยู่ในสวีเดนทุกคนมีสิทธิเข้ารับบริการทางการแพทย์ได้โดยแทบไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ สภาจังหวัดจะมีหน้าที่จัดการบริหารระบบดังกล่าว และมีภาษีเงินได้เป็นแหล่งเงินทุนโดยตรง ในแต่ละจังหวัดอาจจะมีการเก็บค่าธรรมเนียมในอัตราที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ผู้มีรายได้เกิน 6,000 โครนาต่อปีมีสิทธิได้รับเงินทดแทนเมื่อสูญเสียรายได้ แหล่งเงินทุนของประกันทางการแพทย์มาจากเงินบังคับจ่ายประจำของลูกจ้างและเงินจ่ายสำหรับประกันซึ่งจ่ายเพิ่มเติมจากภาษี

แม้ว่าในปัจจุบันสวีเดนมีอัตราการเก็บภาษีที่สูงที่สุดในหมู่ประเทศสมาชิก OECD แต่ไม่ได้หมายความว่ารัฐสวัสดิการจะต้องอาศัยงบประมาณที่สูงเป็นพิเศษเสมอไป เมื่อเทียบกับจำนวนเงินภาษีและค่าใช้จ่ายทางสังคมของชาวสวีเดน ชาวอเมริกันเองก็ไม่ได้จ่ายเงินในอัตราที่ต่ำกว่าเพื่อแลกกับความมั่นคงในชีวิตเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน เช่น ว่างงาน เจ็บไข้ได้ป่วย และสภาวะชราภาพ

ระบบประกันการ
ว่างงาน

สังคมสงเคราะห์

ระบบบริการสุขภาพ

หลักการประกัน
แบบถ้วนหน้า

ความแตกต่างอย่างมีนัยยะสำคัญกลับอยู่ตรงที่ ประชากรชาวสวีเดนทุกคนได้รับการประกันอย่างถ้วนหน้า ในขณะที่ชาวอเมริกันซึ่งไม่มีกำลังจ่ายถูกกีดกันให้อยู่นอกระบบประกันภัยเอกชน

ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปิดเส้นเขตแดนทางเศรษฐกิจ การแข่งขันในการนำเข้าสินค้าจะก่อให้เกิดแรงกดดันไปยังกลุ่มแรงงานในประเทศที่มีสมรรถภาพการผลิตต่ำ ถ้าหากความพยายามในการบรรเทาความเสี่ยงของแรงงานต่อการว่างงานและลดระดับทางสังคมประสบความสำเร็จผ่านการประกันรายได้และการฝึกวิชาชีพ ประเทศก็จะสามารถบริหารจัดการนโยบายเศรษฐกิจและลดต้นทุนทางการเมืองอันเกิดจากการเปิดระบบเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้น นโยบายสวัสดิการในสภาวะที่ประเทศกำลังเผชิญกับโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นจึงมุ่งไปที่การพัฒนาการฝึกวิชาชีพและคงไว้ซึ่งมาตรฐานการครองชีพ นโยบายดังกล่าวจะช่วยประกอบสร้างนโยบายทางเศรษฐกิจที่ดีเยี่ยม ซึ่งตรงข้ามกับนโยบายทางสังคมที่มุ่งแต่จะคุ้มครองผู้เสียประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

ระบบการศึกษา

เนื่องจาก ‘วัดดูดิบ’ ของสังคมอุตสาหกรรมและบริการสมัยใหม่ที่แท้จริงคือความรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ ระบบการศึกษาจึงมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ประเทศสวีเดนมีการศึกษาระดับอนุบาลที่พัฒนาอย่างเป็นระบบและแทบไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย อันที่จริงแล้ว สวีเดนมีระบบเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายหรือเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย เริ่มตั้งแต่การศึกษาก่อนเข้าโรงเรียนจนถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

สวีเดนมีระบบการศึกษาภาคบังคับสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 7 ถึง 16 ปี นักเรียนทุกคนจะเข้าเรียนในโรงเรียน (ที่ให้การศึกษแบบผสมผสาน—comprehensive) ที่เรียกว่า*กรุนด์สโกลา (Grundskola)* ผู้สำเร็จการศึกษาจากกรุนด์สโกลาร้อยละ 90 จะศึกษาต่ออีกสามปีที่*จิมนาเซียมสโกลา (Gymnasieskola)* ซึ่งไม่ใช่การการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาระดับ ‘วิทยาลัย’

หรือโฮกสโกลา (Högskola) คือสถาบันทางการศึกษาระดับที่สาม และนับตั้งแต่ทศวรรษ 1970 ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับนี้ได้ นี่คือระบบที่เปิดรับใครก็ตามที่ปรารถนาจะศึกษาในสาขาที่ตนเองเลือกตราบเท่าที่สถานที่ศึกษายังมีที่ว่างรับนักเรียน ถ้าหากมีนักเรียนเต็มจำนวนแล้ว ชื่อของผู้สมัครก็จะถูกบันทึกไว้เพื่อรอการคัดเลือกครั้งหน้า ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกแตกต่างกันออกไป สุดท้าย สวีเดนยังมีระบบการศึกษาที่ก้าวหน้าสำหรับผู้ใหญ่อีกด้วย

บทส่งท้าย: ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของชนชั้นกลาง

รัฐสวัสดิการสแกนดิเนเวียจะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มชนชั้นกลางในประเทศให้คุณค่าต่อคุณประโยชน์ของระบบสวัสดิการ พวกเขาแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่หนักอึ้งและคาดหวังว่าตนจะได้รับบริการเปี่ยมคุณภาพเป็นผลตอบแทน ถ้าหากประโยชน์สาธารณะไม่สามารถบรรลุมาตรฐานตามความคาดหวังของชนชั้นกลางได้ พวกเขาก็จะหันไปหาระบบประกันของเอกชนแทน เป็นเรื่องธรรมดาที่ใครๆ ก็ไม่ประสงค์จะเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเป็นสองเท่า ผลระยะกลางที่ตามมาคือ มีการแสดงออกซึ่งการต่อต้านรัฐสวัสดิการซึ่งมีอัตราภาษีสูงผ่านการเลือกตั้ง ดังการปฏิรูปเงินช่วยเหลือจากรัฐ (Hartz IV) ที่มีเจตนาหมายว่านี่ไม่ใช่แค่เรื่องของประกันชีวิตคนยากจนและผู้เสียประโยชน์ในระดับต่ำสุดของการดำรงชีวิต แต่คือการจัดสรรสิทธิประโยชน์ให้แก่ประชากรทั้งหมดอย่างมีคุณภาพระดับสูง สิ่งนี้คือคำตอบของประเทศสแกนดิเนเวียต่อคำถามว่าด้วยรัฐสวัสดิการ

หากพิจารณาจากสิทธิและเสรีภาพพลเมืองทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ สิทธิขั้นพื้นฐานในสวีเดนไม่ได้เป็นแค่เปลือกนอกแบบทางการ หากแต่เป็นความเป็นจริงที่ผ่านการปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้สวีเดนจึงสมควรได้รับการจัดประเภทว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างขั้นสูง

อัตราการจ้างงาน 2006	73.1%	จำนวนคนที่กำลังทำงาน (ช่วงอายุ 15–64 ปี) ใน หมู่ประชากรทั้งหมด (ที่มา: Eurostat)
อัตราการจ้างงาน 2006 – ผู้หญิง	70.7%	จำนวนผู้หญิงที่กำลังทำงาน (ช่วงอายุ 15–64 ปี) ในหมู่ประชากรหญิงทั้งหมด (ที่มา: Eurostat)
อัตราการว่างงาน 2006	7.1%	สัดส่วนคนว่างงานในหมู่ประชากรที่สามารถสร้าง มูลค่าทางเศรษฐกิจ (ที่มา: Eurostat)
อัตราการว่างงาน ระยะยาว 2006	1.1%	สัดส่วนของคนว่างงานระยะยาว (12 เดือนขึ้นไป) ในหมู่ประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (ที่มา: Eurostat)
ความเหลื่อมล้ำทาง รายได้/สัมประสิทธิ์ จีดีพี 2006	25%	อัตราส่วนชี้วัดความเหลื่อมล้ำทางรายได้—ยัง ตัวเลขสูงขึ้น ช่องว่างความเหลื่อมล้ำยิ่งกว้างขึ้น (ที่มา: Human Development Report 2006)
ดัชนีความยากจน ของมนุษย์ 2006	6.5%	ดัชนีความยากจนของมนุษย์ประกอบไปด้วยตัว ชี้วัดต่างๆ (อายุคาดเฉลี่ย อัตราผู้อ่านออกเขียนได้ การเข้าถึงประกันสังคม) 0 = ความยากจนต่ำสุด 100 = ความยากจนสูงสุด (ที่มา: Human Development Report 2006)
การศึกษา: ความ สำคัญของภูมิหลัง ทางสังคมและ เศรษฐกิจต่อ ความสำเร็จทาง การศึกษา 2006	10.6%	สัดส่วนของความแตกต่างทางความสามารถของ นักเรียนอันเป็นผลมาจากภูมิหลังทางสังคมและ เศรษฐกิจของพวกเขา (ที่มา: OECD, PISA Study 2006)
ความหนาแน่น ของสหภาพแรงงาน 2003	78%	สัดส่วนของประชากรที่สามารถสร้างมูลค่าทาง เศรษฐกิจซึ่งเข้าร่วมกับสหภาพแรงงาน (Visser [2006], 'Union Membership Statistics in 24 Countries', Monthly Labor Review 129 (1): 38–49)

บทที่ 6 บทสรุป จุดเริ่มต้น

อะไรคือบทสรุปที่ดีที่สุดของความรู้พื้นฐานสังคมประชาธิปไตยที่เราจะสามารถมอบให้แก่ผู้อ่าน? ด้านหนึ่งน่าจะเป็นการสรุปรวบยอดผลลัพธ์ ซึ่งให้เห็นถึงนัยยะสำคัญ และปล่อยให้ประเด็นต่างๆ สะท้อนตัวของมันเอง แต่นั่นอาจจะเป็นการเล็งวัตถุประสงค์สูงสุดของกลุ่มมือเล่มนี้ ซึ่งคือการแสดงให้เห็นว่าสังคมประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งที่สามารถสรุปได้อย่างง่ายดาย ไม่ว่าเราจะมองว่ามันเป็นต้นแบบเชิงแนวคิดหรือพันธกิจทางการเมือง อีกด้านหนึ่ง เส้นทางสังคมประชาธิปไตยทั้งในเชิงความคิดและการกระทำทางการเมืองควรถูกทดสอบปรับใช้ และทบทวนอยู่เสมอ ถ้าหากมันจะเป็นเส้นทางที่นำไปสู่ความสำเร็จ

ข้อถกเถียงว่าด้วยสังคมประชาธิปไตยมีลักษณะพิเศษตรงที่มันไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ หากแต่สอดคล้องกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงพัฒนาทางสังคม มันพร้อมที่จะแบกรับความเสี่ยงและหยิบฉวยโอกาส อีกทั้งนำมันไปปฏิบัติจริงทางการเมือง สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมประชาธิปไตยแตกต่างไปจากต้นแบบทางการเมืองอื่นๆ

มันไม่ได้ยึดติดกับอะไรที่ถูกกำหนดมาอย่างตายตัว และไม่ได้มีขอบต่อความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ๆ

หนึ่งในความท้าทายสำคัญของสังคมประชาธิปไตยในอนาคตอันใกล้คงหนีไม่พ้นการรับมือกับโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นทั้งความเสี่ยงและโอกาสที่ดี พรรค SPD ของเยอรมนีได้วางแผนแนวทางในการรับมือกับความท้าทายดังกล่าว ในแผนการฮัมบูร์กได้ระบุพันธกิจใหม่ๆ อันเกิดจากประเด็นสำคัญของโลกาภิวัตน์จากมุมมองของสังคมประชาธิปไตยไว้ดังนี้

ความมั่งคั่ง ความเป็นธรรม และประชาธิปไตย

‘ศตวรรษที่ 21 ถือเป็นศตวรรษแรกแห่งโลกาภิวัตน์อย่างแท้จริง ไม่เคยมียุคใดมาก่อนที่ผู้คนในโลกจะพึ่งพาอาศัยกันมากจนเคยเช่นในยุคปัจจุบัน [...]

ในด้านหนึ่ง ศตวรรษนี้อาจจะนำมาซึ่งความก้าวหน้าทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ อีกด้านหนึ่ง มันอาจจะกลายเป็นศตวรรษแห่งการดิ้นรนที่ขึ้นขมว่าด้วยการกระจายทรัพยากรและความรุนแรงอันอยู่เหนือการควบคุม วิถีชีวิตในปัจจุบันของพวกเราใน

สังคมอุตสาหกรรมกำลังทำลายชีวิตจำกัดความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมของโลก ... เดิมพันของเราคือโอกาสของผู้คนในการมีชีวิตที่ดี สันติภาพของโลก และเหนือสิ่งอื่นใดคือ โลกใบนี้ที่เราสามารถอาศัยอยู่ได้'

(Hamburg Programme 2007: 6)

ตลาดทุนและการเงินที่ทำงานอย่างเหมาะสม

'ระบบเศรษฐกิจของชาติสมัยใหม่ซึ่งเชื่อมโยงกับโลกภายนอกจำเป็นต้องมีตลาดทุนและการเงินที่ทำงานอย่างเหมาะสม เราประสงค์ที่จะแปรศักยภาพของตลาดทุนให้เป็นการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ [...]

เมื่อใดที่ตลาดการเงินมุ่งบรรลู่เพียงแค่ผลประโยชน์ระยะสั้น เมื่อนั้น ยุทธศาสตร์การเติบโตระยะยาวของธุรกิจกำลังถูกบั่นทอน และอาชีพของคนจำนวนมากกำลังถูกทำลาย เราต้องการที่จะใช้ภาษีและกฎหมายว่าด้วยบริษัท รวมไปถึงเครื่องมืออื่นๆ เพื่อส่งเสริมนักลงทุนผู้พร้อมลงทุนลงแรงในระยะยาวแทนผลกำไรเฉพาะหน้า... มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนมากขึ้นที่จะต้องมีกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศในเรื่องนี้ท่ามกลางสภาพตลาดสินค้าและการเงินโลกที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันมากขึ้น'

(Hamburg Programme 2007: 47)

งานที่ดี

'ถ้าเพียงแต่ผู้คนมีโอกาสดังที่พวกเขาพึงพาได้ พวกเขาจะสามารถที่จะพัฒนาทักษะและศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ การมีงานที่ดีต้องมีความยืดหยุ่นและความมั่นคง การรุดหน้าของเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งการทำงานอย่างรวดเร็ว และการแข่งขันอย่างเข้มข้นจำเป็นต้องอาศัยความยืดหยุ่นที่มากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน สิ่งเหล่านี้กลายเป็นโอกาสที่ดีสำหรับปัจเจกบุคคลในการพัฒนาตนเอง... เพื่อผลระหว่างความมั่นคงและความยืดหยุ่น อีกทั้งประกันความมั่นคงท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง เราประสงค์ที่จะพัฒนานโยบายว่าด้วยเวลาการทำงานสมัยใหม่ และปรับรูปแบบการประกันการว่างงานในฐานะการประกันการจ้างงาน... กระนั้นก็ตาม แม้ว่าความยืดหยุ่นจะเป็นสิ่งที่จำเป็นและพึงปรารถนามากเพียงใดก็ตาม มันจะต้องไม่ถูกใช้อย่างฉ้อฉล เรามุ่งส่งเสริมการจ้างงานอย่างถาวรและอยู่ภายใต้การประกันทางสังคม รวมไปถึงการจัดการจ้างงานที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งนี้เพื่อให้คนงานได้รับการคุ้มครอง'

(Hamburg Programme 2007: 54f)

ประเด็นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมประชาธิปไตยจำเป็นต้องพัฒนาอยู่เสมอ ตระหนักถึงความท้าทายใหม่ๆ ไปพร้อมๆ กับหลักการพื้นฐานของตน และมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อสภาพโลกแห่งความเป็นจริง

USS၇၃၃၃၃၃၃

- Adler, Max (1926), *Neue Menschen. Gedanken über sozialistische Erziehung*, 2nd expanded edition, Berlin.
- Aglietta, Michel (2000), *Ein neues Akkumulationsregime. Die Regulationstheorie auf dem Prüfstand*, translated by Marion Fisch, Hamburg.
- Albers, Detlev, and Andrea Nahles (2007), *Linke Programmbausteine. Denkanstöße zum Hamburger Programm der SPD*, Berlin.
- Altwater, Elmar (2006), *Das Ende des Kapitalismus, wie wir ihn kennen. Eine radikale Kapitalismuskritik*, 4th edition, Münster.
- Beck, Kurt, and Hubertus Heil (eds) (2007), *Soziale Demokratie im 21. Jahrhundert. Lesebuch zur Programmdebatte der SPD*, Berlin.
- Benner, Dietrich, and Friedhelm Brüggem (1996), 'Das Konzept der Perfectibilité bei Jean-Jacques Rousseau. Ein Versuch, Rousseaus Programm theoretischer und praktischer Urteilsbildung problemgeschichtlich und systematisch zu lesen', in: Otto Hansmann (ed.), *Seminar: Der pädagogische Rousseau, Vol. 2: Kommentare, Interpretationen, Wirkungsgeschichte, Weinheim*, pp. 12–48.
- Berlin, Isaiah (1958), *Two Concepts of Liberty*, Oxford.
- Bernstein, Eduard (1899), *Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie*, Stuttgart.
- Bieling, Hans-Jürgen, Klaus Dörre et al. (2001), *Flexibler Kapitalismus. Analysen, Kritik, politische Praxis*, Hamburg.
- Bourdieu, Pierre et al. (1997), *The Weight of the World: Social Suffering in Contemporary Society*, Stanford.
- Brinkmann, Ulrich Karoline Krenn and Sebastian Schief (eds) (2006), *Endspiel des Kooperativen Kapitalismus. Institutioneller Wandel unter den Bedingungen des marktzentrierten Paradigmas*, Wiesbaden.
- Brinkmann, Ulrich, and Klaus Dörre et al. (2006), *Prekäre Arbeit. Ursachen, Ausmaß, soziale Folgen und subjektive Verarbeitungsformen unsicherer Beschäftigungsverhältnisse*, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn.
- Buchstein, Hubertus, Michael Hein and Dirk Jörke (2007), *Politische Theorien, Wochenschau für politische Erziehung, Sozial- und Gemeinschaftskunde*, Frankfurt am Main.
- Carigiet, Erwin (2001), *Gesellschaftliche Solidarität. Prinzipien, Perspektiven und Weiterentwicklung der sozialen Sicherheit*, Basel, Geneva and Munich.
- Castel, Robert (2000), *From Manual Workers to Wage Labourers: The Transformation of the Social Question*, translated from the

- French by Richard Boyd, New Brunswick and London: Transaction Publishers.
- Castells, Manuel (2003), *The Information Age, Vol. 1: The Rise of the Network Society; Vol. 2: The Power of Identity; Vol. 3: End of Millennium*, Oxford: Wiley-Blackwell.
- Dahl, Robert A. (2000), *Polyarchy: Participation and Opposition*, New Haven.
- Demirovic, Alex (2007), *Demokratie in der Wirtschaft. Positionen, Probleme, Perspektiven*, Münster.
- Dörre, Klaus (2005), 'Prekarität – eine arbeitspolitische Herausforderung', in: WSI-Mitteilungen 5/2005, pp.250–58.
- Dowe, Dieter, and Kurt Klotzbach (eds) (2004), *Programmatische Dokumente der Deutschen Sozialdemokratie*, 4th revised and updated edition, Bonn.
- Duncker, Hermann (1931), 'Einleitung', in: Max Beer, *Allgemeine Geschichte des Sozialismus und der sozialen Kämpfe*, with additions by Dr Hermann Duncker, 7th edition, Berlin, p.9.
- Erler, Fritz (1947), *Sozialismus als Gegenwartsaufgabe*, Schweningen.
- Euchner, Walter, and Helga Grebing et al. (2005), *Geschichte der sozialen Ideen in Deutschland. Sozialismus – Katholische Soziallehre – Protestantische Sozialethik*. Ein Handbuch, 2nd edition, Wiesbaden.
- Grebing, Helga (2007), *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung. Von der Revolution 1848 bis ins 21. Jahrhundert*, Berlin.
- Haverkate, Görg (1992), *Verfassungslehre. Verfassung als Gegenseitigkeitsordnung*, Munich.
- Fraser, Nancy, and Axel Honneth (2003), *Umverteilung oder Anerkennung? Eine politisch-philosophische Kontroverse*, Frankfurt am Main.
- Hamburg Programme (SPD) (2007), *Grundsatzprogramm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands*, agreed at the Hamburg Party Conference of the SPD, 28 October 2007.
- Heidelmeyer, Wolfgang (ed.) (1997), *Die Menschenrechte. Erklärungen, Verfassungssartikeln, internationale Abkommen*, 4th updated and expanded edition, Paderborn, Munich, Vienna and Zurich.
- Heinrichs, Thomas (2002), *Freiheit und Gerechtigkeit. Philosophieren für eine neue linke Politik*, 1st edition, Münster.
- Hondrich, Karl Otto, and Claudia Koch-Arzberger (1994), *Solidarität in der modernen Gesellschaft*, Frankfurt am Main.
- Kant, Immanuel (1963), *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*, in: *Kants Werke in sechs Bänden*, edited by W. Weischedel, Vol. IV, Darmstadt.
- Kersting, Wolfgang (ed.) (2000), *Politische Philosophie des Sozialstaats*, Weilerswist.

- Kocka, Jürgen (1995) (ed.), *Bürgertum im 19. Jahrhundert*, Vol. 1: *Einheit und Vielfalt Europas*, Göttingen.
- Lassalle, Ferdinand (1987), *Reden und Schriften*, edited by Jürgen Friederici, 1st edition, Leipzig.
- Lehnert, Detlef (1983), *Sozialdemokratie zwischen Protestbewegung und Regierungspartei 1848–1983*, 1st edition, Frankfurt am Main.
- Die Linke (2007), Programmatische Eckpunkte der Partei Die Linke. Available at: <http://www.die-linke.de/index.php?id=377> (accessed on 24 July 2009).
- Locke, John (1988), *Two Treatises of Government*, 3rd edition, Cambridge University Press.
- Luxemburg, Rosa (1990 [1899]), *Sozialreform oder Revolution? Mit einem Anhang Miliz und Militarismus*, in: Rosa Luxemburg, *Gesammelte Werke*, Vol. 1: 1893–1905, part 1, 7th edition, Berlin, pp. 367–466.
- Marx, Karl (1998), *Kritik der politischen Ökonomie* (= MEW 23), Berlin.
- Meidner, Rudolf and Anna Hedborg (1984), *Modell Schweden. Erfahrungen einer Wohlfahrtsgesellschaft*, Frankfurt/New York.
- Montesquieu, Charles de Secondat (1989), *The Spirit of the Laws*, edited and translated by Anne M. Cohler, Basia Carolyn Miller and Harold Samuel Stone, Cambridge University Press.
- Merkel, Wolfgang et al. (2006), *Die Reformfähigkeit der Sozialdemokratie. Herausforderungen und Bilanz der Regierungspolitik in Westeuropa*, 1st edition, Wiesbaden.
- Meyer, Thomas, in collaboration with Nicole Breyer (2005), *Die Zukunft der Sozialen Demokratie*, Bonn.
- Meyer, Thomas (2005), *Theorie der Sozialen Demokratie*, 1st edition, Wiesbaden.
- Meyer, Thomas (2006), *Praxis der Sozialen Demokratie*, 1st edition, Wiesbaden.
- Neugebauer, Gero (2007), *Politische Milieus in Deutschland*. Study, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn.
- Platzek, Matthias, Frank-Walter Steinmeier and Peer Steinbrück (eds) (2007), *Auf der Höhe der Zeit. Soziale Demokratie und Fortschritt im 21. Jahrhundert*, Berlin.
- Nida-Rümelin, Julian, and Wolfgang Thierse (eds) (1997), *Philosophie und Politik*, 1st edition, Essen.
- Plehwe, Dieter, and Bernhard Walpen (2001), 'Gedanken zu einer Soziologie der Intellektuellen des Neoliberalismus', in: Hans-Jürgen Bieling, Klaus Dörre et al. (2001), *Flexibler Kapitalismus. Analysen, Kritik, politische Praxis*, Hamburg, pp. 225–39.
- Rawls, John (1979), *A Theory of Justice*, revised edition, Harvard University Press.

Ritsert, Jürgen (1997), *Gerechtigkeit und Gleichheit*, 1st edition, Münster.

Rousseau, Jean-Jacques (1997), *Discourse on Inequality*, translated by Maurice Cranston, Harmondsworth: Penguin.

Schultheis, Franz, and Kristina Schulz (eds) (2005), *Gesellschaft mit begrenzter Haftung. Zumutungen und Leiden im deutschen Alltag*, Konstanz.

Sen, Amartya (1985), *Commodities and Capabilities*, Amsterdam.

Walzer, Michael (1997), 'Pluralismus und Demokratie', in: Julian Nida-Rümelin und Wolfgang Thierse (1997), *Philosophie und Politik*, 1st edition, Essen, pp. 24–40.

หนังสือแนะนำ

ผู้อ่านสามารถศึกษางานเขียนแนะนำต่อไปนี้เพื่อทำความเข้าใจความรู้พื้นฐานด้านสังคมประชาธิปไตยนอกเหนือไปจากพื้นที่ที่จำกัดของคู่มือเล่มนี้

ประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง

Euchner, Walter, Helga Grebing et al.:

Geschichte der sozialen Ideen in Deutschland. Sozialismus. Katholische Soziallehre. Protestantische Sozialethik. 2005.

หนังสือคู่มือที่มีเนื้อหาครอบคลุมเล่มนี้นำเสนอภาพรวมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและพัฒนาการของประวัติศาสตร์ทางความคิด โดยเน้นที่แนวคิดสังคมนิยม ความเชื่อทางสังคมของคาทอลิก และจริยธรรมทางสังคมของโปรเตสแตนต์

Langewiesche, Dieter:

Liberalismus und Sozialismus. Ausgewählte Beiträge. 2003.

Verlag J. H. W. Dietz Nachf. (ISBN: 978-3-8012-4132-2)

หนังสือเล่มนี้ประกอบไปด้วยบทความ 17 ชิ้น นักประวัติศาสตร์คนสำคัญแห่งมหาวิทยาลัยทูบิงเงินนามว่า ดีเทอร์ ลางเวอวีเชอ (Dieter Langewiesche) ศึกษาพลวัตและประวัติศาสตร์อันทรงอิทธิพลร่วมของสองอุดมการณ์ทางสังคมในศตวรรษที่ 19 และ 20 คือ เสรีนิยมและสังคมนิยม โดยพิจารณาบริบททางวัฒนธรรม สังคม และการเมือง

Meyer, Thomas:

Theory of Social Democracy. 2007 [original German edition: 2005]. Polity Press.

สองอำนาจกำลังขับเคี่ยวแย่งชิงกันเพื่อมีอิทธิพลชั้นนำโลกซึ่งเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในปัจจุบัน นั่นคือ ประชาธิปไตยเสรีและสังคมนิยมประชาธิปไตย โรมัส ไมเยอร์อธิบายอย่างละเอียดเกี่ยวกับพื้นฐานทางทฤษฎีของสังคมนิยมประชาธิปไตยซึ่งให้ความสำคัญกับสิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจเทียบเท่าสิทธิพื้นฐานทางการเมืองของพลเมือง

Meyer, Thomas, in collaboration with Nicole Breyer:

Die Zukunft der Sozialen Demokratie. 2005. Politische Akademie der Friedrich-Ebert-Stiftung. (ISBN: 3-89892-315-0)

หนังสือเล่มนี้สรุปรวบยอดงาน *The Theory of Social Democracy และ Praxis der Sozialen Demokratie*

สังคมนิยมประชาธิปไตยในเยอรมนี

Albers, Detlev, and Andrea Nahles:

Linke Programmbausteine. Denkanstöße zum Hamburger Programm der SPD. 2007. Vorwärts Verlag. (ISBN: 9783866020)

หนังสือเล่มนี้ประกอบไปด้วยบทความที่เขียนโดยสมาชิกของคณะกรรมการแผนการแห่งพรรค SPD และสมาชิกพรรคในมลรัฐต่างๆ ผู้เชี่ยวชาญทางนโยบายที่แตกต่างหลากหลายด้าน เช่น ตลาดแรงงาน ประเด็นทางสังคม พลังงาน กิจการยุโรป และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นี่คือนโยบายที่นำเสนอ บทวิเคราะห์ที่น่าสนใจหลายประเด็น และถือได้ว่ามีคุณภาพการต่อการถกเถียงว่าด้วยแนวทางพรรคซึ่งประกาศใช้อย่างเป็นทางการในนามแผนการฮัมบูร์ก

Neugebauer, Gero:

Politische Milieus in Deutschland. Die Studie der Friedrich-Ebert-Stiftung. 2007. Verlag J. H. W. Dietz Nachf. (ISBN: 978-3-8012-0377-1)

ในปี 2006 มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ทได้จัดให้มีการศึกษาวิจัยสามแขนงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบระดับการยอมรับการปฏิรูปและระบุปัญหาอันเกิดจากความพยายามส่งสารสู่สาธารณะ การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ระบบคุณค่าและทัศนคติในพื้นที่ทางการเมือง 9 แห่ง โดยพื้นที่ทางการเมืองที่ได้ชื่อว่าเป็นพื้นที่ ‘พึ่งพาเปราะบาง’ (dependent precarity) ได้ก่อให้เกิดการถกเถียงสาธารณะอย่างเผ็ดร้อนขึ้นทันที

Platzek, Matthias, Peer Steinbrück and Frank-Walter Steinmeier (eds):

Auf der Höhe der Zeit. Soziale Demokratie und Fortschritt im 21. Jahrhundert. 2007. vorwärts Verlag. (ISBN: 978-3-86602-629-2)

วิลลี บรันดท์ (Willy Brandt) คือผู้ที่ย้ำเตือนว่าพรรคต้องปรับตัวให้ ‘ทันสมัย’ อยู่เสมอจึงจะสามารถสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคม บรรณาธิการของหนังสือเล่มนี้มุ่งทบทวนข้อถกเถียงว่าด้วยวิธีการที่พรรค SPD แปรคุณค่าหลักเรื่องอิสรภาพ ความเป็นธรรม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เป็นความก้าวหน้าทางการเมืองและการพัฒนาทางสังคม เปิดช่องทางโอกาสเพิ่มขึ้น และสร้างรัฐสวัสดิการที่สามารถป้องกันภัยความเสี่ยงต่างๆ ได้ งานเขียนชุดนี้เกิดขึ้นในระหว่างการถกเถียงอภิปรายเรื่องแผนการใหม่ของพรรค

Beck, Kurt, and Hubertus Heil (eds):

Soziale Demokratie im 21. Jahrhundert. Lesebuch zur Programmdebatte der SPD. 2007. Vorwärts Verlag. (ISBN: 978-3-86602-525-7)

ภายใต้กรอบการถกเถียงเรื่องแผนการของพรรค บรรณาธิการและผู้เขียน ได้ร่วมกันคลี่ให้เห็นถึงความท้าทายที่สำคัญที่พรรคต้องเผชิญในอนาคตว่า เราจะร่วมกันควบคุมและกำหนดทิศทางโลกาภิวัตน์กับใครและอย่างไร ยุโรป กำลังมุ่งหน้าไปในทิศทางใด เราจะทำให้ประชาธิปไตยกลับมามีความสำคัญ ได้อย่างไร เศรษฐกิจของเราจะเติบโตไปพร้อมๆ กับการแก้ไขปัญหาทางสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร เราจะสร้างงานใหม่ๆ ได้อย่างไร และรัฐสวัสดิการ ที่ป้องกันภัยความเสี่ยงจะประสบความสำเร็จในเรื่องใดบ้าง อะไรคือแนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในด้านพลังงาน อะไรคือความเป็นไปได้ของพันธมิตรทางการเมืองเพื่อสังคมประชาธิปไตยในปัจจุบัน

สังคมประชาธิปไตยในมณฑลระหว่างประเทศ

Meyer, Thomas:

Praxis der Sozialen Demokratie. 2005.

VS Verlag für Sozialwissenschaften. (ISBN: 978-3-531-15179-3)

ภายใต้กรอบทฤษฎีสังคมประชาธิปไตยของโรมัส ไมเยอร์ หนังสือเล่มนี้ นำเสนองานวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญแนวหน้าได้เลือกประเทศต่างๆ เป็นกรณีศึกษา อันได้แก่ สวีเดน ญี่ปุ่น เยอรมนี อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา งานเขียนชิ้นนี้ยังมีบรรณานุกรมระดับสังคมประชาธิปไตยใหม่อีกด้วย

Politische Akademie der Friedrich-Ebert-Stiftung:

Soziale Demokratie in Europa. 2005.

(ISBN: 3-89892-357-6)

หนังสือเล่มนี้รวบรวมงานเขียนของนักการเมืองและนักวิชาการจำนวนมากซึ่งถูกผลิตออกมาในระหว่างการถกเถียงเพื่อแสวงหาแผนการของพรรค อีกทั้งยังก้าวข้ามบริบทดังกล่าวด้วย สารสำคัญคือข้อมูลเปรียบเทียบต้นแบบรัฐสวัสดิการที่สำคัญในยุโรป

Merkel, Wolfgang, Christoph Egle, Christian Henkes, Tobias Ostheim and Alexander Petring:

Die Reformfähigkeit der Sozialdemokratie. Herausforderungen und Bilanz der Regierungspolitik in Westeuropa. 2005.

VS Verlag für Sozialwissenschaften. (ISBN: 978-3-531-14750-5)

ปลายทศวรรษ 1990 บรรดาพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยส่วนใหญ่ในยุโรปต่างมีบทบาทสำคัญในรัฐบาล พรรคเหล่านี้ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดในการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูป พวกเขาดำเนินแนวทาง ‘ทางเลือกที่สาม’ อย่างเป็นเอกภาพหรือไม่ หนังสือเล่มนี้วิเคราะห์และประเมินนโยบายของพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยในเยอรมนี ฝรั่งเศส อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ สวีเดน และเดนมาร์คอย่างละเอียดถี่ถ้วน

ประวัติศาสตร์

Dieter Dowe:

Von der Arbeiter- zur Volkspartei. Programmentwicklung der deutschen Sozialdemokratie seit dem 19. Jahrhundert. Reihe Gesprächskreis Geschichte 2007, Heft 71 (<http://library.fes.de/pdf-files/historiker/04803.pdf>)

ดีเทอร์ โดเวอ (Dieter Dowe) เล่าประวัติศาสตร์ของสังคมนิยมประชาธิปไตยนับตั้งแต่การปฏิวัติ ปี 1848 ทั้งในเชิงแนวนโยบายและการปฏิบัติในฐานะส่วนสำคัญในข้อถกเถียงอันยืดเยื้อยาวนานเกี่ยวกับระเบียบรัฐและสังคมที่เสรี เป็นประชาธิปไตย และเป็นธรรม

Miller, Susanne, and Heinrich Potthoff:

Kleine Geschichte der SPD 1848-2002. 2002.

Verlag J. H. W. Dietz Nachf. (ISBN: 978-3-8012-0320-7)

งานเขียนประวัติศาสตร์โดยสังเขปของพรรค SPD ชั้นนี้เป็นงานที่กลาย

มาเป็นมาตรฐาน นำเสนอเรื่องราวของพรรคที่เก่าแก่ที่สุดของเยอรมนีตั้งแต่จุดกำเนิดจวบจนกระทั่งยุคสมัยรัฐบาลของนายแกร์ฮาร์ด ชเรอเดอร์ หนังสือแสดงตารางลำดับเวลาซึ่งมีทุกอย่างสำหรับการทำความเข้าใจภาพรวมตามความสนใจของผู้อ่านเป็นอย่างดี

Schneider, Michael:

Kleine Geschichte der Gewerkschaften. Ihre Entwicklung in Deutschland von den Anfängen bis heute. 2000.

Verlag J. H. W. Dietz Nachf. (ISBN: 978-3-8012-0294-1)

ไมเคิล ชไนเดอร์ (Michael Schneider) นำเสนอประวัติศาสตร์สหภาพแรงงานอย่างละเอียดและมีฐานความรู้แน่น ตั้งแต่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมจนถึงยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันอันเปี่ยมไปด้วยความท้าทายใหม่ๆ

เกี่ยวกับผู้เขียน

Julia Bläsius (*1981) เป็นเจ้าหน้าที่ประจำแผนกบทสนทนาระหว่างประเทศ (International Dialogue) ณ มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท เธอศึกษาด้านภาษาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และวัฒนธรรมที่มหาวิทยาลัยปาสซอร์ เธอสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองยุโรปจาก The London School of Economics

Frederike Boll (*1983) นักศึกษามหาวิทยาลัยมุนสเตอร์ (Westfälischen Wilhelms-Universität Münster) กำลังศึกษาด้านรัฐศาสตร์ควบคู่ไปกับการสื่อสารและจิตวิทยา

Dr. Christoph Egle (*1974) ผู้ช่วยวิจัยที่มหาวิทยาลัยมิวนิค (Ludwig-Maximilians-Universität München) ในระดับปริญญาตรี เขาศึกษาด้านรัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และปรัชญา และทำวิจัยในระดับปริญญาเอกเรื่องการปฏิรูปนโยบายเศรษฐกิจและสังคมในเยอรมนีและฝรั่งเศส หลังจากนั้น ในช่วงปี 2001–2004 เขาได้เข้าร่วมโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยไฮเดลแบร์ก (Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg) ศึกษาเชิงเปรียบเทียบนโยบายปฏิรูปสังคมประชาธิปไตยในประเทศยุโรปตะวันตก

Tobias Gombert (*1975) เป็นผู้จัดสัมมนาในกลุ่มคนงาน เขายังเป็นผู้ฝึกสอนในงานสัมมนาและเวิร์คช็อปเกี่ยวกับการสื่อสาร ตั้งแต่ปี 2003 ถึง 2005 เขาเป็นรองประธานขององค์กรเยาวชนสังคมนิยม (Young Socialist) ของพรรค SPD (Juso) และตั้งแต่ปี 2005 จนถึง 2007 เขาเป็นสมาชิกของผู้บริหารระดับชาติ (national executive) ในช่วงเวลาดังกล่าว เขามีส่วนร่วมในการจัดตั้งโรงเรียนเยาวชนสังคมนิยม (Young Socialist' Academy) งานทางด้านวิชาการของเขาเน้นการศึกษาของ มาร์ค รุสโซ ทฤษฎีมาร์กซิสต์ และปรัชญาศีลธรรม

Dr. Erik Gurgsdies (*1944) หัวหน้าองค์กรส่วนภูมิภาค Mecklenburg-Vorpommern ของมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ตั้งแต่ปี 1993 เขาศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยาก่อนที่จะเป็นผู้บรรยายด้านเศรษฐศาสตร์ที่สถาบันการศึกษาผู้ใหญ่ (*Heimvolkshochschule*) ในเบิร์กเนาสดาดต์และอาห์เรน-สบูร์ก รวมไปถึงที่ Hamburg School of Economics and Politics.

Marc Herter (*1974) ประธานกลุ่มสภา SPD ณ เมืองฮัมม์ (เวสต์ฟาเลีย) เขาเป็นนักศึกษากฎหมายที่มหาวิทยาลัยมุนสเตอร์ (*Westfälischen Wilhelms-Universität Münster*) นับตั้งแต่ปี 2002 เขาเป็นสมาชิกผู้บริหารส่วนภูมิภาคของ NRW-SPD และยังเป็นหนึ่งในคณะกรรมการอำนวยการพรรคส่วนภูมิภาคนับตั้งแต่ปี 2006

Dr. Christian Krell (*1977) สมาชิกของมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ทและเป็นผู้รับผิดชอบหลักของวิทยาลัยเฉพาะทางด้านสังคมประชาธิปไตย เขาศึกษาด้านรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสังคมวิทยาที่มหาวิทยาลัยยอร์ก เขาจบการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขารัฐศาสตร์ในปี 2007 โดยศึกษาวิจัยนโยบายยุโรปเกี่ยวกับพรรค SPD พรรคแรงงาน และ Parti Socialiste

Dr. Eun-Jeung Lee (*1963) เป็นผู้บรรยายที่สถาบันรัฐศาสตร์แห่ง Martin Luther University Halle-Wittenberg เธอมีประวัติการศึกษาที่มหาวิทยาลัยฮิวาในกรุงโซล และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยจอร์จ ออกุส เกิททิงเงิน ในปี 2001 เธอผ่านกระบวนการรับรองความสามารถในการสอนที่มหาวิทยาลัยมาร์ติน ลูเธอร์ วิทเทนแบร์ก หลังจากนั้นเธอได้รับทุนวิจัยจากมูลนิธิ Alexander von Humboldt Stiftung และยังเป็นนักวิจัยที่มูลนิธิเจแปน และมหาวิทยาลัยจูโอในกรุงโตเกียว ปัจจุบันเธอเป็นอาจารย์สอนอยู่ในประเทศเยอรมนีและเกาหลี

Matthias Neis (*1976) มีประวัติการศึกษาเกี่ยวกับประเทศเยอรมนี รัฐศาสตร์ และการสื่อสารที่มหาวิทยาลัยมุนสเตอร์ (Westfälischen Wilhelms-Universität Münster) ตั้งแต่ปี 2004 ถึง 2006 เขาเป็นผู้ช่วยวิจัยอยู่ที่สถาบันวิจัย Arbeit-Bildung-Partizipation' ณ Recklinghausen นับตั้งแต่ปี 2006 เขาได้เป็นผู้ช่วยวิจัยในโครงการของ HBS ที่ชื่อว่า 'การสนับสนุนทางวิชาการในฐานะปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Academic sponsorship as an economic factor)' ที่ Friedrich-Schiller University Jena

Christina Rentzsch (*1982) เป็นนักศึกษาด้านการสื่อสาร รัฐศาสตร์ และ จิตวิทยาที่มหาวิทยาลัยมุนสเตอร์ (Westfälischen Wilhelms-Universität Münster) ก่อนหน้านั้น เธอได้ผ่านการฝึกงานด้านโฆษณาที่เมืองโคโลญ

Martin Timpe (*1978) ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสหภาพของกลุ่ม Young Socialist (Juso) ในมหาวิทยาลัย และตั้งแต่ปี 2007 เขาเป็นหัวหน้างานสัมมนาที่วิทยาลัยเฉพาะทางด้านสังคมประชาธิปไตย เขาศึกษาด้านรัฐศาสตร์ที่ Otto-Suhr Institute of the Free University Berlin

งานเขียนเพิ่มเติม:

หลักสูตรออนไลน์ ‘สังคมประชาธิปไตย’ ของมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท เผยแพร่ความรู้ภูมิหลัง ตัวย่อ และข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าและรากฐานของสังคมประชาธิปไตย ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ที่ www.fes-online-akademie.de

เราขอเชิญชวนให้คุณเข้ามามีส่วนร่วมในการถกเถียงอภิปรายเรื่องสังคมประชาธิปไตย วิทยาลัยเฉพาะทางด้านสังคมประชาธิปไตยของมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท มีวัตถุประสงค์ในการเปิดพื้นที่การอภิปรายดังกล่าว โดยได้จัดให้มีหลักสูตรสัมมนาเจ็ดหลักสูตรที่มุ่งสำรวจวิเคราะห์คุณค่าหลักของสังคมประชาธิปไตยและการนำมามั่นไปประยุกต์ปฏิบัติในโลกแห่งความเป็นจริง ดังนี้

- ความคิดพื้นฐานว่าด้วยสังคมประชาธิปไตย (Foundations of Social Democracy)
- เศรษฐศาสตร์กับสังคมประชาธิปไตย (The Economy and Social Democracy)
- รัฐสวัสดิการกับสังคมประชาธิปไตย (The Welfare State and Social Democracy)
- โลกาภิวัตน์กับสังคมประชาธิปไตย (Globalisation and Social Democracy)
- ยุโรปกับสังคมประชาธิปไตย (Europe and Social Democracy)
- การอพยพและการรวมตัวกับสังคมประชาธิปไตย (Immigration, Integration and Social Democracy)
- รัฐและภาคประชาสังคมกับสังคมประชาธิปไตย (State, Civil Society and Social Democracy)
- สันติภาพกับสังคมประชาธิปไตย (Peace and Social Democracy)

ทิศทางที่ชัดเจนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเมือง คนที่สามารถแปลงเป้าหมายอย่างชัดเจนเท่านั้นจึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้อื่นได้ ด้วยเหตุนี้ วัตถุประสงค์ของผู้มีชื่อว่าด้วยสังคมนิยมประชาธิปไตยเล่มนี้ คือ การมุ่งตอบคำถามสำคัญต่อไปนี่ว่า อะไรคือสังคมนิยมในศตวรรษที่ 21 อะไรคือคุณค่าสำคัญที่มันยึดถือ อะไรคือเป้าหมายของมัน เราจะนำมันไปปฏิบัติจริงได้อย่างไร ประเด็นต่างๆในคู่มือเล่มนี้สอดคล้องกับการประชุมวิชาการของวิทยาลัยเฉพาะทางด้านสังคมนิยมซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท มีวัตถุประสงค์ในการให้ความรู้แก่กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องและสนใจการเมือง

สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิทยาลัย โปรตดู: www.fes-soziale-demokratie.de

